

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 6 Δεκεμβρίου 2020 • Έτος 120 • Αρ. φύλλου 638

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΕΡΓΚΙΟΥΝ ΟΛΓΚΟΥΝ

Δύο κυρίαρχα και διεθνώς ισότιμα κράτη στο νησί

Ο Εργκιούν Ολγκούν, ο παλαιότερος εν ενεργεία στο ταπίο του Κυπριακού πολιτικός και πιθανότατα ο νέος διαπραγματευτής της τ/κ πλευράς, λέει στη συνέντευξή του στην «Κ» ότι η σχέση ειρήνης και συνεργασίας με τους Ε/κ, με τους οποίους οι Τ/κ μοιράζονται το νησί της Κύπρου, πρέπει να οικοδομηθεί με βάση τα δύο κυρίαρχα κράτη, «Δεδομένου ότι οι μέχρι τώρα διαπραγματεύσεις δεν έχουν αποφέρει αποτελέσματα, θεωρούμε χρήσιμο να προχωρήσουμε σε μια άτυπη πενταμερή διάσκεψη». **Σελ. 7**

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΚΤΗΣ

Δικαστική λύση για τον Οδυσσέα

Το ζήτημα που έχει προκύψει με τον γενικό ελεγκτή οδηγείται ενώπιον του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου για παύση του, λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς. Εντός της κυβέρνησης καταγράφεται προβληματισμός για τους διαφαινόμενους χειρισμούς, παρά το γεγονός ότι οι πάντες συμφωνούν πως ο γενικός ελεγκτής «το έχει παρακάνει». **Σελ. 3**

ΠΑΝΔΗΜΙΑ

Τα εμβόλια φέρνουν την κανονικότητα

Οι επίσημες ανακοινώσεις την περασμένη εβδομάδα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων πως τρεις εταιρείες έχουν υποβάλει αίτηση για έγκριση και αξιολόγηση τριών εμβολίων, ανοίγει και επίσημα μια νέα σελίδα στο κομμάτι διαχείρισης και αντιμετώπισης της πανδημίας. **Σελ. 9**

ΜΕΤΡΑ

Μοιραζόμαστε τη φτώχεια μας

Τέσσερις ιδιοκτήτες εστιατορίων καταθέτουν στην «Κ» τις ανσυχίες τους σχετικά με το νέο διάταγμα του υπουργού Υγείας, ότι απαγορεύεται πέραν τις 19.00 μ.μ. η λειτουργία των χώρων τους. Σχολιάζοντας τα νέα μέτρα κάνουν λόγο για αδικία και «ύπουλο στραγγαλισμό». **Σελ. 10**

ΑΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Εξωτερικοί χώροι και το Σύνταγμα

Ο Αριστοτέλης Κωνσταντινίδης, αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Κύπρου, λέει ότι παρατηρείται ζήτημα αντισυνταγματικότητας στην απόλυτη απαγόρευση των διαδηλώσεων και της συνάθροισης περισσότερων των δύο ατόμων σε ανοικτούς χώρους. **Σελ. 10**

Η Γιωρκάτζη σκόρπισε 6 δισ. των πιστωτών της Λαϊκής

Οι μαύρες τρύπες της διαχείρισης από την Αρχή Εξυγίανσης που ρουφούν περιουσίες του κόσμου

Ενα όργιο αδιαφανούς έως και ύποπτης διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων της εκλιπούσας Λαϊκής Τράπεζας, αποκαλύπτεται στην εφ' όλης της ύλης συνέντευξη του δεύτερου στη σειρά διαχειριστή Κρις Παύλου. Συγκεκριμένα μέσα από τα λεγόμενα του εμπειροτάτου τραπεζίτη, από την ημέρα που τερματί-

στηκαν οι εργασίες της Λαϊκής άρχισε μια άνευ προηγουμένου λεηλασία των χρημάτων και των περιουσιακών της στοιχείων, όχι εν τη αγνοία της Αρχής Εξυγίανσης της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου αλλά υπό την επιστάση της και την υψηλή επίβλεψη της διοικήτριας της Κεντρικής, Χρυστάλλας Γιωρκάτζη. Χα-

ρακτηριστικά ο κ. Παύλου λέει: «Ως διαχειριστής ρώτησα: «Αφού κουρεύτηκαν 5,5 δισ. ευρώ από τη Λαϊκή, γιατί δεν αποφασίστηκε να μην κλείσει η Τράπεζα; Με 5,5 δισ. ευρώ θα ήταν «σούπερ-κεφαλοισοπιμπέν». Πού πήγαν αυτά τα λεφτά; Και πού πήγαν τα λεφτά από την πώληση των τραπεζών στην Ελλάδα; Η

κ. Γιωρκάτζη μου απαντούσε: «Εσένα δεν σε κόφτει!» Τέλος, ο κ. Παύλου, στη συνέντευξή του στην «Κ», δηλώνει ευθαρώς: «Κατά την άποψή μου και από τα όσα είδα και βίωσα, ο μεγάλος ένοχος για το έγκλημα στη Λαϊκή μετά το κούρεμα είναι η Αρχή Εξυγίανσης με επικεφαλής τη Χρυστάλλα Γιωρκάτζη». **Σελ. 4, 5**

PENTAMEPHS

Λύση δύο κρατών ως μπλόφα ή υπαρκτό σενάριο

Η κάρτα της Τζέιν Χολ Λουτ στην Κύπρο και η συνάντησή της με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον Τ/κ ηγέτη άνοιξε τη συζήτηση για το πόσο εύκολη είναι η σύγκλιση μιας άτυπης διάσκεψης. Στη Λευκωσία και παρά τις δημόσιες δηλώσεις του Ερσίν Τατάρ, θεωρούν πολύ δύσκολο ο Τ/κ ηγέτης να θέσει ζήτημα λύσης δύο κρατών, αλλά πως θα προσπαθήσει να διεκδικήσει κάτι περισσότερο. **Σελ. 6**

ΗΠΑ

Επιβολή κυρώσεων στην Τουρκία

Από τον Αύγουστο του 2018 και μετά, το αμερικανικό Κογκρέσο αποτελεί τη νέα σημαντική παράμετρο στις αμερικανoturκικές σχέσεις, καθώς για πρώτη φορά έγινε νόμος των ΗΠΑ πρόνοια για επιβολή κυρώσεων στην Τουρκία, αν δεν εκτιρωθεί σειρά προϋποθέσεων, ξεκινώντας από την αποφυλάκιση του πάστορα Μπράνσον και φτάνοντας μέχρι την αγορά των S-400. **Σελ. 8**

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

Με βαριά ατζέντα το Ευρ. Συμβούλιο

Αυτό το παιχνίδι της γάτας με το ποντίκι πρέπει να σταματήσει είτε ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ, αναφερόμενος στην Τουρκία. Παρ' όλα αυτά, παραμένει γρίφος πώς θα κινηθούν τα κράτη μέλη τη 10η Δεκεμβρίου, έστω και αν όλοι παραδέχονται πως η κατάσταση έχει επιδεινωθεί. **Σελ. 7**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Μακριά από ψευδαισθήσεις

Η ενίσχυση της τουρκικής προκλητικότητας το τελευταίο διάστημα καταδεικνύει πως δεν υπάρχουν πλέον περιθώρια ψευδαισθήσεων. Αν η Ε.Ε. θέλει να διατηρήσει την αξιοπιστία και την αξιοπρέπεια της, θα πρέπει να κινηθεί αναλόγως στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της προσεχούς Πέμπτης και να μην επιτρέψει επιπλέον διαισθημό. Οι εξελίξεις αναμένεται να είναι κατακλυσιμαίες το επόμενο διάστημα. Γι' αυτό ακριβώς και δεν επιτρέπονται ψευδαισθήσεις και στο εσωτερικό μέτωπο. Τα όσα λέει ο Ερσίν Τατάρ και η Άγκυρα, περί συζήτησης για λύση δύο κρατών, δεν επιτρέπουν εφησυχασμό. Πόσω μάλλον να μπορούμε εκ νέου σε μία ερμηνεία του τι είναι μπλόφα και τι όχι. Η πρόσφατη ιστορία μας είναι εκεί για να μας θυμίσει πως ο μόνος τρόπος να εξέλθουμε από το αδιέξοδο είναι η καλή προετοιμασία. Μακριά από τις όποιες ψευδαισθήσεις.

Πόσο θα αλλάξουν τη ζωή μας τα εμβόλια

Εννέα διακεκριμένοι Έλληνες επιστήμονες του εξωτερικού απαντούν σε πέντε ερωτήματα της «Κ» για τα εμβόλια εναντίον της Covid-19. Οι κορυφαίοι επιστήμονες δεν παραβλέπουν τα ευχάριστα νέα-όπως η έγκριση στη Βρετανία του εμβολίου του Pfizer/BioNTech, και σημειώνουν ότι αρκετοί προβληματισμοί για την εξέλιξη της πανδημίας θα κληροδοτηθούν και στην επόμενη χρονιά, δίνοντας υλικό για απολογισμούς και προβλέψεις. Στην κουβέντα μπήκαν και άλλα θέματα, όπως οι πιστοί των μέτρων και οι αντιρροπίες, καθώς και η πρακτική και η βιοηθική διάσταση των εμβολιασμών. Ο Στέλιος Παπαδόπουλος, πρόεδρος της Βιογεν, μιας από τις μεγαλύτερες εταιρείες βιοτεχνολογίας διεθνώς λέει χαρακτηριστικά: «Δεν έχουμε φτάσει ακόμη στο τέρμα. Με λίγα λόγια, συνεχίζουμε να προφυλάσσουμε τον εαυτό μας και τους άλλους και περιμένουμε τη σειρά μας να εμβολιαστούμε». **Σελ. 20-21**

Με στοχευμένο εμπάρκο στην Ε.Ε.

Στοπ στα υποβρύχια T-214

Στη γραμμή της απόφασης για εμπάρκο εξαγωγής όπλων που μπορεί να χρησιμοποιηθούν από την Τουρκία για να επιφέρουν πλήγματα σε κράτη-μέλη της Ε.Ε. θα επιμείνει την Πέμπτη, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ο Κυρ. Μπισσοτάκης. Κύριος στόχος της Αθήνας είναι τα γερμανικά τεχνολογία υποβρύχια T-214, έξι από τα οποία ναυπηγούνται για λογαριασμό της Αγκυρας. **Σελ. 18**

60 ΧΡΟΝΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Προεδρικές εκλογές 2008: Ενας ανατρεπτικός προεκλογικός

Οι προεδρικές του 2008 μένουν στην ιστορία, καθώς πρώτη φορά τρεις υποψήφιοι, οι Δημήτρης Χριστόφιας, Ιωάννης Κασουλίδης και Τάσος Παπαδόπουλος διεκδικούσαν ισότιμα την Προεδρία της Δημοκρατίας. Ο Τάσος Παπαδόπουλος οικειοποιήθηκε το «Όχι», ο Ιωάννης Κασουλίδης την ευρωπαϊκή προοπτική, ενώ ο Δημήτρης Χριστόφιας, ο πρώτος

αρχηγός της Αριστεράς που διεκδίκησε την εξουσία, τη δικαία λύση. **Σελ. 16, 17**

ΓΡΑΦΟΥΝ:

Μιχάλης Σοφοκλέους:

• Η Κύπρος που δεν κέρδισε

Χρίστος Χριστοφίδης:

• Η πιο εμπνευσμένη εκστρατεία

Φόβοι από νέα αναστολή δόσεων

Προβληματισμός στις τράπεζες

Φόβους για ενδεχόμενη κατάχρηση του προγράμματος αναστολής δόσεων, μετά το πρόσφορο φάσμα που άναψε η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών για τη δυνατότητα παράτασης έως τον Μάρτιο εκφράζουν οι τράπεζες. Το θέμα θα συζητηθεί την επόμενη εβδομάδα. Στο μεταξύ διαφωνίες υπάρχουν μεταξύ κομμάτων και κυβερνήσεων στο θέμα της αναστολής των εκποιήσεων. **Οικονομική, σελ. 3**

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΟ «ΖΩΗ»

ΣΥΝΤΕΥΞΗ

Ο Θεόδουλος Γρηγορίου στην «Κ»

Ο εικαστικός Θεόδουλος Γρηγορίου ένας από τους οποίους ξεκίνησαν την προσπάθεια για την κατοχύρωση του επαγγέλματος του καλλιτέχνη, μόλις στην «Κ» για την ιστορία πίσω από αυτή την προσπάθεια. Μοιράζεται τις σκέψεις και τους προβληματισμούς του κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας. **Ζωή, σελ. 3**

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Έλληνες του Λονδίνου και η ιστορία τους
«Το ελληνικό κοιμητήριο στο West Norwood είναι το "καταπίστευμα" μιας εξαιρετικής κοινότητας Ελλήνων, οι οποίοι από τις αντίξοες συνθήκες των αρχών του 19ου αιώνα στην πατρίδα μας μετανάστευσαν στην Αγγλία. «Είναι η πιο σημαντική συλλογή ταφικών μνημείων στο Ηνωμένο Βασίλειο, γι' αυτό παλεύουμε υπέρ της διάσωσης της». **Ζωή, σελ. 1**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

ΕΘΑΛ: «Οι γαμπροί της Ευτυχίας»

Η ΕΘΑΛ παρουσιάζει την κωμωδία «Οι Γαμπροί της Ευτυχίας», σε σκηνοθεσία Αχιλλέα Γραμματικόπουλου, ο οποίος μού μίλησε για την παράσταση. Απαντώντας στην ερώτησή αν τέτοια έργα έχουν ημερομηνία λήξης λέει πως αυτά τα έργα, τα «απλόικα» μας ενώνουν, μας συμφιλιώνουν με το παρελθόν μας. **Ζωή, σελ. 5**

το ΚΙΝΗΤΟ σου πορτοφόλι με κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας

Κατέβασε το Hellenic Bank Wallet και κάνε ανέπαφες συναλλαγές με το κινητό σου!

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ZENITH THE FUTURE SINCE 1865

DEFY INVENTOR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Γράφει ο **ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ**

Πώς σκόρπισαν 26 δισ. της Λαϊκής Τράπεζας

Τελικά το συνολικό κομμάτι της Λαϊκής Τράπεζας ήταν 26 δισ. ευρώ. Με το κούρεμα τον Μάρτιο του 2013 έσπασε ένας από τους δύο μεγάλους κουμπαράδες των Κυπρίων και άρχισε το χρέμα να ρέει σε κατευθύνσεις που ουδείς μπορεί να φανταστεί. Τα 10 δισ. έφυγαν για την Ελλάδα και τα άλλα για να στηρίξουν την Τράπεζα Κύπρου. Τα 5,5 δισ. ήταν περιουσιακά στοιχεία της Λαϊκής που μεταφέρθηκαν στην Τράπεζα Κύπρου και στα χαρτιά που έφτιαξαν οι KPMG παρουσιάζονταν να έχουν μηδενική αξία! Τώρα πώς γίνεται να δίνεις λ.χ. το Laiki Sporting Club στην Τράπεζα Κύπρου και η αξία του να είναι μηδέν; Κι αυτό δεν είναι το μόνο ταχυδακτυλουργικό κόλπο σε βάρους των πιστωτών της Λαϊκής.

Όλα μαζί ξεπερνούν τα εφτά δισ. αλλά πόσο πάνει όλο το κόλπο ουδείς μπορεί να πει. Την κούνια της μεγαλύτερης στην ιστορία απάτης στην Κύπρο (του Μιλόσεβιτς ήταν 25 δισ., τούτη 26) μας άνοιξε ο κ. Κρις Παύλου, διαχειριστής της περιουσίας της θαναούσας Λαϊκής μετά την παραίτηση της Αντρεν Αντωνιάδου τον Μάρτιο του 2015. Ο καλύτερος τραπεζίτης με μακρόχρονη θητεία σε Barclays και HSBC γνωρίζει το τραπεζικό τοπίο της Κύπρου όπως τη χούφτα του.

Από τον Δεκέμβριο του 2016 που είχε παραιτηθεί από τη θέση του διαχειριστή, τον είδα τις προάλλες στην εκπομπή «Αιχμές» του OMEGA, να αναφέρεται οργισμένος σε σκάνδαλο με τα χρήματα των πιστωτών της Λαϊκής, με αφορμή όπως έμαθα το γεγονός ότι σε μια κοινοβουλευτική επιτροπή πρόσφατα ο Αβέρωφ Νεοφύτου είπε ότι η ΚΤΚ βρήκε εκκαθαριστή για τη Λαϊκή και θα πάνε στο δικαστήριο να βγάλουν διάταγμα. Κάτι τέτοιο δεν ευσταθεί αλλά απεναντίας αποτελεί κατ'εξακολούθηση παραπάνω των ανθρώπων που επτά χρόνια προσδοκούν να πάρουν κάτι από τα χαμένα. Πήρα τηλεφώνω τον κ. Παύλου και την Πέμπτη μας παραχώρησε μια συνέντευξη-ποταμό (βλ. σελ. 4 και 5) όπου το έγκλημα περιγράφεται με ονόματα και διεθνήσεις. Σε αυτό εμπλέκονται ΚΤΚ, κυβέρ-

νηση, βουλευτές, άλλοι θεσμικοί αξιωματούχοι, μεγάλοι ελεγκτικοί Οίκοι και Έφοροι. Άλλοι άμεσα κι άλλοι διά της πλαγίας (στραβά μάτια). Η αιμορραγία αλλά και το κουκούλωμα συνεχίζονται μέχρι σήμερα, αφού η κυβερνητική παράταξη διά του αρχηγού της υποσχεται εξυγίανση, που δεν θα έρθει ποτέ. Κι αυτό διότι σύμφωνα με τον κ. Παύλου η Λαϊκή, στα τέλη 2012 αρχές 2013, δεν έχει να παρουσιάσει εξελεγχμένους ισολογισμούς και κανένας δικαστής δεν μπορεί να δώσει διάταγμα χωρίς αυτούς.

Τι γινόταν τότε; Το Μάρτιο του 2011, επί Βγενόπουλου, λέει ο κ. Παύλου συναντήθηκε με την εποπτεία της ΚΤΚ, υπό τον Κώστα Πουλλά και ενημέρωσε ότι τα νούμερα της Λαϊκής είναι επικίνδυνα. Την επαύριον του διαμήνυσε ο διοικητής κ. Ορφανίδης ότι η Λαϊκή είναι πλήρως κεφαλαιοποιημένη. Τον Δεκέμβριο του ζήτησαν να έρθει από το Λονδίνο επειγόντως να βοηθήσει τη Λαϊκή που κατέρρεε: «Ήρθα και εξέτασα τους λογαριασμούς του 9μηνου του 2011. Ήταν μια τραγωδία!». Για τις ματωράδες με τους εξελεγχμένους ισολογισμούς της Λαϊκής από τη συνέντευξη προκύπτει ότι ευθύνεται η PWC που ήταν ο Ελεγκτικός Οίκος της Τράπεζας, ενώ για τον διά μαγείας μηδενισμό των περιουσιακών της Λαϊκής κατά τη μεταφορά τους στην Τράπεζα Κύπρου, ευθύνεται η KPMG. Για το ότι το κράτος δεν έχει στην κατοχή του εξελεγχμένους λογαριασμούς για το κλείσιμο μιας τράπεζας, ευθύνεται ο Έφορος Εταιρειών.

Για την εννοχίστρωση αλλά και τη συγκάλυψη όλου αυτού του οικονομικού εγκλήματος που στέρνε από δεκάδες χιλιάδες πολιτών περιουσίες, πόρους και οικονομίες, σαφέστατα ευθύνεται η Αρχή Εξυγίανσης της ΚΤΚ με επικεφαλής μέχρι πέρυσι τη Χρυστάλλα Γιωρκάτζη. Ενήμεροι ήταν κατά τον κ. Παύλου και ο γενικός εισαγγελέας Κ. Κληρίδης και ο γενικός Ελεγκτής Οδ. Μιχαλίδης. Εξ εκείνων ουδείς ουδέν είδε. Όμως κάποιος θα μας πει κύριε γενεϊκί εισαγγελέα ποιοι έφαγαν τα 5,5 δισ. των περιουσιακών της Λαϊκής;

paraschos@kathimerini.com.cy

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

Τα μέτρα κατά της διαφθοράς και το πάρτι της Χρυστάλλας

Ανέκδοτο έχουν καταντήσει τα μέτρα κατά της διαφθοράς που με αγωνία περίμενα να ανακοινώσει ο Αναστασιάδης. Τι μια μας έλεγε ότι θα τα ανακοίνωνε σύντομα, ύστερα μας είπε πως θα μας τα έλεγε σε μία εβδομάδα. Τώρα έχουν πάρει μετάθεση μέχρι το τέλος του χρόνου. Θέλει λείει να ακούσει και τις απόψεις όλων των ενδιαφερομένων και μετά να τα εξαγγείλει. Φαίνεται μας τα φυλάει για πρωτοχρονιάτικο δώρο ως άλλος αδιάφορος Άν Βασίλης. Αν υπολογίσω ότι θα μας πάρει και μία τριμηνία για να τα κωνέψουμε, να τα συζητήσουμε και να τα κριτικάρουμε... καλό καλοκαίρι θα τα δούμε.

Να μην ξεχνούμε ότι αμέσως μετά τις γιορτές θα βράζει ο προεκλογικός ενώ θα βρίσκεται και στο φώρτε της η νέα προσπάθεια του Αντόνιο για το Κυπριακό. Δεν ξέρω αν την ώρα που όλοι θα μιλάνε για την Πενταμερή θα έχουν κέφι να ασχοληθούν και με τη διαφθορά... το σημαντικό είναι τα μέτρα του Αναστασιάδη να της δώσουν όντως μια κλωτσιά και να μας αφήσει χρόνους. Να πάει μαζί με το καταραμένο 2020 και το 2021 να αναστείλει ο ήλιος της διαφάνειας, της αξιοκρατίας και της εντιμότητας...Οκ! κάπου εδώ θα το κόψω πριν με πάρτε με τις πέτρες. Ένα αστέιο είπα να κάνω αλλά το ξέρω ότι πονάει. Ας αλλάξουμε θέμα και ας περιμένουμε τον Πρόεδρο να πάρει τις απόψεις και να εξαγγείλει τα μέτρα που θα μας μετατρέψουν σε αγγελουδία.

Τελικά υπάρχει μεγάλη επένδυση που δεν την έχει βάλει στο μάτι ο Οδυσσέα-Τσάκ Νόρις; Μετά το καταραμένο Επενδυτικό Πρόγραμμα και το καζόνι τα έβαλε με την Wargaming και τώρα με το όνειρό μας να έχουμε και εμείς ένα μικρό Χόλυγουντ να μας παραμυθιάζει. Αν και οι Ζίου Ζίτσου δεν φαίνεται να μασάνε και του ζητούν εξηγήσεις μάλλον τη χάνουμε και την κινηματογραφική μας βιομηχανία. Ποια άλλη μεγάλη επένδυση θα πάρει άραγε σειρά; Μήπως το λιμάνι και η μαρίνα της Λάρνακας; Άκουσα ότι και εκεί η επένδυση θα ξεπεράσει το δισεκατομμύριο. Εύχομαι να μην το έχει ακούσει και ο Οδυσσέας...

Τελικά όλον αυτόν τον εκβιασμό του πρίγκιπα Νικόλαου με τον προϋπολογισμό δεν τον κατάλαβα. Δεν ξέρω εάν ο ίδιος τον έχει μελετήσει σωστά αλλά οι αντιδράσεις στο πρίγκιπα ακούω πως μοιάζουν με χιονοστιβά-

Και πού να δουν πόσες άλλες λίστες έχω...

δα. Έτσι μου λέει τουλάχιστον η ΔΗΚΟαναθεμενμένη Φωτούλα, η οποία παρακολουθεί τις τελευταίες εβδομάδες με θλίψη δεκάδες δημόσιους υπαλλήλους να επικοινωνούν με το ΔΗΚΟ τους κόμμα και να ζητούν εξηγήσεις. Άλλοι ρωτάνε εάν ο πρίγκιπας το έβαλε στόχο να τους αφήσει απλήρωτους μέσα στις γιορτές, άλλοι διερωτώνται εάν θα μπορούσαν να πάρουν τις συντάξεις και τα επιδόματα τους εάν καταψιφιστούν οι προϋπολογισμοί ενώ υπάρχουν και κάποιοι που απορούν με τα επιχειρήματα που προβάλλει ο πρίγκιπας, διερωτώμενοι ποια σχέση έχουν με την οικονομία.

Ένας μάλιστα το διεμήνυσε, απ'ότι μου είπε η Φωτούλα στον ίδιο τον πρίγκιπα με την εξής ερώτηση: τελικά πότε ήσουν υπεύθυνος και σοβαρός, τότε που ψήφισες τον προϋπολογισμό ενώ διαφωνούσες με την κυβέρνηση σε χίλια άλλα θέματα και στο Κυπριακό αλλά το έκανες ως πράξη ευθύνης όπως έλεγες, ή τώρα που τους εκβιάζεις τιμηρώντας τους πολίτες σε καιρό πανδημίας; Απάντηση πάντως δεν έλαβε.

Στο ήσυχο και δημοκρατικό κόμμα του λαού διεξάγονται όπως ακούω μάχες για μια θέση στο ψηφοδέλτιο σε συγκεκριμένη επαρχία. Οι μνηστήρες είναι πολλοί το ίδιο και οι πονοκέφαλοι για τον κύριο Άντρο. Οι δημοκρατικές διαδικασίες που επικαλείται κάθε τρεις και λίγο η ηγεσία του κόμματος φαίνεται πως σε αυτή την περίπτωση μάλλον δεν θα λειτουργήσουν αποτελεσματικά και η τελική μάχη που μάλλον θα αφήσει ανοικτές πληγές μοιάζει αναπόφευκτη. Θα σας κρατώ ενήμερος.

ΚΟΙΖ: Αληθεύει ότι η Χρυστάλλα, πρώην διοικήτρια, κάνει πάρτι βλεπόντας πόσο έχει διαλύσει την αξιοπιστία της Βουλής με την περιβόητη λίστα της; Και αυτό χωρίς να κάνει καν χρήση τα πολλά που γνωρίζει για πολλούς, όπως εξομολογήθηκε σε χρόνο ανύποπτο. Με μόνο μια λίστα που κανείς δεν έχει διαβάσει, κανένας δεν έχει δημοσιοποιήσει, η οποία βρίσκεται κλεισμένη σε ένα συρτάρι για τόσο καιρό, κατάφερε να τους ζαλίσει όλους. Με ζήλη διαρκείας. Αυτό σφείλω να της το αναγνωρίσω.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

80 χρόνια πριν στην «Κ»

6.12.1940

ΚΕΡΚΥΡΑ: Η εκθροική αεροπορία εβρομβάρδισε και χθες αναίτιως, δολοφονικές την ανοχή των Κέρκυραν. Αι εκσεκμένως φονικά αυτάι επιδρομαί κατά του αμάχου πληθυσμού προκαλούν εις ολόκληρον την διεθνή κοινήν γνώμην αγανάκτησιν και αποτροπιασμόν, χαρακτηρίζουν δ' επαρκώς τας πολεμικάς μεθόδους του εκθρού, ο οποίος, αδυνάτων ν' αντιμετωπίση την ελληνικήν λόγην εις την γραμμήν του πυρός, εκδικείται αθώους και απροστατέτους από οιαδήποτε αντιαεροπορικήν άμυναν πληθυσμού. Είμεθα βέβαιοι ότι οι ιπτάμενοι δολοφόνοι, επιστρέφοντες

εις τας βάσεις των, θα τυγχάνουν των ευσιμών του ανταξίου των Αρχηγού. Προ ολίγων εβδομάδων, όταν ο Τσιάνο [φωτ.] ηγούμενος σμήνους παλικών βομβαρδιστικών εβρομβάρδισε την Θεσσαλονικην, φονεύσας γυναίκα και γέροντας, προήχθη εις Συνταγματάρχην. **ΠΡΟΒΛΕΨΗ:** Ο στρατηγός Γκου [...] εξάγει το συμπέρασμα ότι με το σφρίγγος με το οποίον διεξάγεται η εκστρατεία υπό των Ελλήνων, τα στρατεύματα του Μουσσολίνι ή θα πέσουν εις την θάλασσαν ή θα καταστραφούν εντός της Αλβανίας.

ΤΟΡΙΝΟ: Αι επιθέσεις εναντίον της Ιταλίας στόχον είχαν κυρίως το μέγα πολεμικόν εργοστάσιον του Τουρίνου το οποίον υπέστη αρκετάς ζημίας, ώστε να μειωθεί αισθητώς η παραγωγή πυροβόλων, τανκς, πυρομαχικών και άλλων πολεμοφόδων, τα οποία κατασκευάζονται εις το εργοστάσιον τούτο. Η διαδρομή των Αγγλων αεροπόρων εγένετο, μέχρις ότου έφθασαν εις τας Αλπεϊς, διά μέσου πυκνών νεφών, τα οποία όμως κατόπιν διελύθησαν αποτόμως και η ορατότης υπεράνω του Τουρίνου ήτο άριστη καθ' ην στιγμήν τα αεροπλάνα ήρτισαν να βομβαρδίζουν. [...] εν από τα αγγλικά βομβαρδιστικά ενώ κατευθύνετο προς το ως άνω εργοστάσιον, έρριψε δέσμη βομβών επί των εργοστασίων Φιάτ, τα περισσότερα όμως εκ των άλλων συνεκέντρωσαν όλην των την προσοχήν κατά του κρατικού πολεμικού εργοστασίου.

ΣΤΑΘΕΡΑ ΒΗΜΑΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ / Γράφει ο **ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ**

Με άριστα το 10

1 Στο Χόλυγουντ. Λέγαμε όλοι πως η Μάλτα κατάφερε και έχει παραγωγές ταινιών που δίνουν υπερβίτες και λοιπά πράσινα όλογα. Ήρθε, λοιπόν, ο Νικόλας Κέιτζ έκανε μια παραγωγή λίγων δεκάδων εκατομμυρίων και μας έφταιξαν όλα. Οι διευκολύνσεις (που ζητούσαμε όλοι να γίνουν για να έρθουν οι παραγωγές) τα κίνητρα και βέβαια πως ο καπνός ο Νικόλας ήταν λίγο κίτς για όσους τον είδαν να περπατά στη Λευκωσία.

2 Στον ανάποδο μας τον καιρό. Έφταιξε βέβαια γιατί ήταν μια... παρακατιανή ταινία... για το επίπεδο των Κύπριων. Που είναι γνωστοί οι Κύπριοι για το επίπεδο της αισθητικής κουλτούρας και διανόησης.

3 Στη Βασιλία. Ε, μέσα σε αυτό το πανηγύρι που «πουλά» να μην μπει να ελέγξει και η Βασιλία; Αφού είναι γάμος και χαρά για τον Σάκη αυτό.

4 Στην ταχύτητα. Έχει πέντε χρόνια που μας παίρνουν οθάρνα τα διεθνή ΜΜΕ πως είμαστε το άντρο της διαφθοράς, ήρθε και ο Δημήτρης και το επιβεβαίωσε κλείνοντας

«Εγώ περιέχω και τον αριστερό. Ο αριστερός όμως δεν με περιέχει». Μάνος Χατζιδάκις.

το μάτι, αλλά ο Healthy χρειάζεται ακόμη λίγες εβδομάδες για να ετοιμάσει τα μέτρα. Σε αυτά τα θέματα σπεύδει βραδέως η κυβέρνηση.

5 Στο σχέδιο. Καλά βρε ο Νουρής δεν έλεγε πως ετοιμάζει νέο επενδυτικό πρόγραμμα; Και βγαίνει μια φορά τη βδομάδα ο -πολύ σκληρός για να πεθάνει - Πετρίδης και λέει πως δεν θα έρθει τίποτα πρόγραμμα ξανά; Ποιον να πιστεύσουμε;

Εγώ προσωπικά πιστεύω τον Νίκο.

6 Στο πόκερ. Μπλόφα μας έλεγαν τώρα και οι δηλώσεις για δύο κράτη. Τελικά το Κυπριακό έγινε καζίνο. Ώρα να μπει ο Σάκης να το ελέγξει.

7 Στο παράδοξο. Ο Τραμπ είναι ένας εκατομμυριούχος που φοροδιαφεύγει όπως λέει και ο ίδιος,

ζει σαν σειρά τύπου Δυναστεία, είναι ο ορισμός του αντιλαϊκού καπιταλιστικού προτύπου που θα έλεγε και ο σύντροφος, κι όμως το λατρεύουν τα λαϊκά στρώματα. Τα γράφω εις απάντηση σε κάποιους που διερωτώνται πώς γίνεται να κάνει σημαία του τη διαφθορά ο Νικόλας.

8 Στην ώρα μηδέν. Τα εμβόλια έρχονται και οι ψεκασμένοι εντείνονται με τις εκπλήξεις τις προσπάθειες να μας πείσουν πως ο ιός είναι ένα φανταστικό κατασκευάσμα στην προσπάθεια της Σιών να μας βάλει τοπί και να μας ελέγξει. Αγαπούλες, όποιος θέλει να βάλει εμβόλιο, όποιος δεν θέλει να μη βάλει.

9 Στην απόφαση. Όποιος δεν θέλει να βάλει εμβόλιο, ενώ ήλθε η σειρά του και αρρωστήσει και θέλει ανανυστήρα να αποσταθεί στους συναγωνιστές του. Το ΓεΣΥ πρέπει να κλείσει την πόρτα σε αυτούς. Εκτός αν υπογράψουν χαρτί και δεχθούν το τσιπ της Σιών επάνω τους.

10 Στην ιστορία. Ο Στυλιανός ας είναι ο λόγος αλλαγής του κράτους, της χώρας, της ζωής μας. Μόνο έτσι θα μπορούμε να κοιμόμαστε τα βράδια πλέον.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΔΗΣ • Διευθυντής: ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Αρχιαντιγράφος: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Υπεύθυνος Υλ.Σ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Απειλή: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΑΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Στο Ανώτατο ο γόρδιος δεσμός με Οδυσσέα

Μέχρι τέλος του χρόνου η αίτηση στο Δικαστικό Συμβούλιο για παύση του Γενικού Ελεγκτή λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Ενώπιον σοβαρών εξελίξεων που θα ξεκαθαρίσουν το τοπίο, βρίσκεται το ζήτημα που έχει προκύψει για άλλη μια φορά, μεταξύ γενικού ελεγκτή και της εκτελεστικής εξουσίας. Η κίνηση του Οδυσσέα Μιχαηλίδη να δημοσιοποιήσει ειδική έκθεση για το επενδυτικό πρόγραμμα πολιτογραφίσεων, παρά τις προτροπές του γενικού εισαγγελέα της Δημοκρατίας για το αντίθετο, εκ των πραγμάτων φαίνεται πως ήταν η σταγόνα που ξεχείλιζε το ποτήρι, με την κυβέρνηση να μην εμφανίζεται διατεθειμένη να δώσει μια ακόμα ευκαιρία στον γενικό ελεγκτή. Τουσαντίον στα ψηλά κυβερνητικά δώματα η άποψη που κυριαρχεί αυτή την περίοδο είναι πως πρέπει να δοθεί ένα τέλος, με τον ένα ή άλλο τρόπο, στην υποτροπιάζουσα συμπεριφορά του Οδυσσέα Μιχαηλίδη, που δημιουργεί εντάσεις με άλλους θεσμούς αλλά και την ίδια την κυβέρνηση. Μια εβδομάδα μετά το τελευταίο περιστατικό με τον γενικό εισαγγελέα, όλες οι πληροφορίες που έχει συλλέξει η «Κ» από την κυβερνητική πλευρά ενισχύουν το σενάριο πως έτσι όπως εξελίσσονται τα πράγματα, τον γόρδιο δεσμό θα κληθεί πολύ σύντομα να λύσει ή να κόψει το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Μια εξέλιξη, που εάν επιβεβαιωθεί, δεν αναμένεται να είναι «αναίμακτη», κάτι που σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες φαίνεται να προβληματίζει μερίδα της κυβερνητικής πλευράς.

Ο κύβος ερρίφθη

Στην πλευρά του Προεδρικού το κλίμα για τον γενικό ελεγκτή συνεχίζει να είναι ιδιαίτερα βαρύ και δεν αναμένεται να εκτονωθεί το

Εκτός από τη σκληρή γραμμή που υποστηρίζει παραπομπή του γενικού ελεγκτή, εντός της κυβέρνησης καταγράφεται προβληματισμός για τους διαφαινόμενους χειρισμούς.

επόμενο διάστημα, λένε πρόσωπα που κινούνται κοντά στο κυβερνητικό στρατόπεδο. Εντός του κυβερνητικού σχήματος, οι πληροφορίες της «Κ» λένε πως υπάρχουν δύο τάσεις για το ζήτημα του γενικού ελεγκτή, που ενώ συμφωνούν επί της ουσίας, φαίνεται να διαφοροποιούνται στον χρονικό χειρισμό και στην τακτική επίλυσης του ζητήματος. Η σκληρή γραμμή, που φαίνεται να είναι η επικρατούσα αυτή την περίοδο, έχει ως εκφραστή τον ίδιο τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος δεν βλέπει περιθώρια βελτίωσης του κλίματος που υπάρχει. Στο πνεύμα αυτό όλες οι πληροφορίες συγκλίνουν πως ο Νίκος Αναστασιάδης είναι έτοιμος να ζητήσει από τον γενικό εισαγγελέα να πάει στο Ανώτατο Δικαστήριο με αίτηση για ανάρμοστη συμπεριφορά του Οδυσσέα Μιχαηλίδη και για απομάκρυνσή του από τα καθήκοντα του. Μάλιστα, προσδιορίζεται και χρονικά η προσφυγή στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, που δεν αποκλείεται να γίνει έως και το τέλος του τρέχοντος έτους. Οι υποστηρικτές της προεδρικής τάσης προτάσσουν τις ουκ ολίγες περιπτώσεις που ο Νίκος Αναστασιάδης εμφανίστηκε συναινετικός και με διάθεση

Η ρήξη κυβέρνησης και Οδυσσέα Μιχαηλίδη φαίνεται να είναι οριστική. Το όλο ζήτημα που έχει προκύψει με τον γενικό ελεγκτή, οδηγείται ενώπιον του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου για παύση του.

να εξομαλύνει το κλίμα με τον γενικό ελεγκτή. Προσπάθειες που, όπως λέγεται, έπεσαν στο κενό. Ένα άλλο στοιχείο που χρησιμοποιείται είναι τα όσα διμειφθήσαν πρόσφατα μεταξύ του γενικού ελεγκτή και γενικού εισαγγελέα. Ενώ σε κάποια φάση η όλη ιστορία έδειχνε να βαίνει προς εκτόνωση, ιδιαίτερα μετά τη συνάντηση των δυο ανδρών, ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης αφηρησιαστικά έριξε λάδι στη φωτιά, δημοσιοποιώντας τις ειδικές εκθέσεις.

Οι επιφυλακτικοί

Η άλλη τάση εντός της κυβέρνησης φαίνεται να προκρίνει ένα διαφορετικό χειρισμό του όλου ζητήματος. Παρά το γεγονός ότι γίνεται αποδεκτό πως ο γενικός ελεγκτής

«το έχει παρακάνει» και πως το όλο θέμα δεν θα πρέπει να διαιωνιστεί, προς τα έξω βγαίνει μια επιφυλακτικότητα, η οποία πηγάζει από την απήκηση του γενικού ελεγκτή στην κοινή γνώμη αλλά και από τα γενικότερα προβλήματα που καλείται να διαχειριστεί αυτή την περίοδο η κυβέρνηση.

Εδώ υποστηρίζεται πως δεν είναι τώρα ο κατάλληλος χρόνος η κυβέρνηση να ανοίξει νέα μέτωπα, γιατί έχει ενώπιόν της ανοικτά άλλα μέτωπα, αλλά και μια εικόνα της η οποία στην παρούσα στιγμή δεν είναι και η καλύτερη. Η επιφυλακτικότητα που εκφράζεται πηγάζει και από τις σίγουρες πολιτικές αντιδράσεις που θα προκληθούν, όπως πιστεύεται, αλλά και από ένα άλλο

ζήτημα, που συζητείται στο παρασκήνιο: τη θορυβώδη έξοδο του Οδυσσέα Μιχαηλίδη από την Ελεγκτική Υπηρεσία προκειμένου να μεταπηδήσει στον πολιτικό στίβο. Ένα ενδεχόμενο που ο ίδιος έχει αποκλείσει σε δημόσιες τοποθετήσεις του, αλλά όμως δε φαίνεται να λαμβάνεται υπόψη, ένεκα των συχνών παλινωδιών του σε άλλα ζητήματα.

Ετοιμάζεται φάκελος

Ένα άλλο στοιχείο που ενισχύει τις πληροφορίες για παραπομπή του Ζητήματος Οδυσσέα Μιχαηλίδη στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο για ανάρμοστη συμπεριφορά, είναι οι πληροφορίες για ετοιμασία του σχετικού φακέλου με το νομικό υπόβαθρο της αίτησης. Ένα έργο κομβικό για την έκβαση της υπόθεσης, το οποίο όπως γνωρίζει η «Κ» έχει ήδη ξεκινήσει. Από τα βασικά ζητούμενα της προεργασίας είναι η συλλογή στοιχείων που να τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς ότι ο γενικός ελεγκτής ήλθε σε σύγκρουση και με άλλους θεσμούς ή προσπάθησε να κινηθεί στην εκτέλεση των καθηκόντων του εκτός των πλαισίων, που ορίζει το Σύνταγμα. Η συλλογή στοιχείων –όπως είμασθε σε θέση να γνωρίζουμε– πάει πίσω τουλάχιστον 7 με 8 χρόνια. Στην προσπάθεια αυτή θα συλλεγούν στοιχεία από συγκρουσιακές περιπτώσεις του γενικού ελεγκτή με άλλους θεσμούς ή αξιωματούχους. Άλλες περιπτώσεις που αναμένεται να τύχουν προσοχής είναι τα όσα διαδραματίστηκαν πρόσφατα με τον γενικό εισαγγελέα καθώς και η σύγκρουση του γενικού ελεγκτή κατά καιρούς με μέλη της κυβέρνησης αλλά και τον ίδιο τον πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Δύο επιστολές από γενικό εισαγγελέα

Δύο σημαντικά στοιχεία του υπό διαμόρφωση φακέλου θεωρούνται δύο επιστολές με ημερομηνία 26.11.2020 και 27.11.2020, που απέστειλαν ο γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας και ο βοηθός γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας στον γενικό ελεγκτή. Στις επιστολές οι δύο θεσμικοί αξιωματούχοι υποδείκνυαν εμπειριστικά στον Οδυσσέα Μιχαηλίδη τους κινδύνους που ελλοχεύουν και τα προβλήματα που ενδεχομένως να προκύψουν από τη δημοσιοποίηση της Ειδικής Έκθεσης, με ειδική αναφορά σε σειρά σοβαρών νομικών και διαδικαστικών ζητημάτων, στα οποία κρινόταν σκόπιμο να μην γίνει δημόσια αναφορά όσο διαρκούσε η έρευνα της Ερευνητικής Επιτροπής. Ουσιαστικά ο Γενικός και ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας προειδοποίησαν τον γενικό ελεγκτή για βλάβη των υπό διερεύνηση υποθέσεων από τυχόν δημοσιοποίηση της ειδικής έκθεσής του. Υπόδειξη που, όπως φάνηκε, αγνοήθηκε από τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Επίσης στις επιστολές σημειωνόταν ότι το περιεχόμενο της Έκθεσής του υπερέβαινε τις συνταγματικές του εξουσίες.

Cyta Fiber για τις επιχειρήσεις με ταχύτητες μέχρι και 1 Gbps!

Αξιοποιήστε την τεχνολογία του μέλλοντος στην επιχείρησή σας σήμερα και επιλέξτε ανάμεσα από πέντε πακέτα Internet Business για να απολαμβάνετε:

- εξαιρετικά γρήγορες ταχύτητες σε απίστευτες τιμές,
- άμεση, γρήγορη και ασφαλή μεταφορά μεγάλου όγκου δεδομένων,
- αξιόπιστη και απρόσκοπτη σύνδεση,
- τεχνική υποστήριξη 24/7.

Μάθετε το όφελος που μπορείτε να απολαμβάνετε μέχρι να έρθει στη δική σας επιχείρηση:
<https://www.cyta.com.cy/cyta-fiber-business>

Ο ΚΡΙΣ ΠΑΥΛΟΥ ΣΤΗΝ «Κ»

Γιωρκάτζη, ένοχος κακής διαχείρισης των διο. της Λαϊκής μετά το κλείσιμο

Το σκάνδαλο εις βάρος των πιστωτών της Τράπεζας ήταν έργο της Αρχής Εξυγίανσης υπό την τότε διοικήτρια της Κεντρικής

Συνέντευξη στους

ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΡΑΣΧΟ και
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ο δεύτερος στη σειρά διαχειριστής της Λαϊκής Τράπεζας Κρις Παύλου στην εφ' όλης της ύλης συνέντευξη του στην «Κ» αποκαλύπτει ένα όργιο αδιαφανούς έως και ύποπτης διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων της εκλιπούσας Λαϊκής. Όπως λέει ο κ. Παύλου από την ημέρα που τερματίστηκαν οι εργασίες της Λαϊκής άρχισε μία άνευ προηγουμένου λεηλασία των χρημάτων και των περιουσιακών της στοιχείων, σημερινών χαρακτηριστικά: «Ως διαχειριστής ρώτησα: «Αφού κουρεύτηκαν 5,5 δισ. ευρώ από τη Λαϊκή, γιατί δεν αποφασίστηκε να μην κλείσει η Τράπεζα; Με 5,5 δισ. ευρώ θα ήταν «σούπερ-κεφαλαιοποιημένη». Πού πήγαν αυτά τα λεφτά; Και πού πήγαν τα λεφτά από την πώληση των τραπεζών στην Ελλάδα; Η κ. Γιωρκάτζη μου απαντούσε: «Εσένα δεν σε κόφτει!» Ο κ. Παύλου δηλώνει ευθαρσώς: «Κατά την άποψή μου και από τα όσα είδα και βίωσα, ο μεγάλος ένοχος για το έγκλημα στη Λαϊκή μετά το κούρεμα είναι η Αρχή Εξυγίανσης με επικεφαλής τη Χρυστάλλα Γιωρκάτζη».

— Έχετε χαθεί από το προσκήνιο, κύριε Παύλου, ή είναι η ιδέα μας;

— Τα τελευταία δύο με τρία χρόνια σταμάτησα να μιλάω για το θέμα της Λαϊκής Τράπεζας, διότι κουράστηκα. Όμως τελευταία βγήκε μία ανακοίνωση, ότι θα πάνε στο δικαστήριο ο νυν Διαχειριστής της Λαϊκής Τράπεζας και η Αρχή Εξυγίανσης για να λάβουν διάταγμα ώστε να προχωρήσουν στην εκκαθάριση. Διερωτώμαι όμως πού θα βρεθεί δικαστής, ο οποίος θα υπογράψει το διάταγμα για να εκκαθαριστεί μία εταιρεία, η οποία έκλεισε, κουρεύτηκαν 5,5 δισ. ευρώ και δεν δόθηκε ουδεμία εξήγηση ούτε στον καταθέτη, ούτε στον μέτοχο, ούτε στα ενδιαφερόμενα μέρη (stake holders), τι ακριβώς έγινε. Το μεγάλο πρόβλημα είναι πως δεν υπάρχουν τελικά οικονομικά αποτελέσματα πριν κλείσει η Λαϊκή Τράπεζα. Αν είδατε εσείς τελικά οικονομικά αποτελέσματα τέλος του 2012 ή αρχές 2013 της Λαϊκής, πείτε μου, διότι εγώ δεν τα έχω δει.

— Πότε αναλάβατε ως διαχειριστής της Λαϊκής και αντιληφθήκατε ότι δεν υπάρχουν εξελεγχόμενοι οι τελευταίοι ισολογισμοί της τράπεζας για το τέλος 2012, αρχές 2013;

— Ανέλαβα Απρίλιο του 2015. Οι τελευταίοι εξελεγχόμενοι ισολογισμοί που είδα, της Λαϊκής, είναι του 2011.

“

Οι διαπραγματεύσεις που έκανα για να πουλήσω την Investment Bank of Greece θα μας έφερναν 140-150 εκατ. ευρώ. Η κ. Γιωρκάτζη πίεζε: «Πούλα την να τελειώνουμε». Αρνήθηκα. Εφυγα και την πουλήσαν για 67 εκατ. Ο καθένας μπορεί να βγάλει τα δικά του συμπεράσματα.

“

Αν λοιπόν τώρα πάνε σε δικαστήριο για εκκαθάριση και ρωτήσω ο δικαστής πού πήγαν τα λεφτά που κουρεύτηκαν και τα λεφτά από τα περιουσιακά στοιχεία του εξωτερικού και άλλων θυγατρικών της Λαϊκής, τι θα του πούνε η κ. Γιωρκάτζη και οι συν αυτή;

Όταν ανέλαβα, υπήρχαν κάποιοι ισολογισμοί, με πολλά κενά όμως και που όπως αντιλαμβάνεστε δεν μπορούσα να τους υπογράψω. Δεν μπορούσα να αντιληφθώ τα κενά που έβλεπα και παρόλες τις προτροπές της Αρχής Εξυγίανσης (Κεντρική Τράπεζα) να υπογράψω εκείνους τους ισολογισμούς, δεν το έπραξα. Η Αρχή Εξυγίανσης (ΑΕΕ) ήταν η κ. Χρυστάλλα Γιωρκάτζη, μαζί με το Διοικητικό Συμβούλιο της Κεντρικής Τράπεζας (ΚΤΚ). Κατά τη γνώμη μου, η ΑΕΕ, ήξερε πως έγιναν ατασθαλίες στη Λαϊκή, όταν έκλεισε και ήθελε να το κεφάλαιο εκείνο να κλείσει το συντομότερο. Η γραμμή που μου είχε δοθεί από ΑΕΕ ήταν: «Κύριε Παύλου, εσείς δεν είστε εδώ για να διαχειρίζεστε, είστε για να πωλήσετε όσα περιουσιακά στοιχεία έχει η Λαϊκή Τράπεζα όσο πιο γρήγορα γίνεται». Απάντησα πως δεν πρόκειται να κάνω τέτοια κίνηση, πως έχουμε στη διάθεσή μας 5-6 καλά περιουσιακά στοιχεία της Λαϊκής και αν δεν τα διαχειριστώ σωστά, δεν θα είναι going concern (δρώσα επιχείρηση) και δεν θα τα αγοράσει κανείς στη σωστή τιμή τη δεδομένη στιγμή. Από τη στιγμή που βγάζεις μια εταιρεία εκτός λειτουργίας, η τιμή της πέφτει καθήμερη. Η ΑΕΕ, μη λαμβάνοντας υπόψη όσα έλεγα, επέμεναν να πουλήσω κι ό,τι πάσω.

— Μπορείτε να μας πείτε ένα-δύο παραδείγματα;

— Είχα καλές σχέσεις με την Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος και με ενημέρωσαν ότι η Investment Bank of Greece ήταν καλή τράπεζα, δεν

είναι ενήμερος για όλα αυτά; — Ο κ. Αλεξάνδρου δούλευε στην Barclays, τον γνώρισα από τη Λαϊκή στη Σεβρία και είδα την υπογραφή του στην πώλησή της. Από όσα γνωρίζω όμως δεν έχει υπογράψει ούτε αυτός τους ισολογισμούς με τις μαύρες τρύπες.

— Παρατηρήκατε ή σας διώξαν;

— Το συμβόλαιό μου ήταν εξαμηνιαίο. Πάντα έμπαιναν όροι για να κάνω κάποια πράγματα. Αρχές του Δεκεμβρίου, του 2016, πριν υπογράψω ανανέωση συμβολαίου, μου τηλεφώνησαν από την ΚΤΚ ότι ήθελε να με δει ο κ. Συρίκας. Μου έδωσαν μάλιστα και λίστα με όρους για το νέο συμβόλαιο. Τη διάβασα, είπα ευχαριστώ δεν θα πάρω και πήγα σπίτι μου. Απαιτούσαν να μη μιλάω σε κανένα, να μην λέω ότι είμαι υπάλληλος, να προσπαθώ μόνο να πουλώ περιουσιακά στοιχεία και να μην κάνω διαχείριση. Η διακοπή της συνεργασίας μας μάλλον ήταν αμοιβαία.

«Ως διαχειριστής ρώτησα: «Αφού κουρεύτηκαν 5,5 δισ. ευρώ από τη Λαϊκή, γιατί δεν αποφασίστηκε να μην κλείσει η Τράπεζα; Με 5,5 δισ. ευρώ θα ήταν «σούπερ-κεφαλαιοποιημένη». Πού πήγαν αυτά τα λεφτά; Και πού πήγαν τα λεφτά από την πώληση των τραπεζών στην Ελλάδα; Ρωτούσα την κ. Γιωρκάτζη της Αρχής Εξυγίανσης και μου απαντούσε: «Εσένα δεν σε κόφτει!»

χρηζόταν να κλείσει και θα μας βοηθούσαν να παραμείνουμε ανεξάρτητοι. Η απάντηση από την ΑΕΕ ήταν, «τι ψάχνεις και βλέπεις Κεντρικές Τράπεζες άλλων χωρών»; Οι διαπραγματεύσεις που έκανα για να πουλήσω την Investment Bank of Greece θα μας έφερναν 140-150 εκατ. ευρώ. Η ΑΕΕ με πίεζε: «Γιατί το βασανίζεις για να πάρεις 150 εκατ. ευρώ; Πούλα την να τελειώνουμε». Δεν θα ήμουν σωστός επαγγελματίας αν το έκανα. Έφυγα από διαχειριστής και την πουλήσαν για 67 εκατ. ευρώ. Ο καθένας μπορεί να βγάλει τα δικά του συμπεράσματα.

— Εξείς δεν συνεχίσατε να ψάχνετε;

— Συνέχεια. Βρήκα ένα αντίγραφο που όσο κι αν προσπάθησα δεν έβγαζα άκρη. Το μυστήριο είναι και αλλού. Αφού κουρεύτηκαν 5,5 δισ. ευρώ από τη Λαϊκή, γιατί δεν αποφασίστηκε να μην κλείσει η τράπεζα; Με 5,5 δισ. ευρώ θα ήταν «σούπερ-κεφαλαιοποιημένη». Πού πήγαν αυτά τα λεφτά; Και πού πήγαν τα λεφτά από την πώληση των τραπεζών στην Ελλάδα; Ρωτούσα την κ. Γιωρκάτζη της ΑΕΕ και μου απαντούσε, «εσένα δεν σε κόφτει!» Όταν βγήκε το πρώτο διάταγμα, για να μεταφερθούν τα περιουσιακά στοιχεία (assets), είχε αποφασιστεί ότι οι θυγατρικές της Λαϊκής στο εξωτερικό θα έμειναν στην παλιά Λαϊκή. Όταν ανέλαβα ως διαχειριστής, ήξερα

— Από τη στιγμή που δεν βρήκατε εξελεγχμένους ισολογισμούς στην

Τράπεζα, γιατί δεν απευθυνθήκατε στον αρμόδιο για τη Λαϊκή ελεγκτικό οίκο;

— Μα τι λέτε; Απευθύνθηκα αμέσως. Ήταν η PWC οι ελεγκτές της Λαϊκής. Το τι είδα ήταν εξωφρενικό. Σε κάθε γραμμή έβαζαν (exceptions) επιφυλάξεις, και φυσικά δεν μπορούσα υπογράψω. Όταν η Λαϊκή μπήκε σε εξυγίανση, έπρεπε να μεταφερθούν τα περιουσιακά στοιχεία στην Τράπεζα Κύπρου. Το μεγάλο σκάνδαλο ήταν εκεί, διότι όταν ήρθε η Alvarez and Marshal αρχές του Μάρτιου του 2013, είπε ότι η Λαϊκή θα χρειαζόταν δύο δισ. για τις ζημιές (remaining losses) και θα παρέμενε και πλήρως κεφαλαιοποιημένη. Όταν έκλεισε και ήρθε άλλος Οίκος, η KPMG, και μετέφεραν τα περιουσιακά στοιχεία και τις υποχρεώσεις (assets και liabilities) στην Τράπεζα Κύπρου, το ποσό έφτασε στα 5,5 δισ. ευρώ. Εμένα δεν μου εξήγησε κανείς πού πήγαν αυτά τα 5,5 δισ. ευρώ. Όταν μετέφεραν τα περιουσιακά στοιχεία και τα liabilities στην Τράπεζα Κύπρου, η τιμή (valuation) που έβαλαν πάνω στα περιουσιακά στοιχεία ήταν μηδέν! Αν είναι δυνατόν; Η Τράπεζα Κύπρου «κρωστούσε» στη Λαϊκή, 1,25 δισ. ευρώ και αποφασίστηκε να δοθούν 850 εκατ. ευρώ πίσω. Όταν ρώτησα την ΑΕΕ, από πού προκύπτει αυτό το νομικό, η απάντηση που πήρα από την κ. Γιωρκάτζη και τους συνεργάτες της ήταν πως, έτσι ήταν τα δεδομένα και δεν ήταν κάτι άλλο που εγώ ο διαχειριστής των περιουσιακών της Λαϊκής (που έπρεπε να λειτουργώ για τα συμφέροντα των πιστωτών της Τράπεζας) έπρεπε να ξέρω. Εγώ λοιπόν ρώτησα αν μπορούσα να ξέρω και να δω τις τιμές που είχαν δοθεί από την KPMG. Η απάντηση της ΑΕΕ ήταν ξανά η ίδια, ότι δεν δικαιούμουν. Παρόλο που ήμουν ο διαχειριστής!

— Εσείς δεν συνεχίσατε να ψάχνετε;

— Συνέχεια. Βρήκα ένα αντίγραφο που όσο κι αν προσπάθησα δεν έβγαζα άκρη. Το μυστήριο είναι και αλλού. Αφού κουρεύτηκαν 5,5 δισ. ευρώ από τη Λαϊκή, γιατί δεν αποφασίστηκε να μην κλείσει η τράπεζα; Με 5,5 δισ. ευρώ θα ήταν «σούπερ-κεφαλαιοποιημένη». Πού πήγαν αυτά τα λεφτά; Και πού πήγαν τα λεφτά από την πώληση των τραπεζών στην Ελλάδα; Ρωτούσα την κ. Γιωρκάτζη της ΑΕΕ και μου απαντούσε, «εσένα δεν σε κόφτει!» Όταν βγήκε το πρώτο διάταγμα, για να μεταφερθούν τα περιουσιακά στοιχεία (assets), είχε αποφασιστεί ότι οι θυγατρικές της Λαϊκής στο εξωτερικό θα έμειναν στην παλιά Λαϊκή. Όταν ανέλαβα ως διαχειριστής, ήξερα

πως η Λαϊκή είχε ένα μεγάλο κτήριο, στο Finchley στο Λονδίνο. Ύστερα από δύο μήνες ρώτησα ποιος είχε τα κλειδιά, ώστε να πάω να το δω και να αποφασίσω τι θα έκανα. Η ΑΕΕ επικοινωνήσε μαζί μου και με προειδοποίησε: «Μην μπαίνεις σε βαθιά νερά». Όταν επέμεινα μου είπαν ότι τον Ιούλιο του 2013, χρειάζονταν ακόμα μερικά εκατομμύρια και έβγαλαν διάταγμα και για το κτήριο στο Finchley, και το πουλήσαν. Ούτε σε ποιον ούτε πόσα μου έλεγαν. Ήξερα επίσης πως υπήρχε και ένα επενδυτικό ταμείο ως περιουσιακό στοιχείο. Ρώτησα και μου απάντησαν πως χρειάστηκε να πουληθεί κι αυτό...

— Η επικοινωνία αυτή με ποιον έγινε;

— Η επικοινωνία αυτή έγινε με την κ. Γιωρκάτζη και το Συμβούλιο της. Όποτε λέω ΑΕΕ εννοώ Χρυστάλλα Γιωρκάτζη.

— Αντιλαμβάνομαστε πως αν η PWC δεν μπορούσε να σας παράσχει αντίγραφα των ισολογισμών της Λαϊκής λίγο πριν από τη διάλυσή της, ο Έφορος Εταιρειών δεν θα έπρεπε να μπορεί να σας τα δώσει;

— Θα έπρεπε αλλά δεν τα είχε. Γιατί; Δεν ξέρω αλλά ούτε έκανε παράπονο τα τελευταία επτά χρόνια; Τι να σας πω;

— Πώς, λοιπόν, αν δεν έχει αυτούς τους ισολογισμούς, μπορεί ένας διαχειριστής να κάνει εκκαθάριση;

— Εγώ δεν γνωρίζω. Γι' αυτό και δεν έχω πει τίποτα εδώ και 3-4 χρόνια. Πήγα και στους δύο γενικούς εισαγγελλείς και στον γενικό ελεγκτή και ενημέρωσα. Φωνή βωώντος! Όταν πρόφατα είπαν από την ΑΕΕ, πως θα πάνε τον Δεκέμβριο για αίτηση στο Δικαστήριο και βρήκαν και εκκαθαριστή, εγώ παραξενεύτηκα.

— Γιατί;

— Διότι θα πρέπει να ξεχάσω και αυτά που ξέρω, στα 50 χρόνια που εργάζομαι. Πήρα λοιπόν δύο-τρεις συνεργάτες μου στο εξωτερικό ειδικούς επί του θέματος και τους ρώτησα: «Πάνω μία εταιρεία κλείνει τις πόρτες της και χάσει τέσσερις φορές το μέγεθος του κεφαλαίου της, τι γίνεται; Μου απάντησαν όλοι ότι πρέπει ο ιδιοκτήτης της να πάει φυλακή και να δοθούν περαιτέρω εξηγήσεις. Αν λοιπόν τώρα πάνε σε δικαστήριο για εκκαθάριση, δεν θα πρέπει ο δικαστής να ρωτήσει πού πήγαν τα λεφτά που κουρεύτηκαν; Πού πήγαν τα λεφτά από τα περιουσιακά στοιχεία του εξωτερικού και άλλων θυγατρικών της Λαϊκής; Τι θα του πουν; Τι μπορούν να του πουν;

Οι λογαριασμοί είναι στην Αρχή Εξυγίανσης

— Σας είπαν ότι η Λαϊκή Τράπεζα δεν είχε τους ισολογισμούς, και η PWC δεν τους είχε, ο Έφορος Εταιρειών επίσης δεν είχε. Η ΑΕΕ είχε;

— Είχε. Και είχε, διότι ήρθε η KPMG και έκανε τους λογαριασμούς που θα μεταφέρονταν από τη Λαϊκή. Πήγα λοιπόν στην KPMG στην Κύπρο και ρώτησα για το ποιος αποφάσισε τις τιμές εκείνες (rates). Η απάντηση που έλαβα ήταν ότι δεν είχε σχέση η KPMG Κύπρου με αυτό, αλλά τους έκανε η KPMG Αγγλίας. Επικοινωνήσαμε με την KPMG Αγγλίας, και η απάντηση που έλαβα ήταν ότι δεν ήταν υπόχρεοι να μου δώσουν λογαριασμό. Αντίστοιχη απάντηση έλαβα και από την ΑΕΕ (ΚΤΚ), λέγοντάς μου να επικεντρωθώ σε πωλήσεις και όχι στο τι προηγήθηκε. Ε, δεν άντεξα την κοροϊδία και έφυγα.

— Ο νέος διαχειριστής της Λαϊκής, Κλεόβουλος Αλεξάνδρου,

«Κατά την άποψή μου και από τα όσα είδα και βίωσα, ο μεγάλος ένοχος για το έγκλημα στη Λαϊκή μετά το κούρεμα είναι η Αρχή Εξυγίανσης με επικεφαλής τη Χρυστάλλα Γιωρκάτζη», λέει στην «Κ» ο Κρις Παύλου.

Ποιος είναι

Ο διορισμός του Κρις Παύλου ως διαχειριστή της Cyprus Popular Bank, έγινε τον Απρίλιο του 2015, σε αντικατάσταση της παραιτηθείσας διαχειριστριας Αντρίης Αντωνιάδου. Όπως αναφέρεται στο βιογραφικό του, ο κ. Παύλου εργάστηκε από το 1966 ως το 1987 στην Barclays στο Λονδίνο, το 1987-1990 στην HSBC σε διεθνή θέσεις και ως σύμβουλος της Λαϊκής το 1999 και στο Διοικητικό Συμβούλιο της Λαϊκής από το 2001-2004. Υπηρέτησε στο Δ.Σ. της Λαϊκής από το 2012 ως τις 21 Μαρτίου 2013 οπότε και υπέβαλε την παραιτήσή του. Πρόσθετα, είχε διοριστεί από την Αρχή Εξυγίανσης τον Οκτώβριο του 2013 ως πρόεδρος της Επενδυτικής Τράπεζας της Ελλάδος. Διετέλεσε διαχειριστής της τ.ε.ω. Λαϊκής από τον Απρίλιο 2015 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2016.

Τα 500 εκατ. ευρώ που δεν πήγαν σε δικαιούχους

—Υποστηρίζατε ότι ο μηχανισμός έκτακτης ρευστότητας (ELA) εξελίχθηκε σε σκάνδαλο; Εξηγήστε μας γιατί.

—Πολλοί υποστηρίζουν ότι το ELA ήταν ένα σκάνδαλο. Από το 2006 – 2007 η Λαϊκή άρχισε να δανείζει λεφτά. Στα τραπεζικά πράγματα είναι όρος απαραίτητος αν κάποια τράπεζα έχει 100 ευρώ κατάθεση, το μεγαλύτερο ποσό που θα πρέπει να δανείσει είναι 80%. Όταν δούλευα στο Χονγκ Κονγκ, δανείζαμε έως 70%. Από τότε που πήγε στη Λαϊκή ο Βγενόπουλος, δάνειζαν πάρα πολλά χρήματα. Το ποσοστό από 80% πήγε στο 145%. Τον Μάρτιο του 2011 δεν ήμουν στη Λαϊκή, αλλά είχα καλή σχέση με την ΚΤΚ. Κάθε δύο μήνες, λοιπόν, μιλούσαμε για το τραπεζικό σύστημα γενικώς. Συναντηθήκαμε με την ομάδα της εποπτείας, υπό τον Κώστα Πουλλά της ΚΤΚ τότε και τους είπα πως παρακολουθώ τη Λαϊκή εδώ και δύο χρόνια, τονίζοντας ότι τα νούμερα που βλέπω, όχι μόνο δεν είναι καλά αλλά είναι επικίνδυνα. Πρότεινα διενέργεια ελέγχου στη Λαϊκή και να πηγαίνα μαζί να τους δείξω πως θα έπρεπε να κοιτάζουν. Τώρα θα πάω στον διοικητή (Ορφανίδη) μου απάντησε να τον ενημερώσω σχετικά. Την επόμενη με πήρε τηλέφωνο και μου είπε να σου πω ότι όλα είναι υπό έλεγχο, διότι η Λαϊκή Τράπεζα είναι πλήρως κεφαλαιοποιημένη». Απάντησα ότι δεν είναι, διότι δεν έχουν κάμει προβλέψεις. Το Δεκέμβριο του 2011 ήμουν στην Αγγλία και έλαβα ένα επειγόν τηλεφώνημα από τον Ντίνο Μυλωνά που είχε αναλάβει πρόεδρος, όταν έδιωξαν τον Βγενόπουλο. Ζήτησε επειγόντως βοήθεια. Ήταν Παρασκευή νύχτα και Σάββατο πρωί βρέθηκαν στη Λαϊκή. Παρά την κρίση ουδείς δούλευε πλέον δυο-τριών υπαλλήλων. Ζήτησα το φύλλο των ισολογισμών αλλά μου είπαν

“

Η ΚΤΚ, με τον ELA έκανε απλώς τον «broker», έβγαλε 500 εκατ. ευρώ και τα έδωσε σαν μέρος στην κυβέρνηση, αντί στους κουρεμένους καταθέτες ή στο Ταμείο Αλληλεγγύης.

“

Όταν πέρασε η Λαϊκή τον ELA στην Τράπεζα Κύπρου, η Κύπρου βγήκε κερδοσμένη, καθώς φορτώθηκε «φθινό χρήμα». Ήταν μια κατάσταση που συνέφερε όλους (win-win situation).

—Τι είδατε ακριβώς;

—Άγραφος νόμος είναι πως δεν πρέπει

Τον Μάρτιο του 2011, συναντήθηκα με την εποπτεία της ΚΤΚ και τους είπα ότι τα νούμερα της Λαϊκής είναι επικίνδυνα. Την επαύριον ο κ. Ορφανίδης μου διαμήνυσε ότι η Λαϊκή Τράπεζα είναι πλήρως κεφαλαιοποιημένη. Τον Δεκέμβριο του 2011 μου ζήτησαν επειγόντως να έρθω από το Λονδίνο να βοηθήσω τη Λαϊκή. Μου έδωσαν και μελέτησα τους λογαριασμούς του 9μήνου του 2011. Ήταν μια τραγωδία!

να δανείζεις κανένα πελάτη πάνω από 10 – 15% του κεφαλαίου σου, άντε αν είναι εξαιρετικός πελάτης να δανείσεις μέχρι 20%. Τα ελληνικά ομόλογα που είχε η Λαϊκή ήταν 5 δισ. ευρώ, τρεις φορές του κεφαλαίου τους. Τα ελληνικά ομόλογα δεν τα δεχόταν κανείς, έπρεπε να αναλάβουμε δράση. Έπρεπε κατά τη γνώμη μου να πωλήσουμε πράγματα, να λάβουμε ρευστότητα (liquidity). Όταν η Λαϊκή δεν μπορούσε πλέον να καλύψει αυτό το ποσοστό, πήγε στην ΚΤΚ που τους δάνειζε από τον λεγόμενο μηχανισμό, ELA, με 1,5% ή 1,75%. Η ΚΤΚ για να δανείσει τη Λαϊκή ήθελε να λάβει ενέχυρο διπλάσια του ELA, δηλαδή δάνειζε μόνο 40% από τις εγγυήσεις που έβαλε η Λαϊκή. Η ΚΤΚ

δανειζόταν τα χρήματα από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με 0,5%. Είναι γεγονός ότι η ΚΤΚ, δίχως να κάνει τίποτα ουσιαστικό, έκανε απλά τον «broker», έβγαλε 500 εκατ. ευρώ και τα έδωσε σαν μέρος στην κυβέρνηση. Αυτά τα 500 εκατ. ευρώ δεν έπρεπε η κυβέρνηση να τα δώσει στους κουρεμένους καταθέτες ή στο Ταμείο Αλληλεγγύης; Την ίδια ώρα, όταν πέρασε η Λαϊκή τον ELA στην Τράπεζα Κύπρου, η Τράπεζα Κύπρου βγήκε κερδοσμένη. Τους φόρτωσαν «φθινό χρήμα». Δεν ήταν φόρτωμα η Λαϊκή. Ήταν μια κατάσταση που συνέφερε όλους (win-win situation). Ήταν win για την ΚΤΚ, ήταν win για τη Λαϊκή και win για την Τράπεζα Κύπρου. Ο ELA δεν ήταν βάρος.

Πώς εξανεμίστηκαν άλλα 800 εκατ. της Λαϊκής

—Η τράπεζα έμεινε με 900 εκατ. περιουσιακά στοιχεία και τώρα τιμολογούνται στα 200 – 230 εκατ. Γιατί;

—Το μεγαλύτερο περιουσιακό ήταν η μετοχή της Τράπεζας Κύπρου που άξιζε τότε 800 εκατ. Αυτό το περιουσιακό δεν πέρασε ποτέ στον διαχειριστή. Αν ήθελαν να πωληθούν όλα τα περιουσιακά, τότε γιατί δεν τα πώλησαν και αυτά; Πώλησαν μετά, τα μισά με 65 εκατ. και τώρα με την τιμή της Τράπεζας Κύπρου να έχει πάσει χαμηλές θερμοκρασίες, έχουν χάσει κατά πολύ την αξία τους.

—Οι πληρωμές των δικηγόρων γιατί είναι τόσο ψηλές κ. Παύλου στην όλη υπόθεση της Λαϊκής;

—Τα πολλά τα χρήματα πήγαν στις τρεις υποθέσεις του εξωτερικού. Η πρώτη ήταν με την ελληνική κυβέρνηση, η δεύτερη με τον Βγενόπουλο και η τρίτη ήταν η αγωγή που μας ασκήθηκε.

—Συνοψίζοντας, ποιος είναι ο μεγάλος ένοχος της όλης υπόθεσης με τη διαχείριση των δισεκατομμυρίων των περιουσιακών στοιχείων μετά το κλείσιμο της Λαϊκής;

—Κατά την άποψή μου και από τα όσα είδα και βίωσα, ο μεγάλος ένοχος είναι η Αρχή Εξυγίανσης με επικεφαλής τη Χρυστάλλα Γιωρκάτζη.

—Φτάνουμε στο 2020. Δεν είστε πλέον διαχειριστής. Τι εισηγείστε;

—Κανόνισα και συνάντησα τον Κώστα Κληρίδη και του έδωσα δημόσια έγγραφα που αποδείκνυαν την καταστροφή της Λαϊκής που ερχόταν. Μου είπε πως μπορεί να υπήρχαν και ποινικά και πρόσθεσε ότι την επομένη θα καλούσε τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη για να τα δει και αυτός. Έδωσα τα ίδια δημόσια έγγραφα την επόμενη ημέρα και στον γενικό ελεγκτή, ο οποίος μου είπε πως θα έβαζε την ομάδα του για να «βγουν από μέσα». Ήταν Μάρτιος του 2017. Ακόμα να με φωνάζουν. Να υποθέσω ότι ακόμα δεν βγήκαν από μέσα;

—Τι πρέπει να γίνει τώρα;

—Σήμερα πρέπει να γίνει μια γενική εκκαθάριση για να φύγει η διαφθορά. Δεν είναι ποτέ αργά. Ίσως για τη Λαϊκή να είναι δυστυχώς πολύ αργά.

25 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Βάζουμε πλώρη για νέες επιτυχίες

Για εμάς, την Κύπρο και τους ανθρώπους της

RCB Bank

Μπλόφα ή πραγματικότητα τα δύο κράτη;

Τρία σενάρια βρίσκονται στο τραπέζι για το αποτέλεσμα της πενταμερούς διάσκεψης μετά την κάθοδο Λουτ στην Κύπρο

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Τελικά είναι μπλόφα ή υπαρκτό σενάριο τα περί λύσης δύο κρατών; Αυτό είναι το ερώτημα που τίθεται στο παρασκήνιο και στους διπλωματικούς κύκλους, μετά και την άφιξη της Τζέιν Χολ Λουτ στην Κύπρο για βολιδοσκοπήση και διερεύνηση του εδάφους. Ο ένας χρόνος που πέρασε αναπόφευκτα προκάλεσε νέα δεδομένα στο Κυπριακό. Οι αλλαγές αυτές επιβεβαιώθηκαν με την κάθοδο της ειδικής απεσταλμένης του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών Τζέιν Χολ Λουτ, στην οποία ο Ερσίν Τατάρ ξεκαθάρισε τις προθέσεις του για το πλαίσιο λύσης που επιδιώκει. Το ερώτημα πλέον είναι πόσο περιπλέκονται τα πράγματα ενόψει Πενταμερούς, αν δηλαδή η λύση δύο κρατών θα μπει στο τραπέζι κατά τη συζήτηση ή αν αποτελεί διαπραγματευτικό χαρτί ούτως ώστε η τουρκική πλευρά να κερδίσει περισσότερα. Τα βλήματα πλέον στρέφονται στον Αντόνιο Γκουτιέρρες και τις τελικές του αποφάσεις, εφόσον βεβαίως πρώτα η ειδική απεσταλμένη του ολοκληρώσει τις συναντήσεις με επίσκεψη στην Άγκυρα.

Της βρετανικής σχολής

Η «Κ» είχε αναφέρει και στο παρελθόν πως η ειδική απεσταλμένη του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών, κατά τη διάρκεια των επαφών της με τις δύο πλευρές, διεύρυνε τις βολιδοσκοπήσεις της, γύρω από το τι ζητούν και τι επιδιώκουν οι δύο ηγέτες. Δεν έμεινε δηλαδή προσκολλημένη στο πλαίσιο λύσης διζωνικής, δικαιοκρατικής ομοσπονδίας, ούτε στο πλαίσιο Γκουτιέρρες και το κοινό ανακοινωθέν της διάσκεψης στο Βερολίνο. Η κίνηση αυτή θεωρείται από πολλούς ως τακτική της βρετανικής σχολής σκέψης, η οποία εδώ και καιρό στέλνει μηνύματα πως θα πρέπει να διερευνηθούν και άλλες ιδέες και ιδιαίτερα το ενδεχόμενο της χαλαρής ομοσπονδίας. Ο Βρετανός Υπάτος Αρμοστής έχει άλλωστε διαμηνύσει σε συνέντευξή του στην «Κ» πως και οι δύο πλευρές θα πρέπει να προχωρήσουν σε συμβιβασμούς. Άλλωστε, δεν πρέπει να αννοείται πως ο ren holder στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών είναι το Ηνωμένο Βασίλειο και αυτό έχει τη δική του σημασία. Σε αυτό το πλαίσιο των δι-

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας απέφυγε να θέσει ζήτημα χαλαρής ομοσπονδίας στην κάθοδο Λουτ. Το πώς θα προχωρήσει βεβαίως η διαδικασία θα εξαρτηθεί από τις επαφές της ειδικής απεσταλμένης του Αντόνιο Γκουτιέρρες στην Άγκυρα.

ευρυμένων βολιδοσκοπήσεων, ο Ερσίν Τατάρ ξεκαθάρισε πως θα επιμένει σε λύση δύο κρατών κατά την άτυπη διάσκεψη.

Πλέον χωρίς προϋποθέσεις

Από την πλευρά της κυβέρνησης, ο πρόεδρος ξεκαθάρισε στην Τζέιν Χολ Λουτ πως είναι έτοιμος να προσέλθει σε μία άτυπη διάσκεψη, χωρίς όρους και προϋποθέσεις. Όροι και προϋποθέσεις έμπαιναν στο παρελθόν εξαιτίας και των προκλήσεων της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ. Στο κυβερνητικό στρατόπεδο έχουν πλέον αναδιπλωθεί και εκτιμούν πως ο μόνος τρόπος για κάμψη της τουρκικής προκλητικότητας είναι με την επανένταξη των διαπραγματεύσεων, ιδιαίτερα μετά τις τελευταίες εξελίξεις στην περιφερειακή πόλη της Αμμοχώστου.

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ξεκαθάρισε πως επιθυμούν την επανένταξη των διαπραγματεύσεων εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντάνα

και συζήτηση βάσει του πλαισίου Γκουτιέρρες. Αξίζει να σημειωθεί πως στη συζήτηση με την κάθοδο Λουτ, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν έκανε καμία αναφορά στα περί χαλαρής ή αποκεντρωμένης ομοσπονδίας. Άλλωστε, είχε δεχτεί κριτική πως από τη στιγμή που η τουρκική πλευρά συζητάει άλλες μορφές λύσης, είναι τουλάχιστον ατυχές να επαναφέρουμε τη χαλαρή ομοσπονδία πριν να καθίσουμε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Έστω και αν στη συζήτηση της περασμένης Τρίτης παραλείφθηκε η εν λόγω τοποθέτηση, όπως αναφέρουν διπλωματικές πηγές, η θέση του προέδρου περί αποκέντρωσης εξουσιών δεν είναι καινούργια και είναι καλό να μπει στο τραπέζι σε μία προσπάθεια απλοποίησης του «δαιδαλώδους» μοντέλου εξουσιών.

Το μεγάλο ερώτημα είναι για ποιο λόγο η Κυπριακή Δημοκρατία είναι έτοιμη να παραστεί σε μία άτυπη πενταμερή, όταν ο νέος ηγέ-

της της τ/κ πλευράς ξεκαθαρίζει πως επιδίωξη είναι η λύση δύο κρατών. Στο κυβερνητικό στρατόπεδο θεωρούν πολύ δύσκολο η τ/κ πλευρά να ανοίξει θέμα λύσης δύο κρατών. «Υπάρχουν ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών», αναφέρουν ενδεικτικά διπλωματικοί κύκλοι. Προφανώς εκτιμούν πως κάτι τέτοιο αποτελεί μπλόφα του κ. Τατάρ για να κερδίσει περισσότερα πράγματα στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων είτε σε ό,τι αφορά την πολιτική ιδιότητα, είτε στο ζήτημα των χρονοδιαγραμμάτων.

Οι ίδιες πηγές θεωρούν πως το κλειδί είναι η Τουρκία και πως όλα θα εξαρτηθούν από τη στάση που θα τηρήσει. Καθόλου τυχαία άλλωστε δεν είναι και η αναφορά του προέδρου στο Εθνικό Συμβούλιο, ότι δηλαδή ο Ερσίν Τατάρ δεν είναι γνώστης του Κυπριακού και πως βασίζεται στην παρουσία της Άγκυρας και στις θέσεις που θα διατυπώσει σε μία άτυπη διάσκεψη.

Σε αρραγές εσωτερικό μέτωπο;

Βεβαίως, πέραν του τι διαμείβεται στο διπλωματικό παρασκήνιο, ερώτημα είναι πώς θα βλέπουν τα κόμματα όλες αυτές τις εξελίξεις. Ο ΔΗΣΥ στηρίζει αναφανδόν την επιστροφή στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και τη συνέχιση του διαλόγου από εκεί απ' όπου σταμάτησε στο Κραν Μοντάνα. Αυτό το μήνυμα έστειλε και ο πρόεδρος του κόμματος Αβέρωφ Νεοφύτου, υποστηρίζοντας πως η σύγκληση Πενταμερούς αποτελεί το χάλι στην τουρκική προκλητικότητα και μήνυμα προς τους Τ/κ που έχουν βγει στους δρόμους, διαμαρτυρούμενοι με τις πολιτικές Τατάρ-Άγκυρας. Το ΑΚΕΛ έχει πολλές φορές επιμένει στο ζήτημα επιστροφής στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Υπάρχουν, ωστόσο, ζητήματα που απασχολούν ιδιαίτερα την Εζεκία Παπαϊωάννου. Στους διαδρόμους του κόμματος, αλλά και στη βάση, υπάρχει η έντονη πεποίθηση πως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν θέλει λύση. Τα όσα διαμείφθηκαν την τελευταία διετία, με τη φημολογία ότι

ο πρόεδρος Αναστασιάδης συζητάει άλλες μορφές λύσης, φέρεται πως έχουν προκαλέσει ρήγμα στην εμπιστοσύνη που έχει πλέον η ηγεσία του ΑΚΕΛ στον Νίκο Αναστασιάδη. Καθόλου τυχαία και η πρόταση που ετοιμάζει το κόμμα, μετά τη σύγκληση της Κεντρικής Επιτροπής προς τον πρόεδρο της Δημοκρατίας για το πώς θα πρέπει να κινηθεί στο Κυπριακό. Σε εντονότερους, ωστόσο, αντιπολιτευτικούς ρυθμούς κινείται το ΔΗΚΟ. Ο πρόεδρος του κόμματος Νικόλας Παπαδόπουλος έχει αναφέρει στο Εθνικό Συμβούλιο πως δεν μπορούμε να μην αποδεχτούμε να προσέλθουμε σε μία διάσκεψη. Υπάρχει, ωστόσο, η έντονη θέση εντός του κόμματος πως από τη στιγμή που η τουρκική πλευρά θέτει επισήμως θέμα δύο κρατών τότε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας οδηγεί τα πράγματα σε νέο αδιέξοδο. Κινήσεις που καταδεικνύουν πως η νέα προσπάθεια δεν θα αποτελεί υγιεινό περιπάτο, ούτε μία απλή διαδικασία βεβαίως χωρίς χρονοδιάγραμμα.

Τα σενάρια Γκουτιέρρες

Πάντως, η σύγκληση άτυπης διάσκεψης είναι κάτι που ανησυχεί ιδιαίτερα τον Αντόνιο Γκουτιέρρες. Ο ίδιος, από το Κραν Μοντάνα και μετά, έχει μετρήσει πολύ προσεκτικά τις κινήσεις του, καθώς στόχος του ήταν να αποφυγεί το ναυάγιο των συνομιλιών.

Αυτό ακριβώς λαμβάνει υπόψη η Λευκωσία και ενισχύει την εκτίμησή της ότι η συζήτηση σε μία άτυπη διάσκεψη δεν θα είναι εντελώς ανοικτή. Σύμφωνα με πηγές από τα Ηνωμένα Έθνη, υπάρχουν ήδη τρία σενάρια κατά τη σύγκληση της άτυπης πενταμερούς.

- Να διαπιστωθεί πως παρόλο που υπάρχουν διαφορές μπορεί να δημιουργηθεί μία κοινή προοπτική.

- Να διαπιστωθεί πως δεν υπάρχει κοινό όραμα επί του παρόντος.

- Να διαπιστωθεί πως δεν υπάρχει οποιοδήποτε περιθώριο άλλου βήματος, στέλνοντας έτσι το μήνυμα

του πλήρους ναυαγίου.

Η ειδική απεσταλμένη του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών έχει ήδη κάνει τις επαφές της στην Αθήνα, όπου ξεκαθαρίστηκε η βούληση για μια άτυπη Πενταμερή. Τα κύρια πάντως συμπεράσματα αναμένεται να βγουν από τις επαφές της Τζέιν Χολ Λουτ με την Άγκυρα. Ήδη η συνάντηση μετατίθεται για τα μέσα του Δεκεμβρίου με επίκληση την πανδημία. Η ερμηνεία βεβαίως που δίδεται από διπλωματικούς κύκλους είναι ότι η Άγκυρα προσπαθεί να εξαντλήσει τον χρόνο και να δει ποια θα είναι τα μέτρα που θα ληφθούν εναντίον της και τι ακριβώς θα συζητηθούν στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 10 Δεκεμβρίου, οπότε και θα συζητηθούν τα μέτρα της Ε.Ε. εναντίον της Τουρκίας. Η 10η Δεκεμβρίου θεωρείται σταθμός, με διπλωματικές πηγές να εκτιμούν πως δεν θα υπάρξει οποιαδήποτε σοβαρή κύρωση, ενόψει εξελίξεων στο Κυπριακό.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ / Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΛΑΚΗ

Ουδείς υπεράνω του νόμου

Παραδόθηκε την περασμένη Τρίτη στον γενικό εισαγγελέα της Δημοκρατίας Γιώργο Σαββίδη το πόρισμα των δύο ανεξάρτητων ποινικών ανακριτών Μόδεστου Πογιατζή και Ανδρέα Ε. Ανδρέου, που είχαν διοριστεί από τον τότε γενικό εισαγγελέα Κώστα Κληρίδη, για τη διεξαγωγή ποινικής διερεύνησης σε σχέση με την υπόθεση θανάτου του ανήλικου Στυλιανού, τον Σεπτέμβριο του 2019, σε χωριό της επαρχίας Λευκωσίας.

Ο κ. Σαββίδης είπε ότι το πόρισμα θα μελετηθεί ενδελεχώς από τη Νομική Υπηρεσία «και εκεί και όπου στοιχειοθετούνται ποινικά αδικήματα, θα δοθούν οδηγίες για τα δέοντα». Οι δύο ποινικοί ανακριτές διαπίστωσαν ενδεχόμενα ποινικά αδικήματα, όπως προηγούμενος

είχε δείξει και το πόρισμα της επιτροπής Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Μαρίας Στυλιανού Λοττίδη, που είχε παραδοθεί στον πρόεδρο της Δημοκρατίας στις 27 Νοεμβρίου 2019. Πλέον το ζήτημα βρίσκεται στα χέρια του γενικού εισαγγελέα, ο οποίος έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα για να αποφασίσει την ποινική δίωξη. Από το τραγικό συμβάν της αυτοκτονίας ενός νέου ανθρώπου έως την παράδοση ενός πορίσματος πέρασε σχεδόν ένας χρόνος, κατά τον οποίο η κοινωνία αναμένει την απόδοση ευθυνών. Μετά την έκθεση της επιτροπής Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπου γινόταν λόγος για ενδεχόμενα ποινικά αδικήματα, μετά το πόρισμα των ποινικών ανακριτών για ενδεχόμενα ποινικά αδι-

«Το ερώτημα είναι αν η υπόθεση θα πάρει τελικά τον δρόμο της δικαιοσύνης και αν θα δικαιωθεί ο 14χρονος Στυλιανός, έστω και μετά θάνατον.»

κήματα, το ερώτημα είναι αν η υπόθεση θα πάρει τελικά τον δρόμο της δικαιοσύνης και αν θα δικαιωθεί ο 14χρονος Στυλιανός, έστω και μετά θάνατον. Οφείλουμε να έχουμε εμπιστοσύνη σε έναν εκ των κορυφαίων θεσμών της Πολιτείας μας, αλλά όχι ως υποταγμένοι υπάκοοι, αλλά ως ενεργοί, ενσυνείδητοι πολίτες και αυτό είναι κάτι που ο θε-

σμός ο ίδιος θα πρέπει να έχει κατά νου και σε αυτή την περίπτωση αλλά και σε άλλες, διότι το νομικό polle prosequi από το αγαπητικό polli mi tangere έχουν διαφορά και ο κόσμος μπορεί να την αναγνωρίσει. Ουδείς υπεράνω του νόμου.

Παλαιότερα, είχαμε σημειώσει στην «Κ» ότι αν δεν μπορούν οι υπεύθυνοι των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευμερίας, στο Υπουργείο Εργασίας να αντεπεξέλθουν στο βαρύ φορτίο διαχείρισης ανθρώπων ζώων να παρατηθούν. Πλέον, το βάρος πέφτει στους ώμους ενός θεσμού, του γενικού εισαγγελέα, που κατά το ευαγγελικό «εξουσίαν [έχει] σταυρώσει σε και εξουσίαν [έχει] απολύσει σε», αλλά προσοχή, ο θεσμός δεν θα πρέπει να αμφιταλαντεύεται μεταξύ κανενός Βαραββά

ή Ιησού, δεν θα πρέπει να τείνει ώτα σε καμία άρον-άρον προस्ताγή. Θα πρέπει να σταθεί ακλόνητος στο «Duralex, sedlex», όποιον ή όποια και αν αφορά ο νόμος. Ας κωφεύσει η δικαιοσύνη στις σειρήνες.

Η Πολιτεία με μία θεσμική αλυσίδα προσπάθησε να βρει εκείνους που ευθύνονται, για τον χαμό ενός 14χρονου εφήβου, να εντοπίσει όλες τις θεσμικές πυορροούσες πηγές της. Αρχικά το Υπουργικό Συμβούλιο διόρισε την Επίτροπο Διοικήσεως και Προστασίας των Ανθρώπων Δικαιωμάτων ως ανεξάρτητο θεσμό να διερευνήσει το ζήτημα. Η Επίτροπος στο 138 σελίδων πόρισμα της εντοπίζει αδιαφορία εγκληματική, καμιά εκτίμηση κινδύνου ή αξιολόγηση, πλήρη αδράνεια και συστημικές αδυναμίες.

Επόμενο βήμα ήταν το πόρισμα να υποβληθεί στον πρόεδρο της Δημοκρατίας και στον γενικό εισαγγελέα. Αποφασίστηκε ο διορισμός ανεξάρτητων ποινικών ανακριτών, το πόρισμα των οποίων τώρα καλείται ο κ. Σαββίδης να αξιολογήσει ποινικώς. Ο γενικός εισαγγελέας είναι ο τελευταίος κρίκος μιας αλυσίδας που σέρνεται βαριά στα πόδια της κοινωνίας μας για να αποφασίσει αν αυτή η διαδρομή θα οδηγήσει στην καταχώρηση ποινικής δίωξης ή αν θα σταματήσει εδώ, διά παντός, χωρίς να θέσουμε τον δάκτυλον επί τον τύπον των ήλων. Ας ελπίσουμε ότι η δικαιοσύνη θα θριαμβεύσει, και οι ένοχοι θα οδηγηθούν ενώπιόν της, ώστε αν μη τι άλλο να ενισχυθεί το περί δικαίου αίσθημα στην κοινωνία.

ΠC MEDOCHEMIE

44 ΧΡΟΝΙΑ

φροντίδα για τον άνθρωπο και την υγεία

Ο ΕΡΓΚΙΟΥΝ ΟΛΓΚΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ».

Δύο κυρίαρχα και διεθνώς ισότιμα κράτη

Συμβιβασμός που θα συνοδεύεται από σοβαρά πολιτικά και οικονομικά κέρδη και με αμοιβαία οφέλη στο πεδίο της ασφάλειας

Συνέντευξη στον ΝΙΚΟ ΣΤΕΛΓΙΑ

Υποδέχθηκε τις προάλλες την Τζέιν Χολ Λουτ στην είσοδο του «Προεδρικού» του Ερσίν Τατάρ, όπως έκανε με τους απεσταλμένους του ΟΗΕ επί Ραούφ Ντενκτάς αλλά και επί Ντενκτάς Έρογλου. Ο σύμβουλος του κ. Τατάρ, και πιθανότατα ο νέος διαπραγματευτής της τ/κ πλευράς Εργκιούν Ολγκούν, ο οποίος σήμερα μιλά στην «Κ», είναι σίγουρα ο παλαιότερος εν ενεργεία στο τοπίο του Κυπριακού πολιτικός.

—**Κύριε Ολγκούν, ως έμπειρος σε αυτή τη διαδικασία, πώς αξιολογείτε τις πρόσφατες συναντήσεις της κ. Λουτ στην Κύπρο και ποιες οι εξελίξεις σχετικά με τη σχεδιαζόμενη άτυπη Πενταμερή;**

—Όπως γνωρίζετε, στις εκλογές που πραγματοποιήθηκαν στην «ΤΔΒΚ» στις 18 Οκτωβρίου, ο κ. Ερσίν Τατάρ εξελέγη πρόεδρος μας. Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας, ο κ. Τατάρ τόνισε ότι διαρκώς αποκαλύπτεται ότι το ομοσπονδιακό μοντέλο λύσης δεν είναι το κατάλληλο για τις συνθήκες της Κύπρου, κυρίως λόγω της αμετάβλητης ρητορικής της ε/κ πλευράς περί κυριαρχίας κοινότητας. Γι' αυτό, υποστήριξε ότι θα ήταν καταλληλότερο οι σχέσεις μεταξύ των δύο πλευρών να βασίζονται σε δύο κυρίαρχα κράτη με ισότιμο διεθνές καθεστώς, προκειμένου να εξαλειφθούν οι ζωτικοί κίνδυνοι αυτής της νοοτροπίας για την τ/κ πλευρά και να δημιουργηθεί ένα ασφαλές περιβάλλον για βιώσιμη σχέση εμπιστοσύνης, σταθερότητα και συνεργασία στο νησί και στην περιοχή μας. Για τούτο, ο κ. Τατάρ τονίζει ότι οι διαπραγματεύσεις δεν μπορούν να συνεχιστούν από το σημείο που σταμάτησαν, και ότι η σχέση ειρήνης

“

Δεδομένου ότι οι μέχρι τώρα διαπραγματεύσεις δεν έχουν αποφέρει αποτελέσματα, θεωρούμε χρήσιμο να προχωρήσουμε σε μια άτυπη πενταμερή διάσκεψη.

και συνεργασίας με τον ε/κ λαό, με τον οποίο μοιραζόμαστε το νησί της Κύπρου, πρέπει να οικοδομηθεί με βάση τα δύο κυρίαρχα κράτη. Σε αυτό το μοντέλο καμία πλευρά δεν θα μπορεί να επιβληθεί στην άλλη. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι τέτοια ισορροπία και σταθερότητα στο νησί θα έχει μεγάλο αντίκτυπο στην ασφάλεια, τη σταθερότητα και τη συνεργασία στην περιοχή μας. Όπως είναι γνωστό, οι Τ/κ και οι Ε/κ έχουν ισότιμο διεθνές καθεστώς με τους υπογράφοντες των Συνθηκών του 1960. Ενώ τα δικαιώματα και το καθεστώς της μιας πλευράς ισχύουν και για την άλλη.

—**Παρουσιάσατε την συγκεκριμένη θέση σας στην κ. Λουτ;**

—Κατά τη συνάντηση με την κ. Λουτ, εξηγήσαμε λεπτομερώς το πλαίσιο και τις αρχές που θεωρούμε απαραίτητες για μια βιώσιμη ειρήνη, σταθερότητα και συνεργασία. Η κ. Λουτ είναι μια καλή ακροάτρια. Αποστολή του ΟΗΕ είναι η διασφάλιση βιώσιμης διεθνούς ειρήνης και σταθερότητας. Είναι σαφές ότι το όραμα που προτείνουμε ευθυγραμμίζεται επίσης με τους στόχους του ΟΗΕ.

Στο πλαίσιο της λύσης δύο κρατών μπορεί, κατά τον κ. Ολγκούν, να εξερευνηθεί ο τρόπος και το εύρος της προσαρμογής των συνόρων, της ιδιοκτησίας, της ασφάλειας και της συνεργασίας και κυρίως να αντιμετωπιστεί και το ζήτημα της Ε.Ε.

Δεδομένου ότι οι μέχρι τώρα διαπραγματεύσεις δεν έχουν αποφέρει αποτελέσματα, θεωρούμε χρήσιμο να προχωρήσουμε σε μια άτυπη πενταμερή διάσκεψη.

—**Μπορείτε να συνοψίσετε την προοπτική λύσης δύο κρατών που προτείνει ο Ερσίν Τατάρ;**

—Ο πρόεδρος Τατάρ πιστεύει ότι η καταλληλότερη οδός για επίτευξη συμβιβασμού και συνεργασίας με την ε/κ πλευρά είναι αυτή των δύο κυρίαρχων κρατών με διεθνώς ισότιμο καθεστώς που θα επιτευχθεί μέσω των διαπραγματεύσεων και στη βάση ενός χρονοδιαγράμματος. Ο κ. Τατάρ θεωρεί ότι ένας τέτοιος συμβιβασμός θα συνοδεύεται από σοβαρά πολιτικά και οικονομικά

κέρδη, αλλά και θετικά αποτελέσματα στο πεδίο της ασφάλειας και για τις δύο πλευρές. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί να εξερευνηθεί ο τρόπος και το εύρος της προσαρμογής των συνόρων, της ιδιοκτησίας, της ασφάλειας και της συνεργασίας. Επίσης, στο ίδιο πλαίσιο θα αντιμετωπιστεί και το ζήτημα της Ε.Ε. Ωστόσο, ο κ. Τατάρ πιστεύει ότι το τελικό καθεστώς σχέσεων των δύο κοινοτήτων που θα βασίζεται σε δύο κυρίαρχα κράτη με ισότιμο διεθνές καθεστώς θα αποκαλυφθεί στο τέλος των διαπραγματεύσεων. Γι' αυτό δεν θα πρέπει να ονομάσουμε εκ των προτέρων το προτεινόμενο μοντέλο συνεργασίας.

—**Στη συνέντευξή του στην «Κ»**

Το Βαρύσι και το Συμβούλιο Ασφαλείας

—**Θέλουμε τη θέση σας για το μέλλον του Βαρύσιου.**

—Το ενδεχόμενο του ανοίγματος του Βαρύσιου στο πλαίσιο των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης βρέθηκε στο προσκήνιο πολλές φορές στο παρελθόν. Εμείς και ο ΟΗΕ κάναμε προτάσεις για αυτό το θέμα. Όμως, όλοι θυμόμαστε ότι η ε/κ πλευρά απέρριψε αυτές τις προτάσεις. Η τ/κ πλευρά θα θέσει τέρμα στο κλειστό καθεστώς του Βαρύσιου και θα το μετατρέψει από στρατιωτική σε αστική ζώνη. Απώτερος στόχος είναι να βρεθεί μια λύση για ένα ανθρωπιστική υψηλή ζήτημα, καθώς και να παρασχεθούν οικονομικά οφέλη στους δύο λαούς και να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον στο οποίο θα αναπτυχθεί η συνεργασία. Όπως γνωρίζετε, δεν υπάρχουν άτομα στο καθεστώς του «τρέχοντος χρήστη» στην κλειστή πόλη του Βαρύσιου. Έχοντας αυτό κατά νου, αποδίδουμε μεγάλη σημασία στον σεβασμό των δικαιωμάτων των πρώην ιδιοκτητών στο πνεύμα των σχετικών αποφάσεων Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Με τις αιτήσεις που θα υποβληθούν μαζί με το αίτημα του κλειστού Βαρύσιου θα ανοίξει ο δρόμος ώστε η Επιτροπή Ακίνητης Περιουσίας, η οποία έχει εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) να εκδίδει αποφάσεις συμπεριλαμβανόμενης της απόφασης για επιστροφή. Ο λαός του Βαρύσιου έχει χαιρετίσει την απόφασή μας σχετικά με την περικλειστή πόλη. Η εναντίωση της ε/κ πλευράς σε αυτήν την απόφαση δείχνει ότι τάσσεται υπέρ της διαιώνισης του υφιστάμενου καθεστώτος.

ο κ. Τατάρ δήλωσε ότι σε περίπτωση που η λύση των δύο κρατών τεθεί επί τάπητος, η αναπροσαρμογή των συνόρων μπορεί να ενταχθεί στην ημερήσια διάταξη. Μπορείτε να αναπτύξετε αυτή τη θέση;

—Εάν επιτευχθεί συμφωνία επί της αρχής για δύο κυρίαρχα κράτη με ισότιμο διεθνές καθεστώς, τότε φυσικά ένα από τα θέματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν θα είναι η προσαρμογή των συνόρων.

—**Θα μπορούσε δηλαδή να συμπεριληφθεί και το ενδεχόμενο της παραμονής της Τουρκίας ως γγγυήτριας δύναμης της τ/κ πλευράς;**

—Ένα από τα θέματα που πρέπει

να εξεταστούν στο πλαίσιο μιας συναινέσης που θα βασίζεται σε δύο κυρίαρχα κράτη με ισότιμο διεθνές καθεστώς θα είναι φυσικά και το ζήτημα της ασφάλειας. Ωστόσο, δεν θεωρώ ορθό να σχολιάσω αυτό το ζήτημα εκ των προτέρων.

—**Στο πλαίσιο λύσης των δύο κρατών, ποια είναι η θέση σας για τον θαλάσσιο πλούτο της Κύπρου;**

—Μου έρχονται στο μυαλό δύο επιλογές. Η από κοινού διαχείριση των θαλάσσιων περιοχών δικαιοδοσίας, με μια ειδική ρύθμιση ή καταμερισμός όπως και στην ξηρά. Αυτό είναι ένα σημαντικό ζήτημα που πρέπει να διευθετηθεί από τα εμπλεκόμενα μέρη στο τραπέζι των συνομιλιών.

Βαριά η ατζέντα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης βλέπουν σινιάλα, αλλά όχι βήματα προόδου από την Τουρκία

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Τουρκία θα είναι μόνο ένα από τα πολλά έντονα θέματα σε ένα Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το οποίο προμηνύεται δύσκολο. Οι ηγέτες των κρατών μελών θα κληθούν να βρουν λύση στο βέτο της Ουγγαρίας και της Πολωνίας στην τελική συμφωνία για τον Πολυετή Δημοσιονομικό Προϋπολογισμό - και μαζί και το φιλόδοξο πρόγραμμα ανάκαμψης από τις επιπτώσεις του κορωνοϊού. Θα κληθούν να εγκρίνουν κοινές θέσεις για την κλιματική αλλαγή, και δεν αποκλείεται να έχουν μπροστά τους και ακόμα μια κρίση λόγω της έλλειψης προόδου στις διαπραγματεύσεις με το Ηνωμένο Βασίλειο για την επόμενη μέρα του Brexit. Στη δημόσια και πολιτική συζήτηση στην Κύπρο και στην Ελλάδα βεβαίως, το μόνο που θα κυριαρχήσει θα είναι η αξιολόγηση των τουρκικών ενεργειών σε σχέση με τις δύο χώρες, αλλά και η γενικότερη συμπεριφορά της Τουρκίας απέναντι στην Ευρώπη και ο επιθετικός της ρόλος στη Μέση Ανατολή και τον Νότιο Καύκασο. Διπλωματική πηγή στις Βρυξέλλες χαρακτήρισε την επικείμενη Σύνοδο ως μια πολύ δύσκολη υπόθεση λόγω των πολλαπλών ανοικτών ζητημάτων. Σε αυτή τη φάση, η Γερμανία, ως προεδρεύουσα και κεντρική δύναμη του Συμβουλίου, αλλά και η Πορτογαλία σε μικρότερο βαθμό ως η χώρα που θα αναλάβει την προεδρία τον Ιανουάριο, επικεντρώνονται στο να αναζητήσουν συμβιβασμούς με την Πολωνία και την Ουγγαρία.

Τέλος τα παιχνίδια;

Οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι, με τελευταίο τον πρόεδρο του Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ δείχνουν όλο και πιο έντονα πως η υπομονή τους τελειώνει. Ο κ. Μισέλ, ο οποίος είχε επενδύσει αρκετά σε θετική ατζέντα,

Αυτό το παιχνίδι της γάτας με το ποντίκι πρέπει να σταματήσει είπε ο Σαρλ Μισέλ, αναφερόμενος στην Τουρκία, καταδικάζοντας πως η υπομονή τους εξαντλείται. Παρόλα αυτά παραμένει γρίφος πως θα κινήσουν στις 10 Δεκεμβρίου.

Καμία χώρα δεν αμφισβητεί πως η κατάσταση έχει επιδεινωθεί ούτε θεωρεί πως η Ε.Ε. πρέπει να μείνει άπρακτη μπροστά στη συμπεριφορά της Τουρκίας. Από εκεί και πέρα, το εύρος των πιθανών μέτρων είναι μεγάλο και οι επιλογές πολλές.

υπογράμμισε σε δηλώσεις του πως η Τουρκία δεν αποκλιμάκωσε και πως «αυτό το παιχνίδι της γάτας με το ποντίκι πρέπει να τελειώσει». Οι πρώτες ενδείξεις για τις προθέσεις των κρατών μελών θα διαφανθούν αύριο στο Συμβούλιο Εξωτερικών

Υποθέσεων, όταν οι ΥΠΕΕ θα ενημερωθούν από τον Ύπατο Εκπρόσωπο για Εξωτερικές Υποθέσεις Ζοζέπ Μπορέλ για τις τελευταίες εξελίξεις. Και οι τελικές αποφάσεις, όπως τονίζουν επιμελώς όχι μόνο οι Βρυξέλλες αλλά και διπλωματικοί κύκλοι στη Λευκωσία, θα ληφθούν από τους ηγέτες, των οποίων οι συμβουλές θα κληθούν την Πέμπτη να καταλήξουν σε συμπεράσματα.

Το μεγάλο βεβαίως ερώτημα είναι αν θα υπάρξει απόφαση για μέτρα κατά της Τουρκίας σε σχέση με την Ελλάδα και την Κύπρο ή την ευρύτερη συμπεριφορά της, ποια μορφή μπορούν να πάρουν αυτά τα μέτρα και ποιο είναι το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τους. Δύο ακόμα ερωτήματα παραμένουν ανοιχτά: αν οι ηγέτες θα θεωρήσουν πως τυχόν κυρώσεις μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τις προοπτικές για το Κυπριακό, και αν η Ελλάδα θα θέσει

πλέον ως επίσημη πρόταση το εμπάργκο όπλων στην Τουρκία το οποίο συζητάει με διάφορες κυβερνήσεις κρατών μελών.

Είδαμε σινιάλα, όχι αλλαγή

Κοινοτικός αξιωματούχος σημείωσε πάντως πως είναι ξεκάθαρο ότι, παρά την δεδηλωμένη πρόθεση της Ε.Ε. να βάλει μπροστά μια θετική ατζέντα σε σχέση με την Τουρκία αν αυτή υποθετούσε μια εποικοδομητική προσέγγιση, η συμπεριφορά της χώρας δεν ήταν τελικά αυτή που θα ήθελαν οι θεσμοί. Πρόσθεσε πως η συμπεριφορά της Τουρκίας μετά τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 1ης Οκτωβρίου δεν συνάδει με τις προϋποθέσεις που έθεσαν οι 27 για ενεργοποίηση μιας θετικής ατζέντας βελτίωσης των σχέσεων (μέσω, ενδεχομένως, αναβάθμισης της τελενειακής ένωσης ή προόδου στα θέματα της κατάρ-

γησης των θεωρήσεων). Η Τουρκία, σημείωσε, δεν απάντησε στη θετική πρόκληση των 27, και η πολιτική της δεν άλλαξε επί το θετικότερο στην Ανατολική Μεσόγειο, την Κύπρο, τη Συρία, τη Λιβύη ή το Ναγκόρνο-Καραμπάχ. Αυτό που υπήρξε σύμφωνο με τον ίδιο αξιωματούχο ήταν κάποια θετικά σινιάλα σε σχέση με την αποχώρηση του Όρουτς Ρέις, αυτή τη φορά χωρίς ουρές για επιστροφή του μετά από εμπορεύματα.

Όσον αφορά τις διαβουλεύσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη σε σχέση με το Κυπριακό, σημείωσε πως η Ε.Ε. παρακολουθεί τις προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών, όμως δεν θεωρεί πως υπάρχει αυτή τη στιγμή διαδικασία. Αυτές οι ενδείξεις, επισήμανε, θα ληφθούν υπόψη ως μέρος του γενικότερου πλαισίου από τους ΥΠΕΕ και στη συνέχεια από τους ηγέτες, οι οποίοι είναι αυτοί που θα λάβουν τις αποφάσεις.

ΗΠΑ και Τουρκία

Μια ενδιαφέρουσα διάσταση της συζήτησης των ΥΠΕΕ τη Δευτέρα και αργότερα των ηγετών την Πέμπτη, είναι και η εισήγηση του κ. Μπορέλ και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης η Ε.Ε. να παρουσιάσει στις ΗΠΑ πρόταση κοινής ατζέντας εξωτερικής πολιτικής. Στην ατζέντα αυτή περιλαμβάνεται και η Ανατολική Μεσόγειο και οι σχέσεις με την Τουρκία. Αξιωματούχος της ΕΥΕΔ ανέφερε σε δημοσιογράφους πως αυτή είναι μια συζήτηση που ξεκίνησε σιγά σιγά μετά την ανακοίνωση των αμερικανικών εκλογών, και πως έχει ακόμα δρόμο μπροστά της και θα συζητήσει τον επόμενο χρόνο. Στο πλαίσιο αυτής της πρότασης, όπως καταγράφεται σε σχετικό έγγραφο που δημοσιοποίησε η Κομισιόν, καταγράφεται ως προτεραιότητα η σταθεροποίηση της Ανατολικής Μεσογείου και η υιοθέτηση μιας συντονισμένης προσέγγισης Ε.Ε.-ΗΠΑ σε σχέση με την Τουρκία.

Και τα μέτρα;

Παρά την έντονη ενόχληση στις Βρυξέλλες από τη συμπεριφορά της Τουρκίας, και εκεί οι διπλωμάτες επιλέγουν χαμηλούς τόνους και να μην αυξάνουν τις προσδοκίες καθώς οι τελικές αποφάσεις θα εξαρτηθούν και από πολιτικές ισορροπίες. Ο ίδιος κοινοτικός αξιωματούχος, απαντώντας σε σχετική ερώτηση, σημείωσε πάντως πως δεν έχει υπόψη του κάποια χώρα που να αμφισβητεί πως η κατάσταση έχει επιδεινωθεί και που να θεωρεί πως η Ε.Ε. πρέπει να μείνει άπρακτη μπροστά στη συμπεριφορά της Τουρκίας. Από εκεί και πέρα, το εύρος των πιθανών μέτρων είναι μεγάλο και οι επιλογές πολλές. Πηγές στις Βρυξέλλες εκτιμούν πως το επόμενο βήμα, δεδομένου του βεβαρημένου προγράμματος του Συμβουλίου, θα μπορούσε να είναι μια αυστηρή δήλωση και η εξουσιοδότηση στον κ. Μπορέλ να καταθέσει γραπτή κωδικοποίηση στοιχεμένων μέτρων έτσι ώστε να δοθεί ταυτόχρονα μήνυμα στην Τουρκία αλλά και περαιτέρω χρόνος. Ενώ όμως η Ελλάδα θα μπορούσε ενδεχομένως να αποδεχθεί κάτι τέτοιο αν η ένταση μειωθεί περαιτέρω και αν η Τουρκία δώσει ημερομηνία έναρξης διερευνητικών διμερών συνομιλιών, η κυπριακή κυβέρνηση θα βρεθεί μάλλον σε δύσκολη θέση στο εσωτερικό. Δεν είναι τυχαίο το ότι η κυβερνητική ρητορική δεν κινείται αυτή την περίοδο στη λογική των αυστηρών μέτρων. Διπλωματική πηγή εκτιμάσε πως ενδεχομένως να γίνει αποδεκτό αίτημα της Κύπρου για πρόσθετα ονόματα στον κατάλογο των κυρώσεων κατά ατόμων και εταιρειών για τις γεωγραφικές στην κυπριακή ΑΟΖ, και πως θα μπορούσε να υπάρξει ένα ανάλογο καθεστώς κυρώσεων και για την περίπτωση της Ελλάδας παρά το γεγονός πως δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή έρευνες, ούτε υπήρξαν γεωγραφικές.

Κυρώσεις ΗΠΑ σε Τουρκία τον Ιανουάριο

Θα τις επιβάλει ο Ντόναλντ Τραμπ μετά και την έγκριση του νέου προϋπολογισμού για την Εθνική Άμυνα (NDAA 2021)

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ - Ανάλυση του ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΖΟΥΠΑΝΙΩΤΗ

Από τον Αύγουστο του 2018 και μετά, το αμερικανικό Κογκρέσο αποτελεί τη νέα σημαντική παράμετρο στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις, καθώς για πρώτη φορά μετά το 1975, έγινε νόμος των ΗΠΑ πρόνοια για επιβολή κυρώσεων στην Τουρκία, αν δεν εκπληρωθεί σειρά προϋποθέσεων, ξεκινώντας από την αποφυλάκιση του πάστορα Μπράνσον και φτάνοντας μέχρι την αγορά των ρωσικών πυραύλων S-400.

Η σχετική νομοθεσία όχι απλώς ανανεώνεται κάθε χρονιά από τότε, αλλά και ενισχύεται και παρά τις έντονες αντιστάσεις του προέδρου Τραμπ – που θα γραφεί στην ιστορία ως ένας από τους πλέον φιλόδοξους προέδρους των ΗΠΑ και του οποίου η στάση έδωσε πλήθώρα δώρων στην Τουρκία, από τη Λιβύη μέχρι τον Καύκασο – θα είναι δύσκολο να αποφευχθούν οι κυρώσεις. Μάλιστα, δεν αποκλείεται, να είναι ο ίδιος ο πρόεδρος Τραμπ αυτός που θα τις επιβάλει.

Η μικτή επιτροπή που επιμελήθηκε τον συγκεκριμένο των δύο διαφορετικών κειμένων που υιοθέτησαν τον Ιούλιο η Βουλή και η Γερουσία, για τον νόμο του Προϋπολογισμού Εθνικής Άμυνας του 2021 (NDAA 2021), συμπεριέλαβαν στο τελικό κείμενο πρόνοια, η οποία υποχρεώνει τον πρόεδρο των ΗΠΑ, να επιβάλει στην Τουρκία κυρώσεις CAATSA, ένα μήνα μετά την υπογραφή του νόμου από τον πρόεδρο, για την αγορά των ρωσικών πυραύλων S-400. Το τελικό κείμενο που συμφωνήθηκε στη μικτή επιτροπή αναμένεται να τεθεί σε ψηφοφορία ενώπιον της ολομέλειας της Βουλής και της Γερουσίας, την επόμενη εβδομάδα και αμέσως μετά θα σταλεί στον πρόεδρο Τραμπ προς υπογραφή. Τον Ιούλιο η Βουλή είχε συμπεριλάβει στο πλαίσιο του NDAA αναφορά για κυρώσεις στην Τουρκία, όχι όμως και η Γερουσία. Τελικά στη μικτή επιτροπή υποβλήθηκαν και έγιναν δεκτές προτάσεις από τον γερουσιαστή Μενέντζεζ που εν-

Τις επόμενες εβδομάδες, ο εκλεγμένος πρόεδρος Τζο Μπάιντεν θα έχει τηλεφωνικές συνομιλίες με Μπισοτάκη, Αναστασιάδη και Ερντογάν.

σχύουν περαιτέρω το λεκτικό του κειμένου της Βουλής.

Η επίμαχη αναφορά προσδιορίζει ότι η προμήθεια από την τουρκική κυβέρνηση του αντιαεροπορικού συστήματος S-400 από τις 12 Ιουλίου 2019, αποτελεί σημαντική συναλλαγή, όπως περιγράφεται από το άρθρο 231 του CAATSA. «Όχι αργότερα από 30 ημέρες μετά την ημέρα της έναρξης της ισχύος αυτού του νόμου, ο πρόεδρος πρέπει να επιβάλει 5 ή περισσότερες κυρώσεις που περιγράφονται στο τμήμα 235 του CAATSA, σε σχέση με κάθε πρόσωπο που εν γνώσει του ενεπλάκη στην προμήθεια του αντιαεροπορικού συστήματος S-400».

Υποχρεωτικές οι κυρώσεις

Τον περασμένο Ιούλιο με τροπολογία των βουλευτών Κινζινγκερ και Σπίννμπεργκερ, που υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, στο πλαίσιο του προϋπολογισμού για την Εθνική Άμυνα, επαναβεβαιώθηκε ότι η αγορά από την Τουρκία των ρωσικών πυραύλων S-400 συνιστά μία «σημαντική συναλλαγή» βάσει του νόμου κυρώσεων CAATSA και ορίζει ότι μέσα σε ένα μήνα από την υπογραφή του νόμου, θα πρέπει να επιβληθούν κυρώσεις στην Τουρκία.

Η τροπολογία δίνει τη δυνατότητα στον πρόεδρο των ΗΠΑ να ερμηνεύσει τις κυρώσεις, αν η Τουρκία απαλλαγεί από τους ρωσικούς πυραύλους.

Ο νόμος CAATSA για τις κυρώσεις σε αντιπάλους των ΗΠΑ, ορίζει ποινές για οποιαδήποτε χώρα προβεί σε σημαντικές συναλλαγές με τη ρωσική αμυντική βιομηχανία. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες κυρώσεων

Ο Ντόναλντ Τραμπ θα είναι υποχρεωμένος εντός ενός μήνα να επιβάλει αυτές τις κυρώσεις CAATSA στην Άγκυρα, καθώς μέχρι το μεσημέρι της 20ής Ιανουαρίου θα είναι πρόεδρος των ΗΠΑ.

και επαφίεται στον πρόεδρο να επιλέξει την κατηγορία που κρίνει απαραίτητη. Ο πρόεδρος Τραμπ για περισσότερο από ένα έτος, όχι μόνο αποφεύγει να επιβάλει κυρώσεις, αλλά προσπαθεί να διευκολύνει την Τουρκία με την υπόθεση της Halk Bank. Το αντίστοιχο κείμενο της Γερουσίας για τον NDAA δεν περιλάμβανε αντίστοιχη πρόνοια, ενώ ο γερουσιαστής Μενέντζεζ παρουσίασε χωριστό νομοσχέδιο κυρώσεων στην Τουρκία, το οποίο όμως «πάγωσε» ο γάμος της πλειοψηφίας Μπιτς Μακόνελ, κατ' εντολή του προέδρου Τραμπ, ο οποίος δεν ήθελε μέχρι τις εκλογές να έχει οτιδήποτε που θα εξαργύρωνε την Άγκυρα. Ωστόσο, στις διαπραγματεύσεις που ξεκίνησαν μεταξύ των δύο ομοσπονδιακών σωμάτων, με στόχο στην εξεύρεση συμβιβασμού και στην κατάληξη σε ένα ενιαίο κείμενο, η αρμόδια μικτή διακομματική επιτροπή όχι απλώς συμπεριέλαβε την επίμαχη αναφορά για κυρώσεις στην Τουρκία, αλλά και ενισχυτική τροπολογία.

Ο πρόεδρος Τραμπ, ο οποίος έχει

ήδη αντιταχθεί στο ζήτημα της μετονομασίας στρατοπέδων τα οποία φέρουν ονόματα Νοτίων στρατιωτικών, είπε ότι θα ασκήσει βέτο στον προϋπολογισμό Εθνικής Άμυνας (NDAA), ύψους 740 δισεκατομμυρίων δολαρίων, αν δεν περιληφθεί άρθρο που να καταργεί τον ομοσπονδιακό νόμο που προστατεύει εταιρείες όπως το Facebook και το Twitter από δικαστικές αγωγές, για το περιεχόμενο άρθρων που δημοσιεύονται στα κοινωνικά δίκτυα (Παράρτημα 230).

Ωστόσο, ακόμη και ηγετικά στελέχη των Ρεπουμπλικάνων στη Γερουσία και τη Βουλή τόνισαν ότι θα ψηφίσουν την απειλή του αμερικανικού προέδρου, καθώς το σχετικό παράρτημα δεν έχει σχέση με τις ένοπλες δυνάμεις και την εθνική ασφάλεια. Αν λοιπόν εκών - άκων ο Ντόναλντ Τραμπ υπογράψει τον νόμο, θα είναι υποχρεωμένος εντός ενός μήνα να επιβάλει αυτές τις κυρώσεις CAATSA στην Άγκυρα, καθώς μέχρι το μεσημέρι της 20ής Ιανουαρίου θα είναι πρόεδρος των ΗΠΑ.

Βέβαια, στο Κογκρέσο εκκρεμούν

πολλά νομοσχέδια, τα οποία «πάγωσε» στη Γερουσία ο Λευκός Οίκος και που αναμένεται ότι θα επανακατατεθούν στο πρώτο εξάμηνο του 2021. Απομένει να δούμε ποια στάση θα τηρήσει έναντι αυτών ο Λευκός Οίκος, αλλά και οι νέες ηγεσίες του Στέιτ Ντιπάρτμεντ και του Πενταγώνου. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται ότι τις πιέσεις του Κογκρέσου δεν τις ενθαρρύνει μόνο το «ελληνικό λόμπι», ή και οι Αρμένιοι, αλλά και το ισραηλινό.

Κλίσεις Μπάιντεν

Η εκλογή Μπάιντεν ήταν ό,τι χειρότερο απεύχονταν η τουρκική ηγεσία, με δεδομένες τις σοβαρές κόντρες που είχε ο Τούρκος πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν με τον σημερινό πρόεδρο, όταν ως αντιπρόεδρος των ΗΠΑ υπό τον Μπαράκ Ομπάμα είχε αναλάβει μετά το 2012 το πακέτο των αμερικανο-τουρκικών σχέσεων. Ο Τζο Μπάιντεν σίγουρα θα θελήσει να έχει προσωπικά τη δυνατότητα να εμπλακεί στις συνομιλίες με την Τουρκία –γιατί ουδείς θέλει να δει την Άγκυρα στην άλλη

πλευρά – όμως ούτε θα είναι σε θέση να μην επιβάλει κυρώσεις – αν δεν το πράξει ο Τραμπ – ούτε να αλλάξει πορεία πλεύσης στο θέμα των S-400/F-35. Εξάλλου, Τραμπ και Ερντογάν επέκριναν κατά κόρον την κυβέρνηση Ομπάμα ως υπεύθυνη που η Τουρκία στράφηκε στην προμήθεια ρωσικών πυραύλων.

Τις απόψεις του Τζο Μπάιντεν συμμερίζεται πλήρως ο σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας Τζέικ Σάλιβαν και σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό ο υπουργός Εξωτερικών Άντονι Μπλίνκεν. Σίγουρα και στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ, αλλά και στο Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας θα υπάρχουν υπολείμματα του μηχανισμού της Χίλαρι Κλίντον, τα οποία θα προβάλουν τις γνωστές δικαιολογίες ότι «η Τουρκία είναι υπερήφανη χώρα κ.λπ.», ωστόσο μέχρι στιγμής δεν φαίνονται ικανά να αλλάξουν τον ρουτ των εξελίξεων.

Ειδικά για το θέμα των S-400, να θυμίσουμε ότι ο Τζο Μπάιντεν ανοιχτά και ξεκάθαρα είχε προειδοποιήσει πριν από χρόνια την Κύπρο να μην προμηθευτεί τους ρωσικούς πυραύλους S-300 και είχε ενθαρρύνει τη συμφωνία για τελική εγκατάστασή τους στην Κρήτη. Ενώ στο Κυπριακό, να θυμίσουμε ότι το φθινόπωρο του 2016 είχε θέσει πλαφόν στο μέχρι πού μπορούσε να πείσει την Τουρκία η αμερικανική διπλωματία, παίρνοντας θέση για τις εγγυήσεις που υπολείπονταν του πλαισίου Γκουτιέρρες, ενώ για την παρουσία ξένων στρατευμάτων δεν επέμενε σε πρόνοια για οριστική τους αποχώρηση.

Πάντως, μέσα στις επόμενες εβδομάδες, στο πλαίσιο των τηλεφωνικών του συνομιλιών με διεθνείς ηγέτες, ο εκλεγμένος πρόεδρος Τζο Μπάιντεν θα έχει συνομιλίες και με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας Κυριάκο Μητσοτάκη, τον Κύπριο πρόεδρο Αναστασιάδη και τον Τούρκο πρόεδρο Ταγίπ Ερντογάν.

Να σημειώσουμε ότι υπεύθυνη για τη διεκπεραίωση αυτών των τηλεφωνικών συνομιλιών είναι η πρώην βοηθός υφυπουργός Εξωτερικών, Αμάντα Σλόατ.

Η θετική ατζέντα Ερντογάν ενόψει Ευρ. Συμβουλίου

Του ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ

Η τουρκική διπλωματία αναμένει με προσδοκίες το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 10-11 Δεκεμβρίου 2020, το οποίο θα έχει αντικείμενο τον περαιτέρω συντονισμό για τη νόσο COVID-19, την κλιματική αλλαγή, την ασφάλεια και τις εξωτερικές σχέσεις. Σε διπλωματικούς κύκλους της Άγκυρας είναι κοινός τόπος ότι ένα μέτωπο χωρών, όπως Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Μάλτα και Ουγγαρία εναντιώνεται στην επιβολή σκληρών κυρώσεων στην Τουρκία. Σε αυτό το μέτωπο δούλεψε εντατικά για τη δημιουργία θετικής ατζέντας η τουρκική διπλωματία.

Γερμανία και Τουρκία έχουν συνεργαστεί στενά τα τελευταία χρόνια σε τομείς όπως η άμυνα, η ασφάλεια και η οικονομία. Για τους Τούρκους αναλυτές, οι γερμανικές επενδύσεις στην Τουρκία είναι αρκετές για να εξηγήσουν τη στάση που τηρεί η κυβέρνηση Μέρκελ στις σχέσεις με την Άγκυρα. Το ίδιο ισχύει και για Ισπανία και Ιταλία, των οποίων ο

τραπεζικός και επενδυτικός τομέας έχει αξιοσημείωτη δράση στην τουρκική αγορά, ενώ και στον αμυντικό τομέα η συνεργασία τους είναι σημαντική. Ενδεικτικά αναφέρεται η συνεργασία Ιταλίας-Τουρκίας στην κρίση της Λιβύης. Η δε ισπανική αμυντική βιομηχανία αποτελεί πόλο επενδυτικού ενδιαφέροντος για την Τουρκία. Επίσης, η Άγκυρα διατηρεί θερμές και φιλικές σχέσεις με τη Βαλέτα και τη Βουδαπέστη.

Λίγες μέρες πριν από την κρίση ευρωπαϊκή σύνοδο, τα κοινά συμφέροντα, όπως η διαχείριση των κρίσεων σε Ιράκ, Συρία, Λιβύη, Αφρική και το προσφυγικό, φαίνεται να ευνοούν την προσέγγιση της Τουρκίας με χώρες οι οποίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων της Ε.Ε. Ενδεικτικό ότι λίγο πριν συνέλθει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η Άγκυρα έστειλε μήνυμα στέλνοντας παράλληλα το «Ορούτς Ρέις» στο λαμόνι για έργα συντήρησης. Τουρκική πηγή είπε χαρακτηριστικά στην «Κ» ότι «η τουρκική πλευρά

Κοινά συμφέροντα όπως η διαχείριση των κρίσεων σε Ιράκ, Συρία, Λιβύη, Αφρική, αλλά και το προσφυγικό πρόβλημα, φέρνουν κοντά την Τουρκία με χώρες που διαδραματίζουν ρόλο στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων της Ε.Ε.

για μια ακόμη φορά ευχαρίστησε με τον δικό της ιδιαίτερο τρόπο τις χώρες που κατανοούν τους προβληματισμούς της και άφησε περιθώρια για διάλογο και διπλωματία».

Το γαλλογερμανικό ρήγμα

Κύκλοι της κυβέρνησης Ερντογάν θεωρούν ότι η Γερμανία διαφωνεί σε πολλά ζητήματα με τις θέ-

σεις της Γαλλίας. Φιλοκυβερνητικοί αναλυτές κάνουν λόγο για «γαλλογερμανικό ρήγμα» στους κόλπους της Ε.Ε., το οποίο εξυπηρετεί πολύπλευρα τα τουρκικά συμφέροντα. Σύμφωνα με τις τελευταίες αναλύσεις του τουρκικού φιλοκυβερνητικού κέντρου στρατηγικών μελετών «Seta», υπάρχουν τουλάχιστον σημαντικά πεδία στα οποία το Βερολίνο

Σε διπλωματικούς κύκλους της Άγκυρας είναι κοινός τόπος ότι ένα μέτωπο χωρών, όπως Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Μάλτα και Ουγγαρία εναντιώνεται στην επιβολή σκληρών κυρώσεων.

διαφωνεί σε υψηλούς τόνους με το Παρίσι. 1) Η Γερμανία επιλέγει επιφυλακτική στάση στα ζητήματα της Αν. Μεσογείου και δίνει προτεραιότητα στον διάλογο. Απώτερος στόχος του Βερολίνου είναι ο έλεγχος της έντασης μέσα από τη διπλωματία και τις συνομιλίες των εμπλεκόμενων μερών. Το «Seta» ισχυρίζεται ότι το Παρίσι επιλέγει να υποστηρίξει το μέτωπο της Ελλάδας και της Κύπρου, που βρίσκεται σε ανοιχτή αντιπαράθεση με την Τουρκία. Παρόμοια εικόνα αντικρί-

ζουμε και στην κρίση της Λιβύης. Η Γερμανία επιλέγει «εξισορροπητική στάση» και δεν δίνει λευκή επιταγή στην κυβέρνηση της Τριπόλης ή στις δυνάμεις του Χαλίφα Μπιν Χάφταρ. Σε αντίθεση με το Βερολίνο, το Παρίσι, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η Αίγυπτος και η Ρωσία υποστηρίζουν τον Χάφταρ. 2) Η Γαλλία προσεγγίζει με επιφυλακτικότητα το άνοιγμα της Ε.Ε. προς τα Βαλκάνια, και κυρίως την προοπτική της ένταξης χωρών όπως η Αλβανία και η Βόρεια Μακεδονία. Στον αντίποδο, η Γερμανία υποστηρίζει ένθερμα το «βαλκανικό άνοιγμα» της Ε.Ε.». 3) Το Βερολίνο επιμένει επίσης στη σημασία του NATO για την υπεράσπιση των ζωτικών συμφερόντων της Δύσης, τη στιγμή που ο πρόεδρος της Γαλλίας ισχυρίζεται ότι η βορειοατλαντική συμμαχία αργοπεθαίνει. 4) Την ίδια στιγμή, το «Seta» θεωρεί ότι οι πολιτικές του Βερολίνου και του Παρισιού δεν ταυτίζονται ούτε σε ό,τι αφορά τις σχέσεις της Ε.Ε. με τη Ρωσία.

ecommbx

Fintech e-accounts platform

ECOMMBX provides convenient, quality payment solutions of the highest standards by innovatively incorporating e-money and e-accounts into one master platform for enhanced efficiency and transparency.

A platform to rule them all

SWIFT and SEPA Fast Transactions

competitive & instant currency conversions

unique IBAN in multiple currencies

ECOMMBX own BIC #ECBXCYN

+357 22 270 349

Pindarou 27, Alpha Business Center, 3rd floor, Office 301 Block A, 1060, Nicosia Cyprus

info@ecommbx.com

www.ecommbx.com

Authorised and Licensed by Central Bank of Cyprus Electronic Money Institution #115.1.3.20/2018

Ιούνιο επιστροφή στην κανονικότητα

Εν αναμονή άφιξης της πρώτης ποσότητας εμβολίων το πλάνο του Υπουργείου Υγείας για ομαλοποίηση της καθημερινότητας

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Οι επίσημες ανακοινώσεις την περασμένη εβδομάδα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (EMA) πως τρεις εταιρείες έχουν υποβάλει αίτηση για έγκριση και αξιολόγηση τριών εμβολίων, ουσιαστικά ανοίγει και επίσημα μια νέα σελίδα στο κομμάτι διαχείρισης, αντιμετώπισης και κυρίως της επόμενης μέρας της πανδημίας. Το ένα μετά το άλλο κράτη, ανάμεσά τους και η Κύπρος, πέρα από τα ζητήματα καθημερινότητας της πανδημίας προετοιμάζονται πυρετωδώς για το κεφάλαιο εμβολιασμού του πληθυσμού. Εκ των πραγμάτων τα καλά νέα, εδώ και έναν χρόνο περίπου, στρέφουν την προσοχή των πάντων στην επόμενη μέρα των εμβολιασμών και της ομαλοποίησης της καθημερινότητας των πολιτών.

Στην Κύπρο το αρμόδιο Υπουργείο Υγείας βρίσκεται σε τροχιά προετοιμασιών, όχι μόνο σε πρακτικά ζητήματα εμβολιασμού αλλά και επιστροφής στην κανονικότητα. Στο πνεύμα αυτό μια εξέλιξη που θεωρείται σημαντική και προειδεάξει για το νέο περιβάλλον, σημειώθηκε στην τελευταία συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου και αφορά τις αλλαγές στην κατηγοριοποίηση των χωρών, με εφαρμογή από τον ερχόμενο Μάρτιο. Αλλαγές που σχετίζονται περισσότερο με το κομμάτι ταξίδια, στη μετά εμβολίων εποχή. Και δεν είναι το μοναδικό. Στο Υπουργείο Υγείας αλλά και σε άλλα συναρμόδια Υπουργεία ετοιμάζονται τα πρώτα πλάνα για άρση των περιορισμών και σταδιακή επιστροφή σε συνθήκες προ πανδημίας.

Ο ερχόμενος Ιούνιος

Ήδη στην επιστημονική κοινότητα ένα ζήτημα που προκαλεί έντονη συζήτηση είναι ο χρόνος που θα απαιτηθεί για εξομάλυνση της κατάστασης που έχει δημιουργήσει

η πανδημία, σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Με τα δεδομένα που υπάρχουν οι απόψεις που διατυπώνονται συγκλίνουν πως η διαδικασία επιστροφής στην κανονικότητα, όπως έχει ονομαστεί, δεν θα είναι μια και τόσο εύκολη υπόθεση. Επί του προκειμένου το όλο θέμα φαίνεται να έχει απασχολήσει τις αρμόδιες πολιτικές και υγειονομικές αρχές της Κύπρου. Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις που υπάρχουν πως ο ερχόμενος Ιανουάριος θα είναι κομβικής σημασίας, για την έναρξη των εμβολιασμών, στο Υπουργείο Υγείας έχουν προχωρήσει σε ένα πρώτο χρονικό

Σε μια πρώτη αναζήτηση του περιβάλλοντος μετά τους εμβολιασμούς, η κατεύθυνση που υπάρχει είναι η άρση των όποιων περιορισμών επιβλήθηκαν για αναχαίτιση της πανδημίας.

προσδιορισμό επιστροφής σε ομαλές συνθήκες. Υπό τις περιστάσεις αυτές ο ερχόμενος Ιούνιος θεωρείται πως θα είναι ο μήνας επιστροφής στην κανονικότητα. Την περίοδο εκείνη υπολογίζεται πως θα έχει ολοκληρωθεί ο εμβολιασμός του πληθυσμού και θα υπάρχουν τα πρώτα στοιχεία αποτελεσματικότητας των εμβολίων στην αναχαίτιση του COVID-19.

Τα εμβόλια

Η επιτάχυνση των διαδικασιών έγκρισης τριών, επί του παρόντος, εμβολίων εκ των πραγμάτων βγάδι στο ξέφωτο και το χρόνο έναρξης των εμβολιασμών. Στη Λευκωσία φαίνεται να ενισχύεται η άποψη

πως τα πρώτα εμβόλια θα πραγματοποιηθούν στις ομάδες πληθυσμού, όπως αυτές έχουν κατηγοριοποιηθεί, τον ερχόμενο Ιανουάριο. Ωστόσο, οι πρώτες ποσότητες εμβολίων αναμένεται να αφιχθούν στην Κύπρο μέχρι τέλος του τρέχοντος έτους. Λαμβάνοντας υπόψη την παρουσίαση της συμβουλευτικής επιτροπής, την περασμένη εβδομάδα, η Κύπρος βρίσκεται στις λίστες τριών εταιρειών. Της Astra Zeneca, της Pfizer και της Janssen, από τις οποίες έχει κλείσει συμφωνία να προμηθευτεί συνολικά 1,7 εκατομμύρια δόσεις εμβολίων. Τα πρώτα εμβόλια που θα φθάσουν στην Κύπρο τον επόμενο μήνα είναι ποσότητα των εταιρειών Astra Zeneca και Pfizer. Βεβαίως, υπάρχει και η προοπτική του εμβολίου της Moderna όπου οι σχετικές διαδικασίες με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ολοκληρώθηκαν την περασμένη Παρασκευή. Ένα θετικό στοιχείο για το κομμάτι αποτελεσματικότητας και παρενεργειών των εμβολίων, αποτελεί η απόφαση της Μεγάλης Βρετανίας να εγκρίνει την έναρξη εμβολιασμού του πληθυσμού.

Οι υποδομές

Τις προηγούμενες μέρες, όπως είχε γράψει εγκαίρως η «Κ», το Υπουργείο Υγείας στη Λευκωσία έλαβε από την εταιρεία Pfizer τις τεχνικές προδιαγραφές αποθήκευσης του εμβολίου. Ήδη σε εξέλιξη είναι και η προμήθεια δύο ψυγείων, ειδικών, για τη φύλαξη των εμβολίων σε ιδιαίτερα χαμηλές θερμοκρασίες.

Ένα θέμα που βρίσκεται υπό μελέτη είναι το κατά πόσο στο κομμάτι εμβολιασμού θα υπάρξει εμπλοκή των προσωπικών ιατρών. Μια σκέψη που υπάρχει είναι να υπάρξει συνεργασία με τους προσωπικούς ιατρούς, στον εμβολιασμό ευπαθών ομάδων του πληθυσμού στα πρό-

Η Κύπρος με βάση το Υπ. Υγείας έχει προχωρήσει με τις διαδικασίες προμήθειας δυο ειδικών ψυγείων προκειμένου να αποθηκευτούν τα εμβόλια εκείνα τα οποία βάσει τεχνικών προδιαγραφών απαιτούν ιδιαίτερα χαμηλές θερμοκρασίες.

Άρση περιορισμών σε όσους εμβολιαστούν

τυπικά εμβολιασμού.

Σε μια προσπάθεια άρσης του αρνητισμού ή της επιφυλακτικότητας που εκφράζονται ήδη στο εμβόλιο, τα κράτη συλλογικά αναμένεται με έμμεσους τρόπους να ωθήσουν τους πληθυσμούς στον εμβολιασμό. Χωρίς να υπάρχουν σκέψεις το εμβόλιο να καταστεί υποχρεωτικό, όπως σε άλλες περιπτώσεις που τίθεται σε κίνδυνο η ζωή του ασθενούς, ήδη μελετώνται μέτρα που θα παρακινήσουν τους πολίτες να άρουν τις επιφυλάξεις τους. Μια τέτοια περίπτωση αφορά το κομμάτι των περιοριστικών μέτρων που δεν φαίνεται ότι θα εξα-

φανιστούν με την έναρξη των εμβολίων. Στην Κύπρο μια πρώτη ένδειξη για τις σκέψεις που γίνονται αφορά τα ταξίδια, προς και από το νησί.

Όπως δημόσια ανέφερε ο υπουργός Μεταφορών Γιάννης Καραούσος, οι πολίτες που θα εμβολιαστούν θα μπορούν να ανέλθουν στην κανονικότητα, με άρση των περιορισμών που υπάρχουν στην πραγματοποίηση ταξιδιών. Μια τέτοια εξέλιξη, σε πρακτικό επίπεδο, θα αποκαλύψει την ανάγκη δημιουργίας υποδομών καταγραφής εμβολιασμένων που

ενδεχομένως να εντείνει τις φωνές όσων αντιδρούν. Για τους υπόλοιπους επάνω στο τραπέζι βρίσκεται η συνέχιση των υφιστάμενων προϋποθέσεων-περιορισμών που έχουν τεθεί, τουλάχιστον μέχρι την οριστική εξέλιξη της πανδημίας.

Ωστόσο, όπως λέγεται, στο κομμάτι διαχείρισης του συγκεκριμένου ζητήματος οι συζητήσεις που έχουν γίνει είναι σε πρώιμο στάδιο και το πιο επικρατέστερο σενάριο είναι πως οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν, σε ό,τι αφορά την Ε.Ε., σε κεντρικό επίπεδο.

Ανοίγουν περισσότερες κλίνες για COVID-19

Επανασχεδιάζεται η επάρκεια του συστήματος υγείας με την κατάσταση των νοσηλευτηρίων να αξιολογείται καθημερινά

Του ΓΙΑΝΝΟΥ ΛΥΤΡΑ

Η προσπάθεια για την αναχαίτιση της διασποράς του νέου κορωνοϊού είναι περισσότερο από ποτέ συνυφασμένη με την προστασία του συστήματος υγείας, έτσι οι σχεδιασμοί του Υπουργείου Υγείας για την προστασία των δημοσίων νοσηλευτηρίων επαναξιολογούνται καθημερινά. Ο Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας και το αρμόδιο Υπουργείο ετοιμάζονται για το χειριστό σενάριο, παρά το γεγονός ότι η Κύπρος είναι από τις λίγες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν βρέθηκε σε δυσμενή θέση όσον αφορά στη νοσηλεία ασθενών με COVID-19. Ωστόσο, είναι παραδεκτό ότι το σύστημα υγείας έχει αρχίσει να νιώθει εντονότερα από κάθε άλλη φορά την πίεση της πανδημίας, η οποία μπορεί να επηρεάσει τη λειτουργία των νοσοκομείων σε πολλά επίπεδα. Αυτή τη στιγμή υπάρχει η δυνατότητα ανάπτυξης 200 κλινών νοσηλείας σε όλα τα δημόσια νοσηλευτήρια, αλλά δεν αποκλείεται το επόμενο διάστημα, ακόμα κι αυτές, να μην είναι αρκετές. Σημαντικό ρόλο θα κληθεί να διαδραματίσει ξανά ο ιδιωτικός τομέας, ενώ σε εξέλιξη βρίσκονται και οι διαδικασίες εξεύρεσης ενδιάμεσων δομών φιλοξενίας ασθενών με COVID-19.

Κρίση σημεία

Τα νοσοκομεία της Κύπρου δεν έχουν φτάσει ακόμα στο σημείο κορεσμού τους, όσον αφορά στον αριθμό των ασθενών με COVID-19 που νοσηλεύουν, αλλά καθημερινά πλέον είναι τριψήφιος και δεν απέχει πολύ από το να απειλήσει το όριο που έχει τεθεί από το Υπουργείο Υγείας και τον ΟΚΥΠΥ. Μάλιστα, στην συνέντευξη Τύπου τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιστημονικής Επιτροπής αναφέρθηκαν στο γε-

Υπάρχει η δυνατότητα ανάπτυξης μέχρι και 400 κοινών κλινών νοσηλείας για COVID-19 και 115 κλινών σε Μονάδες Εντατικής Θεραπείας. Η υλοποίηση αυτού του πλάνου, όμως, θα μειώσει στο ελάχιστο τις δυνατότητες των δημοσίων νοσηλευτηρίων για φροντίδα άλλων περιστατικών.

γονός ότι έχει γίνει λεπτομερής προγραμματισμός, ενώ χαρακτηριστικά αναφέρθηκε από τον δρ Κωνσταντίνο Τσιούτη ότι «φτάσαμε πολύ κοντά σε ένα κρίσιμο όριο», αλλά εξακολουθούμε να «έχουμε ακόμα μεγάλη εφεδρεία για να εξυπηρετήσουμε τους ασθενείς μας». Η πλέον αξιοσημείωτη αναφορά του, όμως, ήταν το ότι «όσο αυξάνεται η πληρότητα των κλινών, τόσο πιο δύσκολο θα είναι να προσφέρονται οι άλλες υπηρεσίες υγείας και αυτό δεν θέλουμε να το δούμε να συμβαίνει».

Αύξηση κλινών

Με γνώμονα τα πιο πάνω δεδομένα, καθώς και το ότι οι νοσηλευόμενοι στα δημόσια νοσοκομεία καθημερινά κυμαίνονται μεταξύ 120 και 130, ο ΟΚΥΠΥ αξιολογεί καθημερινά την κατάσταση, καθώς με βάση τον υφιστάμενο σχεδιασμό, οι κοινές κλίνες που δύναται να αναπτυχθούν αυτή τη στιγμή ανέρχονται στις 200. Παράλληλα, υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης για ασθενείς με κορωνοϊό ακόμα 30 κλινών Μονάδας Εντατικής Θεραπείας.

Η κατάσταση στα δημόσια νοσηλευτήρια θεωρείται διαχειρίσιμη, ωστόσο, αναμένεται ότι θα επιδεινωθεί το επόμενο διάστημα. Ο προγραμματισμός δεν αποκλείεται να επηρεάσει και τα ιδιωτικά νοσηλευτήρια, σύμφωνα με τον ΟΚΥΠΥ.

Το πλάνο αυτό καταρτίστηκε με γνώμονα ότι δεν θα επηρεαστεί η λειτουργία των δημοσίων νοσηλευτηρίων, παρά το ότι η εφαρμογή του συνεπάγεται αλλαγές στα νοσοκομεία, όπως συμπίπτει θαλάμους, οι οποίες έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Επίσης, έχει γίνει και η απαραίτητη μετακίνηση προσωπικού. Ο συγκεκριμένος σχεδιασμός, που αφορούσε στα Γενικά Νοσοκομεία της Αμμοχώστου, της Λευκωσίας και της Λεμεσού, έγινε τους προηγούμενους μήνες, όταν ο αριθμός των περιστατικών του νέου κορωνοϊού διέγραφε συνεχώς ανοδική πορεία.

Το επικαιροποιημένο πλάνο, όπως εξήγησε στην «Κ» ο λοιμωξιολόγος δρ Κώστας Κωνσταντίνου, προβλέπει τη δημιουργία μέχρι και 115 κλινών ΜΕΘ και διπλασιασμό των κοινών κλινών, οι οποίες, αν χρειαστεί, μπορούν να φτάσουν τις 400. Μια τέτοια εξέλιξη, σημείωσε,

σημαίνει πως τα δημόσια νοσηλευτήρια θα ασχολούνται σχεδόν αποκλειστικά με τη νοσηλεία των ασθενών με COVID-19. Σημειώνεται ότι θα συνεχίσουν να παρέχονται υπηρεσίες φροντίδας υγείας, οι οποίες δεν μπορούν να καλυφθούν από τα ιδιωτικά νοσηλευτήρια.

Μείωση στην Αμμόχωστο

Όσον αφορά στο Γενικό Νοσοκομείο Αμμοχώστου, το οποίο λειτουργεί ως Νοσοκομείο Αναφοράς για την πανδημία, η αλλαγή του αρχικού σχεδιασμού δεν συνεπάγεται την αύξηση, αλλά τη μείωση των διαθέσιμων κλινών, σύμφωνα με τα όσα ανέφερε στην «Κ» ο εκπρόσωπος Τύπου του ΟΚΥΠΥ, Χαράλαμπος Χαριλάου. Συγκεκριμένα, οι κοινές κλίνες μαζί με αυτές της Μονάδας Αυξημένων Φροντίδας που θα διατεθούν για τη νοσηλεία ασθενών με COVID-19 ανέρχονταν

στις 88, σύμφωνα με τον σχεδιασμό που έγινε πριν από μερικούς μήνες. Ωστόσο, βάσει της πληροφόρησης, ο αριθμός μειώθηκε στις 75 κλίνες, για λόγους ασφαλείας, ενώ παραμένει αναλλοίωτος ο αριθμός των 6 κλινών στην Μονάδα Αυξημένων Φροντίδας.

Ιδιωτικά νοσηλευτήρια

Το πλάνο που έχει καταρτιστεί, ήδη άρχισε να υλοποιείται, καθώς οι αριθμοί των περιστατικών κορωνοϊού εξακολουθούν να βρίσκονται σε ψηλά επίπεδα, γεγονός που διατηρεί αυξημένες τις εισαγωγές στα νοσοκομεία, αλλά και παρατείνει τον χρόνο νοσηλείας. Η κατάσταση αξιολογείται επί καθημερινής βάσης και λαμβάνονται υπόψη οι πιο πάνω δείκτες, όπως και άλλοι που αφορούν στις συννοσηρότητες των ασθενών και από που προέρχονται

— από το σπίτι τους ή δομές. Πλέον, θεωρείται βέβαιο το ότι θα «ανοίξουν» περισσότερες κλίνες νοσηλείας, ώστε να μην αφεθούν πολίτες αβοήθητοι. Στον σχεδιασμό αναμένεται ότι θα συμπεριληφθούν και τα δημόσια νοσηλευτήρια, τα οποία θα κληθούν να διαχειρίζονται τα «ψυχρά» και τα επείγοντα περιστατικά, ρόλος που είχαν αναλάβει και στο πρώτο κύμα της πανδημίας. Επίσης, στα δημόσια νοσηλευτήρια δεν αποκλείεται σύντομα να πάψουν να διενεργούνται οι επεμβάσεις ρουτίνας, αν χρειαστεί να αυξηθούν οι κλίνες για ασθενείς με κορωνοϊό. Ωστόσο, δεν θα σταματήσουν να δέχονται και να χειρουργούν επείγοντα περιστατικά ρουτίνας, σύμφωνα με τον εκπρόσωπο Τύπου του ΟΚΥΠΥ.

Ενδιάμεσες δομές

Το πέρασμα του νέου κορωνοϊού μέσα από τα γηροκομεία έχει αναγκάσει τον ΟΚΥΠΥ να φιλοξενήσει στο Γενικό Νοσοκομείο Λεμεσού ηλικιωμένους ασθενείς από το «Τιμόθειο», που δεν έχριζαν νοσηλείας. Τέτοιες ενέργειες, όμως, απαιτούν πόρους οι οποίοι προορίζονται για ασθενείς που πρέπει να νοσηλευθούν. Σε μια άλλη περίπτωση που επίσης αφορούσε οίκο ευγηρίας στον οποίο νόσησε το προσωπικό, οι ηλικιωμένοι χρειάστηκε να μεταφερθούν στο Νοσοκομείο Αναφοράς, μη έχοντας ανάγκη νοσηλείας, σύμφωνα με τον υπεύθυνο εισαγωγών του νοσηλευτηρίου, δρ Χρήστο Κυπρή.

Πλέον, τα Υπουργεία Υγείας και Εργασίας, ανέφερε, βρίσκονται στη διαδικασία αναζήτησης ενδιάμεσων δομών, όπου θα φιλοξενούνται αυτά τα περιστατικά και θα λαμβάνουν την φροντίδα που έχουν ανάγκη, καθώς και την ιατρική και νοσηλευτική παρακολούθηση.

Ποινικοποιείται ο δημόσιος χώρος

Ανεξήγητη και αδικαιολόγητη λογική ασυνέχεια στα μέτρα για τους εξωτερικούς χώρους, λέει ο καθηγητής Αρ. Κωνσταντινίδης

Συνέντευξη στον

ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο Αριστοτέλης Κωνσταντινίδης, αναπληρωτής καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και Δικαίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Τμήμα Νομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου, στη συνέντευξή του στην «Κ» λέει ότι είναι θεμιτό να περιορίζονται ανθρώπινα δικαιώματα για λόγους δημόσιας υγείας, ωστόσο τόσο η λήψη μέτρων όσο και οι διάφοροι περιορισμοί για λόγους δημόσιας υγείας για να είναι συνταγματικοί θα πρέπει να λαμβάνονται μέσα σε ένα πλαίσιο, το οποίο θα συνυπολογίζει την έκταση της υγειονομικής κρίσης που βιώνουμε. Ο κ. Κωνσταντινίδης με απογοήτευση σημειώνει ότι δεν έχει υπάρξει επαρκές θεσμικό αντίβαρο σε αντισυνταγματικές πρόνοιες ή ενέργειες.

—Να ξεκινήσουμε από το αν μπορούν να υπάρξουν περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων μας, λόγω της πανδημίας;

—Να πούμε κατ' αρχάς ότι η κυβέρνηση έχει την υποχρέωση να λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας, οπότε καλώς λαμβάνονται μέτρα, καλώς υπάρχει συμβουλευτική επιστημονική επιτροπή. Η Πολιτεία έχει υποχρέωση να προστατέψει τη δημόσια υγεία. Είναι δε θεμιτό να περιορίζονται ανθρώπινα δικαιώματα για λόγους δημόσιας υγείας και αυτό επειδή τα πλείστα δικαιώματα που προστατεύονται από το Σύνταγμα και διεθνείς συμβάσεις δεν είναι απόλυτα, με εξαίρεση βέβαια την απαγόρευση των βασανιστηρίων, ή την απαγόρευση της δουλείας για παράδειγμα. Τα υπόλοιπα δικαιώματα μπορούν να περιοριστούν για ορισμένους λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι η δημόσια υγεία. Ωστόσο, τόσο η λήψη μέτρων όσο και οι διάφοροι περιορισμοί για λο-

Την ίδια στιγμή που απαγορεύονται και τιμωρούνται οι διαδηλώσεις σε ανοιχτούς χώρους, ακόμη και με τήρηση των υγειονομικών πρωτοκόλλων, επιτρέπεται συνωστισμός σε κλειστούς χώρους, όπως τα εμπορικά κέντρα ή οι εκκλησίες,

γους δημόσιας υγείας για να είναι συνταγματικοί θα πρέπει να λαμβάνονται μέσα σε ένα πλαίσιο, το οποίο και προφανώς συνυπολογίζει την έκταση της υγειονομικής κρίσης που βιώνουμε. Τα όρια μέτρα, λοιπόν, πρέπει να συνάδουν με την αρχή της αναλογικότητας. Αυτός είναι ο βασικότερος περιορισμός στη δυνατότητα του κράτους να περιορίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι περιορισμοί αυτοί θα πρέπει να είναι οι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία. Να σημειώσω εδώ ότι μιλάμε για περιορισμούς δικαιωμάτων και όχι για αναστολή τους. Αναστολή θα ήταν συνταγματικά επιτρεπτή μόνο εάν είχε κηρυχθεί κατάσταση έκτακτης ανάγκης, και για όσο διάστημα αυτή θα διαρκούσε, με εμπλοκή και της Βουλής στη σχετική απόφαση. Δεν έχει κηρυχθεί κατάσταση ανάγκης, και ορθά, καθώς δεν απειλείται η ύπαρξη της Δημοκρατίας, όπως προνοεί το άρθρο 183 του Συντάγματος. Βρισκόμαστε, λοιπόν, εντός της συνήθους λειτουργίας των συνταγματικών προνοιών περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων που επιτρέπουν περιορισμούς εφόσον γίνεται σεβαστή η αρχή της αναλογικότητας. Η απαγόρευση των διαδηλώσεων, αν είχαμε κήρυξη έκτακτης ανάγκης, θα μπορούσε να δικαιολογηθεί. Τώρα έχουμε απα-

Υπάρχει μία ανεξήγητη και αδικαιολόγητη λογική ασυνέχεια στα μέτρα για τους εξωτερικούς χώρους, εν πολλοίς απρόσφορα για την προστασία της δημόσιας υγείας. Δίνεται η εντύπωση ότι ασφαλινοποιείται και ποινικοποιείται ο δημόσιος χώρος, στοχοποιείται η πολιτότητα, λέει ο κ. Κωνσταντινίδης.

γόρευση χωρίς κήρυξη.

—Σε ποια μέτρα θεωρείτε ότι παρατηρείται ζήτημα αντισυνταγματικότητας;

—Στην απόλυτη απαγόρευση των διαδηλώσεων και της συνάθροισης περισσότερων των δύο ατόμων σε ανοιχτούς χώρους. Για τους εσωτερικούς χώρους και τις διάφορες επαγγελματικές ή άλλες δραστηριότητες, η επιστημονική επιτροπή

στοιχεία, τα οποία δεν μπορώ να αμφισβητήσω, αλλά μπορώ να δω αντιφάσεις και αδικαιολόγητα υπέρμετρους περιορισμούς στους εξωτερικούς χώρους. Εκεί έχουμε απόλυτες απαγορεύσεις, που είναι κατ' αρχήν αντίθετες με την αρχή της αναλογικότητας. Με την έννοια ότι έτσι όπως ίσχυε πριν το διάταγμα που έθετε διάφορους περιορισμούς στις διαδηλώσεις (τήρηση αποστάσεων, μάσκες, υπεύθυνος δράσης κ.ά.), αυτοί είναι θεμιτοί περιορισμοί,

διότι δεν εξουδετερώνουν, δεν καταργούν το δικαίωμα, απλώς το θέτουν προσωρινά σε ένα πλαίσιο ώστε να μη τίθεται σε κίνδυνο η δημόσια υγεία. Όταν όμως τώρα θέτει η Πολιτεία ανά το παγκύπριο την απόλυτη απαγόρευση και χωρίς να θέτει χρονικό όριο, δεν γνωρίζουμε δηλαδή σε ποιο βαθμό είναι μια προσωρινή κατάσταση, υπάρχει πρόβλημα.

Λογική ασυνέχεια στα μέτρα —Εντάσσεται στο πλαίσιο προστασίας της δημόσιας υγείας...

—Φυσικά και το πρώτιστο ζητούμενο αυτή την περίοδο είναι η προστασία της δημόσιας υγείας, όμως, αν μπορεί να γίνει μια διαδήλωση, με την τήρηση όλων των απαραίτητων μέτρων, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η δημόσια υγεία, θα πρέπει να μπορεί να γίνει χωρίς την επιβολή ή την απειλή κυρώσεων. Διαφορετικά, απαγορεύει η Πολιτεία την ελευθερία έκφρασης ή την ελευθερία της συνάθροισης. Την ίδια στιγμή που απαγορεύονται και τιμωρούνται οι διαδηλώσεις σε ανοιχτούς χώρους, ακόμη και με τήρηση των υγειονομικών πρωτοκόλλων, επιτρέπεται συνωστισμός σε κλειστούς χώρους, όπως τα εμπορικά κέντρα ή οι εκκλησίες. Υπάρχουν δηλαδή επιτρεπτοί και ανεπιτρεπτοί συνωστισμοί και από αυτούς φαίνεται ότι έχουν απαγορευτεί όσοι δεν είναι πολιτικά αρεστοί. Αντίστοιχα, δεν μπορεί να τιμωρούνται τρία άτομα που κάθονται σε ένα παγκάκι φορώντας μάσκες σε εξωτερικό χώρο, ενώ την ίδια ώρα επιτρέπεται —και καλώς επιτρέπεται— έξι άτομα να τρώνε μαζί σε κλειστό χώρο, ή δέκα άτομα να βρίσκονται στο ίδιο σπίτι. Υπάρχει μία ανεξήγητη και αδικαιολόγητη λογική ασυνέχεια στα μέτρα για τους εξωτερικούς χώρους, εν πολλοίς απρόσφορα για την προστασία της δημόσιας υγείας. Δίνεται η εντύπωση ότι ασφαλινοποιείται και ποι-

νικοποιείται ο δημόσιος χώρος, στοχοποιείται η πολιτότητα.

—Τι θέση έχει πιστεύετε η συλλογική και η ατομική ευθύνη στο πλαίσιο της πανδημίας;

—Η προστασία της δημόσιας υγείας είναι υποχρέωση του κράτους και όχι των πολιτών. Από εκεί πέρα, αντιλαμβανόμαστε ότι στην παρούσα υγειονομική κρίση πρέπει όλοι να ενεργούμε ως ευσυνείδητοι πολίτες, να μη συμπεριφερόμαστε ανεύθυνα έναντι του κοινωνικού συνόλου και να αναπτύξουμε μια συλλογική συνείδηση. Αυτό δεν είναι νομικός κανόνας και δεν επιβάλλεται με διατάγματα ή κυρώσεις, αλλά —αν θέλετε— είναι ζήτημα βασικών αρχών πολιτότητας και ενσυναίσθησης που θα πρέπει να καλλιεργούνται διαρκώς και να διέπουν τη συμπεριφορά μας καθημερινά και ανεξαρτήτως πανδημίας, για όλα τα ζητήματα, για το περιβάλλον, για την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα, για τους ευάλωτους συνανθρώπους μας.

—Είδαμε αντιδράσεις από πολίτες, προληπτικές συλλήψεις, ενώ σε άλλες περιπτώσεις εκ των υστέρων παρεμβάσεις της Πολιτείας...

—Υπάρχουν διάφοροι τρόποι ατομικής και συλλογικής αντίδρασης και αντίστασης στο πλαίσιο της συνταγματικής νομιμότητας. Κατ' αρχάς, να σημειώσω με απογοήτευση ότι δεν έχει υπάρξει επαρκές θεσμικό αντίβαρο σε αντισυνταγματικές πρόνοιες ή ενέργειες. Τα πλείστα θεσμικά όργανα (Βουλή, κόμματα, ανεξάρτητοι αξιωματικοί κ.λπ.) συμφωνούν ή αποδέχονται αυτή την κατάσταση αδιαμαρτύρητα. Ελάχιστοι κόμματα αντέδρασαν. Η κοινωνία των πολιτών βρίσκεται αντιμέτωπη με —αντισυνταγματικές, κατά την άποψή μου— απαγορεύσεις, ακόμη και συλλήψεις.

Εστιατόρια και μπαρ στη δίνη του διατάγματος

Καταγγέλλουν αδικία και ύπουλο στραγγαλισμό του κλάδου οι επαγγελματίες του χώρου

Της ΜΑΡΙΝΕΛΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Ιδιοκτήτες εστιατορίων, καφέ και συναφών χώρων έχουν επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, στις 27 Νοεμβρίου και το νέο διάταγμα του υπουργού Υγείας, Κωνσταντίνου Ιωάννου, το οποίο τέθηκε σε ισχύ από την 30ή Νοεμβρίου 2020 και έχει ισχύ μέχρι τις 13 Δεκεμβρίου 2020. Σύμφωνα με το διάταγμα, εξαιρουμένων των χώρων εστίασης στους ερασιόχους Λάρνακας και Πάφου, καθώς και εξαιρουμένων των χώρων εστίασης εντός ξενοδοχείων και τουριστικών καταλυμάτων, οι οποίοι μπορούν να λειτουργούν μέχρι τις 22.30 μ.μ. υπό όρους, απαγορεύεται πέραν τις 19.00 μ.μ. η λειτουργία των χώρων εστίασης όπως: εστιατόρια, ταβέρνες, καφετέριες, μπαρ, σνακ-μπαρ και μπαρ, καφενεία και χώρους εστίασης εντός εμπορικών κέντρων, κυλικίων ή/και αθλητικών ομίλων, πολιτιστικών ομίλων, σωματείων, συλλόγων κ.λπ. Η συγκεκριμένη απόφαση έχει προκαλέσει αναστάτωση στους επηρεαζόμενους επιχειρηματίες, όπως φαίνεται απ' όσα δήλωσαν στην «Καθημερινή» επαγγελματίες του χώρου της εστίασης και συναφών επαγγελμάτων. Σχολιάζοντας τα νέα μέτρα και τον βαθμό που αυτά επηρέασαν την επιχειρησή τους, όλοι έκαναν λόγο για «ύπουλο στραγγαλισμό» του κλάδου και για «αδικία».

«Στραγγαλισμός τα μέτρα»

Από τα μέτρα που λήφθηκαν, επηρεάστηκε και η πιο ιστορική ταβέρνα της Λευκωσίας, η παλαιότερη στο νησί που λειτουργούσε ανελλιπώς από το 1938. Η ταβέρνα «Ζανέττος» αντέστηλε τη λειτουργία της μέχρι νεωτέρας. Σύμφωνα με τον ιδιοκτήτη

«Αυτό που έγινε με τα ωράρια είναι στο όριο της ανεπιτημότητας γιατί ουσιαστικά, κλείνουν επιχειρήσεις ύπουλα. Δεν είχαν την ευθυμία να μας πουν κλείστε», λέει ο κ. Ζανέττος.

της ταβέρνας, κ. Παναγιώτη Μέντζη Ζανέττο, δεν μπορεί να ανταποκριθεί στο ωράριο που ορίστηκε για λειτουργία των χώρων εστίασης, ενώ δεν πρόκειται να μπει στη διαδικασία για delivery ή take away, γιατί θεωρεί ότι θα δυσκολέψει το έργο των υπόλοιπων συναδέλφων του που αυτή ήταν η δουλειά τους και στο τέλος, κανείς δεν θα παίρνει τίποτα. Ο κ. Ζανέττος είπε: «Πρόκειται για ύπουλο στραγγαλισμό και χωρίς κανένα λόγο, θα ήταν πιο έντιμο να μας έκλειναν όλους. Σημείωσε, επίσης, ότι ως ένδειξη διαμαρτυρίας, δεν πρόκειται να μπει σε κάποιο σχέδιο της κυβέρνησης που αφορά τις επιχειρήσεις που αναστέλλουν τη λειτουργία τους, ωστόσο, επιτρέπει στους υπαλλήλους του, αν οι ίδιοι το αποφασίσουν, να συμμετάσχουν. «Γιατί δεν μας είπαν να κλείσουμε και να δώσουμε αποζημιώσεις; Αυτό που έγινε με τα ωράρια είναι στο όριο της ανεπιτημότητας γιατί ουσιαστικά, κλείνουν επιχειρήσεις ύπουλα. Δεν είχαν την ευθυμία να μας πουν κλείστε», ανέφερε επίσης ο κ. Ζανέττος, ο οποίος υποστήριξε ότι δεν υπάρχει η ίδια αντιμετώπιση προς τους εστιατόρες σε σχέση με τους ξενοδόχους. «Ζητιανεύουμε για ένα επίδομα ή για στήριξη από το κράτος, η αξιολογεία μας πήγε στα τάρταρα, μας διέλυσαν.

«Δεν αντιδράσαμε όπως έπρεπε ως Σύνδεσμος, παρά μόνο με ανακοινώσεις.

Κανονικά θα έπρεπε όλοι οι εστιατόρες να πάμε να παραδώσουμε τα εκλογικά μας βιβλιάρια», είπε σε έντονο ύψος.

Ο κ. Ζανέττος αναφέρθηκε και στους υπαλλήλους του, λέγοντας: «Αρχικά όταν το διάταγμα έλεγε να κλείνουν οι χώροι εστίασης στις 22:30 είπα θα εξυπηρετήσω τους πελάτες μου και θα κρατήσω τους υπαλλήλους μου που κάποιος είναι μαζί μου από το 1999, που θα έβρισκαν δουλειά, όταν είναι ηλικίας μεγαλύτερης των 60 ετών; Τι θα τους έλεγα;». Υποστήριξε, επίσης ότι «η έννοια του κράτους είναι να μην απολύσουμε, αλλά πώς θα γίνει αυτό; Από τον Μάρτιο η ίδια κατάσταση, βάζουμε λεφτά από την τσέπη μας για να κρατάμε τους υπαλλήλους, αλλά για πόσο; Τώρα γελούν οι πάντες με αυτά τα μέτρα».

«Στην ανεργία κανέναν»

«Δεν μπορώ να δουλέψω, επηρεάστηκε η επιχειρησή μου πάρα πολύ από τα νέα μέτρα» ήταν η αρχική τοποθέτηση του κ. Φώτη Μαρκάκη, ιδιοκτήτη του καφέ - κοκτέιλ μπαρ «Κορνίζα», που βρίσκεται στην παλιά Λευκωσία. Προηγουμένως η επιχείρηση άνοιγε στις 18:00, ωστόσο, με τα νέα μέτρα, χρειάστηκε να αλλάξει το ωράριο και ο τρόπος λειτουργίας της. «Προσπαθούμε να δουλέψουμε πριωνά από τις 15:00-19:00 ή 11:00 - 19:00. Τις καθημερινές είναι δύσκολο να ανοίξω, γιατί ξέρω ότι δεν θα έχω πελάτες, ωστόσο τα έξοδα όπως το ρεύμα παραμένουν», είπε μεταξύ άλλων ο κ. Μαρκάκης. «Δεν συμμετέχουμε σε κάποιο σχέδιο της

κυβέρνησης που να αφορά τις επιχειρήσεις, ωστόσο προσπαθούμε να μη στείλουμε κανέναν στην ανεργία. Γίνεται μια προσπάθεια να δουλέψουμε πριωνά», συμπλήρωσε, ενώ υποστήριξε πως κανένας δεν επικοινωνήσει μαζί τους, ούτε από τον σύνδεσμο καταστηματαρχών.

«Η φτώχεια μας...»

Άλλος ένας μικροεπιχειρηματίας που επηρεάστηκε πολύ είναι ο κ. Παύλος Μπαλλίνης, ο ιδιοκτήτης του καφενείου «Η Βαλίτσα». Ο κ. Μπαλλίνης είπε: «Άλλαξα το ωράριο λειτουργίας του μαγαζιού, με την πρόθεση να είμαι παρών, όχι ακριβώς για να δουλέψω, αφού ξέρω ότι δεν έρχεται κόσμος τα πριωνά. Τοχλάχιστον είμαι από τους τυχερούς που έχω χαμηλό ενοίκιο». Το καφενείο, όπως ο κ. Μπαλλίνης εξήγησε, άλλαξε το μουσικό πρόγραμμα που είχε το βράδυ του Σαββάτου και το μετέθεσε για μεσημέρι, όπως γίνεται και τις Κυριακές σε μια προσπάθεια εξασφάλισης εσόδων αφού όπως είπε: «Η μουσική μας φέρνει το μεροκάματο». Καταλήγοντας σχολίασε τα νέα μέτρα που αφορούν τους χώρους εστίασης: «Μένει πολύς κόσμος χωρίς δουλειά, δεν είναι μόνο οι δύο αυτές εβδομάδες, αλλά επηρεάστηκε από την αρχή όλης αυτής της κατάστασης. Είναι δύσκολο να διώξεις προσωπικό στις μικρές επιχειρήσεις, γιατί μαζί τους αναπτύσσεται μια άλλη σχέση, πιο προσωπική. Πλέον, μοιραζόμαστε τη φτώχεια μας, περιμένοντας να περάσει αυτή η κατάσταση».

«Πρόβλημα οι πληρωμές των συνδρομητικών»

Για δύο εβδομάδες ανέστειλε τη λειτουργία του το καφεστιατόριο «Ερωδός». Αυτό το διάστημα, σύμφωνα με τον διευθυντή της επιχείρησης κ. Σωτήρη Παύλου, η επιχείρηση δεν λειτουργεί, αλλά αποφασίστηκε όπως αξιοποιηθεί η περίοδος για φρεσκάρισμα του χώρου. Μάλιστα, οι υπάλληλοι αντί να σερβίρουν, βοηθούν στις εργασίες που γίνονται και με αυτόν τον τρόπο πληρώνονται, ώστε να μη χρειαστεί να βγουν στην ανεργία. «Θα εκμεταλλευτούμε τον χρόνο, δεν θα κάτσουμε στη μίζερία μας για δύο εβδομάδες», είπε χαρακτηριστικά ο κ. Παύλος και σχολίασε: «Είμαστε οι πιο αδίκημένοι, οι πιο μη οργανωμένοι ως κλάδος. Δεν μας επιτρέπεται να σταθούμε στα πόδια μας». Ο κ. Παύλου αναφέρθηκε και στη διαφορά τρόπου λειτουργίας της δικής του επιχείρησης για παράδειγμα, με τις αλυσιδωτές καταστημάτων που υπάρχουν στον κλάδο, ειδικότερα γι' αυτές που βρίσκονται στα πολυκαταστήματα, υποστηρίζοντας ότι είναι πιο ευνοημένες. Τα προβλήματα που προκύπτουν πάντως στην επιχείρηση του κ. Παύλου αλλά και σε άλλες παρόμοιου τύπου, αφορούν το ενοίκιο του κτηρίου αλλά και πληρωμές στις συνδρομητικές πλατφόρμες στις οποίες υποχρεώνονται να πληρώνουν συγκεκριμένο ποσό για δημόσια θέαση, αλλά πλέον, εξαιτίας του ωραρίου, δεν υπάρχει κόσμος για να δει ποδόσφαιρο, λόγω κάρη. «Συνολικά, 21 χρόνια είναι η ζήση μας, τι να κάνουμε άλλο; Θα περιμένουμε όπως κάναμε και πριν που καθίσαμε τρεις μήνες. Τραβήξαμε κι άλλα ζόρια...» είπε καταλήγοντας.

Ο προϋπολογισμός στις κοιμματικές μυλόπετρες

Τον έχρισε πρόεδρο

Πονοκέφαλο προκάλεσε στην Εξεκία Παπαϊωάννου η δήλωση της Ειρήνης Χαραλαμπίδου, ότι όπως το πάει η κυβέρνηση ο γενικός ελεγκτής θα βγει πρόεδρος της Δημοκρατίας από τον α' γύρο. Κατ' αρχάς, ποιος είναι εκείνος που είπε ότι ο κ. Μικαηλίδης ενδιαφέρεται να διεκδικήσει την προεδρία, και κατά δεύτερο ποιος είπε πως το ΑΚΕΛ βλέπει μία τέτοια υποψηφιότητα θετικά. Καθόλου τυχαία και η δήλωση του γ.γ. του ΑΚΕΛ Άντρου Κυπριανού στην Κεντρική Επιτροπή ότι τα στελέχη του κόμματος θα πρέπει να είναι πιο προσεκτικά γύρω από το τι λένε δημοσίως. Πέρα όμως από την αμχανία που προκάλεσε στο ΑΚΕΛ, άνοιξε τις συζητήσεις και στην Πινδάρου ότι εντός της Βουλής έχει δημιουργηθεί μία κοινοβουλευτική ομάδα στήριξης του Οδυσσέα Μικαηλίδη. Ομάδα που όπως λένε οι «κακεντρεχείς» τον στηρίζει με το αζημίωτο βεβαίως καθώς τα πλείστα σκάνδαλα που ανεμίζουν στις επιτροπές προέρχονται από την Ελεγκτική Υπηρεσία.

• • • •

Δεν ήταν μπλόφα

Ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ είχε διαμνύσει εδώ και καιρό πως δεν πρόκειται να υπερψηφίσει τον προϋπολογισμό αν δεν δοθούν οι φράκελοι των πολιτογραφημένων στον γενικό ελεγκτή, ωστόσο η γαλάζια παράταξη θεωρούσε πως όλα αυτά αποτελούν μπλόφα. Μπλόφα καθώς το οικονομικό-πολιτικό σύστημα που στηρίζει το κόμμα του Κέντρου θα έπεφτε πάνω του για να το αλλάξει γνύμην. Πλέον η μπλόφα αποτελεί πραγματικότητα και οι Συναγερμικοί ψάχνουν αγωνιωδώς να βρουν την πλειοψηφία. Όπως όλα δείχνουν το παιχνίδι θα κριθεί από το αν η ΕΔΕΚ και ο Γιώργος Λιλλήκας κάνουν την διαφορά και αυτή τη φορά σε αντίθεση με τις υπόλοιπες και υπερψηφίσουν τον προϋπολογισμό. Νοούμενο βεβαίως ότι το ΕΛΑΜ θα τηρήσει αποχή. Πάντως το εφιαλτικό σενάριο για τον ΔΗΣΥ είναι να υπερψηφίσει τον προϋπολογισμό με το ΕΛΑΜ για όλους τους σημειολογικούς λόγους. Ήδη στελέχη του ΔΗΣΥ, έχουν υψώσει τους αντιπολιτευτικούς τους τόνους απέναντι στο ΔΗΚΟ. Ενδεικτική η τοποθέτηση του βουλευτή Λευκωσίας Μιχάλη Σφοκλέους που έκανε λόγο για σκελιανή μαφία, μετά την επίσημη τοποθέτηση του ΔΗΚΟ να καταψηφίσει τον προϋπολογισμό αν δεν δοθούν στη δημοσιότητα οι φράκελοι.

• • • •

Το μεγάλο του ρίσκο

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος όπως λέγεται έψαχνε την κατάλληλη ευκαιρία για να δια-

Ποια είναι τελικά η μαφία του πολιτικού συστήματος;

φοροποιηθεί από την κυβέρνηση, αλλά παράλληλα να δημιουργήσει ουσιαστική διαφοροποίηση από τους τρεις βουλευτές οι οποίοι ανεξαρτητοποιήθηκαν το προηγούμενο διάστημα. Θέλει να προσδώσει ιδεολογικό και πολιτικό περιεχόμενο στη σύγκρουση των δύο μερών και να παρουσιάσει την Συνεργασία Δημοκρατικών Δυνάμεων ως υποχείριο της κυβέρνησης. Σε αυτό το πλαίσιο επιχειρεί να αλιεύσει ψήφους από την ΕΔΕΚ και τη Συμμαχία Πολιτών ως το αντιπολιτευόμενο Κέντρο και το κόμμα που επιχειρεί να πατάξει την διαφθορά. Το πόσο θα το πετύχει είναι ένα μεγάλο ερώτημα, καθώς, εάν ο προϋπολογισμός καταψηφιστεί θα πρέπει να λογοδοτήσει για τις οικονομικές συνέπειες που θα προκύψουν. Πάντως, οι βουλευτές που ανεξαρτητοποιήθηκαν τον περιμένουν στη γωνία. Θεωρούν πως στο ενδεχόμενο που ο προϋπολογισμός περάσει χωρίς το ΔΗΚΟ, τότε ο Νικόλας Παπαδόπουλος όχι μόνο χάνει τον ρυθμιστικό του ρόλο, αλλά ανοίγει τον δρόμο σε μετριοπαθείς κεντρικούς να ακολουθήσουν ΔΗΠΑ και Πλατφόρμα στις βουλευτικές εκλογές.

• • • •

Με Γιάννα οι Νέες Δυνάμεις

Μπορεί το ΑΚΕΛ να ψάχνεται ακόμη και για το ψηφοδέλτιο αλλά και για το πώς θα συγκληθούν οι επαρχιακές διασκέψεις για την

επιλογή των υποψηφίων, ωστόσο όλα δείχνουν πως δεν είναι τόσο πίσω. Για τις Νέες Δυνάμεις έχουν ήδη επιλέξει τη γνωστή δημοσιογράφου του ΡΙΚ Γιάννα Ιακώβου στην επαρχία Αμμοχώστου, η οποία λόγω της επαγγελματικής της δραστηριότητας έχει τη δική της δυναμική. Η ίδια δεν προέρχεται από τον χώρο της Αριστεράς και με αυτό τον τρόπο το κόμμα επιχειρεί να φέρει κοντά ένα ευρύτερο ακροατήρι και να μην περιοριστεί στον σκληρό πυρήνα.

• • • •

Πάνε για συνεργασία

Αρχές της βδομάδας αναμένεται να ανακοινωθεί η συνεργασία της Δημοκρατικής Παράταξης με τη Συνεργασία Δημοκρατικών Δυνάμεων. Τα δύο μέρη έχουν ήδη κάνει τις πρώτες συναντήσεις και έχουν συμφωνήσει όπως λένε πλήρως στο ιδεολογικοπολιτικό κομμάτι. Τα ονόματα που θα περιλαμβάνονται στο ψηφοδέλτιο, ωστόσο, θα ανακοινωθούν μετέπειτα. Δεδομένη θεωρείται η υποψηφιότητα των Μαρίνου Μουσιούττα, Αλέκου Τρυφωνίδη, Άγγελου Βότση, Γιώργου Προκοπίου. Μαρίνος Κλεάνθους, Χρίστος Τσίγκης και Πάννος Λακοτρύπης, φέρεται να μένουν εκτός της εκλογικής μάχης.

• • • •

Κινέζος ο Σάκης

Μα τελικά, Οδυσσέα μου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε αναφέρει γραπτά και ονομαστικά και τεκμηριωμένα ότι παράνομα και καταχρηστικά παρενέβη στο έργο της Επιτροπής Διοικήσεως και έπρεπε να παρέμβει το International Ombudsman Institute, οργανισμός με μέλη από 180 χώρες, για να μη σου κάνει την χάρη τον νομικό τέρας Κωστάκης. Δηλαδή γίναμε ρεζίλι στο πιο ψηλό επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πάλι προσπάθησε να πεις τα δικά σου στο ΡΙΚ παρερμηνεύοντας εν γνώσει σου ψευδώς και προβλέποντας. Κρίμα, Οδυσσέα μου, κρίμα, η περίπτωση σου είναι ειδική, η διαστρέβλωση έχει και τα όριά της αλλά φραίνεται δεν έχεις όρια.

• • • •

Καταγγέλλει τον Οδυσσέα

Και επειδή ακριβώς δεν έχεις όρια παραθέτουμε το απόσπασμα της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μήπως και το καταλάβεις. «Η Επίτροπος Διοικήσεως αντιμετώπισε προκλήσεις στο πλαίσιο απόπειρας του Γενικού Ελεγκτή να διερευνήσει τον τρόπο που ασκεί τα καθήκοντά της, απόπειρα στην οποία η Επίτροπος θεώρησε ως παρέμβαση στην ανεξαρτησία της. Η θέση αυτή υποστηρίχθηκε από το Διεθνές Ινστιτούτο Διαμεσο-

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Νικόλας Παπαδόπουλος

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος, ο οποίος έχει επιλέξει να το πάρει μέχρι τέλους με τον προϋπολογισμό. Κίνηση που είτε μπορεί να του επιφέρει πολιτικούς πόντους, προσελκύνοντας τους απογοητευμένους ψηφοφόρους της ΕΔΕΚ και της Συμμαχίας Πολιτών, είτε να τον οδηγήσει σε πιέσεις και αδιέξοδα στο ενδεχόμενο που ο προϋπολογισμός καταψηφιστεί.

λαβίων (International Ombudsman Institute-IOI). Το IOI έκρινε ότι η στάση του γενικού ελεγκτή ήταν ασύμβατη με τις αρχές της επιτροπής της Βενετίας σχετικά με την προστασία και την προώθηση του θεσμού του διαμεσολαβητή». Αυτούσιο το κείμενο Σάκη..

• • • •

Σταύρωση αυτόν..

Μέχρι ενός σημείου οι αντιδράσεις που εκδηλώνονται στα μέτρα κατά της πανδημίας μπορεί να τις καταλάβω. Αλλά αυτό το καθημερινό ξεκατάνασμα και η μίζερια κάποιου της κοινής γνώμης και να ήθελα δεν μπορώ να την αντιληφθώ. Έχουν βρει τον υπουργό Υγείας και του σέρνουν τα εξάμηνα Λες και τα μέτρα που αποφασίζονται είναι για χάρη γούστου. Η στάση τους μου θυμίζει μια απάντηση που μου έδωσε ένας θαμπιστής στη Θεσσαλονίκη μερικά χρόνια πριν, στην ερώτησή μου γιατί κάνει απεργίες μέσα στην οικονομική κρίση. «Για την τιμή των όπλων» μου απάντησε. Εδώ οι δικόι μας ψάχνουν για να τα χώσουν σε οποιονδήποτε βρουν μπροστά τους. Είμαι σίγουρος πως όσοι φωνάζουν για τους περιορισμούς, οι ίδιοι θα περνούσαν από λαϊκό δικαστήριο στην πλατεία Ελευθερίας τον Κωνσταντίνο Ιωάννου αν η κατάσταση με την πανδημία έβγαине εκτός ελέγχου.

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ

Το πρόβλημα της ευρωπαϊκής ταυτότητας (μέρος τρίτο)

Δεν υπάρχει ταυτότητα, ατομική ή συλλογική, χωρίς βαθιά συνείδηση μιας αποστολής, η οποία θα επιστρατεύσει το σύνολο των πηκών και υλικών δυνάμεων του ατόμου ή της κοινότητας. Η αποστολή της Ευρώπης του Διαφωτισμού και της βιομηχανικής επανάστασης, όπως την εννοούσαν τόσο η φιλελεύθερη όσο και η σοσιαλιστική διάνοξη, ήταν ο εκπολιτισμός του πλανήτη. Ο αντικτυπος αυτής της αποστολής του 19ου αιώνα ακόμα ηχεί μέσα από έννοιες όπως «τρίτος», «αναπτυσσόμενος» κόσμος ή «εκδημοκρατισμός» των χωρών χωρίς κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Η Ευρώπη θεωρούσε τον εαυτό της ως το πλέον «πολιτισμένο», υλικό και ηθικό, κομμάτι του κόσμου και έθεσε ως καθήκον της την ανάπτυξη και των υπόλοιπων λαών. Η ιστορία της αποικιοκρατίας συνδέθηκε άρρηκτα με αυτό το «παιδαγωγικό» επιχείρημα. Αναγνωρίζουμε σήμερα ότι το αφήγημα αυτό ήταν αναγκαίο ψεύδος και ηθικό άλλοθι των Ευρωπαίων για να αποκτήσουν από τους εαυτούς τους τη συγγνή εκμετάλλευση και την αποτροπή συμπεριφορά τους. Η βίβανωση καταδυναστεύσει του πλανήτη κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας κατέδειξε πόσο ρηκή ηθικά ήταν η πρόοδος των βιομηχανικά ανεπτυγμένων κοινωνιών της Ευρώπης. Η ανάληψη του Edmund Husserl στη Βιέννη το 1935 επαληθεύτηκε: η Ευρώπη απώλεσε την ψυχή της όταν οι επιστήμες της ύλης αποδεσμεύτηκαν από αυτές τον πνεύματος ευτελιζοντάς τις. Αιώνες πνευματικής ζύμωσης και ηθικής παραγωγής του ευρωπαϊκού στοχασμού δεν κατάφεραν να λειτουργήσουν

ως αντίβαρο στον υλικοτεχνικό βιομηχανικό πολιτισμό της γηραιάς ηπείρου. Μάλιστα, στο όνομα της πρόοδου, ο υλικοτεχνικός πολιτισμός απαξίωσε τις ηθικές αρχές υπό τις οποίες ζούσαν οι ευρωπαϊκοί λαοί πριν τη Νέα Εποχή. Ο παλαιός πνευματικός κόσμος υποχώρησε μπροστά στις απαιτήσεις του νέου βιομηχανικού κόσμου. Αποδείχθηκε έτσι ορθός ο Σωκράτης, ο οποίος διδασκε πως όποιος αδικεί τον άλλο φθείρει την ίδια του την ψυχή ειςάγοντας εντός της την ασυμμετρία, τη δυσαρμονία και την έριδα. Όποιος συμπεριφέρεται τυραννικά γιγαντώνει μέσα του την αλαζονεία και την πλεονεξία και πνίγει τον λόγο και τη σύνεση.

Γεννημένος στον μεσοπόλεμο, ο Valéry Giscard d'Estaing (1926-2020) υπήρξε ο τελευταίος από τους μεγάλους Ευρωπαίους πολιτικούς, για τους οποίους η ευρωπαϊκή ταυτότητα είχε ακόμη βιωματικό χαρακτήρα. Η γενιά του έμελλε να βιώσει τις ολέθριες συνέπειες της αποικιοκρατίας: την οριστική αποσύνθεση της ευρωπαϊκής ψυχής. Ένθερμος ευρωπαϊστής, θιασώτης των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης, κατανόησε αρκετά νωρίς ότι μόνο μέσα από τον πόνο και την απώλεια μπορεί να αναγεννηθεί η ευρωπαϊκή ψυχή. Ήδη από το 1966 έλεγε: «Πρέπει να επινοήσουμε την Ευρώπη. Είναι καθήκον της γενιάς μας να καθορίσουμε και να προτείνουμε σταδιακά μια αυθεντική κατασκευή: να δημιουργήσουμε μια υπαρκτή Ευρώπη». Για τον Giscard υπήρχε μόνο η πολιτική Ευρώπη που θα αποκτούσε τη δική της φωνή στον κόσμο και θα πάλευε για να προωθήσει τις αξίες για τα ιδανικά της σε πλανητικό επίπεδο. Μια Ευρώπη που δεν θα ήταν

Αιώνες πνευματικής ζύμωσης και ηθικής παραγωγής του ευρωπαϊκού στοχασμού δεν κατάφεραν να λειτουργήσουν ως αντίβαρο στον υλικοτεχνικό βιομηχανικό πολιτισμό της γηραιάς ηπείρου.

ξένη δομή στις ζωές των ευρωπαϊκών εθνών, αλλά ως υπαρξιακό βίωμα και ταυτότητα θα εντοπιζόταν σε κάθε όραμα και σε κάθε πράξη τους. Ως Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας από το 1974 έως το 1981 προήγαγε την «προηγμένη φιλελεύθερη κοινωνία» με νομοσχέδια φάρους, όπως το δικαίωμα στην άμβλωση, το οποίο υπερασπίστηκε στο γαλλικό κοινοβούλιο με το απαράμιλλο ταλέντο της η Simone Weil (1927-2017). Η ίδια έγινε και η πρώτη γυναίκα πρόεδρος του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου το 1979.

Αναμφίβολα, η σημαντικότερη συμβολή του Giscard στην πολιτική Ευρώπη υπήρξε το σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης (2003). Το συνέταξε η Ευ-

ρωπαϊκή Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης (2001-2003), όταν πρόεδρος της ήταν ο Giscard, γι' αυτό και φέρει αδιαμφισβήτητα τη σφραγίδα του. Η συντακτική αυτή Συνέλευση της Φιλαδέλφειας του 1787 που οδήγησε στην υιοθέτηση του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών, κλήθηκε να συζητήσει για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατέληξε σε ένα σχέδιο ευρωπαϊκού συντάγματος που υιοθετήθηκε εν πολλοίς με τη Συνθήκη της Ρώμης του 2004. Το ευρωσύνταγμα όμως δεν κατάφερε να επικυρωθεί λόγω της απόρριψής του με δημοψήφισμα από τον γαλλικό λαό το 2005. Άραγε μπορούμε σήμερα να μιλάμε ξανά για ευρωπαϊκό Σύνταγμα, σύμβολο

της ευρωπαϊκής ταυτότητας; Θετική απάντηση θα δοθεί μόνο αν οι Ευρωπαίοι συνειδητοποιήσουν τον ιστορικό τους ρόλο στη σμίλευση του χαρακτήρα της παγκόσμιας κοινωνίας του αύριο. Γιατί σε ποιους θα εναποθέσουμε την απόφαση για το μέλλον του κόσμου; Στις ανελεύθερες υπερδυνάμεις, όπως η Κίνα και η Ρωσία, οι οποίες συμπεριφέρονται τυραννικά στους ίδιους τους τους πολίτες; Ή μήπως σε μια διεραμένη Αμερική, για την οποία πλέον είναι αμφίβολο αν θέλει και αν μπορεί να παίξει τον ρόλο του παιδαγωγού της ανθρωπότητας, τη στιγμή που ζυπνούν τα φαντάσματα του παρελθόντος της και απειλούν τη δημοκρατική της παράδοση; Μήπως τέλος σε τυραννίσκους, όπως

η Τουρκία και άλλες σκοτεινές δυνάμεις του ισλαμιστικού φονταμενταλισμού; Η Ευρώπη βέβαια έχει λόγους να φοβάται τον ίδιο της τον κακό εαυτό. Ακόμη όμως και αν κάποιοι αμφιβάλλει για την ηθική μεταμέλεια των παλαιότερων αποικιοκρατικών δυνάμεων, θα παραδεχθεί ότι η επιστροφή στη νοοτροπία της αποικιοκρατίας δεν είναι εφικτή στην παρούσα συγκυρία. Η Ευρώπη δεν είναι πλέον σε θέση να επιβάλει. Πρέπει πρωτίστως να πείσει με το παράδειγμά της.

Τόσο ο πλανητικός ρόλος της Ένωσης όσο και οι αμφιβολίες για το κατά πόσο η Ευρώπη έχει μάθει από τα σφάλματά της είναι σαφείς στο Πρόοιμο του σχεδίου Συντάγματος. Οι Ευρωπαίοι, γράφει το σχέδιο, είμαστε «πεπεισμένοι ότι η ενοποιημένη πλέον Ευρώπη προτιμάται να ακολουθήσει την οδό του πολιτισμού, της πρόοδου και της ευημερίας, για το καλό όλων των κατοίκων της, ακόμη και των πλέον ευάλωτων και των πλέον αδυνάτων» ότι επιθυμεί να παραμείνει ήπειρος ανοικτή στην πολιτιστική ανάπτυξη, στη γνώση και στην κοινωνική πρόοδο, καθώς και να εμβαθύνει τον δημοκρατικό χαρακτήρα και τη διαφάνεια του δημόσιου βίου της, και να εργασθεί για την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη ανά την υφήλιο». Διερωτάται κανείς αν η Ευρώπη θα έχει την ηθική δύναμη, την αρετή και την τόλμη να πράξει το καθήκον της για το μέλλον του πλανήτη.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος του ερευνητικού κέντρου «Ευρωπαϊκές Δυναμικές» του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου.

Κύριε ελέπσόν μας από δαύτους

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Η απροθυμία του επίσημου κράτους να τα βάλει με την Εκκλησία προκειμένου να προστατεύσει τον κόσμο (και τον τόπο) από την καταχρηστική άσκηση της εξουσίας της, είναι γνωστή και πολλάκις καταδικαστέα από τους σκεπτόμενους πολίτες. Ένα κατάλοιπο που μας έμεινε από την εποχή της ανεξαρτησίας και το οποίο στην πορεία μεγεθύνθηκε μέσα από διάφορα – φανερά και αφανή – αλισβερίσια μεταξύ κράτους-Εκκλησίας. Με αποτέλεσμα η Εκκλησία μας να λειτουργεί ως και πρόκειται για κράτος εν κράτει. Κι αν αυτή η «κατάχρηση εξουσίας» ήταν μέχρι τώρα πιο έντονη στα της παιδείας ή και στο εθνικό μας πρόβλημα, εκεί τουλάχιστον δεν κινδύνευε η σωματική υγεία κανενός, παρότι ήταν σε σοβαρό κίνδυνο η πνευματική υγεία όλων μας.

Προκειμένου, ωστόσο, να παρεμβεί ανενόχλητη η Εκκλησία στα του κράτους, έχοντας κόμματα και κρατούντες εξαρτημένους από την όποια «επικρασία» της στο εκλογικό σώμα, η Πολιτεία παρίστανε την πάπια, γράφοντας στα παλαιότερα των υποδημάτων της, την πνευματική μας υγεία αφού έτσι κι αλλιώς σε αυτό τον τόπο μόνο ένα πνεύμα αναγνωρίζουν οι κρατούντες ως άξιο «προστασίας»: Το άγιο. Και κάπως έτσι η Πολιτεία τάχα μου για να μη διαταραχθούν τα «ιερά» και τα «όσια», επέτρεπε στην Εκκλησία να παρεμβεί όπου και όποτε ήθελε. Και βέβαια τα εν λόγω «ιερά» και «όσια» καμία σχέση δεν είχαν με τα ιερά και όσια της χριστιανικής ορθοδοξίας, αλλά με τα «ιερά» τους συμφέροντα.

Με αποτέλεσμα να ζήσουμε όλοι μας και σε διάφορες περιπτώσεις τις ζημιωτικές παρενέργειες αυτής της παραστρατιματικής σχέσης Εκκλησίας και Κράτους. Τα γράφαμε πολλές φορές και όχι μόνο δεν μπήκε κανένας από τους κρατούντες στον κόπο να δώσει μια απάντηση αλλά επέλεγε να «παιζέσει πελών» προκειμένου να μη διαταραχθούν οι «νεγιμένες» ρασοφόροι, Κύριος οίδε, για χάρη ποιων «μυστηρίων» συμφερόντων. Κι αν όλα αυτά μέχρι τώρα, απλώς αποδείκνυαν ότι δεν έχουμε μετακινηθεί ούτε ένα βήμα από τις αναχρονιστικές νοοτροπίες παλαιότερων εποχών, τώρα ωστόσο το θέμα τίθεται αλλιώς. Διότι από τη στάση των εκπροσώπων της Εκκλησίας κινδυνεύουν άνθρωποι ζωές, αφού αυτοί εκμεταλλευόμενοι τη θέση τους «παρασύρουν» τον απλό κόσμο να βάζει σε κίνδυνο την ζωή του και τις ζωές άλλων. Και γι' αυτό ακριβώς τον λόγο η Πολιτεία δεν δικαιούται πλέον να σιωπά.

Οφείλει καθαρά και ξαστερα να πάρει θέση ώστε να ξεστραβώσει τους παρασυρμένους πιστούς, οι οποίοι εξαιτίας της δικής της υπαιτιότητας, αυτοί οι πιστοί δεν έλαβαν ποτέ την παιδεία που θα έπρεπε ώστε να μπορούν να ξεχωρίζουν τα «λιοντάρια από τους πιθήκους». Και ο λόγος που δεν την έλαβαν ήταν και πάλι ο ίδιος, για να μην διαταραχθούν τα «ιερά» και «όσια». Τώρα, όμως, πάνω από αυτά τα ιερά και όσια, είναι η ζωή των ανθρώπων, η οποία είναι όντως ιερή και όχι σχήμα λόγου. Και αυτή την ζωή οφείλει η Πολιτεία να την προστατεύει παίρνοντας θέση, ως είναι το καθήκον της, εναντίον οποιουδήποτε εκπροσώπου της Εκκλησίας προσπαθεί να «πεισει» απλούς ανθρώπους σε θεωρίες συνωμοσίας (επικαλούμενος μέχρι και αυτό τον Αστεριζή – αν είναι δυνατόν), οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο ζωές.

Την ίδια ώρα μάλιστα που κάποιος άλλοι συμπολίτες μας έχουν χάσει τη δουλειά τους ή είναι μέσα στα νοσοκομεία και παλεύουν να επιβιώσουν ή δεν ξέρουν πώς θα τα βγάλουν πέρα τους επόμενους μήνες. Δεν δικαιούται, λοιπόν, κανένας μητροπολίτης ή αρχιεπίσκοπος να κάνει του κεφαλιού του επειδή έτσι του κόβει, παροτρύνοντας μάλιστα τον κόσμο να πράξει το ίδιο απλώς και μόνο επειδή έχει την «εξουσία» να το πράξει. Πού είναι η Πολιτεία να θέσει τα όρια; Ποιος θα προστατεύσει τον κόσμο που λόγω ανάγκης να δηλώνει την πίστη του, είναι επιρρεπής στην επικινδυνότητα της «παράνοιας» του κάθε «ιερωμένου»; Όταν η Πολιτεία κάνει καθημερινά εκκλήσεις για ατομική ευθύνη, τη δική της ευθύνη απέναντι σ' αυτά τα «ιερά τέρατα» γιατί δεν την αναλαμβάνει;

elenixenou11@gmail.com

Μουσουλμάνες από το Κασμίρ της Ινδίας προσεύχονται στον βωμό του ιεροκήρυκα και αγίου Sheikh Syed Abdul Qadir Jeelani, όπου τοποθετήθηκαν λείψανά του.

Οι διαχειριστές της πολυκατοικίας

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

«**Είναι η δουλειά** του κράτους να κάνει τον κασάπ;» διερωτάτο θυμωμένα τον Ιούνιο του 2013 ο υπουργός Εσωτερικών Σωκράτης Χάσιος, όταν η κυβέρνηση αποφάσισε να κλείσει το κεντρικό σφαγείο της Κορίνθου. Προφανώς και δεν ήταν η δουλειά μιας φιλελεύθερης κυβέρνησης, να κάνει τον κασάπ, να κάνει τον ψωμά, ούτε βεβαίως να κάνει τον λακαιοπώλη. Αυτά ήταν για άλλους, καθώς δουλειά των ίδιων όπως διαμνυαν, ήταν η μετάβαση του κράτους στην κανονικότητα, στον εκσυγχρονισμό, στη μεταρρύθμιση, η μετάβαση του σε κράτος δικαίου και κατ' επέκταση η εφαρμογή της πλήρους διαφάνειας.

Χρειάστηκε μία πανδημία, για να αποκαλυφθεί η γύμνια. Και το κατά τα άλλα κανονικό κράτος βεβαίως. Αποφάσισε η κυβέρνηση ότι δε μπορεί να κάνει τον κασάπ, όμως είτε επέτρεψε, είτε σκόπιμα παρέβλεψε σωρεία ατασθαλιών που οδήγησαν το εν λόγω σφαγείο να μετατραπεί στο απόλυτο μονοπώλιο. Ένα σφαγείο που κατά σύμπτωση ανήκε στον σύζυγο της γενικής Λογίστριας, κατάφερε –κάτω από τη μύτη τους– να φεσώσει αυτό το κράτος που κατά τα άλλα δεν ήθελε να μετατραπεί σε κασάπ. Αυτό το σφαγείο παρέκαμψε συμβάσεις με το Δημόσιο, χωρίς πολεοδομικά άδεια, αγνόησε επιδεικτικά νόμους και το κυριότερο υπήρξε με τη βούλα πλέον ένα σύγχρονο σκλαβοπάζαρο.

Εξήντα ένας αδελφίτοι εργάτες δούλευαν σε εξαιρετικά επικίνδυνες εγκαταστάσεις χωρίς να τηρούν τα πρωτόκολλα υγιεινής και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εντοπιστούν ενενήντα τρία κρουστικά κορονοϊού. Όμως κανείς από το Υπουργείο Εργασίας όλο αυτό το διάστημα δεν άκουσε, δεν είδε, ούτε μπήκε στη διαδικασία να κάνει ένα έλεγχο για να διαπιστώσει τις εργασιακές συνθήκες, ενός σφαγείου που μετατράπηκε σε μονοπώλιο έτσι; Χρειάστηκε μία πανδημία για να αποκαλυφθεί η απουχία του Υπουργείου Υγείας και κατ' επέκταση ενός κράτους, που επιτρέπει σε όλους αυτούς και να παρανομούν και να υποθάλλουν τη σύγχρονη δουλειά, βγάζοντας οι ίδιοι εκατομμύρια στην πλάτη ξένων που ψάχνουν μια ευκαιρία.

Σύγχρονη δουλειά σε ένα κράτος που όπως υποσχέθηκαν θα είχε ήδη κάνει τομές με τις μεταρρυθμίσεις και με την εφαρμογή ενός κράτος δικαίου. Και σε αυτό το πλαίσιο, του κράτους δικαίου, την περασμένη Παρασκευή ο υπουργός Εσωτερικών Νίκος Νουρέης κλήθηκε να τοποθετηθεί στην επιτροπή του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου

που μελετά τη χρυσά διαβητήρια σε ποια κατάσταση βρίσκεται σήμερα το πρόγραμμα. Όμως, μετά από νομική γνωμάτευση της Νομικής Υπηρεσίας, κρίθηκε προτιμότερο να απέχει για να μη δημιουργηθεί η όποια εμπλοκή και έτσι ακύρωσε τη συμμετοχή του.

Δεν έχουμε κανένα λόγο να αμφισβητήσουμε τους λόγους που απείχε. Το γεγονός αυτό από μόνο του όμως μας υπενθύμιζε πως έβαλαν την Κυπριακή Δημοκρατία σε τέτοιες περιπέτειες, που κάθεται στο εδώλιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ατασθαλίες, παραβάσεις και διαπλοκή, δεχόμενη τα πυρά όλων των υπολοίπων.

Μας έχουν κάνει ρεζίλι διεθνώς. Το κυριότερο όμως είναι πως στο εσωτερικό έχασαν την εξώθενη καλή μαρτυρία. Και από τη στιγμή που έχασαν την αξιοπιστία τους στο εσωτερικό δεν είμαι σίγουρη για το πόσο μπορούν πλέον να κυβερνήσουν. Είχαν τον χρόνο να πουν mea culpa. Είχαν τον χρόνο να προχωρήσουν σε σοβαρές διορθωτικές αλλαγές. Είχαν τον χρόνο να επαναστατήσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών με διαφάνεια και συγκεκριμένα μέτρα. Όμως επέλεξαν να μιλούν για αλλότρια συμφέροντα, υβριστικούς πολέμους, να δημιουργούν εχθρούς του εθνούς, να διορίζουν τη μία επιτροπή μετά την άλλη –που μάλιστα στη μία έθεταν ως εκέγγυο εντιμότητας την παρούσα της γενικής λογίστριας– και να επιχειρούν συσκότιση.

Κακοί χειρισμοί, σύγκρουση συμφερόντων μελών της κυβέρνησης, διαπλοκή θεσμών, αλαζονεία και έλλειψη οράματος. Έλλειψη οράματος που μας δίνει την αίσθηση ότι η κυβέρνηση παρακαλεί να βγάλει τη μέρα καθαρή. Όχι να στήσει πλάνο για την επόμενη γενιά. Διερωτόμαστε πως σε αυτό το σημείο της πλήρους απαξίωσης και έλλειψης εμπιστοσύνης, το κόμμα που αποτελεί τον ρυθμιστή στη βουλή αρνείται να ψηφίσει τον προϋπολογισμό. Διερωτόμαστε γιατί όλη αυτή η κακοδιαχείριση μετατρέπουν κάποιον όπως τον γενικό ελεγκτή, που πυροβολούσε ανθρώπους και συνειδήσεις, σε λαϊκό ήρωα.

Αυτοί και οι αστοχίες τους θα μας κυβερνούν όπως όλα δείχνουν για ακόμα τρία χρόνια. Θα ήταν καλό έστω και τώρα να μας εξηγήσουν ποιο είναι το όραμά τους για τη νέα Κύπρο. Αν έχουν βεβαίως. Γιατί μπορεί στο παρελθόν να έλεγαν σκωπτικά πως δεν θα γίνουν κασάπδες, αλλά μέχρι τώρα συμπεριφέρονται ως διαχειριστές της πολυκατοικίας μας. Και εμείς διαχειριστές πολυκατοικίας δεν ψηφίσαμε.

economidou@kathimerini.com.cy

Οι πραγματικότητες του Κυπριακού

Του **ΧΑΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ**

Η Τουρκία, εισβάλλοντας στην Κύπρο το 1974, πέτυχε ένα fait accompli. Δημιούργησε μια κατάσταση πραγμάτων, η οποία είναι, σε ένα μεγάλο βαθμό, μη αναστρέψιμη και την οποία με περισκεψη πρέπει να αποτυπώσουμε. Υπάρχουν, όμως, και οι ευνοϊκές πραγματικότητες. Πρέπει και αυτές να τις αποτυπώσουμε με πραγματισμό και αυτοπεποίθηση. Μόνο έτσι θα μπορούσαμε να λάβουμε τις νηφάλιες και ωφέλιμες αποφάσεις που θα διασφαλίσουν τα εθνικά μας συμφέροντα.

Ποιες είναι, πρώτα απ' όλα, οι οδυνηρές πραγματικότητες που προκάλεσε η εισβολή; Είναι η ύπαρξη διαχωριστικής γραμμής. Με τη δύναμη των όπλων η Τουρκία κατήργησε τον ενιαίο χαρακτήρα της Κύπρου. Το καθεστώς αυτής της διαχωριστικής γραμμής παραμένει μέχρι σήμερα σε εκκρεμότητα. Θα μπορούσε να μετατραπεί σε ένα χαλαρό εσωτερικό όριο δύο ομόσπονδων πολιτειών σε περίπτωση λύσης Ομοσπονδίας ή να αποτελέσει ένα σκληρό σύνορο δύο κρατών, όπως διεκδικεί η τουρκική πλευρά. Στο πλαίσιο μιας συμφωνίας, η διαχωριστική γραμμή θα μπορούσε να διαφοροποιηθεί, αλλά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, κάποιος διαχωρισμός θα συνεχίσει να υπάρχει. Εκτός από τον γεωγραφικό διαχωρισμό προκύπτει και εθνικός διαχωρισμός. Μέχρι το 1974 οι Έλληνες και οι Τούρκοι της Κύπρου ζούσαν ανάμικτα, σε ολόκληρη την επικράτεια. Ακόμη και οι θύλακες στους οποίους συγκεντρώθηκε μεγάλο μέρος της τουρκικής κοινότητας το 1964, ήταν γεωγραφικά διασκορπισμένοι. Η βίαιη εκδίωξη του ελληνικού πληθυσμού της Κύπρου από τις εστίες του και η συγκέντρωση του τουρκικού πληθυσμού στο κατεχόμενο τμήμα, επέβαλε τον εθνικό διαχωρισμό. Ακόμη και σε περίπτωση λύσης Ομοσπονδίας, ο εθνικός διαχωρισμός δεν ανατρέπεται. Απλώς δεν θα είναι τόσο απόλυτος και έντονος όσο είναι σήμερα. Τρίτο δεδομένο είναι αυτό της ύπαρξης μιας δεύτερης διοίκησης, η οποία από το 1974 λειτουργεί στην κατεχόμενη περιοχή. Αυτή η διοίκηση είναι ασφαλώς παράνομη και μη αναγνωρισμένη, αλλά είναι εκεί, διαθέτει δομές, επιβάλλει φόρους, πραγματοποιεί εκλογικές διαδικασίες. Το καθεστώς αυτής της διοίκησης, επίσης, παραμένει σε εκκρεμότητα. Θα μπορούσε να μετατραπεί στην εσωτερική διοίκηση μιας εκ των δύο ομόσπονδων πολιτειών σε περίπτωση συμφωνίας ή θεωρητικά να μετατραπεί σε κανονική κυβέρνηση κράτους σε περίπτωση διεθνούς αναγνώρισης. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, κάποια διοίκηση η οποία θα ελέγχεται από την τουρκική κοινότητα, στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, θα συνεχίσει να υπάρχει.

Είναι επίσης γεγονός ότι η πάροδος μισού σχεδόν αιώνα διαχωρισμού έχει εδραιώσει ακόμη περισσότερο τα τετελεσμένα επί του εδάφους. Οι κατεχόμενες περιοχές έχουν αποικιστεί, οι περισσότερες έχουν αναπτύξει και οι πρόσφυγες σιγά-σιγά φεύγουν. Είναι σε αυτές τις πραγματικότητες που αναφέρονται συχνά οι τουρκικές ηγεσίες. Υπάρχουν όμως και κάποιες άλλες πραγματικότητες που κατά κανόνα προσιπνούν οι εκπρόσωποι της τουρκικής πλευράς. Πραγματικότητα είναι ότι η «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» συνεχίζει να αντιμετωπίζει τη μη αναγνώριση που αποτελεί την ύψιστη μορφή αποδοκιμασίας εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας. Είναι από κάθε άποψη εξαρτημένη από την Τουρκία, δεν έχει καταφέρει να δημιουργήσει τις δομές μιας σύγχρονης και βιώσιμης οικονομίας και διολισθαινει μακριά από την Ευρώπη.

Από την άλλη, πραγματικότητα είναι ότι η Κυπριακή Δημοκρατία είναι ένα διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος αλλά και κράτος - μέλος της Ε.Ε. Η κρατική κυριαρχία και η ένταξη στην Ε.Ε. έχουν ακυρώσει πολύ σημαντικούς στόχους της Τουρκίας. Ως κράτος έχουμε ασφαλώς τις αδυναμίες και τις υστερήσεις μας, ανάλογες με αυτές που έχουν τα πλείστα σύγχρονα κράτη. Πραγματικότητα, όμως, είναι ότι η Κυπριακή Δημοκρατία έχει πέτυχε αξιοσημείωτη πολιτική και οικονομική πρόοδο. Είναι μια φιλελεύθερη δημοκρατία, βρίσκεται στην 33η θέση στην παγκόσμια κατάταξη ευημερίας, είναι δηλαδή πολύ κοντά σε κράτη όπως η Ιαπωνία, η Ιταλία και το Ισραήλ και είναι σε θέση να αναπτύσει περιφερειακές και διεθνείς συνεργασίες. Η κάθε προσπάθεια χάραξης πολιτικής για το Κυπριακό πρέπει να ξεκινά από τη διαπίστωση αυτών των πραγματικότητων. Και των θετικών και των αρνητικών. Πολιτικά που αγνοεί τις πραγματικότητες είναι καταδικασμένη να αποτύχει.

Ο κ. Χάρης Γεωργιάδης είναι αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ.

Ελεύθερος πλέον ο αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Ο μακαριστός αρχιεπίσκοπος και εθνάρχης Μακάριος Γ' ήταν πρόσωπο αμφιλεγόμενο, με φανατικούς οπαδούς, αλλά και φανατικούς εχθρούς. Πολιτικά δοξάστηκε,

αλλά και καταδικάστηκε, όσο κανένας άλλος ηγέτης στην σύγχρονη ιστορία της Κύπρου. Η ιστορία ακόμη δεν έκρινε την πορεία του, αφού ακόμη ζουν οι οπαδοί και οι εχθροί του, γεγονός το οποίο εμποδίζει την αντικειμενική ματιά, στην πολιτική του διαδρομή. Ο Μακάριος κρίνεται και για την εκκλησιαστική του πορεία. Δηλαδή αν κατάφερε να εισέλθει στη βασιλεία των Ουρανών, γεγονός το οποίο είναι και πρέπει να είναι, το κύριο ζητούμενο, για κάθε πιστό. Ο Άγιος Ιάκωβος Τσαλίκης, ο οποίος είχε τη χάρη από τον Θεό να βλέπει αγγέλους κατά τη θεία λειτουργία, μαρτυρεί για την αγιότητα του Μακαρίου, αποκαλύπτοντας ότι είδε τον Μακάριο «να στέκεται δεξιά του, με τις παλάμες του μία μέσα στην άλλη, όπως συνηθίζουν οι ιερείς να

μεταλαμβάνουν το δεσποτικό Σώμα, σαν να ζητούσε κι εκείνος τη δική του μερίδα». Ανάλογες αναφορές για τον Μακάριο έγιναν και από άλλους αγίους ανθρώπους. Η κρίση του Θεού είναι διαφορετική από την κρίση των ανθρώπων και σίγουρα ο παράδεισος δεν είναι μόνο για τους ασκητές και τους μοναχούς. Είναι και γι' αυτούς οι οποίοι θυσιάστηκαν και αγάπησαν πολύ, στον τομέα «εφ' ω ετάχθησαν» δηλαδή στον χρόνο, τον χώρο και τον τόπο, στον οποίο κλήθηκαν να υπηρετήσουν την Εκκλησία του Χριστού και τους συνανθρώπους τους. Βεβαίως, όλα ανάλογα με τα χαρίσματα και τις αρετές τους. Προϋπόθεση να τολμήσει ο άνθρωπος, να διακινδυνεύσει και να πολλαπλασιάσει το τάλαντο, το οποίο έλαβε από τον Θεό και όχι να το κρύψει στη γη, σύμφωνα και με την παραβολή των Ταλάντων.

Ο αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β', ταπεινωμένος από τον πόνο των ασθενειών και με το βλέμμα στην αναχώρηση από τον πρόσκαιρο τούτο κόσμο, σε πρό-

σφατη συνέντευξη στο ΡΙΚ και στον Αντρέα Κημήτρη, αποκάλυψε την αγία εικόνα του, την οποία ελάχιστα φανέρωσε, κατά την πολυχρονη και πολύχρονη εκκλησιαστική του διαδρομή. Έκανε ίσως το καλύτερο βιοματικό κήρυγμα της ζωής του, απελευθερωμένος πλέον, από τις γήινες φιλοδοξίες. Ο άνθρωπος, ελεύθερος πλέον από το πάθος της εξουσίας και την έγνοια των πρόσκαιρων αγαθών, μιλούσε σαν μικρό παιδάκι, το οποίο αναμένει να επιστρέψει στην αγκαλιά του Θεού πατέρα του. Συγκλονιστικά ήταν τα λόγια του: «Ο Θεός μου έδωσε πολύ περισσότερα από όσα αξίζω. Από εδώ και πέρα και αύριο να φύγω από τη ζωή, δεν έχω έγνοια. Ολοκλήρωσα όσα προγραμματίσα. Για μένα ο χρόνος δεν μετρά. Καλήν απολογία ενώπιον του φοβερού βήματος του Θεού». Οι αναφορές αυτές δύσκολα βγαίνουν από τα στόματα πιστών και εκκλησιαστικών ταγών. Ούτε λόγος να ακούσει κανείς ανάλογα λόγια από πολιτικούς ταγούς, οι οποίοι κατά κανόνα θεωρούν τους εαυτούς τους αναντικατάστατους. Ο μακαριότατος, ήσυχος

πλέον, σαν να βρίσκεται σε μια άλλη διάσταση, μίλησε για τις εγχειρήσεις τις οποίες υποβλήθηκε, αλλά και για αυτές τις οποίες προγραμματίζει να κάνει. Με κούμπω, αλλά και χωρίς να κρύβει την πίκρα του, σχολίασε και τις ερωτήσεις ιεραρχών σε γιατρούς, όπως ο ίδιος πληροφόρηθηκε, για το πότε θα πεθάνει, τονίζοντας ότι δεν κρατεί κακία σε κανένα ιεράρχη.

Ο αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ήδη κατέγραψε μια περίοπτη θέση στο βιβλίο της ιστορίας της Εκκλησίας Κύπρου, μόνο και μόνο, γιατί αποκατάταξε το Αυτοκέφαλο της Εκκλησίας, ύστερα από οκτώ αιώνες, δημιουργώντας 17 μητροπόλεις. Μάλιστα, δέχθηκε να κατακεραυνώσει την δική του αρχιεπισκοπική περιφέρεια, για τη σύσταση των νέων μητροπόλεων, εκπληκτικό γεγονός, για όσους γνωρίζουν καλά τα εκκλησιαστικά τεκταινόμενα. Μεγάλο επίτευγμά του είναι και η ειρηνική πορεία της Εκκλησίας της Κύπρου, καθ' όλη τη διάρκεια αρχιεπισκοπικής του διακονίας, ακόμη και στην κρίση με το Αυτοκέφαλο στην Εκκλησία της Ου-

κρανίας. Ανάμεσα στα πολλά έργα τα οποία επέλεξε, είναι το κοινό ταμείο για τους μισθούς των ιεραρχών και των κληρικών, η ίδρυση της Θεολογικής Σχολής, η στήριξη εμπράκτως φτωχών και φοιτητών και το σημαντικότερο απέφυγε τον πειρασμό του ποσοτισμού, δηλαδή της εμπλοκής συγγενικών του προσώπων, στη διοίκηση της Αρχιεπισκοπής. Απεμπόλησε τον τίτλο του εθνάρχη, καταρρίπτοντας ένα μύθο αιώνων, ενώ τροποποίησε και τον καταστατικό χάρτη της Εκκλησίας της Κύπρου. Μεγάλη αρετή του αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου είναι η «ανεξικακία» του, αφού παρέλασε τις επιθέσεις τις οποίες δέχθηκε και δέχεται από ορισμένα Μέσα Ενημέρωσης και πολλούς εκκλησιαστικούς και πολιτικούς ταγούς, ποτέ του δεν διαμαρτυρήθηκε και ποτέ δεν «κυνήγησε» κανένα. Από εκεί και πέρα, κάθε άνθρωπος κρίνεται αφού αφήσει την τελευταία του πνοή και σίγουρα η τελική κρίση ανήκει μόνο στον Θεό.

kaparispan@yahoo.gr

Σύγχρονοι φιλέλληνες

Του ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ

Η Ελλάδα πρέπει να τιμά τους ανθρώπους που της στάθηκαν και της στέκονται σε δύσκολες στιγμές. Από τον αγώνα της ανεξαρτησίας έως σήμερα, βρέθηκαν μικροί και μεγάλοι φιλέλληνες που έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στην πορεία του έθνους. Ο κυνισμός της εποχής ωθεί κάποιους στην αποδόμησή τους. «Ελα μωρέ, τα συμ-

Λόρδοι Βύρωνες δύσκολα γεννιούνται στην εποχή μας. Χρειαζόμαστε μια εξαγωγή γλώσσα που θα πειθεί με στοιχεία, ενώ θα σαγηνεύει με τα άλλα χαρίσματα του λαού μας.

φέροντά τους κοιτούσαν» είναι ένα κλασικό σχόλιο στο πλαίσιο μιας σχετικής συζήτησης. Πράγματι, ο Ζισκάρ ντ' Εστέν φρόντιζε τα συμφέροντα της Γαλλίας όταν έκανε ό,τι έκανε τη δεκαετία του 1970. Και το έκανε καλά, γιατί είναι απίθανο πώς πέρασε στην κουλτούρα μας το «Ελλάς - Γαλλία - Συμμαχία». Ο,τι συνέβη πριν από 40 και κάτι χρόνια διασφάλισε έως σήμερα την εικόνα και την επιρροή της χώρας του στον τόπο μας. Γάλλος πρόεδρος ήταν άλλωστε, όχι Έλληνας πολιτικός.

ήταν ούτε εύκολη ούτε και αυτονόητη. Εμείς οι Έλληνες έχουμε τον τρόπο και την τέχνη να κερδίζουμε φίλους. Τους τελευταίους δύο αιώνες μάς βοήθησε πολύ η ταύτιση με την Αρχαία Ελλάδα και τη γένεση της Δημοκρατίας. Οι ηγεσίες της Ευρώπης, και γενικότερα της Δύσης, είχαν συχνά κλασικά παιδεία. Η Ελλάδα ήταν «γνώριμη» για αυτούς, τους συγκινούσε και τους ενδιέφερε. Ο κόσμος όμως αλλάζει. Λόρδοι Βύρωνες δύσκολα γεννιούνται στην εποχή μας. Οι νεότερες γενιές ηγεσίας στη Δύση βλέπουν τον κόσμο από ένα πολύ πιο «επίπεδο» πρίσμα. Χρειάζεται προσπάθεια, συστηματική δουλειά και επιμονή για να καταλάβουν τις δυνατότητες της χώρας και ταυτόχρονα να αντιληφθούν πόσο κρίσιμο αλλά και επικίνδυνο είναι το γεωπολιτικό μας «οικόπεδο». Να καταλάβουν ότι εδώ είναι, από πολλές απόψεις, το τελευταίο σύνορο της Δύσης.

Χρειαζόμαστε μια εξαγωγή γλώσσα που θα πειθεί με επιχειρήματα και στοιχεία, ενώ θα σαγηνεύει με τα άλλα χαρίσματα του λαού μας. Το χειρότερο που μπορείς να κάνεις ως λαός; Να πουλάς «τοαμπούκα» έξω για να αποκομίσεις οφέλη μέσα. Μπορεί να φέρνει ψήφους και δεν ξέρω τι άλλο, αλλά δεν σου εξασφαλίζει πολύτιμους συμμάχους. Και, δυστυχώς, το κάνουμε συχνά. Η σημερινή μας ηγεσία είναι εξαγωγή και καταλαβαίνει τη σημασία της προσωπικής και στοχευμένης διπλωματίας.

Η Ελλάδα όμως πρέπει να αναδεικνύει την ιστορία του φιλελληνισμού, ειδικά με την ευκαιρία των 200 ετών ανεξαρτησίας. Και βέβαια να τιμά τους σύγχρονους φίλους της, όπως π.χ. τους γεροισαστές Βαν Χόλντ και Μενέντζε. Ο φιλελληνισμός είναι μια παράδοση που τιμάμε και πρέπει να φροντίσουμε πεισματικά να συνεχιστεί.

Η ιστορία συνεχίζεται

Του ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ

Είναι η Τουρκία σήμερα το μέγα διακυβεύόμενο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Είναι η μόνη χώρα στον άμεσο περίγυρό της όπου με σχετική ασφάλεια μπορεί να επεκταθεί, στη βάση αμοιβαίως επωφελών συμφωνιών. Και είναι η Γερμανία η χώρα που ανέλαβε να εκτελέσει αυτήν την αποστολή. Ιστορικά και φυσικά για λόγους του παρόντος, ήταν η μόνη χώρα που θα μπορούσε να το πράξει.

δεν συνήργησε στον διαμερισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μετά τον Μεγάλο Πόλεμο, όπως συνέβη με τη Γαλλία και τη Βρετανία. Τέλος, ήταν οι Γερμανοί, όπως ο στρατηγός βαρώνος Von der Goltz, που διαμόρφωσαν τον άτεγκτο εθνικισμό της ηγεσίας των Νεοτούρκων.

Υπήρξε στη συνέχεια και ο Μουσταφά Κεμάλ, που επικεφαλής να αναμορφώσει πολιτικά και πολιτιστικά την Τουρκική Δημοκρατία κατά τα γαλλικά πρότυπα, αλλά επί της ουσίας παρέμεινε πρωτίστως ο «Γαίης» που έσωσε την Τουρκία από τη διάλυση. Οι άλλες μεταρρυθμίσεις του αφορούσαν τη νέα ελίτ. Στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου οι ΗΠΑ διαδραμάτισαν ρόλο καθοριστικό στην Τουρκία, αλλά μόνον στη στρατιωτική ηγεσία και εν μέρει στη διπλωματική και οικονομική ελίτ. Είναι ενδεικτικό ότι το ποσοστό το αντιαμερικανισμού είναι στην Τουρκία μακράν το μεγαλύτερο στη Δύση. Το αντίθετο συμβαίνει με τη Γερμανία, που επί δεκαετίες φιλοξένη τεράστιο αριθμό μεταναστών, από την οποία επωφελήθηκαν και ενδεείς τάξεις της Τουρκίας.

Με δεσπόζουσα την οικονομική παρουσία της Γερμανίας στην Τουρκία αλλά και στην Ελλάδα, πλέον έχει δημιουργηθεί εκ των πραγμάτων ένας «ενιαίος επενδυτικός χώρος».

Δεν είναι συνεπώς μόνον οι επενδύσεις που διαμορφώνουν την πολιτική της Γερμανίδας καγκελάριου έναντι της σημερινής Τουρκίας. Είναι μια μακρά πορεία αδιατάρακτων σχέσεων που ενώνει τις δύο χώρες. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η κ. Μέρκελ επιδιώκει τη συντριβή της Ελλάδος. Κάθε άλλο. Με δεσπόζουσα την οικονομική παρουσία της Γερμανίας στην Τουρκία αλλά και στην Ελλάδα, πλέον έχει δημιουργηθεί εκ των πραγμάτων ένας «ενιαίος επενδυτικός χώρος» που, για να αποδώσει οικονομικά τα μέγιστα, πρέπει να «σταθεροποιηθεί» και πολιτικά.

Αυτό προϋποθέτει μια οδυνήρη προσαρμογή της χώρας μας στα νέα δεδομένα της Ε.Ε., που όμως τυχαίως συμπίπτουν με την πολιτική του αυτοκράτορα Γουλιέλμου Β'. Οχι, η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται. Απλώς συνεχίζεται.

στον Αθηναίο νομοθέτη Σόλωνα. Αντίθετα, «εμείς ό,τι σπουδαίο έχει συμβεί το καταγράφουμε από πολύ παλιά εις τους ναούς μας και το διασώζουμε».

Είναι η Γερμανία και η Τουρκία δύο χώρες με σκληρή ιστορική μνήμη και οι διμερείς τους σχέσεις σφυρηλατήθηκαν εδώ και εκατόν τριάντα χρόνια. Ήταν ο αυτοκράτορας της Γερμανίας Γουλιέλμος Β' που συναντήθηκε με τον σουλτάνο Αμπντούλ Χαμίτ δύο φορές στην Κωνσταντινούπολη το 1889 και το 1908. Και διαρκούντος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, το 1917, ο Γουλιέλμος Β' μετέβη επίσης στην πρωτεύουσα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ύστερα από πρόσκληση του σουλτάνου Μεχμέτ Ε'.

Ήταν η Γερμανία η μόνη μεγάλη δύναμη της εποχής εκείνης που

Στις 17 Δεκεμβρίου του 2010, όταν δημοτικό υπάλληλο κατάσχεσαν τα φρούτα του Τυνήσιου μικροπωλητή Μοχάμεντ Μπουαζίζι, αυτός, απελπισμένος, έλουσε τον εαυτό του με βενζίνη και αυτοπυρπολήθηκε. Όταν λίγες εβδομάδες αργότερα πέθανε, ο θάνατός του έγινε η σπίθα που έβαλε φωτιά σε πολλές χώρες της Βορείου Αφρικής και της Μέσης Ανατολής. Η μία χώρα μετά την άλλη κλονίστηκε από διαδηλώσεις, εξεγέρσεις, αντιδράσεις και πόλεμο. Οι ελπίδες για μια Αραβική Άνοιξη που θα οδηγούσε την περιοχή στην ελευθερία και την ευμάρεια δεν καρποφόρησαν: σήμερα είναι η πιο ταραγμένη περιοχή του πλανήτη, με συνέπειες όχι μόνο για τις γειτονικές χώρες αλλά για όλο τον κόσμο. Η πανδημία, με τις καταστροφικές οικονομικές επιπτώσεις της, επιδεινώνει τα προβλήματα, ενώ οι περιορισμοί εναντίον διαδηλώσεων οδηγούν στη συσσώρευση εντάσεων, με απρόβλεπτες συνέπειες.

Σε αυτό το δύσκολο και ρευστό τοπίο αναγκάζεται η Ελλάδα να δραστηριοποιηθεί, έπειτα από δεκαετίες ραστώνης, κυρίως λόγω της

Η μετέωρη άνοιξη των Αράβων

Του ΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ

τουρκικής υπερδραστηριότητας, που αποτελεί άμεση πρόκληση για τη χώρα. Πριν από ένα χρόνο, εκμεταλλευόμενη τη ρευστότητα που ακολούθησε την πτώση του Καντάφι, η Αγκυρα αιφνιδίως συνήψε συμφωνία για τα όρια των ΑΟΖ Τουρκίας - Λιβύης με μία εκ των αντιμαχόμενων πλευρών του εμφυλίου πολέμου. Η Ελλάδα κινητοποίησε φίλους και επεδίωξε νέες συμμαχίες για να αποτρέψει τα σχέδια της Αγκυρας. Στις εκκλήσεις για βοήθεια προς τις ΗΠΑ, το ΝΑΤΟ και την Ε.Ε., η Ελλάδα βρισκεί στήριξη, χωρίς, όμως, αυτή να είναι τέτοια που θα περιορίσει την Τουρκία. Εκτός εάν μας εκπλήξει η Σύνοδος Κορυφής αυτή την εβδομάδα και περισσότερες χώρες της Ε.Ε. πάρουν σαφή θέση, όπως έπραξε η Γαλλία εδώ και καιρό. Επιπλέον, η Αθήνα ενίσχυσε τις σχέσεις της με χώρες που αντιμετώπιζον προβλήματα με την Τουρκία, λόγω της στήριξης που παρέχει ο Ερντογάν στους Αδελφούς Μουσουλμάνους και οργανώσεων όπως η παλαιστινιακή Χαμάς. Έτσι, σήμερα, εκτός από τις ήδη καλές σχέσεις με το Ισραήλ, αναπτύσσονται στενότεροι δεσμοί μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου, Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (ΗΑΕ)

και Σαουδικής Αραβίας. Η Ελλάδα μπορεί να κερδίσει και στο πολιτικό και στο οικονομικό πεδίο από τέτοιες συνεργασίες. Απαιτείται, όμως, να υπάρξει συνέχεια και συνέπεια, να υπάρξουν συμφωνίες πέρα από τις συνηνοήσεις μεταξύ αρχηγών κρατών. Στο παρελθόν είδαμε προοπτικές να χάνονται λόγω αδιαφορίας και προχειρότητας.

Πέρα από την ανάγκη ελληνικής συνέπειας, υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο η Αγκυρα να επιχειρήσει προέγχιση με τη Σαουδική Αραβία και τη ΗΑΕ· η Τουρκία βρίσκεται σε οικονομικό αδιέξοδο, ενώ σε αυτές τις δύο χώρες εκκρεμούν σημαντικές πληρωμές για τουρκικές κατασκευαστικές εταιρείες. Ο Ερντογάν έχει επιδείξει μεγάλη ευελιξία όποτε βρίσκεται με την πλάτη στον τοίχο. Πέρα από αυτό το ενδεχόμενο, όμως, η κατάσταση παραμένει ρευστή και σε άλλα επίπεδα. Η χρήση μισθοφόρων από τη Συρία στη Λιβύη και στον Καύκασο είναι ενδεικτική της κυνικής τουρκικής εκμετάλλευσης των εμφυλίων σπαργμών και των πολέμων μέσω αντιπροσώπων.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει τις συνέπειες της γενικότερης αστάθειας, της τουρκικής επιθετικότητας αλλά

και των μαζικών ροών μεταναστών και προσφύγων. Αυτή η κατάσταση θα συνεχίσει όσο οι χώρες της περιοχής στερούνται τους θεσμούς και τις ελευθερίες που αποτελούν θεμέλια της ισότητας και της δημοκρατίας. Είναι σημαδιακό ότι η μόνη χώρα που διαθέτει ελεύθερο Τύπο, συνδικαλισμό, κοινωνική ασφάλιση και μεγαλύτερη ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι η Τυνήσια, που είναι και η μόνη η οποία, μέσα στην τελευταία δεκαετία, προχώρησε προς τη δημοκρατία. Το μέσο μέλλον είναι εξαιρετικά ρευστό. Από τη μία πλευρά, η πανδημία θα προκαλέσει περισσότερη ανισότητα και ανέχεια. Από την άλλη, η προέγχιση κάποιων χωρών με το Ισραήλ ίσως ανοίξει νέες προοπτικές για ανάπτυξη στην περιοχή. Τίποτα δεν είναι βέβαιο. Αυτό που θα παρείχε μεγαλύτερη ασφάλεια στη χώρα μας από το να αντιστραφεί στις κινήσεις άλλων, θα ήταν να επιδίωκε και να συμμετείχε δυναμικά σε ένα ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την περιοχή. Αυτό θα είχε στόχο την ενίσχυση των θεσμών που θα μεταμόρφωναν κοινωνίες που σήμερα ταλανίζονται μεταξύ αυταρχισμού και χάους, ευάλωτες στα παιχνίδια άλλων.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ

Δικτατορεύει η εντυπωσιοθηρία

Άσκηση πολιτικής σήμερα σημαίνει: μεθοδική παραπληροφόρηση του πολίτη. Και η πραγματικότητα είναι ακόμα πιο σκληρή (σώζει ελπίδα να μιλάμε ειλικρινά): Οι πολιτικοί αποφασίζουν και ενεργούν στοχεύοντας όχι στην αντιμετώπιση των ανθρώπινων αναγκών, αλλά πρωταρχικά στην επανεκλογή τους.

Αυτές οι αξιωματικές πιστοποιήσεις, αποσιωπημένες ευγενικά αλλά προφανείς, πιθανό να μην προκύπτουν πρωτογενώς από την αναζήτηση και διαφθορά των πολιτικών, την αρωστήριξη εξουσιολαγνεία τους. Ίσως να είναι σύμπτωμα ή γνώρισμα που το γεννάει νομοτελιακά ο συνολικός (και παγκοσμιοποιημένος σήμερα) τρόπος του βίου ή πολιτισμός.

Η παραπληροφόρηση του πολίτη, που εμπιέρεται αυτόνοπτα στην άσκηση της πολιτικής, θεμελιώνεται στην προτεραιότητα μιας λογικής της εντυπώσεων, λογικής που διαμορφώνει τον συνολικό τρόπο βίου ή πολιτισμό μας: Η εμπροχική επιτυχία ενός προϊόντος, η επικράτηση μιας ιδεολογίας, η καταξίωση μιας καλλιτεχνικής μανιέρας ή κάποιου «νέου κύματος», ο θαυμασμός, τοπικός ή διεθνής, για έναν βιρτουόζο (της Τέχνης ή του αθλητικού θεάματος) είναι συνάρτηση όχι κατάρτισης, καλλιέργειας, ευφυίας, κριτικού ταλέντου. Είναι γέννημα συμπτωματικό και επιπόλαιο, εντυπώσεων, μεθοδευσμένων («στημένης») ψυχολογικής υποβολής.

Ο πολίτης, με στοιχειώδη κριτική εγρήγορη, ξέρει ότι η πληροφόρησή του από εφημερίδες, ραδιοτηλε-

οπτικά Δελτία Ειδήσεων ή από το Διαδίκτυο στοχεύει στον εντυπωσιασμό του, όχι στην ενημέρωσή του. Ποια είδηση θα γίνει πρωτοεπίδη, ποια αρθρογραφία θα προβληθεί εμφαντικότερα, ποιες φωτογραφίες θα προτιμηθούν - κάθε λεπτομέρεια της παρουσίας αποφασίζεται από ειδικά εκπαιδευμένους στη χειραγώγηση των μαζών τεχνοκράτες. Οι στόχοι είναι πρωτίστως εμπροχικοί (να κερδηθεί η αναγνωσιμότητα-τηλεθέαση-ακροατικότητα), δευτερευόντως πολιτικοί και προπαγανδιστικοί, τριτεύουσα η οικοδόμηση (πάντοτε ως εντύπωση) κλίματος εμπιστοσύνης, δηλαδή αφελούς ευπιστίας.

Και επειδή σήμερα η παραπληροφόρηση των πολιτών είναι ο κατεστημένος τρόπος για την άσκηση πολιτικής, και επιτυχία στην πολιτική είναι να κερδίσεις τις εντυπώσεις, γι' αυτό και η παραπληροφόρηση έχει εντυπωσιακά εξελιχθεί σε συνάρθρωση επιστημοσύνης, εμπροχικής ευρηματικότητας («τι πουλάει») και εξελιγμένης τεχνολογίας. Είναι αδιανόητο, π.χ., σήμερα να διαχειρίζεται ή να διεκδικεί την εξουσία, χωρίς να έχει εξαγοράσει δύο τουλάχιστον κανάλια με υψηλά ποσοστά τηλεθέασης - χώρα η αυτόνοπτη ιδιοποίηση των κρατικών καναλιών από το κόμμα που κερδίζει τις εκλογές, με προκλητικά αγνομένη τη μονιμότητα, την ελευθερία και την αξιοπρέπεια των δημοσιογράφων.

Η εξαγορά και μόνο καναλιών, όταν το ταμείο του κράτους είναι άδειο και το δημόσιο χρέος σωστός εφιάλτης, καθιστά μονόδρομο τη

διαπλοκή της πολιτικής με οικονομικούς παράγοντες, άθικτους από την εγκυρία ένδεια και ανημπόρια. Ειδικά στην Ελλάδα, αυτή η διαπλοκή στάθηκε αδύνατο να χαλιναγωγηθεί, με αποτέλεσμα ύστερα από την «επίσημη» χρεοκοπία της χώρας (Γιώργος Παπανδρέου - Καστελλόριζο 2010), το ελλαδικό κράτος, και από κοντά η ελλαδική κοινωνία, να παραδοθούν άνευ όρων, σε συνθήκες ολοκληρωτικής εξάρτησης και διεθνούς λαφυραγώγησης.

Δέκα χρόνια μετά το έγκλημα εκποίησης της εθνικής κυριαρχίας και αυτονομίας το 2010, η Ελλάδα παραμένει μια χώρα άγρια λεπτατμημένη και προκλητικά ατιμασμένη από τους αυτόκλητους κηδεμόνες, «προστάτες» και «εταίρους» της. Κάθε στοιχείο κοινωνικής παρουσίας, κάθε έρευμα συλλογικής αξιοπρέπειας, έχει ξεπουληθεί, για να διασωθεί το πελατειακό κράτος της κομματικής αυθαιρέας: οι μυριάδες των αναριθμητών «πρόρων» συνταξιοδότη, οι στρατιές της σαβούρας δημοσίων υπαλλήλων που δεν αξιολογήθηκαν ποτέ.

Σαν σε οίστρο παραφροσύνης, η Ελλάδα έχει ξεπουλήσει κάθε θησαύρισμα κοινωνικής παρουσίας της: το οδικό της δίκτυο, το σιδηροδρομικό, τις αεροπορικές μεταφορές, την ηλεκτροδότησή της, τα λιμάνια της, όλα τα αεροδρόμιά της, τις Τράπεζες (ακόμα και τα μουσεία της τα οικοδομούν πανσχετοί αλλοδαποί). Έχει υποθηκεύσει αυτή η χώρα όλα της τα «τιμαφή» για ενεργητική εννέα χρόνια -παράλιες, αρχειοτέτες, τη φυσική της ομορφιά-

«χωρίς αιδά ή λύπην».

Κάθε πολίτης, με στοιχειώδη σύνεση και αμεροληψία, ξέρει ότι καμιά κοινωνική ομάδα, ούτε οι κορυφικοί των κρατικών αξιωμάτων, δεν μπορούν να ανατρέψουν την κόλαση της αυθαιρέας και της διαφθοράς του πολιτικού μας συστήματος. Όμως θα αρκούσε, ίσως και μόνο η καθιέρωση του εκλογικού συστήματος της μονοεδρικής περιφέρειας, για να μεταμορφωθεί το πολιτικό μας πεδίο. Να μη «χρειάζεται» να αγοράζουμε κανάλια τα πολιτικά μας κόμματα.

Δεν θα υπάρξει ποτέ δικαιοσύνη σε όση Ελλάδα απομένει και για όσα χρόνια ακόμα θα επιβιώσει. Θα δικτατορεύει η θρασύτατη εγωκεντρική μικρότητα, ώσπου να ορθώσουμε εντελώς από τον χάρτη. Οι κορυφικοί των ευθυνών για την προστασία της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους, οι κορυφικοί των θεσμών για την απονομή Δικαιοσύνης, οι ηγέτες των ανώτατων «πνευματικών» ιδρυμάτων έχουν αποκλειστεί από την ευθύνη άμυνας της ιστορικής ύπαρξης του Ελληνισμού - ανέχονται να είναι άφωνοι κομπάρσοι της κομματικής συμπερονοτολαγνείας.

Σε τέτοια επιθανάτια φάση χάνει κάθε γονιμότητα η κριτική, η καταγγελία, η επίκριση. Χρόνια τώρα, ούτε η Βουλή ούτε η δημοσιογραφία λειτουργούν για να κρίνουν πολιτικές, να θέσουν ή λύσουν προβλήματα. Συντηρούν ένα παιχνιδι εντυπώσεων. Προσοδοφόρο (φλέβα χρυσού) για τους παίκτες. Πρόκληση για τα εκατομμύρια των βάνουσα παιδευμένων στο χαμένο παιχνίδι.

Δεν χαρίζουμε τη μισή Κύπρο στην Τουρκία

Του ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΑΛΑΜΠΡΙΤΗ

Το Κυπριακό έχει αναντίλεκτη περιέλθει σε μια νέα δύσκολη κατάσταση. Η δικοτόμηση και τα δύο κράτη που προβάλλει ο νέος Τουρκοκύπριος ηγέτης, Ερσίν Τατάρ, αποτελούν την τελευταία πρόκληση, την οποία η δική μας πλευρά πρέπει πρώτα και πάνω απ' όλα να αντικρούσει. Η δικοτόμηση δεν ήταν και δεν θα είναι ποτέ επιλογή μας. Η δικαιοσύνη των μακροχρόνιων επιλογών της Άγκυρας αλλά και του οράματος του Ντενκτάς για δύο κράτη δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Πρέπει ως Κυπριακή Δημοκρατία να επιμένουμε στο συμφωνημένο πλαίσιο λύσης και δεν πρέπει με κανένα τρόπο να επιτρέψουμε την εκτροπή από τη συμφωνημένη βάση λύσης του Κυπριακού. Από την άλλη, επιδιώκουμε άμεση επανένταξη των συνομιλιών, με στόχο την απελευθέρωση και επανένωση του τόπου μας. Επιζητούμε μια λύση που να δημιουργεί προοπτική και ελπίδα για καλύτερες μέρες. Η διατήρηση του στάτους κβο δεν εξυπηρετεί κανέναν παρά μόνο τα σχέδια της ίδιας της Τουρκίας και του ψευδοκράτους. Οι τελευταίες προκλητικές τους ενέργειες δλώνουν του λόγου το αληθές. Πέρα από τα μέχρι σήμερα τελεσθέντα της εισβολής και 46χρονης κατοχής, τείνουν να δημιουργήσουν και άλλα, όπως αυτό του ανοίγματος της περικλειστής πόλης της Αμμοχώστου, καθώς και του συνεχιζόμενου εποικισμό των Κατεχομένων.

Η καθόδος της κυρίας Τζέιν Χολ Λουτ, ειδικής απεσταλμένης του γ.γ. του ΟΗΕ, ανοίγει ένα νέο παράθυρο. Πρέπει στην πρωτοβουλία που αναλαμβάνει ο γενικός γραμματέας να δηλώσουμε την ετοιμότητά μας για συνομιλίες, με σημείο εκκίνησης το Κραν Μοντάνα και στη βάση του συμφωνημένου πλαισίου του Αντόνιο Γκουτιέρρες. Είναι αδιαπραγμάτευτο το γεγονός ότι οι μέχρι σήμερα συνομιλίες δεν μπορούν να πεταχτούν στα σκουπίδια και να μη ληφθούν υπόψη. Οι μέχρι σήμερα συζητήσεις πρέπει να ξαναμηνούν στο τραπέζι. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών οφείλει να υπηρετήσει τον ρόλο του, να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων και να μην ενδώσει στις προκλητικές ενέργειες της Τουρκίας και του ψευδοκράτους.

Οι συνομιλίες πρέπει να έχουν ως στόχο την επίτευξη λύσης χωρίς κατοχικά στρατεύματα και χωρίς εγγυήσεις, που να περιλαμβάνουν τη Τουρκία ως μία από τις εγγυήτριες δυνάμεις. Η προσπάθεια της πλευράς μας για επίτευξη λύσης πρέπει να είναι πιο έντονη και πιο επίμονη από ποτέ. Πρέπει να στείλουμε ξεκάθαρα το μήνυμα ότι δεν συμβιβάζομαστε με τη δικοτόμηση και την κατοχή. Ότι δεν θα είναι ποτέ επιλογή μας τα δύο κράτη. Ότι δεν θα χαρίσουμε ποτέ τη μισή Κύπρο στην Τουρκία.

Παρήλθε ήδη σχεδόν μισός αιώνας. Ο χρόνος είναι αδυσώπητος και δυστυχώς δεν είναι σύμμαχός μας. Πρέπει να βαδίσουμε με αποφασιστικότητα στον δρόμο του πατριωτικού ρεαλισμού που χάραξε ο Γλαύκος Κληρίδης. Οφείλουμε να αγωνιστούμε για να απαλλάξουμε τον τόπο μας από την κατοχή και να αποτρέψουμε την ολοκληρωτική τουρκοποίηση των κατεχομένων εδαφών μας. Έχουμε χρέος απέναντι σε όσους έδωσαν τη ζωή τους για την Κύπρο, έχουμε χρέος απέναντι στα παιδιά μας και στις γενιές που έρχονται να μην παραδώσουμε λιγότερη πατρίδα. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε να γίνουμε η γενιά που θα δει το Κυπριακό να κλείνει και την Κύπρο να προστίθεται στον κατάλογο των χαμένων πατριδών.

Ο κ. Πρόδρομος Αλαμπρίτης είναι εκπαιδευτικός και μέλος Πολιτικού Γραφείου ΔΗΣΥ.

Η Sitanun Satsaksit, αδελφή του αγνοούμενου ακτιβιστή Wanchalearn Satsaksit, λαμβάνει μέρος σε βουδιστική τελετή έξω από συμπλεγμα κατοικιών στην Πνομ Πεν της Καμπότζης.

Η χαμηλή πτήση της κας Λουτ...

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Ο εκπρόσωπος Τύπου του γ.γ. του ΟΗΕ Σ. Ντουζαρίκ δήλωσε (2/12) πως «μπορώ να επιβεβαιώσω ότι η κ. Λουτ ήταν χθες στη Λευκωσία και σήμερα στην Αθήνα. Για να εκτιμήσει τις συνθήκες για προετοιμασία μιας άτυπης συνάντησης 5+1. Ο γ.γ. αισθάνεται ότι είναι σημαντικό να ξεκινήσει μία βιώσιμη και συνολική διαπραγματευτική διαδικασία και παραμένει δεσμευμένος σε υποστήριξη των δύο πλευρών σε αυτή την προσπάθεια».

Μετά ήρθε η προσπάθεια. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Κυριάκος Κούσιος δήλωσε μετά τη συνάντηση Αναστασιάδη - Λουτ ότι «ο πρόεδρος της Δημοκρατίας εξέφρασε την ετοιμότητά μας να συνεχίσουμε τις συνομιλίες από το σημείο που αυτές διακόπηκαν στο Κραν Μοντάνα». Σύμφωνα με τις πληροφορίες της εφημερίδας «Φιλελεύθερος» (2/12), «η ε/κ πλευρά κατά τη συνάντηση με την Τζέιν Χολ Λουτ εξέφρασε την ετοιμότητά της να προσέλθει σε άτυπη σύνοδο, χωρίς όρους και προϋποθέσεις και η συνάντηση να γίνει το ταχύτερο και δεν θέλει να καθεί άλλος χρόνος».

Δηλώσεις μετά τη συνάντηση με την Λουτ - Τατάρ. Ο Τ/κ ηγέτης ανέφερε «οι συνομιλίες για μια ομοσπονδιακή λύση που διαρκούν εδώ και 52 χρόνια δεν έφεραν κανένα αποτέλεσμα και αυτό το γνωρίζει ο ίδιος ο γ.γ. του ΟΗΕ που είχε προσωπική εμπειρία στο Κραν Μοντάνα. Σίγουρα πρέπει να γίνει μια πενταμερής +1, συνάντηση. Θα είναι σημαντικό να υπάρξει μια διαδικασία διαπραγματεύσεων για δύο κράτη που, βασισμένα στην

κυριαρχική ισότητα, θα ζουν δίπλα δίπλα και θα συνεργάζονται».

Τόσο οι δηλώσεις όσο και η διαχείριση του θέματος από τα Η.Ε. δείχνουν ότι οι προσδοκίες παραμένουν πολύ χαμηλές. Η καθυστερημένη επί τριετία στροφή Αναστασιάδη «σε άτυπη σύνοδο το ταχύτερο δυνατό», έχει ως στόχο να αποσειεί τις δικές του ευθύνες και να τις μετακυλήσει στον Ε. Τατάρ. Σε κάθε περίπτωση ο γ.γ. του ΟΗΕ ζυγίζει τα δεδομένα και θα λάβει αποφάσεις μόνο εφόσον υπάρχει πιθανότητα για κάτι αξιόλογο. Διάφοροι παράγοντες προβάλλουν την ιδέα μιας «καλαρής ομοσπονδίας», ώστε να βρεθεί η αναγκαία φόρμουλα για να διαπιστωθεί αν θα μπορούσαν τα δύο μέρη να φτάσουν σε συμφωνία. Ο Ν. Χριστοδουλίδης δημόσια ανέφερε «ότι θα μπορούσε να συζητηθεί μια καλαρή ή αποκεντρωμένη ομοσπονδία, η οποία όμως δεν θα ξεφεύγει του πλαισίου της διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας» («Αστρα», 18/11).

Αυτή η δήλωση δείχνει ότι κάτι τρέχει στις παρασκηνιακές συζητήσεις. Ο πρώην γ.γ. του ΟΗΕ Κ. Ανάν στο σχέδιο λύσης που υπέβαλε στα δύο μέρη το 2004 περιέλαβε 12 αρμοδιότητες στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση, ώστε να συγκροτηθεί η νέα κατάσταση πραγμάτων πάνω στην αρχή «ένα κράτος, μία κυριαρχία, μία υπηκοότητα, μία διεθνής προσωπικότητα». Ο επόμενος πρόεδρος Δ. Χριστόφια πρόσθεσε μικρό αριθμό αρμοδιοτήτων που συνδέονταν με την ήδη κατακτηθείσα συμμετοχή της νήσου στην ΕΕ-2004. Ο νυν πρόεδρος, του οποίου ο

ΥΠΕΞ τώρα κάνει λόγο για «μια καλαρή ή αποκεντρωμένη ομοσπονδία», φόρτωσε την κεντρική κυβέρνηση με 28 αρμοδιότητες. Τώρα φαίνεται να ανακαλύπτει πως «η καλαρή ή αποκεντρωμένη ομοσπονδία» είναι καλύτερη, αλλά δεν απαντά στα ερωτήματα: γιατί φόρτωσε την ομοσπονδιακή κυβέρνηση με 28 αρμοδιότητες; Γιατί δεν λείπει σε κανέναν ποιες θέλει να αφαιρέσει; Γιατί με τον Τατάρ «δεν θέλει να καθεί άλλος χρόνος»;

Το κρίσιμο ζήτημα βέβαια δεν είναι ο αριθμός, αν οι αρμοδιότητες δηλαδή είναι 15 ή 18. Το ζήτημα είναι πως η ομοσπονδιακή κυβέρνηση χρειάζεται να έχει εκείνες τις αρμοδιότητες για να έχουμε μια φωνή στην Ε.Ε. Σε αυτή την οπτική όλες οι άλλες αρμοδιότητες μπορεί να ανήκουν στις «συνιστώσες πολιτείες». Διάφορες ηγεσίες του ΟΗΕ φρόντιζαν, μελετώντας τα δεδομένα επί του εδάφους, ώστε αυτή η βασική αρχή να τηχάνει ρεαλιστικές εφαρμογές. Δύο κοινότητες με συγκρουσιακές διαδρομές και διαφορετικά βιώματα, χρειάζεται να ξεκινήσουν να λειτουργούν μαζί αρχίζοντας από τα κύρια για να έχουμε ένα, ενωμένο κράτος. Μέσα στη διαδρομή του χρόνου, τα πράγματα θα εξελισσονται υπό το φως της εμπειρίας από την εφαρμογή της λύσης, των κανονισμών που η Ε.Ε. θεσπίζει και της κουλτούρας που οι ίδιοι οι πολίτες εν τω μεταξύ θα κατακτούν.

Το Πλαίσιο του γ.γ. του ΟΗΕ Α. Γκουτιέρρες στις 30ής Ιουνίου 2017 δίνει απαντήσεις σε όλα τα επίμαχα ζητήματα, όπως τα κατέγραψε ο ίδιος, αφού πρώτα συνομίλησε ξεχωριστά με όλους τους

παικτες. Για να γίνει η ύστατη προσπάθεια, για να σταθεί μια διαδικασία 5ον1, με όσες πιθανότητες της έχουν απομείνει, χρειάζεται να προηγηθούν δύο ταυτόχρονες κινήσεις. Ο Ν. Αναστασιάδης, όπως αποδέχθηκε στο Κραν Μοντάνα, να δώσει ξανά πράσινο φως, στην πλήρη και χωρίς περιορισμούς αποδοχή στο περιεχόμενο του σημείου 6 του Πλαισίου Γκουτιέρρες. Δηλαδή στην πολιτική ισότητα, με εκ περιτροπής προεδρία (Θητεία 2-1-2). Με στάθμιση της ψήφου στο 20%, με μία ψήφο Τ/κ υπουργού στο 11μελές Υπουργικό Συμβούλιο σε αντικατάσταση του βέτο της Ζυρίχης, με καθορισμό από πριν των οργάνων που αυτή η ψήφος θα απαιτείται -περίπου 20 όπως κατ' αρχάς προσεγγίστηκε το ζήτημα. Η Τουρκία, όπως αποδέχθηκε στο Κραν Μοντάνα, να δώσει ξανά πράσινο φως στο σημείο 1 και 2 του Πλαισίου Γκουτιέρρες. Σημείο 1: «ότι χρειαζόμαστε τον τερματισμό του μονομερούς επεμβατικού δικαιώματος και της Συνθήκης Εγγυήσεως». Σημείο 2: «Σχετικά με τα στρατεύματα, θα πρέπει να υπάρξει μια δραστητική μείωση από την πρώτη ημέρα. Και μετά σε ένα χαμηλό αριθμό, αντίστοιχο με αυτό που προβλέπει η παλαιά Συνθήκη Συμμαχίας (χρονοδιάγραμμα για να φτάσουμε τα επίπεδα των στρατευμάτων του 1960)».

Οι συνθήκες έχουν αλλάξει. Η έλλειψη εμπιστοσύνης και η καχυποψία έχουν κυριαρχήσει. Ο γ.γ. «παραμένει δεσμευμένος σε υποστήριξη των δύο πλευρών». Όσο παραμένει.

www.larkoslarkou.org.cy

Νέες συνθήκες, παλαιές αρετές

Του ΧΑΡΙΑΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Ως σύγχρονοι άνθρωποι, μαθημένοι να ζούμε σε ανοικτές κοινωνίες ευημερίας, θεωρούμε μερικά πράγματα αυτονόητα. Πιστεύουμε λ.χ. στην αυτόβουλη ατομική επιλογή. Μας ενοχλεί η σκέψη ότι το κράτος θα μας υπαγορεύσει πώς να οργανώσουμε τη ζωή μας.

Υπό «κανονικές» συνθήκες - απορροφημένοι, δηλαδή, στις ρουτινώδεις δραστηριότητές μας - αυτά τα αυτονόητα αποκτούν φυσικότητα. Σαν τον αέρα που αναπνέουμε, δεν μας προβληματίζουν. Η πανδημία μας συγκλονίζει ακριβώς γιατί, μεταξύ άλλων, προβληματίζει τα αυτονόητα. Η πανδημία δεν ελέγχεται εύκολα, όχι μόνο γιατί ο κορωνοϊός είναι εξαιρετικά μεταδοτικός αλλά, επίσης, γιατί ο έλεγχός του προϋποθέτει αλλαγή του τρόπου ζωής - νέες συνθήκες, δηλαδή νέα αυτονόητα. Ο ιός δρα αυτόματα και ταχύτητα, ενώ οι νέες συνθήκες απαιτούν βούληση και χρόνο για να εμπεδωθούν.

Οι κόρες μας κάνουν μαλέτο. Πριν τείθει σε ισχύ το απαγορευτικό, προβληματιστήκαμε. «Να πάνε ή

όχι; Κι αν μολυνθούν;». Το ίδιο ερώτημα είχαν και οι υπόλοιποι γονείς. Αποτέλεσμα; Αβεβαιότητα. Σε ένα ανώτερο επίπεδο, το ίδιο ερώτημα απασχολούσε και την ιδιοκτήτρια της σχολής μπαλέτου: «Να λειτουργήσω ή όχι; Κι αν γίνω εστία μετάδοσης;». Παρόμοιος προβληματισμός διακατείχε και τις λοιπές σχολές. Αποτέλεσμα; Αβεβαιότητα.

Όσο αυξάνεται η αβεβαιότητα, τόσο τα άτομα αναστοχάζονται, γίνονται υπερευαίσθητα και τείνουν να συμπεριφέρονται σπασμωδικά. Οι διαμάχες αυξάνονται, καθώς η μέχρι χθες ρουτινώδης «κανονική» δραστηριότητα προβληματίζεται. Ένας πατέρας λ.χ. παρατήρησε επικριτικά ότι ο γιος μιας φιλικής οικογένειας χρησιμοποιούσε το λεωφορείο για να πάει σχολείο - ανεύθυνη πρακτική, κατά τη γνώμη του. Τα παιδιά, όταν δεν τους επιτρέπουν οι γονείς να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που αγαπούν, ενδύονται σε άλλες οικογένειες συμβαίνει το αντίθετο, δυσφορούν - «γιατί αυτοί κι όχι εμείς;». Η θραύση της «κανονικότητας» φέρνει συγκρούσεις.

Η πανδημία θα εκλείψει κάποια στιγμή, η ευθραυστότητα της ανθρώπινης ύπαρξης όχι.

Η αβεβαιότητα αίρεται σε ένα ανώτερο επίπεδο: με έγκαιρη κρατική απαγόρευση. Σε συνθήκες υγιεινότητας οι μικρές κρίσεις είναι λειτουργικότερες να μην επιλέγουν τα άτομα, αλλά οι Αρχές. Όχι μόνο γιατί οι Αρχές γνωρίζουν καλύτερα τη μεγάλη εικόνα, αλλά γιατί, απαλλάσσοντας τα άτομα από το άγχος της απόφασης, μειώνουν την πολυπλοκότητα του προβλήματος (όλοι εντέλλονται να κάνουν το ίδιο) και αυξάνουν την πιθανότητα έγκαιρης επίτευξης του στόχου (τον έλεγχο της πανδημίας).

Αυτό, όμως, σημαίνει εμπιστοσύνη στην γενωστική υπεροχή και ικανότητα του κράτους. Η ατομικιστική νοοτροπία μας, ενισχυμένη, κατά περίπτωση, από αντικρατικιστικές ιδεολογίες ή προκαταλήψεις και τον διαδικτυακά υποβοηθούμενο

ξερολισμό του «δήμου», δεν το αποδέχεται εύκολα. Δεν είναι τυχαίο που στην Νότια Κορέα, στην Ταϊβάν και στην Αυστραλία, δημοκρατικές χώρες που αντιμετώπισαν επιτυχώς την πανδημία (και) με απαγορευτικά, το κράτος αφενός θεωρείται αξιόπιστο, αφετέρου οι πολίτες θεωρούν αυτονόητο ότι πρέπει να συνεργάζονται μαζί του.

Η μικρή μας κόρη διαγνώστηκε στο σχολείο ως «στενή επαφή» κρούση. Με βάση τα πρωτόκολλα, έπρεπε να μείνει απομονωμένη στο σπίτι για 14 μέρες. Επιπλέον, όχι μόνο έπρεπε να μη βγαίνει από το δωμάτιό της, αλλά να χρησιμοποιεί ιδιαίτερη τουαλέτα, και συγκεκριμένα πάντα και μαχαιροπίρουνα. Με άλλα λόγια, το σπίτι έπρεπε να μετατραπεί σε ένα είδος οισονειδεσμητηρίου ή εργαστηρίου. Καμία φυσιολογική οικογένεια δεν ζει έτσι. Έπρεπε να αποκτήσουμε νέες συνθήκες.

Ο φόβος της λοίμωξης αλλοιώνει τη συνήθη χρήση των χώρων και σκιάζει τις σχέσεις βαθιά οικειότητας αγαπημένων προσώπων. Το

νοικοκυριό παύει να συνιστά ενιαίο ενδιαίτημα και μετατρέπεται σε άθροισμα συγκατοικούντων ατόμων. Αυτονόητα όρια-σύνορα γίνονται άθροισμα ή καταργούνται. Το σπίτι μας έγινε, χάρις στο Διαδίκτυο, και σχολή μπαλέτου και σχολείο και γραφείο.

Η πανδημία οδηγεί, δυστυχώς, σε ακραία εξατομικευση (απομονώσου αν είσαι στενή επαφή ή κρούση) και αποξένωση (μην αγγίζεις τα αγαπημένα σου πρόσωπα) - μετατρέπεται μια συλλογική οντότητα, όπως π.χ. η τάξη, σε άθροισμα βιρτουαλικών ατομικότητων. Ο κοινός λόγος που συνέχει ένα κοινωνικό σύστημα (οικογένεια, οργανισμός, κοινωνία) πρέπει να αναεπινοηθεί - νέες θεωρήσεις και συνθήκες να εμπεδωθούν.

Αν και δύσκολο, είναι εφικτό, ιδιαίτερα αν δούμε την εμπειρία του εγκλεισμού ως ευκαιρία καλλιέργειας αρετών που, έτσι κι αλλιώς, μας χρειάζονται. Οι αστροναύτες, οι εξερευνητές, και οι φυλακισμένοι λ.χ. έχουν πολλά να μας διδάξουν για την απομόνωση. Το κλειδί είναι η προσαρ-

μοστικότητα και η διαχείριση προσδοκιών, λέει η Χριστίνα Κοχ, η οποία έζησε 328 ημέρες στον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό (ΝΥΤ, 25/11/20). Εχοντας περάσει 20 χρόνια στη φυλακή, η Τζένιφερ Τουν παρατηρεί στωικά ότι η αποδοχή της απομόνωσης, την έφερε σε επαφή με τον βαθύτερο εαυτό της - άρχισε να βιώνει τον χρόνο πληρέστερα, να παρατηρεί καλύτερα, να εκτιμά τα τετριμμένα (Guardian, 13/4/20).

Η πανδημία θα εκλείψει κάποια στιγμή, η ευθραυστότητα της ανθρώπινης ύπαρξης όχι. Οι δημόσιοι θεσμοί μας προστατεύουν, αλλά δεν αρκούν. Χρειάζεται να καλλιεργούμε, ιδιαιτέρως και συλλογικά, εκείνες τις αρετές που, όπως γράφει ο Ακινάτης, μας βοηθούν να αντιμετωπίσουμε ό,τι μας δυσκολεύει στη ζωή. Ξέραμε ανέκαθεν ποιες είναι: προσαρμοστικότητα, ανθεκτικότητα, υπομονή, φιλαλληλία.

Ο κ. Χαρίδημος Κ. Τσούκας (www.htsoukas.com) είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Γαστρονόμος

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΧΩΡΙΣ ΜΥΣΤΙΚΑ

ΤΩΡΑ ΚΑΙ ONLINE
WWW.GASTRONOMOS.COM.CY

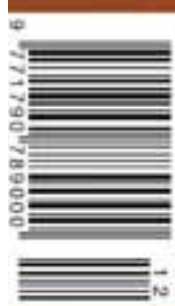
ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ, 24 ΩΡΕΣ
www.gastronomos.gr

ΤΕΥΧΟΣ 176 | ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Γαστρονόμος

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΜΕ
ΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ»

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΧΩΡΙΣ ΜΥΣΤΙΚΑ

6

ΙΣΤΟΡΙΚΑ
ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΑΝΟΙΓΟΥΝ
ΤΙΣ ΠΟΡΤΕΣ ΤΟΥΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΓΙΟΡΤΙΝΑ
ΜΕΝΟΥ ΜΑΣ

60

ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ
ΣΥΝΤΑΓΕΣ
ΜΕ ΠΡΟΣΙΤΑ
ΥΛΙΚΑ

+140

ΕΚΛΕΚΤΑ
ΠΡΟΪΟΝΤΑ
ΓΙΑ ΤΙΣ
ΓΙΟΡΤΕΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ
ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΓΕΥΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

Άρωμα Χριστουγέννων και από την **Αθηνά Λοιζίδου** που μας παρουσιάζει ένα γιορτινό menu με 12 συνταγές ενώ η **Μαριλένα Ιωαννίδου** μάς στρώνει παραδοσιακό χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πολιτικά και Οικονομικά Εμπρηστικά

**ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

ΑΦΙΕΡΩΜΑ - 60 ΧΡΟΝΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΑΡΘΡΟ / Του ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Η Κύπρος που δεν κέρδισε

Ηταν Σάββατο, ξημερώματα του 1ου γύρου στις 2 το πρωί, όταν με πήραν «σπικωτό» στο μεγαλύτερο τότε club της Λευκωσίας. Για να διαπιστώσω στο λίγο που έμεινα, σχεδόν όλους τους νέους εκεί, με τις κονκάρδες του Ιωάννη Κασουλίδη στα ρούχα, να αγωνιούν όσο και εμείς για το μέλλον της χώρας μας, γεμάτοι ενθουσιασμό να ψηφίσουν την επόμενη ημέρα.

Εκεί αντιλήφθηκα ότι είχαμε πετύχει τους δύο μας στόχους: Να μεταδώσουμε το όραμα της σύγχρονης χώρας που δικαιούμαστε και να ενεργοποιήσουμε στο μέγιστο τις υγιείς δυνάμεις της κυπριακής κοινωνίας. Κάθε αλλαγή, κάθε επανένσταση σε μια χώρα, ειρηνική ή όχι, δεν μπορεί να πετύχει εάν δεν κερδίσει πρώτα τους νέους της.

Πολλοί λένε ότι η εκστρατεία του Ιωάννη Κασουλίδη το 2008 ήταν η καλύτερη που έγινε ποτέ στην Κύπρο. Αυτό δεν μπορώ να το κρίνω εγώ. Η πραγματικότητα είναι ότι η υποψηφιότητα Κασουλίδη πέτυχε μόνο τους δύο από τους τρεις στόχους της. Το να περάσει πρώτος στον δεύτερο γύρο και να κρατήσει τον Δημοκρατικό Συναγερμό ενωμένο, κάτι που φαινόταν ακατόρθωτο. Απέτυχε όμως την εκλογή στην Προεδρία. Αυτό που μπορώ να καταθέσω με βεβαιότητα είναι ότι η συγκεκριμένη προεκλογική εκστρατεία ήταν τόσο διαφορετική και πρωτότυπη, που ανέτρεψε στερεότυπα της πολιτικής και καθόρισε έναν σύγχρονο τρόπο διεξαγωγής μιας προεκλογικής εκστρατείας.

Κατ' αρχάς ήταν ο ίδιος ο κ. Κασουλίδης. Η επιτομή του Ευρωπαϊκού πολιτικού, ευγενής και καθарός και με τεράστια διεθνή καταξίωση. Κυρίως με την αποφασιστικότητα να μετατρέψει την Κύπρο σε μια πραγματικά ευρωπαϊκή χώρα, μετά που ο ίδιος ήταν ουσιαστικά συντελεστής της ένταξης, ως υπουργός Εξωτερικών του αιμνηστού Γλαύκου Κληρίδη. Ο κ. Κασουλίδης πρόβαλε, για πρώτη και μοναδική ίσως φορά, ολοκληρωμένο όραμα για τον μέλλον. Ένα όραμα που περιέγραφε σε μία ιστορική ομιλία μιας ολόκληρης ώρας μπροστά σε 3.000 άτομα, στην οποία κανένας παρευρισκόμενος δεν ψιθύρισε καν στον διπλανό του, όντας απόλυτα συνεπαρμένος.

Ο 2ος γύρος ήταν μία χιονοστιβάδα. Η βενζίνη τελείωσε για εμάς αυτή τη φορά, ένεκα κυρίως της πρωτοφανούς οργανωτικής κινητοποίησης του ΔΗΚΟ.

Ο κ. Κασουλίδης παρουσίασε, για πρώτη φορά, ένα ολοκληρωμένο, απόλυτα κοστολογημένο πρόγραμμα διακυβέρνησης και μεταρρύθμισης της χώρας, για το οποίο δούλεψαν εκατοντάδες άνθρωποι από όλα τα στρώματα της κοινωνίας. Στο πρόγραμμα εκείνο υπάρχουν ακόμα τα πλείστα από τα σημερινά ζητούμενα μεταρρύθμισης του κράτους.

Κάθε βδομάδα παρουσιαζόταν μια διαφορετική θεματική, την ώρα που ο ίδιος ο υποψήφιος επισκεπτόταν όλους ανεξαιρέτα τους δήμους και κοινότητες της Κύπρου, μεταφέροντας το μήνυμά της αλλαγής. Έκανε, θυμάμαι, σε μια Κυριακή μόνο, 16 διαφορετικές ομιλίες.

Ήταν το επιτελείο Κασουλίδη που με τόλμη, δημιουργικότητα και πρωτοφανή ταχύτητα ανταποκρινόταν στις προκλήσεις. Όταν, για παράδειγμα, διαπιστώσαμε ότι μας στήριζαν πάνω από 50% των νέων και η πλειοψηφία των παραγωγικών ηλικιών, αλλά υστερούσαμε δραματικά στους μεγαλύτερους, με καιμπίνα ενεργοποιήσαμε τους νέους να πείσουν τους γονείς και τους παππούδες τους να ψηφίσουν για τα παιδιά τους αντί για το παρελθόν. Οι περιβόητες αρνητικές διαφημίσεις με τα «λάχανα», η αφίσσα με τον «Πινόκιο», ο συνεχής βομβαρδισμός μνημάτων από την κίνηση «Κύπρος 21» που είχε αγκαλιαστεί από χιλιάδες κόσμο που με πάθος εργαζόνταν για την εκστρατεία. Νέοι κυρίως, αλλά και πολλοί μεγαλύτεροι, που είτε είχαν, είτε δεν είχαν σχέση με την πολιτική, ένιωθαν την ανάγκη να πολεμήσουν μαζί μας. Και ήταν αυτή την επιτυχία μιας εκστρατείας από τη βάση της κοινωνίας (grass roots) που δεν είχαν ποτέ καταφέρει να καταγράψουν οι έρευνες ή να αντιληφθούν οι δύο μας εκλογικοί αντίπαλοι.

Ο κ. Κασουλίδης παρουσίασε, για πρώτη φορά, ένα ολοκληρωμένο, απόλυτα κοστολογημένο πρόγραμμα διακυβέρνησης και μεταρρύθμισης της χώρας, για το οποίο δούλεψαν εκατοντάδες άνθρωποι από όλα τα στρώματα της κοινωνίας.

Το σύνθημα «Η Κύπρος που κερδίζει» με το οποίο ξεκινήσαμε, το ευθύ και ξεκάθαρο «Μπροστά» με το οποίο ολοκληρώσαμε. Είχαμε ανθρώπους που επιβεβαίωναν τα στοιχεία (fact checkers). Αυτοί ήταν που ανέλυσαν το τι δεν έγινε στη διακυβέρνηση Παπαδόπουλου αποδομώντας πλήρως το επιχείρημα ότι είχε κάνει όσα είχε υποσχεθεί. Έγινε για πρώτη φορά στην Κύπρο η χρήση του διαδικτύου, του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και των κοινωνικών δικτύων σε οποιαδήποτε εκστρατεία, πολιτική ή εμπορική. Η Κύπρος, στα πρότυπα πολύ προηγμένων χωρών, έβλεπε ακόμη και σε επίπεδο επικοινωνίας, μια πολιτική προσπάθεια που ανοίγει δρόμους και να καθορίζει τάσεις. Υπήρχαν βέβαια πολύ σοβαρά εμπόδια. Πρώτο, το αρνητικό κλίμα που δημιουργούσαν οι δημοσκοπήσεις. Στις 100 περίπου που δημοσιοποιήθηκαν, μόνο δύο δεν μας είχαν τελευταίους. Κάτι που δεν επηρέαζε εμάς ή την εκστρατεία, δημι-

ουργούσε όμως πολύ βαρύ κλίμα και βεβαιότητα ήττας στην ηγεσία του Δημοκρατικού Συναγερμού. Έτσι, ενώ το κόμμα κατάφερε τη συσπείρωση, εντούτοις πολλά στελέχη προετοιμάζαν τη στάση τους με τον κ. Κασουλίδη εκτός 2ου γύρου από πολύ νωρίς, υπονομεύοντας άθελα τη δική μας προσπάθεια. Πολλοί ήταν και εκείνοι, εκτός κόμματος, που επένδυαν σε ήττα Κασουλίδη για να διαλυθεί η ιστορική μας παράταξη. Μια αβάστακτη ευθύνη που κουβαλούσαμε καθημερινά στους ώμους μας.

Από την άλλη, ήταν το Σχέδιο Ανάν και η απόρριψή του από το 76%. Εκεί στήριζε την εκστρατεία του ο αιμνηστος Τάσος Παπαδόπουλος και αυτό ήταν και το μεγάλο του λάθος. Κανείς δεν ψηφίζει γένη για το τι έκανε, αλλά για το τι πρόκειται να κάνει. Επί έναν ολόκληρο χρόνο εμείς περιγίγαμε πώς θα αλλάζουμε την Κύπρο και εκείνοι εξηγούσαν ότι η χώρα θα έπρεπε

να μείνει στάσιμη. Και εκεί ήταν που έχασε, απέναντι στο φρέσκο και σύγχρονο. Δεν θέλω να αναφερθώ ακόμη στο πώς διαφοροποιήθηκε η απόφαση του ΔΗΚΟ από τη στήριξη Κασουλίδη στη στήριξη Χριστόφια και ποια ήταν τα λάθη από τη δική μας πλευρά. Αισθάνομαι ότι οφείλω να το πράξω στο μέλλον. Υποχρεούμαι όμως να καταθέσω ότι η συγκεκριμένη πρωτοβουλία είχε ως πρωταγωνιστές τον απερχόμενο τότε πρόεδρο και το περιβάλλον του, με την ηγεσία το κόμματος τους να ακολουθεί.

Ο 2ος γύρος ήταν μία χιονοστιβάδα. Η βενζίνη τελείωσε για εμάς αυτή τη φορά, ένεκα κυρίως της πρωτοφανούς οργανωτικής κινητοποίησης του ΔΗΚΟ. Το ΑΚΕΛ, ακολουθώντας την προσφιλή του μέθοδο της δαιμονοποίησης προσώπων, επιτέθηκε ανήθικα στη θυγάτρα του κ. Κασουλίδη. Κατάφερε να μην επιτρέψει τον ουσιαστικό διάλογο και να μας αποσυντονίσει

σε κάποιο βαθμό. Εμείς επικεντρωθήκαμε στις πολλές προσωπικότητες που δίδωσαν στήριξη στην υποψηφιότητα Κασουλίδη, καθώς και στην αντίφαση της εκλογής του αιμνηστού Δημήτρη Χριστόφια με την ευρωπαϊκή κατεύθυνση που χρειαζόταν η χώρα.

Ο κ. Κασουλίδης πέτυχε τη δεύτερη Κυριακή να πάρει 14% περισσότερο, χωρίς καμιά περαιτέρω κοινοτική στήριξη, πλησιάζοντας το 47%. Δεν ήταν αρκετό. Είχαμε κερδίσει την κοινωνία, αλλά είχε χαθεί το κοινοτικό παζάρι. Κανείς δεν μπορεί να περιγράψει υποθετικά πώς θα ήταν η χώρα, εάν το αποτέλεσμα εκείνων των εκλογών ήταν το αντίθετο. Αισθάνομαι όμως απόλυτα βέβαιος, ότι η Κύπρος θα ήταν μία πολύ καλύτερη χώρα και ο ρους της ιστορίας πολύ διαφορετικός.

Ο κ. Μιχάλης Σοφοκλέους είναι βουλευτής ΔΗΣΥ Λευκωσίας - Σντονιστής επιτελείου Ιωάννη Κασουλίδη 2008.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ

Η πιο εμπνευσμένη εκστρατεία

Από το καλοκαίρι του 2007 μέχρι τον 2ο γύρο των προεδρικών εκλογών τον Φεβρουάριο του 2008, γύρω από την υποψηφιότητα του Δημήτρη Χριστόφια, πραγματοποιήθηκε η πιο εμπνευσμένη προεκλογική εκστρατεία. Όχι μόνο από επικοινωνιακής άποψης αλλά κυρίως για τον ενθουσιασμό που προκάλεσε σε χιλιάδες ανθρώπους, οι οποίοι εργάστηκαν με πραγματική αυταπάρα για αυτή την υποψηφιότητα. Ο ενθουσιασμός όσων υποστήριξαν τον Δημήτρη Χριστόφια και κυρίως του κόσμου της Αριστεράς ήταν πρωτόγνωρος. Η αυταπάρα, η πίστη, η αφοσίωση, όλα αυτά συναποτελέσαν την εμπνευσση που δόθηκε στο ένα τρίτο του λαού κατά τον πρώτο γύρο των εκλογών και στο 54% κατά το δεύτερο γύρο.

Το 2007 είχε προηγηθεί η ενίσχυση της «κυβερνησιμότητας» της Αριστεράς. Ο Δημήτρης Χριστόφιας είχε ανέλθει στο δεύτερο ψηλότερο πολιτειακό αξίωμα και πανθομολογούμενος διέπρεψε ως πρόεδρος της κυπριακής Βουλής. Στη διακυβέρνηση Τάσου Παπαδόπουλου για πρώτη φορά στελέχη του ΑΚΕΛ έγιναν υπουργοί και υπήρχε διάχυτη η αντίληψη στην κυπριακή κοινωνία ότι «οι υπουργοί του ΑΚΕΛ» ήταν οι καλύτεροι υπουργοί. Το σύνθημα Χριστόφια «Δίκαιη λύση, Δίκαιη κοινωνία» συνόψιζε μια πολιτική πρόταση η οποία μπορούσε να αγγίξει την πλειοψηφία του κυπριακού λαού.

Μέσα σε ένα ιστορικό πλαίσιο στο οποίο δέσποζε το δημοψήφισμα

Η διείδυση της υποψηφιότητας Χριστόφια στον χώρο κυρίως της ΕΔΕΚ αλλά και του ΔΗΚΟ και των Οικολόγων, του έδωσε τη δυνατότητα να εξισορροπήσει πλεονασματικά τις όποιες διαρροές ψηφοφόρων του ΑΚΕΛ προς την υποψηφιότητα Παπαδόπουλου.

του 2004 και όσα προηγήθηκαν αλλά και ακολούθησαν, ο Δημήτρης Χριστόφιας εξήγησε με αποτελεσματικότητα ότι στο Κυπριακό υπάρχουν τρεις σχολές σκέψης: εκείνοι που είναι έτοιμοι να απορρίψουν ένα έντιμο συμβιβασμό, εκείνοι που είναι έτοιμοι να δεχτούν τα πάντα και εκείνοι που ενώ επιζητούν με ζήλο τη λύση του Κυπριακού θέλουν αυτή τη λύση να υπηρετεί συγκεκριμένες αρχές. Ο Τάσος Παπαδόπουλος με μια σειρά από λανθασμένους χειρισμούς πριν και μετά το δημοψήφισμα, έδινε την εντύπωση ότι δεν μπορούσε να υπηρετήσει το στόχο για ένα έντιμο συμβιβασμό. Ο Γιάννης Κασουλίδης και η ηγεσία του Συναγερμού έστειλαν το μήνυμά ότι ήταν έτοιμοι να δεχτούν τα πάντα αλλά και να πράξουν πράγματα τα οποία στη δοσμένη συγκυρία ήταν απαράδεκτα για την πλειοψηφία του λαού (π.χ. καταγγελία της Κυ-

Η ανάδειξη του Δημήτρη Χριστόφια στην Προεδρία της Δημοκρατίας αποτέλεσε μία ιστορική καμπή στην πορεία της Αριστεράς στην Κύπρο.

πριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε.). Την ίδια στιγμή δεν μπορούσε κανένας να αμφισβητήσει τη βούληση του Δημήτρη Χριστόφια για λύση του Κυπριακού. Ήταν ο άνθρωπος που νηήθηκε του κινήματος της επαναπροσέγγισης για χρόνια, ο άνθρωπος με τις καλύτερες σχέσεις με τους Τουρκοκύπριους. Ταυτόχρονα, απέδειξε ότι μπορούσε να διεκδικήσει μια δίκαιη λύση, υψώνοντας το ανάστημά του εκεί όπου ήταν απαραίτητο.

Η δίκαιη κοινωνία έφερε στο

προσκήνιο το πλειοψηφικό ρεύμα της κοινωνίας που μέχρι τότε δεν είχε τον πρωταγωνιστικό ρόλο. Το όραμα για ποιοτικότερη παιδεία, αποτελεσματικότερη υγεία, ένισχυση των φτωχών και όσων έχουν ανάγκη, κινητοποίησε απίστευτες δυνάμεις στην κυπριακή κοινωνία. Με τον Δημήτρη Χριστόφια συμπαρατάχθηκαν κινήματα και προσωπικότητες από τον χώρο του Κέντρου μέχρι και τις παρυφές της Δεξιάς. Η διείδυση της υποψηφιότητας Χριστόφια στον χώρο κυ-

ρίως της ΕΔΕΚ αλλά και του ΔΗΚΟ και των Οικολόγων, του έδωσε τη δυνατότητα να εξισορροπήσει πλεονασματικά τις όποιες διαρροές ψηφοφόρων του ΑΚΕΛ προς την υποψηφιότητα Παπαδόπουλου.

Το σύνθημα «πολιτική με ανθρωπιά» ήταν σαν να ξεπήδησε αυθόρμητα μέσα από την κοινή εκτίμηση των κυπρίων πολιτών ότι ο Χριστόφιας ήταν Άνθρωπος και μπορούσε να προσδώσει στην πολιτική ανθρωπιά απέναντι στον κυνισμό που πολλές φορές προάγει η

εξουσία. Ακόμα και η μουσική με το «Οι Χαρταετοί» του Μ. Θεοδωράκη να δεσπόζει παντού, θύμιζε τις ιστορικές καταβολές της υποψηφιότητας, την ιστορία και την παράδοση του λαού μας. Οι κυπριακές σημαίες που κυριαρχούσαν παντού, υπογράμιζαν τον πατριωτικό και ενωτικό χαρακτήρα της υποψηφιότητας, η οποία μπορούσε να ομαλοποιήσει τις έντονες συγκρούσεις που έφερε το δημοψήφισμα.

Στους νέους ανθρώπους υπήρχε μια εκπληκτική κινητοποίηση και όπως κατέδειξαν οι δημοσκοπήσεις εξόδου, στις ηλικίες 18 - 24 ο Χριστόφιας κατέγραψε τότε ένα ποσοστό της τάξης του 38% στον πρώτο γύρο. Η ανάδειξη του Δημήτρη Χριστόφια στην Προεδρία της Δημοκρατίας αποτέλεσε μία ιστορική καμπή στην πορεία της Αριστεράς στην Κύπρο. Ενάμιση χρόνο μετά την εκλογή Χριστόφια στις ευρωεκλογές του 2009 το ΑΚΕΛ κατέγραψε το ψηλότερο ποσοστό που κατέγραψε ποτέ σε πολιτειακές εκλογές. Τον Μάη του 2011, τριετήμια χρόνια μετά την εκλογή Χριστόφια, το ΑΚΕΛ κατέγραψε αξιοσημείωτη άνοδο των ποσοστών του και όπως επεσημάναν διάφοροι παρατηρητές της τότε περιόδου, ήταν το μόνο κυβερνών κόμμα στην Ευρώπη που κατέγραψε άνοδο εν μέσω της οικονομικής κρίσης. Όλα άλλαξαν μετά το καλοκαίρι του 2011, αλλά αυτά είναι μια μεγάλη και διαφορετική ιστορία.

Ο κ. Χρήστος Χριστοφίδης είναι επαρχιακός γραμματέας ΑΚΕΛ Λευκωσίας - Κερύνειας.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ - 60 ΧΡΟΝΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο προεκλογικός που άλλαξε τις ισορροπίες

Η οικειοποίηση του «Όχι», το πρώτο φορά Αριστερά και η δυναμική Ιωάννη Κασουλίδη μετά τη διάσπαση του ΔΗΣΥ

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Κατά τις προεδρικές εκλογές του 2008, για πρώτη φορά τρεις υποψήφιοι, Τάσος Παπαδόπουλος, Δημήτρης Χριστόφιας και Ιωάννης Κασουλίδης διεκδικούσαν ισότιμα την προεδρία. Η Αριστερά έβαζε για πρώτη φορά τον δικό της πολιτικό αρχηγό, ως υποψήφιο για την προεδρία, ενώ ο ΔΗΣΥ για πρώτη φορά δεν διεκδικούσε με τον αρχηγό του κόμματος, καθώς η εικόνα του Νίκου Αναστασιάδη είχε φθαρεί μετά το δημοψήφισμα. Ο Τάσος Παπαδόπουλος, από την άλλη, επικερδώς αφενός να ενώσει το Κέντρο και αφετέρου να οικειοποιηθεί το 76% του «Όχι» στο δημοψήφισμα, διεκδικούσε με αξιώσεις επανεκλογή. Ήταν αναμφίβολα μία από τις πιο ιστορικές εκλογικές μάχες της Κυπριακής Δημοκρατίας με αρκετές ανατροπές και εκπλήξεις. Καθόλου τυχαίο ότι ο πρώτος γύρος έληξε με τον Τάσο Παπαδόπουλο να μένει εκτός, με ποσοστό 31,79% και στη δεύτερη Κυριακή να οδηγούνται ο Ιωάννης Κασουλίδης με 33,51% και ο Δημήτρης Χριστόφιας με 33,29%, με διαφορά μερικών χιλιάδων ψήφων.

Η οικειοποίηση του «Όχι»

Η φημολογία ότι ο Δημήτρης Χριστόφιας θα διεκδικούσε την Προεδρία της Δημοκρατίας το 2008, είχε ξεκινήσει πολύ νωρίς. Μάλιστα, στους διαδρόμους των κομμάτων συζητείτο ότι η συμφωνία ΑΚΕΛ-Τάσου, ήταν πως το κόμμα της Αριστεράς θα στήριζε την πρώτη πενταετία τον δεύτερο και το ΔΗΚΟ με τη σειρά του θα στήριζε στη συνέχεια τον υποψήφιο του ΑΚΕΛ για την δεύτερη πενταετία. Η αρχή της ρήξης, βεβαίως, ξεκίνησε μετά το δημοψήφισμα, αλλά η πλήρης ρήξη επιπλέον όταν ο Δημήτρης Χριστόφιας ζήτησε συνάντηση με τον Τάσο Παπαδόπουλο και τον Γιαννάκη Ομήρου για να αποφασίσουν και οι τρεις από κοινού ποιον θα στήριζαν για κοινό υποψήφιο, καθώς η συνεργασία των τριών κομμάτων θεωρείτο δεδομένη. Ενώ, λοιπόν, είχε προκαθοριστεί συνάντηση των τριών αρχηγών της συγκυβέρνησης, ο Γιαννάκης Ομήρου προχώρησε σε σύγκληση της Κεντρικής Επιτροπής της ΕΔΕΚ, στηρίζοντας ως υποψήφιο τον Τάσο Παπαδόπουλο. Αυτό θεωρήθηκε από τον Δημήτρη Χριστόφια και το ΑΚΕΛ, ως προσυνεννομένη κίνηση ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ για να προλάβουν τις όποιες εξελίξεις, να δεσμεύσουν το ΑΚΕΛ να τους ακολουθήσει, με αποτέλεσμα το ΑΚΕΛ να κινηθεί μόνο.

Τα αίτια της ήττας

Το 76% των πολιτών άλλωστε που ψήφισαν «Όχι» στο σχέδιο Ανάν έστειλε το μήνυμα στον Τάσο Παπαδόπουλο και τον περίγυρό του πως μπορούν να διεκδικήσουν την προεδρία, χωρίς τα δεκανίκια είτε της Αριστεράς είτε της Δεξιάς. Ο Γιώργος Λιλλήκας, ο οποίος είχε αποχωρήσει από το ΑΚΕΛ και ανέλαβε τότε επικεφαλής της προεκλογικής του, είχε περάσει το μήνυμα πως το ΑΚΕΛ, δεν έχει τη δυναμική αλλοτινών εποχών, ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα. Αυτή τη συγκυρία θα έπρεπε να την εκμεταλλευτούν έλεγαν πρόσωπα του επιτελείου. Γιατί είχε χάσει ο Τάσος Παπαδόπουλος δεδομένης και της δυναμικής του δημοψηφίσματος είναι κάτι που συζητήθηκε πολύ στο παρασκήνιο. Λίγο ότι το

Ο Τάσος Παπαδόπουλος επιχειρήσει να ενώσει το Κέντρο και να επανεκλεγεί χωρίς δεκανίκια από τα δύο μεγάλα κόμματα. Κίνηση που επιχειρήσει και ο Νικόλας Παπαδόπουλος το 2018.

Ο Δημήτρης Χριστόφιας επιχειρήσει να διασκεδάσει τις ανησυχίες της δεξιοστροφής κοινωνίας, ότι θα επέβαλλε ένα σοσιαλιστικό οικονομικό μοντέλο και καθ' όλη την εκστρατεία έκρυψε τις κόκκινες σημαίες.

Ο Δημήτρης Χριστόφιας, με το σύνθημα δικαία λύση δικαία κοινωνία, επιχειρήσει να παρουσιαστεί ως η μετριοπαθής τάση στο Κυπριακό, απέναντι στα δύο άκρα.

Η επιχειρήση δικαίωσης για το «Όχι» υπήρξε για πολλούς η συνταγή αποτυχίας της προεκλογικής καμπάνιας του Τάσου Παπαδόπουλου.

Κέντρο, όπως λέγεται, δεν ξέρει να κάνει εκλογές, λίγο ότι ο Τάσος Παπαδόπουλος και οι συνεργάτες του επαναπαύθηκαν στις δάφνες του «Όχι», ξόδεψαν πολλά χρήματα φέρνοντας δωρεάν –σε αντίθεση με τους άλλους υποψηφίους– τους φοιτητές, το ότι απέφυγαν στον προεκλογικό να θέσουν το πλάνο της επόμενης μέρας, αλλά περισσότερο επικεντρώθηκαν στο να δικαιωθούν για τη στάση τους στο δημοψήφισμα, λίγο το γεγονός ότι ο αποχωρήσας από το ΑΚΕΛ Γιώργος Λιλλήκας ήταν ο επικεφαλής της καμπάνιας του Τάσου Παπαδόπουλου και κατάφερε να συσπειρώσει το κόμμα γύρω από την υποψηφιότητα Δημήτρη Χριστόφια παρά να διασπάσει το ακροατήριο και σίγουρα ότι σε μία μερίδα του κόσμου πέρασε το αφήγημα ότι ο Τάσος Παπαδόπουλος δεν διαχειρίστηκε σωστά την επόμενη μέρα του δημοψηφίσματος. Κάπως έτσι οι συνεργαζόμενες με

Ο Ιωάννης Κασουλίδης βάσει δημοσκοπήσεων έμεινε εκτός του δεύτερου γύρου, ωστόσο, έκανε την έκπληξη και τερμάτισε πρώτος στον πρώτο γύρο.

Ο Ιωάννης Κασουλίδης κατερχόμενος ως ανεξάρτητος υποψήφιος, επιχειρήσει να απορροφήσει τους κραδασμούς της διάσπασης του ΔΗΣΥ, αλλά και την κακή εικόνα που είχε τότε το κόμμα και η ηγεσία του.

το ΔΗΚΟ δυνάμεις σκόρπισαν το βράδυ του πρώτου γύρου δεξιά και αριστερά, ξεκινώντας την ίδια στιγμή τα περί δημιουργίας τρίτου πόλου. Η ΕΔΕΚ μάλιστα είχε στηριξει τον Δημήτρη Χριστόφια λίγες ώρες μετά το αποτέλεσμα του δεύτερου γύρου.

Η αλλαγή 180 μοιρών

Το ερώτημα βεβαίως είναι τι μεσολάβησε τελικά ώστε το ΔΗΚΟ να ταχθεί υπέρ της υποψηφιότητας Δημήτρη Χριστόφια. Ο Τάσος Παπαδόπουλος είχε πει πως δεν πρόκειται να στηριξει κάποιον από τους δύο ανοικτά, καθώς θα αποχωρούσε από το πολιτικό σκηνικό και την όποια απόφαση θα λάμβανε ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Μάριος Καρογιάν. Αυτό όπως λέγεται, είπε, τόσο στον Δημήτρη Χριστόφια όταν τον επισκέφθηκε όσο και στον Ιωάννη Κασουλίδη, με τον πρώτο να αναφέρει στη μεταξύ τους συζήτηση πως έχει κάτι στον Μάριο Καρογιάν που δεν μπορεί να του το εγγυηθεί ο Ιωάννης Κασουλίδης, υπονοώντας την προεδρία της Βουλής. Στο παρασκήνιο, ωστόσο, λέγεται πως ο Τάσος Παπαδόπουλος ουδέποτε θα στήριζε υποψηφιότητα προερχόμενη από τον ΔΗΣΥ. Η ρήξη του με το κόμμα της Δεξιάς είχε άλλωστε διαφανεί από την περίοδο του δημοψηφίσματος με τις έντονες επικρίσεις του Νίκου Αναστασιάδη και ιδιαίτερα

την καταγγελία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. Ενώ όπως λέγεται υπήρξε καθ' αρχήν συμφωνία του Μάριου Καρογιάν για να στηριξει τον Ιωάννη Κασουλίδη, προχωρώντας σε διαμοιρασμό υπουργείων, σε μία μόλις ημέρα η ηγεσία του ΔΗΚΟ άλλαξε πλεύση και στήριξε τον Δημήτρη Χριστόφια. Στη συνεδρία της Γραμματείας, είχε ληφθεί η απόφαση στήριξης του Ιωάννη Κασουλίδη, στο εκτελεστικό γραφείο είχε μεταποτίσει την τελική απόφαση στην Κεντρική Επιτροπή του κόμματος. Εκεί ο στενός περίγυρος του Τάσου Παπαδόπουλου, Βασίλης Πάλλιας, Κυριάκος Κενεβέζος, Κίκης Θεοδότη και Νικόλας Παπαδόπουλος είχαν εκφράσει έντονη θέση εναντίον της στήριξης της υποψηφιότητας Κασουλίδη. Όπως λέγεται από στελέχη, ο Μάριος Καρογιάν αντιλήφθηκε το εσωκομματικό αντιπολιτευτικό ρεύμα που είχε να χειριστεί και επέλεξε να αιφνιδιάσει, αλλάζοντας 180 μοίρες και στηρίζοντας τελικώς την υποψηφιότητα Δημήτρη Χριστόφια. Κίνηση που τον έστειλε στην Προεδρία της Βουλής και στην αναβίωση της τριμερούς συμμαχίας.

Μία αυτόνομη πορεία

Η κίνηση του Ιωάννη Κασουλίδη να ανακοινώσει πρώτος την υποψηφιότητά του ως ανεξάρτητος υποψήφιος, συζητήθηκε εντόνος εκείνη την εποχή, καθώς κανείς δεν μπορούσε να θεωρήσει ανεξάρτητη την υποψηφιότητα ενός πρωτοκλασάτου στελέχους του ΔΗΣΥ. Η παρουσία του κ. Κασουλίδη στις Βρυξέλλες ως ευρωβουλευτής, αλλά και το μετριοπαθές του χαρακτήρα του θεωρείτο πως θα μπορούσε να απορροφήσει τους κραδασμούς της Δεξιάς παράταξης. Κραδασμοί που είχαν προκληθεί με τη διάσπαση του κόμματος μετά το δημοψήφισμα αλλά και να αποτελέσει το κατάλληλο χάπι της Δεξιάς απέναντι στο θερμό του χαρακτήρα του Νίκου Αναστασιάδη. Για πολλούς η υποψηφιότητα του Ιωάννη Κασουλίδη υπήρξε η κίνηση με την οποία ο Νίκου Αναστασιάδη για να κάψει τον κυριότερο του αντιπάλου σε μία μάχη που θεωρείτο προδιαγεγραμμένη η ήττα. Αν και πολλοί θεωρούσαν από την αρχή πως ο Ιωάννης Κασουλίδης θα μείνει εκτός της δεύτερης κούρσας, ο ίδιος κατ'άφευγε όχι μόνο να πάρει το εισιτήριο του δεύτερου γύρου, αλλά να τερματίσει πρώτος. Ο ΔΗΣΥ και κυρίως η Πινδάρου θεωρούνταν βαριδί για την προεκλογική και γι' αυτό ακριβώς τον λόγο ο Ιωάννης Κασουλίδης κατάφερε ως υποψήφιος έστω και για τα προσχήματα. Καθόλου τυχαίο ότι το επιτέλειο του κ. Κασουλίδη δεν ήταν αυστηρά κομματικό αλλά σε αυτό συμμετείχαν νεότερα στελέχη της τότε εποχής, μεταξύ άλλων ως εκπρόσωπος Τύπου ο νυν ευρωβουλευτής Λουκάς Φουρλάς, ο νυν βουλευτής Μιχάλης Σοφοκλέους και ο πρώην υπουργός υγείας Γιώργος Παμπορίδης. Το γεγονός ότι όλα τα κόμματα στήριξαν την υποψηφιότητα Δημήτρη Χριστόφια βεβαίως καταδεικνύει από την Τρίτη ότι η μάχη θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Σε αυτό συνέτεινε η αίσθηση που προκλήθηκε σε πολλούς ότι ο Ιωάννης Κασουλίδης, αν εκλεγόταν, θα χειραγωγεί από τον Νίκο Αναστασιάδη, ο οποίος μετά την καταγγελία της Κύπρου στην Ε.Ε. θεωρείται για πολλούς κόκκινο πανί και έτοιμος να δεχτεί την όποια λύση.

60 ΧΡΟΝΙΑ

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ανατροπές σε οικονομία, κράτος φέρνει το Σχέδιο Ανάκαμψης

Δέκα σημαντικές παρεμβάσεις που έχουν κατατεθεί προς έγκριση στην Ε.Ε.

Του Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΚΟΥ

Ένα παράλληλο «κυβερνητικό πρόγραμμα» προκύπτει μέσα από το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης, που περιλαμβάνει επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις σε όλους τους τομείς κυβερνητικής δραστηριότητας και κινείται σε τέσσερις άξονες. Το σχέδιο συνιστά μια μεγάλη «ανατροπή» σε σχέση με το πώς η Ελλάδα μέχρι τώρα δομούσε τα προγράμματα ΕΣΠΑ, τα οποία κατά παράδοση καταρτιζόταν με βάση τοπικά συμφέροντα και προτεραιότητες υπουργών και βουλευτών, καθώς αποτελεί ένα συνεκτικό και αλληλοσυμπληρούμενο πλαίσιο που έχει στόχο τη συνολική μετάβαση της χώρας σε μια νέα εποχή. Το σχέδιο, που αριθμεί συνολικά 2.400 σελίδες, διαμορφώθηκε με βάση και την Έκθεση Πισσαρίδη υπό τις οδηγίες του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη. Καθοριστικό ρόλο στη σύνταξη του διαδραμάτισαν ο αναπληρωτής υπουργός Οικονομικών Θ. Σκυλακάκης, οι στενοί συνεργάτες του κ. Μητσοτάκη, Α. Σκέρτσος και Αλ. Πατέλης, καθώς και οι Δημ. Σκάκος, γ.γ. Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ, και Μιχ. Αργυρού, πρόεδρος ΣΟΕ.

Μεταξύ άλλων, το σχέδιο προβλέπει τις εξής δέκα παρεμβάσεις:

- Μετάβαση σε ένα νέο ενεργειακό μοντέλο, φιλικό προς το περιβάλλον, με την απλοποίηση διαδικασιών αδειοδότησης για ΑΠΕ.
- Ενίσχυση των υποδομών προστασίας από τις φυσικές καταστροφές με την κατασκευή περιφερειακών επιχειρησιακών κέντρων Πολιτικής Προστασίας και στις 13 περιφέρειες της χώρας.
- Συνδεσιμότητα για πολίτες, επιχειρήσεις και κράτος. Το έργο θα περιλαμβάνει την εγκατάσταση υποδομής οπτικών ινών σε κτίρια, αλλά και τη σύνδεση νησιών μέσω σύγχρονων υποβρυχίων καλωδίων.
- Ψηφιακό μετασχηματισμό με βασικό στόχο τη διαλειτουργικότητα συστημάτων και την αλληλοσυσχέτιση των δεδομένων που συλλέγει, διαχειρίζεται και συντηρεί το κράτος. Αλλά και φορολογικά κίνητρα για την ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων μέσω

Το σχέδιο, που αριθμεί 2.400 σελίδες, διαμορφώθηκε με βάση και την Έκθεση Πισσαρίδη υπό τις οδηγίες του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη (φωτ. από τη συνεδρίαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής την περίοδο προ πανδημίας - αριστερά, ο κ. Χριστόφορος Πισσαρίδης).

Για πρώτη φορά κατατίθενται προτάσεις για αξιοποίηση κοινοτικών πόρων με γνώμονα τη συνολική μετάβαση της χώρας σε μια νέα εποχή και όχι με βάση πολιτικά ή τοπικά συμφέροντα.

υπεραποσβέσεων δαπανών (έως και 200%).

- Αύξηση των θέσεων εργασίας και προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας με επανακατάρτιση του εργατικού δυναμικού και με την ευκαιρία απόκτησης εργασιακής εμπειρίας μέσω πρακτικής πλήρους απασχόλησης επί πληρωμή.
- Ψηφιακό μετασχηματισμό των υπηρεσιών Υγείας με ανάπτυξη των τηλεϊατρικών, του εθνικού αποθέματος ιατρικού εξοπλισμού και

ενός συστήματος κλινικών πληροφοριών για την υποστήριξη ασθενών με ογκολογικά και κακοήγη αιματολογικά νοσήματα.

- Εξορθολογισμό και ενίσχυση των κοινωνικών επιδομάτων. Προκειμένου να υπάρχει καλύτερος έλεγχος, η καταβολή θα γίνεται μέσω προπληρωμένων καρτών, ενώ θα αυτοματοποιηθεί ο έλεγχος για όσους ζουν εκτός χώρας.
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος Δικαιοσύνης με την εισαγωγή ψηφιακών εργαλείων και την κατάρτιση δικαστών και δικαστικών υπαλλήλων σχετικά με την οργάνωση διαχειριστικής υποθέσεων.
- Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, αλλά και ανάδειξη του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα ως ολοκληρωμένου αναπτυξιακού μοχλού των τοπικών κοινωνιών.
- Χρηματοδοτικά εργαλεία για ιδιωτικές επενδύσεις με έμφαση, μεταξύ άλλων, στους τομείς των πράσινων και ψηφιακών τεχνολογιών.

«Φρένο» σε κακοπληρωτές - κόκκινα δάνεια

«Τεϊκος προστασίας», κατά των στρατηγικών κακοπληρωτών, των θαλασσοδανείων, αλλά και όσων λημιούνται ή σπαταλούν τα χρήματα του Δημοσίου, θα επιχειρήσει να ορθώσει με τη βοήθεια του Ταμείου Ανάκαμψης. Επί της ουσίας η κρίση του κορωνοϊού επιχειρείται να αξιοποιηθεί ως ευκαιρία, ώστε να διαμορφωθούν οι απαιτούμενες θεσμικές δικλίδες που θα αποτρέπουν φαινόμενα που οδήγησαν τη χώρα στο χείλος της χρεοκοπίας.

Βασικά εργαλεία στη συγκεκριμένη κατεύθυνση, τα οποία θα διαμορφωθούν με τη συνδρομή των κοινοτικών πόρων, θα είναι η δημιουργία:

- Γραφείου πιστώσεων.
  - Παρατηρητηρίου πιστωτικής επέκτασης.
  - Συστήματος διοικητικής και οικονομικής παρακολούθησης του Δημοσίου.
- Σύμφωνα με το κυβερνητικό σχέδιο που έχει κατατεθεί προς έγκριση στην Κομισιόν, στο μέτωπο της ενίσχυσης του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών προβλέπεται η δημιουργία μηχανισμών για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας για φυσικά πρόσωπα και νομικές οντότητες (επιχειρήσεις), αλλά και η συλλογή στοιχείων που θα αξιοποιούνται εάν τούτο καταστεί αναγκαίο, κατά τη σύγκριση μέτρων αναδιάρθρωσης χρέους. Μάλιστα, από το γραφείο πιστώσεων θα αξιολογείται και «η παρελθοντική συμπεριφορά κάθε ενδιαφερομένου προς όλες τις οντότητες του δημόσιου τομέα», ως προς τη συνέπεια στις πληρωμές.

Ενώ παράλληλα θα συγκροτηθεί

όργανο με τις κεραιές στραμμένες στην παροχή των νέων χορηγήσεων, αλλά και στην πορεία αποπληρωμής τους, ώστε να μη δημιουργηθεί μια ακόμη γενιά κόκκινων δανείων.

Επί της ουσίας η χορήγηση νέων δανείων, καθώς και η αναδιάρθρωση χρεών στο Δημόσιο και στις τράπεζες θα «περνάει» από το σύστημα πιστώσεων και το παρατηρητήριο πιστωτικής επέκτασης. Τα στοιχεία τα οποία θα αντλούνται από όλες τις πρόσφορες πηγές θα προμοδούσουν ή

Αποτελεσματικός έλεγχος με τη δημιουργία γραφείου πιστώσεων και παρατηρητηρίου πιστωτικής επέκτασης.

θα «κόβουν» τους ενδιαφερόμενους από τη χορήγηση νέων δανείων ή την αναδιάρθρωση παλαιών, ενώ θα κρίνουν ενδεχομένως και τη δυνατότητα ένταξης στις εκάστοτε ευνοϊκές ρυθμίσεις των υπουργείων Οικονομικών και Εργασίας.

Ειδικότερα, σε σχέση με τα ανωτέρω, στο ελληνικό σχέδιο αναφέρεται:

Δημιουργία γραφείου πιστώσεων: «Η συγκεκριμένη επένδυση στοχεύει στη δημιουργία γραφείου πιστώσεων για την παραγωγή αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας για φυσικά πρόσωπα και νομικές οντότητες. Στο πλαίσιο των αναγκών της συγκεκριμένης επένδυσης, εντός των δράσε-

ων συμπεριλαμβάνονται η ανάπτυξη του συστήματος αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, καθώς και η σύνδεση με άλλους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Η καλύτερη αξιολόγηση και κατανόηση της πιστοληπτικής ικανότητας με βάση την παρελθοντική συμπεριφορά προς όλες τις οντότητες του δημόσιου τομέα θα επιτρέψει τον περιορισμό των κινήτρων αθέτησης υποχρεώσεων, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι το σύνολο των οντοτήτων του δημόσιου τομέα λειτουργεί διαθέτοντας την ίδια πληρωσιμότητα κατά τη σύγκριση μέτρων αναδιάρθρωσης χρέους».

Δημιουργία παρατηρητηρίου πιστωτικής επέκτασης: «Η δημιουργία του παρατηρητηρίου πιστωτικής επέκτασης θα διευκολύνει τη λήψη αποφάσεων σε σχέση με πολιτικές που στοχεύουν στην καλύτερη κατανομή νέων δανείων που παρέχονται από τις τράπεζες. Η ίδρυση του παρατηρητηρίου αναμένεται να εξαλείψει την ασύμμετρη πληροφόρηση μεταξύ των ελληνικών αρχών και των τραπεζών σχετικά με την πιστωτική επέκταση και να παρέχει βοήθεια για επαρκώς ενημερωμένες αποφάσεις και στοχευμένες πολιτικές. Το έργο αποτελεί μέρος της ευρύτερης πρωτοβουλίας που σχετίζεται με την παρακολούθηση και βελτίωση των δημόσιων πολιτικών, σχετικά με την παροχή νέων δανείων».

Όμως, όπως προαναφέρθηκε, στόχος της κυβέρνησης είναι οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης να αξιοποιηθούν και προκειμένου να μη τάζει και στα οικονομικά του Δημοσίου. Όπως αναφέρει αρμόδια κυβερνητική

«Ενεση» ενός δισ. στην οικονομία

Περί το ένα δισ. ευρώ από πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης προτίθεται να «ρίξει» η κυβέρνηση στην πληττόμενη από τον κορωνοϊό οικονομία κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021. Με δεδομένο ότι τα ποσά του Ταμείου δεν είναι άμεσα διαθέσιμα, θα καταβληθούν από το κονδύλι των δημοσίων δαπανών του προϋπολογισμού και θα «επιστραφούν» όταν αρχίσουν να εισρέουν οι κοινοτικοί πόροι. Λόγω της συγκεκριμένης ιδιαιτερότητας, ο αναπληρωτής υπουργός Οικονομικών Θ. Σκυλακάκης έχει αποφασίσει να χρησιμοποιηθούν τα πλέον «ασφαλή» έργα, δηλαδή εκείνα για τα οποία θεωρείται βέβαιο ότι δεν θα υπάρξουν ενστάσεις από πλευράς Ε.Ε. Μεταξύ αυτών που βρίσκονται ψηλά στην ατζέντα και αναμένεται να «κλειδώσουν» το αμέσως επόμενο διάστημα είναι: Η τηλεκπαίδευση με την προμήθεια τμήματι συνολικού κόστους περίπου 100 εκατ. ευρώ. Μία από τις φάσεις του «Εξοικονομικό κατ'οίκον». Η προώθηση του εγχειρήματος για τα ολοκληρωμένα χωροταξικά σχέδια. Ένα τμήμα της ψηφιακής μετάβασης που προωθεί το υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής. Σημειώνεται ότι η Βίβλος του Ψηφιακού Μετασχηματισμού που τέθηκε την Πέμπτη σε διαβούλευση περιλαμβάνει συνολικά 450 έργα με ορίζοντα ολοκλήρωσης το 2025, που θα χρηματοδοτηθούν με 6,4 δισ. ευρώ, δηλαδή με το 20% περίπου του Ταμείου Ανάκαμψης. Επίσης, αναμένεται να διοχετευθούν κονδύλια στο «Εξοικονομικό» για τις επιχειρήσεις και σε κάποια από τα προγράμματα κατάρτισης του υπουργείου Εργασίας.

Σε θέσεις... προεκλογικής μάχης ο ΣΥΡΙΖΑ

Τι λέει ο Αλ. Τσίπρας σε συνεργάτες του

Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ

Οι κλειστές συσκέψεις που πραγματοποιήθηκαν την εβδομάδα που πέρασε στην Κουμουνδούρου –το περιεχόμενο των οποίων είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ»– κάνουν σαφές πως στον ΣΥΡΙΖΑ ετοιμάζουν μετωπική σύγκρουση με το Μαξίμου, που θα θυμώσει σε πολλά σημεία προεκλογική περίοδο. Η αποστραφή του Αλέξη Τσίπρα στη σύσκεψη που είχε με υγειονομικούς και μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής την Παρασκευή είναι ενδεικτική του πολεμικού κλίματος που προωθείται από την αξιωματική αντιπολίτευση.

Σύμφωνα με αποκλειστικές πληροφορίες της «Κ», ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ τόνισε πως «η κυβέρνηση μπροστά στις δραματικές εξελίξεις παίζει ένα παιχνίδι απόδοσης ευθυνών. Μην έχετε αμφιβολία, ο κ. Μητσοτάκης δεν θα διστάσει καθόλου μετά τους υπουργούς του να καταστήσει και τα μέλη της Επιτροπής εξιλαστήρια θύματα για την αποτυχία στη διαχείριση της πανδημίας». Με αυτόν τον τρόπο ο κ. Τσίπρας έδειξε πως θα πιέσει ακόμα πιο πολύ για τη δημοσιοποίηση των πρακτικών της Επιτροπής Εμπειρογνημών, καθώς στην ίδια σύσκεψη, παρουσία μεταξύ άλλων του Ανδρέα Ξανθού, του επικεφαλής της Κλινικής COVID-19 του «Ευαγγελισμού» Γιάννη Καλομενίδη και του επιδημιολόγου Τάκη Παπανικολάου, πρόσθεσε πως η κυβέρνηση αρνείται να δώσει τα στοιχεία «γιατί φοβάται αποκάλυψης για πολιτικές αποφάσεις που αγνοούν τις εισηγήσεις των ειδικών και ελλιπή ενημέρωση της Επιτροπής».

Στην άλλη σύσκεψη που έγινε στην Κουμουνδούρου, την Πέμπτη, ο Αλέξης Τσίπρας μιλώντας στους στενούς συνεργάτες του αύξησε το επίπεδο του συναγερμού μέσα στο κόμμα σχετικά με τις προθέσεις του πρωθυπουργού. Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες της «Κ», επισήμανε πως «τα στοιχεία της οικονομικής κατάρρευσης είναι τρομακτικά. Ο Μητσοτάκης έχει ήδη ανοίξει τη δεύτερη επιστολή, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις πολιτικές εξελίξεις». Ανεξάρτητα από το αν ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ επιχειρεί μαζί με το σενάριο των πρόωρων εκλογών να «κάψει» και τον ανασχηματισμό που φέρεται να σχεδιάζεται («ρίξ' τα στους υπουργούς σου», αναφέρει το ανέκδοτο στη δεύτερη επιστολή), σίγουρα δεν θέλει να αφήσει την περιπέτεια της πανδημίας να πάει χαμένη πολιτικά. Από τη στιγμή που στην αξιωματική αντιπολίτευση έχουν αναδείξει ως «αγκάθια» της κυβέρνησης τα υπουργεία Υγείας, Οικονομίας, Παιδείας και Ανάπτυξης, επιθυμούν να μη χρειαστεί να μπουκνουν στη διαδικασία να ψάχνουν για νέους «αδύναμους κρίκους».

Οι δημοσκοπήσεις

Για πρώτη φορά ύστερα από 17 μήνες τα ποιοτικά στοιχεία των δημοσκοπήσεων που αφορούν την πανδημία και τη διαχείριση της κυβέρνησης έφθαν χαμόγελα στην Κουμουνδούρου πως η αντιπολίτευση που ασκείται αρχίζει να αποδίδει καρπούς. Με αυτό το σκεπτικό, δεν ήταν τυχαία η παρέμβαση του Αλέξη Τσίπρα την Πέμπτη στη Βουλή, όπου έκανε σαφές πως δεν θα αφήσει τίποτα να πέσει κάτω σε σχέση με τον κορωνοϊό. Η εκδίωξη των κρουσμάτων, οι αριθμοί που παραμένουν σε υψηλά επίπεδα, τα περί διπλάς καταγραφής, ακόμα και η φωτογραφία του πρωθυπουργού στην Πάρνηθα, αποτέλεσαν την προμετωπίδα της αντιπίεσης του ΣΥΡΙΖΑ.

Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, ο

αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης ανέφερε σε στενό κύκλο στελεχών πως «οι προτάσεις μας για την αναγέννηση του ΕΣΥ είναι πλειοψηφικές στην κοινωνία. Οφείλουμε να συνεχίσουμε στον δρόμο της διεκδικητικής και τεκμηριωμένης αντιπολίτευσης», θέλοντας να στείλει και ένα ξεκάθαρο μήνυμα σε σχέση με τις κορώνες που έχουν ακουστεί κατά καιρούς μέσα στο κόμμα και δεν αποτελούν κομμάτι του στρατηγικού σχεδιασμού. Συμπλήρωσε, μάλιστα, πως «ταυτόχρονα με την πολιτική και προγραμματική μας προετοιμασία οφείλουμε να οργανώσουμε την καθημερινή δουλειά της κοινωνικής αλληλεγγύης».

Στην Κουμουνδούρου καταθέτον συνεχώς τροπολογίες στη

Ο Αλέξης Τσίπρας πραγματοποίησε τηλεδιάσκεψη με τους τομάρχες του κόμματος, από τους οποίους ζήτησε να μην αφήσουν τους υπουργούς σε «κλωρό κλαρί».

«Μην έχετε αμφιβολία, ο κ. Μητσοτάκης δεν θα διστάσει να καταστήσει και τα μέλη της Επιτροπής εξιλαστήρια θύματα για την αποτυχία στη διαχείριση της πανδημίας».

Βουλή ζητώντας τη δημοσιοποίηση των πρακτικών της Επιτροπής Εμπειρογνημών, την πληρωμή των εφημερίων στα νοσοκομεία και τη δωρεάν επανασύνδεση και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος σε πληττόμενες ομάδες πληθυσμού. Επιχειρούν με κάθε τρόπο να αποδομήσουν το υγειονομικό success story που είχε φτιάξει ο Κυριάκος Μητσοτάκης μέχρι το καλοκαίρι και να παρουσιάσουν ως πλιττόμενη κατάσταση τον εμβολιασμό. Οι εμφανίσεις του Γιώργου Σταθάκη στα γραφεία του κόμματος έχουν πυκνώσει, αφού ετοιμάζει το πρόγραμμα που απαντάει στο σχέδιο Πισσαρίδη, και ο Δημήτρης Τζανακόπουλος οργανώνει τον ΣΥΡΙΖΑ περιφερειακά.

Την προηγούμενη εβδομάδα, σύμφωνα με πηγές που μίλησαν στην «Κ», ο πρόεδρος πραγματοποίησε τηλεδιάσκεψη με τους τομάρχες, από τους οποίους ζήτησε ούτε λίγο ούτε πολύ να μην αφήσουν τους υπουργούς σε «κλωρό κλαρί». Επιθεωρεί τα νοσοκομεία που βρίσκονται στο «κόκκινο», συναντάει παραγωγικούς φορείς και δηλώνει σε κάθε εμφάνισή του «παρών» στην επόμενη ημέρα της πανδημίας, με το σύνθημα «μετά θα λογαριαστούμε». Μόνο ως εκλογική ετοιμότητα θα μπορούσε να ερμηνευθεί όλη αυτή η κινητικότητα στην Κουμουνδούρου, προκειμένου το κόμμα, όταν έρθει εκείνη η ώρα, που δεν θα συμβαδίσει με την εξάντληση των χρονικών ορίων του Συντάγματος, να μην πασιέ στον ύπνο.

Τα εμβόλια και πόσο θα αλλάξουν τη ζωή μας

Κορυφαίοι επιστήμονες στην «Κ»

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

«Τα εμβόλια για τον κορωνοϊό θα μας παρέχουν προστασία για μεγάλο χρονικό διάστημα». «Το καλοκαίρι θα απολαύσουμε τις αγκαλιές και τις γιορτές που τώρα στερούμαστε». «Ακόμη και αν ο ιός μεταλλαχθεί, τα εμβόλια, χάρη στις νέες τεχνολογίες, εύκολα θα προσαρμοστούν στις μεταλλάξεις και θα παραμείνουν αποτελεσματικά». Αυτά είναι μερικά μόνον από όσα άκουσα από εννέα διακεκριμένους Έλληνες επιστήμονες του εξωτερικού. Μπήκαν

«Αν θέλουμε να κρατήσουμε τη δουλειά μας, να ανοίξουμε τα μαγαζιά μας, να φιλιόμαστε και να ταξιδεύουμε, χρειάζεται ομαδική δράση».

και άλλα θέματα στην κουβέντα, όπως οι πιστοί των μέτρων και οι αντιρρήσεις, καθώς και η πρακτική και η βιοηθική διάσταση των εμβολιασμών.

Και μολονότι τα ευχάριστα νέα δεν λείπουν –όπως η έγκριση στη Βρετανία του εμβολίου των Pfizer/BioNTech, λίγες εβδομάδες πριν πέσει η αυλαία του ζοφερού 2020–, πολλοί προβληματισμοί για την εξέλιξη της πανδημίας θα κληροδοτηθούν και στην επόμενη χρονιά, δίνοντας υλικό για απολογισμούς και προβλέψεις. Πόσο δρόμο έχουμε διανύσει; Πόσο θα χρειαστεί ακόμη να διανύσουμε;

«Όλοι οι δρόμοι οδηγούν στο εμβόλιο. Τα κοκτέιλ αντισωμάτων δεν έφεραν τα αποτελέσματα τα οποία αρχικά θεωρήσαμε ότι θα είχαν. Οι ομάδες που ασχολούνται με το πλάσμα, το οποίο επίσης στερείται αποτελεσματικότητας σε σοβαρές επιπλοκές της COVID-19, δεν έχουν δώσει, κατά τη γνώμη μου, επαρκείς επιστημονικές απαντήσεις: ποιοι ασθενείς βοηθούνται περισσότερο, ποια είναι η καλύτερη στιγμή στην πορεία της νόσου για να χορηγηθεί; Και σε κάθε περίπτωση, και τα αντισώματα, και το πλάσμα δίνονται σε όσους ήδη νοσούν. Αντιθέτως, οι εξελίξεις στο πεδίο της

πρόληψης, δηλαδή των εμβολίων, είναι εντυπωσιακές, με μια ταχύτητα που προηγουμένως δεν υπάρχει στην ιστορία της Ιατρικής. Υπό «κανονικές» συνθήκες, για την παραγωγή ενός εμβολίου απαιτούνται πέντε έως δέκα χρόνια και τώρα αυτό έγινε εφικτό μέσα σε μερικούς μήνες. Δεν έχουμε πάντως φτάσει ακόμη στο τέρμα. Δεν είναι τυχαίο ότι καμιά εταιρεία από όσες συνεργαζόμαστε δεν προγραμματίζει συνάντηση διά ζωής πριν από τον Ιούνιο του 2021. Με λίγα λόγια, συνεχίζουμε να προφυλάσσουμε τον εαυτό μας και τους άλλους και περιμένουμε τη σειρά μας να εμβολιαστούμε», λέει στην «Κ» από τη Νέα Υόρκη ο Στέλιος Παπαδόπουλος, πρόεδρος της Biogen, μιας από τις μεγαλύτερες εταιρείες βιοτεχνολογίας διεθνώς.

Ο κ. Παπαδόπουλος ανήκει στη μεγάλη «οικογένεια» των Ελλήνων επιστημόνων που διαπρέπουν στο εξωτερικό. Όπως και ο Σπύρος Αρταβάνης-Τσάκωνας, καθηγητής Κυτταρικής Βιολογίας στην Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ και πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας (ΕΣΕΤΕΚ), με τον οποίο μιλήσαμε για τους αρνητές του ιού και των εμβολίων. «Πάντα θα υπάρχουν αμετάπειστοι, καθώς και άλλοι που θα ελπίζουν ότι κάτι μεταφυσικό θα εμποδίσει τη μόλυνσή τους ή, ακόμη χειρότερα, που θα συνεχίσουν να πιστεύουν ότι πανδημία δεν υπάρχει. Και όμως, το εμβόλιο είναι ο μόνος τρόπος για να καταπολεμηθεί ο ιός. Είναι υποχρέωσή μας όχι μόνο στον εαυτό μας αλλά και, πιο σημαντικό, στους γύρω μας», τονίζει. Ο Γιώργος Παυλάκης, ιατρός, ερευνητής στο Εθνικό Ινστιτούτο Καρκίνου των ΗΠΑ, συμφωνεί: «Το εμβόλιο είναι ο μόνος τρόπος να σταματήσουμε τον ιό και να επιστρέψουμε σταδιακά στην κανονικότητα. Ο καθένας μας θα πρέπει να «βάλει πλάτη» ώστε να τελειώσουμε με την επιδημία. Αν θέλουμε να κρατήσουμε τη δουλειά μας, να ανοίξουμε τα μαγαζιά μας, να φιλιόμαστε και να ταξιδεύουμε, χρειάζεται ομαδική δράση. Αν έχουμε εμβόλια και δεν τα εφαρμόζουμε, είμαστε άξιοι της τύχης μας».

Σημειώσεων ότι όλοι οι επιστήμονες δήλωσαν ότι θα εμβολιαστούν, γιατί είναι διαφορετική η εξέλιξη ενός παθογόνου σε έναν εμβολιασμένο πλανήτη.

«Δεν έχουμε φτάσει ακόμη στο τέρμα. Με λίγα λόγια, συνεχίζουμε να προφυλάσσουμε τον εαυτό μας και τους άλλους και περιμένουμε τη σειρά μας να εμβολιαστούμε», λέει ο Στέλιος Παπαδόπουλος, πρόεδρος της Biogen, μιας από τις μεγαλύτερες εταιρείες βιοτεχνολογίας διεθνώς.

Οι ερωτήσεις

1 Με ποιο επιχειρήμα θα προσπαθούσατε να πείσετε κάποιον που ενδοικονομικά έχει ενδοισμούς για το εμβόλιο;

2 Από όσα έχουν μέχρι στιγμής ανακοινωθεί, ποιο από τα εμβόλια σας δημιουργεί μεγαλύτερη εμπιστοσύνη;

3 Η έναρξη των εμβολιασμών θα οδηγήσει πιθανότατα σε μεταλλάξεις του κορωνοϊού (λόγω της «πίεσης» που θα δεχθεί ο ιός). Πόσο αποτελεσματικό πιστεύετε ότι θα είναι το/α εμβόλιο/α;

4 Εμβόλιο ή φαρμακευτικές παρεμβάσεις; Ποιο «όπλο» προβλέπετε να είναι πιο αποτελεσματικό;

5 Μια πρόβλεψη για τη νέα χρονιά: πώς περιμένετε να κυλήσει σε σχέση με την πανδημία;

Γεώργιος Κασσιώτης, διευθυντής του Εργαστηρίου Ρετροϊκής Ανοσολογίας στο Ινστιτούτο Francis Crick και καθηγητής Ρετροϊολογίας στο Imperial College

«Η COVID-19 μπορεί να προληφθεί»

1 Στις περισσότερες περιπτώσεις το ανοσοποιητικό μας σύστημα μπορεί να καταπολεμήσει τον ιό (99 στις 100), ακόμη και χωρίς εμβολιασμό, γλιτώνοντάς μας από τον θάνατο. Οι νέοι είναι λιγότερο πιθανό να νοσήσουν σοβαρά και ίσως μπουκ στον πειρασμό να πιστέψουν ότι δεν χρειάζεται να εμβολιαστούν. Ωστόσο, ολόένα και πιο πολύ συνειδητοποιούμε ότι η μάχη με τον κορωνοϊό δεν είναι χωρίς συνέπειες. Ακόμη και σε εντελώς ασυμπτωματικές λοιμώξεις, έχουν τεκμηριωθεί αρκετές περιπτώσεις υποκλινικών βλαβών στους πνεύμονες. Επίσης, ο ιός μπορεί να «κρυφτεί» στο έντερο συμπτωματικών φορέων για μήνες. Γνωρίζουμε πλέον και κάποιες μακροπρόθεσμες συνέπειες της λοίμωξης, όπως κόπωση και άγχος. Επιπλέον, ο κίνδυνος ψυχιατρικών διαταραχών διπλασιάζεται σε ασθενείς COVID-19. Όλα αυτά είναι ένα μόνο μέρος του κόστους που θα πληρώναμε ως ανθρωπότητα –μαζί με έναν τεράστιο αριθμό θανάτων– για να αποκτίσουμε φυσική ανοσία. Θα ήταν πα-

«Από την έκταση των εμβολιασμών θα κριθεί εάν θα χαλαρώσουν τα μέτρα δημόσιας υγείας».

ράλογο, λοιπόν, να μη «χτίσουμε» ανοσία μέσω του εμβολιασμού.

2 Προς το παρόν οι περισσότερες διαφορές τους έχουν να κάνουν με την παραγωγή και τη διανομή τους, και λιγότερο με την αποτελεσματικότητα ή την ασφάλειά τους. Όλα τα εμβόλια που έχουν δοκιμαστεί έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά, πολύ πά-

νω από το απαιτούμενο όριο (50%). Αυτό είναι σπάνιο: δεν έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά όλα τα εμβόλια που έχουν δοκιμαστεί στο παρελθόν κατά άλλων λοιμώξεων όπως το AIDS, η ελονοσία ή η φυματίωση» στην πραγματικότητα, τα περισσότερα απέτυχαν. Φαίνεται ξεκάθαρα, λοιπόν, ότι η COVID-19 είναι μια νόσος που μπορεί να προληφθεί με εμβόλιο κι έτσι ενισχύεται το επιχειρήμα της αναγκαιότητας του εμβολιασμού.

3 Υπάρχουν γνωστές μεταλλάξεις που καθιστούν τον ιό ανθεκτικό σε ορισμένα εξουδερωτικά αντισώματα. Η συχνότητά τους στον γενικό πληθυσμό είναι χαμηλή και μολονότι η ανοσία από τον εμβολιασμό ή τη φυσική μόλυνση ενδέχεται να οδηγήσει σε νέες μεταλλάξεις «διαφυγής», κανείς δεν μπορεί να το πει με σιγουριά. Τα εμβόλια, όπως και η λοίμωξη, δημιουργούν αντισώματα και ανοσοολογικές άμυνες (όπως τα T-κύτταρα), που αναγνωρίζουν διαφορετικά μέ-

τρα από το απαιτούμενο όριο (50%). Αυτό είναι σπάνιο: δεν έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά όλα τα εμβόλια που έχουν δοκιμαστεί στο παρελθόν κατά άλλων λοιμώξεων όπως το AIDS, η ελονοσία ή η φυματίωση» στην πραγματικότητα, τα περισσότερα απέτυχαν. Φαίνεται ξεκάθαρα, λοιπόν, ότι η COVID-19 είναι μια νόσος που μπορεί να προληφθεί με εμβόλιο κι έτσι ενισχύεται το επιχειρήμα της αναγκαιότητας του εμβολιασμού.

4 Τα εμβόλια έχουν σώσει περισσότερες ζωές από οποιαδήποτε άλλη ανθρωπίνη παρεμβάση. Μπορούν να αποτρέψουν τη μόλυνση από τον ιό.

5 Υπό την προϋπόθεση ότι θα έχουμε σύντομα στη διάθεσή μας τα εμβόλια και θα μπορούσαμε να καλύψουμε ένα σημαντικό μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού, θα αρχίσουμε να βλέπουμε το τέλος αυτής της πανδημίας. Το 2021 θα είναι κρίσιμη χρονιά: από την έκταση των εμβολιασμών θα κριθεί αν θα χαλαρώσουν τα μέτρα δημόσιας υγείας. Ίσως χρειαστεί να παρέλθει το μεγαλύτερο μέρος του έτους μέχρι να γίνει εφικτό. Αλλά με κάθε άτομο που θα εμβολιαστεί, θα είμαστε ένα βήμα πιο κοντά στον στόχο.

Πέτρος Λιγοξυγκάκης, καθηγητής Ανοσολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης

«Η επιστροφή στην πρότερη ζωή δεν θα είναι σαν να πατάμε διακόπτη»

1 Το επιχειρήμα της ατομικής προστασίας από μια ασθένεια που μπορεί να αποβεί μοιραία ή να αφήσει μακροχρόνια συμπτώματα εξάντλησης, πονοκεφάλων και άλλους – αυτό συμβαίνει στο 15% των ασθενών που αναρρώνουν, πρόκειται για ένα σύνδρομο γνωστό και ως «Long COVID». Αλλά και της υψηλότερης ασφάλειας των εμβολίων, η οποία έχει αποδειχθεί σε όλες τις φάσεις δοκιμής τους.

2 Οι περιγραφόμενες αποτελεσματικότητες είναι κατά πολύ όμοιες. Πιστεύω, λοιπόν, ότι όλα τα άτομα ηλικίας 15-69 ετών, ανά τον κόσμο, θα πρέπει να κάνουν όποιο εμβόλιο διατεθεί πιο σύντομα στη χώρα τους. Για τους άνω των 70 ετών θα χρειαστεί να γίνει αξιολόγηση της αποτελεσμα-

τικότητάς τους, γιατί καμιά μελέτη έως τώρα δεν έχει δώσει λεπτομερή στοιχεία για τη δράση των εμβολίων σε αυτές τις ηλικίες.

3 Η ερώτηση-κλειδί εδώ είναι προς τα πού θα κατευθυνθεί η λοιμογόνος δύναμη των στελεχών του ιού τα οποία θα εμβολιαστούν στο εμβόλιο και ίσως σταδιακά «δραπετεύσουν» από αυτό. Η αίσθηση στο ερευνητικό πεδίο της ανάπτυξης εμβολίων είναι ότι η λοιμογόνος δύναμη των ιών εξασθενεί σε αυτά τα στελέχη. Πειραματικές μελέτες για τον ιό της γρίπης τύπου Α και τον ιό της ηπατίτιδας Β δείχνουν ότι μεταλλαγμένα στελέχη που «δραπετεύουν» των εμβολίων έχουν χαμηλότερη ικανότητα πολλαπλασιασμού. Παρ' όλα αυτά, είναι πολύ δύσκολο να προβλέψει κανείς την κατεύθυνση

«Θα πρέπει να σκεφτούμε σοβαρά από πού θα έρθει η καινούργια πανδημία. Και να είμαστε έτοιμοι».

στην οποία θα κινηθεί η λοιμογόνος δύναμη του SARS-CoV-2, γιατί απαιτούνται πολλά ποσοτικοποιημένα βιολογικά δεδομένα τα οποία χρειάζονται χρόνο να μαζευτούν. Εξ ορισμού, άλλωστε, η εξελικτική διαδικασία χρειάζεται χρόνο. Οι δοκιμές των εμβολίων, όμως, θα συνεχιστούν και μετά τις αδειοδοτήσεις τους, ώστε να απαντηθούν τέτοια ερωτήματα. Επίσης, πρέπει να τονίσουμε ότι ο νέος κορωνοϊός μεταλλάσσεται πολύ πιο αργά από όσο ο ιός της γρίπης, κι αυ-

«Θα γίνουμε όλοι (οι εμβολιασμένοι) ασυμπτωματικοί φορείς; Αν ναι, τότε ο ιός θα κυκλοφορεί».

τό για δύο λόγους: γιατί έχει την ικανότητα να διορθώνει τα λάθη που γίνονται στην αναπαραγωγή του γενετικού υλικού του, αλλά και γιατί λείπουν οι ξενιστές εκεί-

νοι που είναι σε άμεση επαφή με τον άνθρωπο και θα μπορούσαν να αποτελέσουν δεξαμενές όπου θα μαζεύονται διαφορετικά στελέχη του ιού (τα οποία θα είχαν τη δυνατότητα να ανασυνδυαστούν και να φτιάξουν νέα στελέχη). Για την αποφυγή δημιουργίας μιας τέτοιας δεξαμενής, έγινε η θανάτωση των μινκ στη Δανία.

4 Όλα τα εργαλεία πρέπει να χρησιμοποιηθούν, με δεδομένο ότι ο εμβολιασμός θα είναι μια σταδιακή διαδικασία.

5 Η επιστροφή στην πρότερη ζωή μας δεν θα είναι σαν να πατάμε έναν διακόπτη, αλλά μια διαδικασία που θα εξελίσσεται για κάποιο διάστημα. Θα είμαστε καλύτερα στην αρχή του καλοκαιριού και ακόμα καλύτερα στο τέλος του

φθινοπώρου του 2021. Δεν μπορούν να πω ότι θα έχουμε επιστρέψει στην κατάσταση που ήμασταν προηγουμένως μέχρι την εκπνοή της επόμενης χρονιάς, γιατί δεν ξέρουμε πόσο τα εμβόλια θα μειώνουν τη μεταφορά του ιού από τη μύτη και το στόμα μας. Θα γίνουμε όλοι (οι εμβολιασμένοι) ασυμπτωματικοί φορείς; Αν ναι, τότε ο ιός θα κυκλοφορεί. Επομένως, θα υπάρχει και η ανάγκη για μέτρα δημόσιας υγείας (μάσκες, αποστάσεις). Βέβαια, το εμβόλιο της Οξφόρδης δίνει τη δυνατότητα να εμβολιαστεί όλος ο πληθυσμός του πλανήτη, λόγω της τιμής και της ευκολίας συντήρησής του. Μπορούμε να εξαφανίσουμε ή να περιορίσουμε κατά πολύ τον ιό. Τότε θα πρέπει να σκεφτούμε σοβαρά από πού θα έρθει η καινούργια πανδημία. Και να είμαστε έτοιμοι...

Ευφροσύνη Γκρανιά - Κλώτσα

Τέως διευθύντρια της Κλινικής Λοιμωξιολογίας στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο του Κέμπριτζ

«Εμβόλια αποτελεσματικά για επαρκές διάστημα»

1 Ο εμβολιασμός είναι το ίδιο με το να έρθεις σε επαφή με τον ιό, να αναπτύξεις αντισώματα αλλά χωρίς να υπάρχει ο κίνδυνος της εμφάνισης συμπτωμάτων. Αποδεχόμενα, όλες οι ηλικίες μπορεί να νοσήσουν και μάλιστα σοβαρά. Γιατί κάποιος να μη διαλέξει το εμβόλιο, λοιπόν;

2 Δεν μπορώ να συγκρίνω τα εμβόλια μεταξύ τους μέχρι να δοθούν στη δημοσιότητα τα πλήρη δεδομένα. Έχοντας όμως προσωπική επαφή με πολλούς ερευνητές που συμμετέχουν στις μελέτες, αισθάνομαι απόλυτη εμπιστοσύνη στις επιστημονικές μεθόδους που εφαρμόζονται για την παραγωγή τους.

3 Από όσα γνωρίζουμε, αυτή η οικογένεια κορωνοϊών μεταλλάσσεται πιο αργά από τη γρίπη. Προσωπικά αναμένα πως τα εμβόλια θα παραμείνουν αποτελεσματικά για επαρκές διάστημα ώστε να περιοριστεί η πανδημία, τουλάχιστον στις χώρες που θα έχουν την πολυτέλεια του εμβολίου. Ας μην ξεχνάμε ότι η αποτελεσματικότητα ενός εμβολίου δεν είναι κάτι άσπρο-μαύρο και πως ακόμη και αν μειωθεί δεν θα χαθεί εντελώς. Αυτό είναι αντικείμενο διαρκούς έρευνας.

4 Εμβόλιο VS φαρμακευτικών παρεμβάσεων; Καλύτερα να προλαμβάνεις παρά να θεραπεύεις.

5 Η πανδημία δεν θα μπορέσει να ανακοιπει μέχρι ένα μεγάλο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού να αποκτήσει φυσική ανοσία μέσω νόσησης ή να εμβολιαστεί. Ακόμη και αν οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν την πολυτέλεια των εμβολίων, είναι αμφίβολο ότι ο υπόλοιπος πληθυσμός του πλανήτη θα έχει άμεση πρόσβαση σε αυτά, οπότε θα υπάρχουν για αρκετό καιρό ακόμη παγκόσμιες, ευρύτατες και ίσως απρόβλεπτες κοινωνικοοικονομικές συνέπειες. Επιπλέον, η προσπάθεια του εμβολιασμού μεγάλου μέρους του πληθυσμού θα χρειαστεί να είναι τεράστια και είναι απίθανο να ολοκληρωθεί σύντομα. Το 2021 θα είναι δύσκολο και θα πρέπει να είμαστε οπλισμένοι με υπομονή.

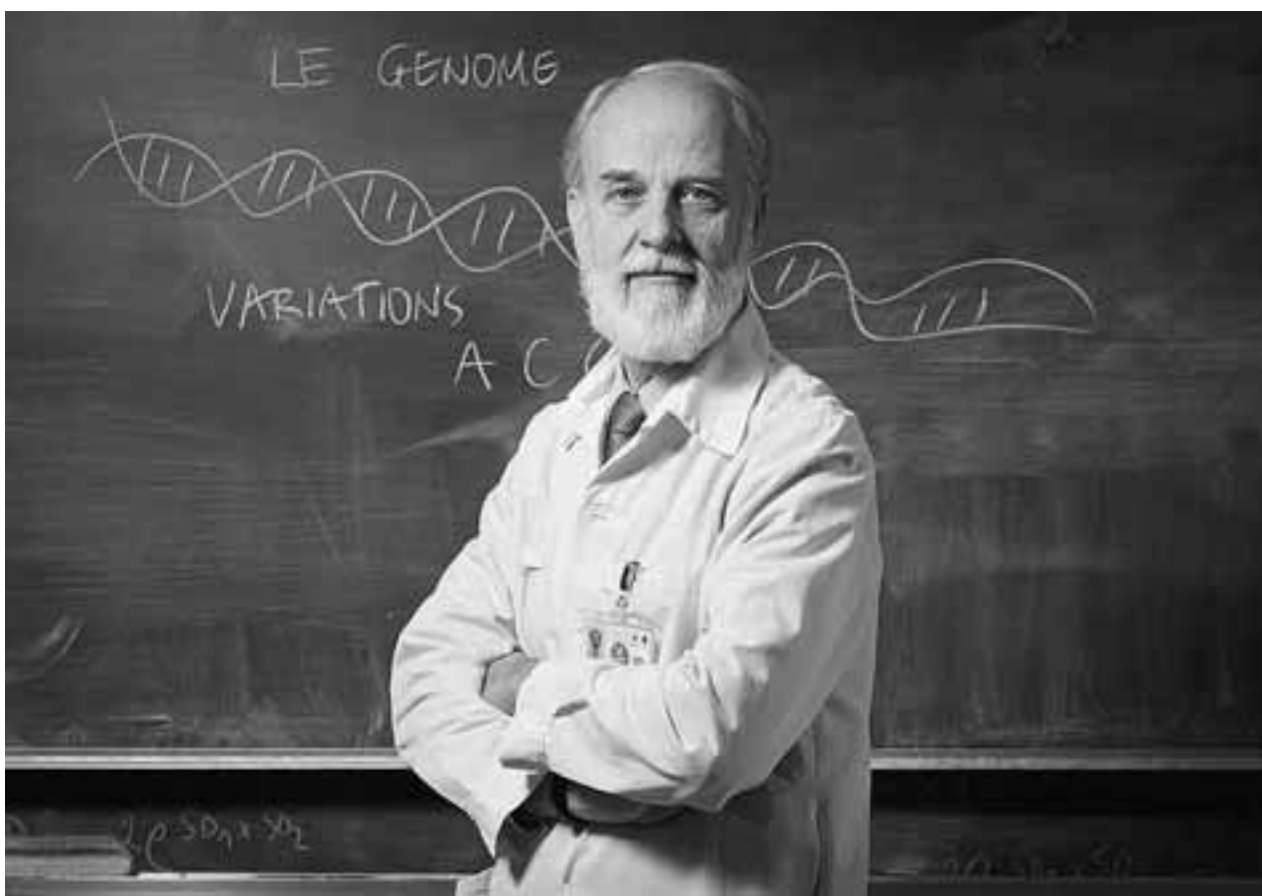
Μανώλης Δερμιτζάκης
Καθηγητής Γενετικής στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Γενεύης

«Προσβλέπω σε ένα καλοκαίρι με αγκαλιές και γιορτές»

1 Πρώτα από όλα θα έλεγα ότι τα εμβόλια είναι ασφαλή και αποτελεσματικά. Αυτό σημαίνει ότι είναι μεγάλο κίνητρο για τον καθένα μας να εμβολιαστεί. Θα τόνιζα ότι η ταχύτητα ανάπτυξης του εμβολίου ήταν μεγάλη όχι γιατί παρακάμφθηκαν κανόνες ασφαλείας, αλλά γιατί μειώθηκε σημαντικά η γραφειοκρατία λόγω του επείγοντος της κατάστασης και λόγω της εκπληκτικής τεχνολογίας που αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια. Είναι μια επιστημονική επιτυχία, από την οποία όλοι πρέπει να επωφεληθούμε, διότι ανήκει σε όλους μας.

2 Πραγματικά δεν ξεχωρίζω κανένα και θα έκανα όποιο μου προσέφεραν τη στιγμή που θα είχα τη δυνατότητα να εμβολιαστώ.

3 Είναι ένα κρίσιμο σημείο. Πιστεύω ότι πρέπει να έχουμε μια επιθετική στρατηγική για την ολοκλήρωση των εμβολιασμών γρήγορα, κρατώντας συγχρόνως σε χαμηλά επίπεδα την κυκλοφορία του ιού, ώστε να αποφυγούμε κάτι τέτοιο. Με δεδομένο τον αργό ρυθμό μετάλλαξης του ιού, όμως,

Ο ομότιμος καθηγητής Γενετικής Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης, Στυλιανός Αντωνάρakis.

Η καθηγήτρια Ογκολογίας, διευθύντρια του τμήματος Μοριακής Ιατρικής της Mayo Clinic, Ευανθία Γαλάνη.

αυτό είναι ένα πρόβλημα με μικρή πιθανότητα.

4 Τα εμβόλια πάντα είναι αυτά με τη μεγαλύτερη απόδοση και αποτελεσματικότητα. Επειδή ωστόσο πάντα θα υπάρχουν και κάποιοι ασθενείς που ή δεν θα μπορούν για διάφορους λόγους να εμβολιαστούν ή θα επιλέγουν να μην το κάνουν, τα φάρμακα είναι σημαντικά και χρήσιμα.

5 Προσβλέπω σε ένα καλοκαίρι με πολλές αγκαλιές και γιορτές, χωρίς μάσκες και μέτρα. Ας συμβάλουμε όλοι στο να γίνει εφικτό, με τη συμμετοχή μας στον εμβολιασμό.

Στυλιανός Αντωνάρakis
Ομότιμος καθηγητής Γενετικής Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης, μέλος της Ελβετικής Ακαδημίας Επιστημών

«Να συζητηθεί το βιοηθικό πλαίσιο των εμβολιασμών»

1 Οι ενδοιασμοί είναι κατανοητοί και επικερίσματα εμβολιοφοβίας εκφράζονται πολλά. Γεγονός είναι ότι οποιαδήποτε περιβαλλοντική αιτία, όσο ήπια και αθώα και αν είναι, μπορεί σε κάποιους να προκαλέσει ανεπιθύμητες αντιδράσεις. Και αυτό γιατί η ιδιαίτερη ποικιλομορφία του γονιδιώματος μερικών ανθρώπων είναι τέτοια που τους κάνει ευάλωτους σε συγκεκριμένα περιβαλλοντικά ερεθίσματα. Η έκθεση στη λιακάδα, για παράδειγμα, είναι επικίνδυνη για συνανθρώπους μας με μελαγχρωματική ή προδερμική, μια κληρονομική πάθηση. Τα κοκκία είναι θανατηφόρα σε άτομα με έλλειψη του ενζύμου G6PD. Αυτές οι αντιδράσεις προκαλούνται γιατί υπάρχουν παραλλαγές στο γονιδίωμα που τις προκαλεί. Ευτυχώς είναι σπάνιες. Κατ' αναλογία, οι αντιδράσεις στα εμβόλια είναι εξαιρετικά σπάνιες· πιο συχνές είναι οι αλλεργικές – αλλά αντιμετωπίσιμες. Τέλος, μακροχρόνιες παρενέργειες, εάν υπάρχουν, θα είναι πολύ μικρότερης

Η τ. διευθύντρια της Κλινικής Λοιμωξιολογίας στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο του Κέμπριτζ, Ευφροσύνη Γκρανιά-Κλώτσα.

έκτασης από αυτές του καπνίσματος ή της κακής διατροφής.

2 Είναι πρόωρο να ζηγίσει κανείς τα υπέρ και τα κατά των εμβολίων που έχουν ανακοινωθεί έως τώρα. Επιπροσθέτως, υπάρχει τεράστια πίεση της κοινωνίας ώστε αυτά να χρησιμοποιηθούν αμέσως και η πίεση μετακυλιέται και στις επιτροπές που θα δώσουν τις εγκρίσεις. Θα συνιστούσα στην εθνική επιτροπή εμβολιασμών της χώρας μας να εξετάσει κάθε προτεινόμενο εμβόλιο με επιστημονική νηφαλιότητα και αυστηρά κριτική διάθεση. Να ζητήσει εκτεταμένα δεδομένα και να τα αναλύσει προσεκτικά. Να μην επηρεαστεί από το τι ενέκρινε η αντίστοιχη επιτροπή στις ΗΠΑ ή στη Βρετανία, αλλά να κρίνει ανεξάρτητα. Έχω εμπιστοσύνη στην ανθρώπινη κρίση που είναι βασισμένη στη γνώση, στην εμπειρία και στη λογική ανάλυση, και είναι απαλλαγμένη από... συγκρούσεις συμφερόντων.

3 Ο ιός κάθε φορά που πολλαπλασιάζεται στα κύτταρά μας συσσωρεύει μεταλλάξεις. Οι περισσότερες είναι αρνητικές για τον ίδιο και έτσι η φυσική επι-

Ο πρόεδρος της Biogen Στέλιος Παπαδόπουλος και ο γιατρός - ερευνητής Γιώργος Παυλάκης.

Ο καθηγητής Κυτταρικής Βιολογίας στην Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ και πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Ερευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας (ΕΣΕΤΕΚ), Σπύρος Αρταβάνης-Τσακίνας.

λογή τις απομακρύνει. Μερικές μεταλλάξεις, όμως, είναι προνομιούχες για τον ιό και είναι πιθανό με το πέρασμα του χρόνου να αποκτήσουν μεγάλη συχνότητα, ίσως και εξαιτίας του εμβολίου. Αυτό είναι ένα θεωρητικό σενάριο.

4 Ο ιός είναι σοβαρός αντίπαλος και χρειάζεται πρόδος και στα δύο: θωράκιση του πληθυσμού με τα εμβόλια και αποτελεσματικά πρώιμη θεραπευτική αγωγή. Και μια αυτονόητη παρατήρηση: οι εμβολιασμοί δεν πρέπει να είναι υποχρεωτικοί. Το βιοηθικό πλαίσιο πρέπει να συζητηθεί. Επίσης, να μην είναι δακτυλοδεικτούμενοι/ες όσοι/ες δεν θελήσουν να εμβολιαστούν. Όλοι έχουμε δικαίωμα να αποφασίζουμε για το σώμα μας. Για την ώρα, πάντως, ας μην ξεχνάμε το μοναδικό πανίσχυρο όπλο μας εναντίον του ιού: αποφυγή στην έκθεσή μας σε αυτόν.

5 Σαν το τρενάκι του λούνα παρκ. Πότε πάνω και πότε κάτω!

Ευανθία Γαλάνη
Καθηγήτρια Ογκολογίας, διευθύντρια του τμήματος Μοριακής Ιατρικής της Mayo Clinic

«Ομαλοποίηση της ζωής μας το πρώτο εξάμηνο»

1 Στα εμβόλια χρωστάμε την αποτελεσματική αντιμετώπιση ή και εξαφάνιση μολυσματικών νό-

Ο καθηγητής Γενετικής Μανώλης Δερμιτζάκης.

Ο πρόεδρος της Biogen Στέλιος Παπαδόπουλος και ο γιατρός - ερευνητής Γιώργος Παυλάκης.

σων που στο παρελθόν στοιχισαν εκατομμύρια ζωές. Η εμπιστοσύνη που δείχνουμε εμείς οι γιατροί –και γενικότερα οι εργαζόμενοι στον χώρο της υγείας– στο εμβόλιο για τον SARS-CoV-2 είναι ίσως η πιο πειστική παρότρυνση για κάποιον που το αντιμετωπίζει με δυσπιστία.

2 Τα εμπιστευόμενα όλα, από τη στιγμή που είναι γνωστά και διαφανή στην επιστημονική κοινότητα τα ερευνητικά πρωτόκολλα που ακολουθήθηκαν και τα στοιχεία πάνω στα οποία θα στηριχθούν οι εγκρίσεις τους (μέσα από πολύ αυστηρές διαδικασίες) και πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις. Οι αποτελεσματικότητες που έχουν ανακοινωθεί (70-95% ανάλογα με το εμβόλιο) είναι εντυπωσιακές.

3 Ο κορωνοϊός έχει ήδη εμφανίσει κάποιες μεταλλάξεις, ωστόσο με πολύ μικρότερη συχνότητα σε σύγκριση με άλλους ιούς όπως ο ιός της γρίπης. Επιπλέον, πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι η μεταλλαγμένη πρωτεΐνη επιφάνειας (spike protein) που παρατηρήθηκε σε μερικά στελέχη του αναγνωρίζεται επαρκώς από τα αντισώματα που δημιουργούν τα εμβόλια. Αυτό γεννάει αισιοδοξία για τον έλεγχο της πανδημίας διά του εμβολιασμού. Αν και όλοι οι ιοί εξελίσσονται, η σχετική γενετική σταθερότητα του SARS-CoV-2 αυξάνει την πιθανότητα της μακροχρόνιας κληνικής αποτελεσματικότητας του εμβολίου. Η μακροχρόνια παρακολούθηση των ασθενών που συμμετέχουν σε κλινικές μελέτες θα είναι αναγκαία, πάντως, για να

διερευνήσουμε τη διάρκεια της ανοσίας απέναντι στον ιό και την ανάγκη επανεμβολιασμού.

4 Εμβόλιο, επειδή «κάλλιον το προλαμβάνει ή το θεραπεύει» όπως έλεγε ο Ιπποκράτης. Αποτελεσματικός εμβολιασμός σημαίνει αποφυγή της νόσησης, με τις σοβαρές ή και θανατηφόρες επιπτώσεις της.

5 Η πορεία της πανδημίας θα είναι συνάρτηση της έγκρισης και διαθεσιμότητας εμβολίων, του αριθμού των εγκεκριμένων εμβολίων, του ποσοστού του πληθυσμού που θα θελήσει και θα μπορεί να εμβολιαστεί, της προσεκτικής τήρησης όλων των άλλων πανδημικών ελεγχθέντων, αποφυγή συνωστισμού) μέχρι να επιτευχθεί ανοσία αγέλης μέσω του εμβολιασμού, που προϋποθέτει δύο δόσεις εμβολίου για μέγιστη αποτελεσματικότητα. Στις χώρες όπου όλες αυτές οι προϋποθέσεις θα πληρούνται – όπως ελπίζουμε ότι θα συμβεί και στην Ελλάδα –, είναι πολύ πιθανό η πανδημία να ελεγχθεί αποτελεσματικά και η ζωή των πολιτών να οδεύσει προς την ομαλοποίηση μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2021. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, όμως, ότι ένα σημαντικό ποσοστό των 7 δισ. κατοίκων του πλανήτη δεν θα έχει πρόσβαση το 2021 σε κάποιο από τα εμβόλια, είτε γιατί οι ποσοστώς τους δεν θα επαρκούν είτε λόγω των οικονομικών συνθηκών, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Εκεί, δυστυχώς, οι συνθήκες της επιδημίας θα παραμείνουν μέχρι να επέλθει συλλογική ανοσία μέσω νόσησης ή εμβολιασμού.

Ιστορία γράφουν οι παρέες του YouTube

Ιδιοκτήτες ντερντετικών καναλιών αλληλεπιδρούν καθημερινά με δεκάδες χιλιάδες συνδρομητές τους και στο νέο lockdown

Της **ΛΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

Στις 7 Νοεμβρίου, λίγα 24ωρα μετά την ανακοίνωση του νέου lockdown, η Εβελίνα Νικόλιτσα κοιτάξε τον φακό της κάμερας, πήρε το γνωστό σκανδαλιάρικο ύφος, και είπε: «Ξαναμένουμε σπίτι λοιπόν. Ε, δεν γίνεται να μην το περάσουμε μαζί αυτό!». Συνέχισε να μαγνητοσκοπεί την ημέρα της και αφού μόνταρε το υλικό αργά τη νύχτα, ανέβασε το βίντεο στο κανάλι της στο YouTube. Το ίδιο θα συνέβαινε κάθε μέρα για τις επόμενες δύο εβδομάδες – προς μεγάλη ικανοποίηση των άνω των 100.000 συνδρομητών της. Αν κάτι έχουμε ανάγκη στην καραντίνα είναι η παρέα. Και για 20 λεπτά κάθε ημέρα, η Εβελίνα, ο σύντροφός της Κλεάνθης και ο σκύλος τους, ο Λουκουμάς, μας πρόσφεραν τη δική τους.

Το πρώτο βίντεο καραντίνας της Βανέσσας Μ., έτερης γνωστής youtuber με έδρα τη Ρόδο, ανέβηκε στις 10 Νοεμβρίου. Είχε τίτλο «Vlogdown ημέρα 1», από το vlog και το lockdown. Η νεαρή γυναίκα και μητέρα δύο παιδιών στάθηκε απέναντι από την κάμερά της και είπε στους σχεδόν 50.000 συνδρομητές της: «Πήρα την απόφαση να ξεκινήσω (σ.σ. καθημερινά βίντεο) και παρόλο που το τελευταίο διάστημα νιώθω αρκετά πιεσμένη (σ.σ. είχαν μόλις μετακομίσει σε καινούργιο σπίτι), θα το κάνουμε γιατί μου το ζητήσατε». Κάπως έτσι, παράλληλα με τις δουλειές του σπιτιού, τη φροντίδα των παιδιών, αλλά και την αντιμετώπιση του προσωπικού άγχους σε σχέση με τα νέα μέτρα κατά της πανδημίας, η Βανέσσα φρόντισε να γυρίσει ένα βίντεο την ημέρα, για να κρατάει συντροφιά στους ανθρώπους που την ακολουθούν.

Λίγο πριν από το κλείσιμο των

σχολείων, στα νέα μέτρα αναφέρθηκε και η Έλενα Πάκου, η οποία διατηρεί το κανάλι mommystyle.gr. «Είναι πιο σημαντικό από ποτέ να μη χάνουμε την αισιοδοξία μας και το χαμόγελό μας και να μη στενοχωριόμαστε», είπε στο κοινό της, που σε μεγάλο βαθμό απαρτίζεται από γονείς με κοινές ανησυχίες με την ίδια. Στο ίδιο βίντεο, μας έδειξε τον στολισμό του χριστουγεννιάτικου δέντρου και άλλες λιγότερο αστραφτερές πτυχώσεις της ημέρας της, κλείνοντας το μάτι σε όσους την παρακολουθούν: είμαστε όλοι μαζί σε αυτό. «Ένα κανάλι στο YouTube είναι, καλώς ή κακώς, ένα βήμα. Θεωρώ ότι είναι χρέος μας όμως έναν ένα βήμα να προσπαθούμε να βάζουμε μια θετική πινελιά σε όλο αυτό που συμβαίνει γύρω μας», σημειώνει η ίδια στην «Κ».

«Ο κόσμος μάλλον κουράστηκε να βλέπει αψεγάδιαστους, τέλειους ανθρώπους με τέλεια ζωή. Στο Ίντερνετ αναζητούν αλήθεια, ψάχνουν τον εαυτό τους».

Η Έλενα άνοιξε το κανάλι πριν από δύο χρόνια, φυσική συνέχεια του μπλογκ της που διατηρεί από το μακρινό 2008. Η θεματολογία και στα δύο Μέσα μετατοπίστηκε σταδιακά από την ομορφιά και τη μόδα σε θέματα σπιτιού και γονεϊκότητας, ακολουθώντας την εξέλιξη ζωής της ίδιας. Στη διάρκεια του νέου κύματος της πανδημίας, όσο το άγχος αυξάνεται στον κόσμο, η Έλενα ανεβάζει περιεχόμενο πιο τακτικά, ενώ τα έτσι και αλλιώς άρτια βίντεο της μοιάζει

«Πολλοί έχουν σταματήσει την εργασία τους, δεν περνάνε όλοι καλά. Θέλουμε να τους κρατάμε συντροφιά δείχνοντας οτιδήποτε θα τους κάνει να ξεχαστούν. Ακόμη και τον άνδρα μου κούρεψα στην κάμερα!» λέει η Βανέσα Μ.

«Όταν έχεις σχεδόν καθημερινή παρουσία και μπαίνεις στο σπίτι του άλλου, σε νιώθει πολύ κοντινό του άνθρωπο», λέει η Έλενα Πάκου.

σήμερα να έχουν ακόμη μεγαλύτερη φροντίδα.

«Έχει φοβερό ενδιαφέρον ότι αυτού του είδους το περιεχόμενο φαίνεται να έχει ενός είδους θερα-

«Δεν ήταν μόνο για εκείνους, αλλά και για εμάς. Νιώθεις ότι ανήκεις κάπου, ότι έχεις κι εσύ μια μεγάλη παρέα», τονίζει η Εβελίνα Νικόλιτσα.

πειτική δράση. Μας έρχονται δεκάδες μηνύματα που μας γράφουν “ευχαριστώ που ανεβάζετε βίντεο”.

Ακόμη και μια μαμά που η κόρη της βρέθηκε θετική –ετυχώς, είναι μια

χαρά το κορίτσι– βρήκε χρόνο να μου γράψει ότι της κρατώ παρέα. Όταν έχεις σχεδόν καθημερινή παρουσία και μπαίνεις στο σπίτι του άλλου, σε νιώθει πολύ κοντινό του άνθρωπο». Οπως τονίζει, ακόμη και σε «κανονικές» περιόδους, προ κορωνοϊού, διαφαινόταν αυτή η διάσταση των vlogs. «Έχει συμβεί μια μητέρα να μου γράψει ότι ήμουν δίπλα της όταν περνούσε επιλόχειο κατάθλιψη».

Η Βανέσσα Μ. άνοιξε το ομώνυμο κανάλι πριν από σχεδόν τρία χρόνια, όταν ήταν 7 μηνών έγκυος. «Το πρώτο βίντεο ήταν σκέψιμο μεπερδεμένες σχετικά με την εγκυμοσύνη. Σκέφτηκα ότι ίσως και άλλες κοπέλες να νιώθουν έτσι», θυμάται μιλώντας στην «Κ». Ομως ήταν μόνον η αφορμή. Πάντα της άρεσε να μοιράζεται τη ζωή της. «Από μικρό παιδί μου άρεσε να μοιράζομαι πράγματα, από ένα ωραίο μέρος, μια σοκολάτα ή μια ταινία. Έτσι και με το κανάλι, ό,τι θεωρούσα ενδιαφέρον, ευχάριστο, ήθελα να το μοιράζομαι με κόσμο».

Πλέον, το κανάλι έχει γίνει full time, επαγγελματική απασχόληση, αυξάνοντας τις υποχρεώσεις και προς το πολυπληθές κοινό του. Οπως και στην προηγούμενη καραντίνα έτσι και σε αυτήν, η Βανέσσα με τη βοήθεια του συζύγου της ανεβάζουν καθημερινά περιεχόμενο κρατώντας παρέα στους συνδρομητές τους. «Πολλοί έχουν σταματήσει την εργασία τους, δεν περνάνε όλοι καλά. Θέλουμε να τους κρατάμε συντροφιά δείχνοντας μια συταγή, μια ιδέα για μια ευχάριστη ασχολία, οτιδήποτε θα τους κάνει να ξεχαστούν. Ακόμη και τον άνδρα μου κούρεψα στην κάμερα!»

Δεν πρόκειται για εύκολο εγχείρημα. Η βιντεοσκόπηση διαρκεί όλη την ημέρα –έστω με διλειπτό ανοίγμα κάμερας κάθε φορά– ενώ το μοντάζ απαιτεί 3-4 ώρες δια-

κούς ενασχόλησης. «Δεν ξέραμε εάν θα μπορούσαμε να αντεπεξέλθουμε με δύο μικρά παιδιά». Ομως ο κόσμος φαίνεται ότι αντιλαμβάνεται τον κόπο, στέλνοντας μαζικά ευχαριστήρια μηνύματα. «Αν δεν υπήρχε ο κόσμος δεν θα υπήρχε αυτό το κανάλι, για εκείνους δουλεύουμε. Όταν σε έχουν ανάγκη και σου ζητάνε κάτι, θα το κάνεις και ως πειστήρι».

«Εχουμε φρικάρει»

Στην προηγούμενη καραντίνα, η Εβελίνα Νικόλιτσα είχε καταγκωθεί. «Και πηλούς πήραμε, και το πλέξιμο ξεκίνησα και ό,τι μπορείς να φανταστείς για να δημιουργήσουμε ενδιαφέρον περιεχόμενο», λέει στην «Κ». «Τότε είχαμε ήδη αναπτύξει μια άλλη σχέση με τους συνδρομητές μας και μας έρχονταν μηνύματα που μας έλεγαν “έχουμε φρικάρει”. Το σκεφτήκαμε με τον Κλεάνθη και είπαμε να τους κάνουμε παρέα. Δεν ήταν μόνο για εκείνους, αλλά και για εμάς. Νιώθεις ότι ανήκεις κάπου, ότι έχεις κι εσύ μια μεγάλη παρέα». Οι καταστάσεις που ζούσαμε όλοι ήταν πρωτόγνωρες, το στρες έντονο, όμως για την Εβελίνα η εμπειρία εκείνη, η καθημερινή σύνδεση με το κοινό της, καταχωρίστηκε αναμφισβήτητα στα θετικά του lockdown.

Το δεύτερο lockdown ήταν διαφορετικό. «Αυτή τη φορά δεν αγχώθηκα να βρούμε τρελό περιεχόμενο, να παραγγείλουμε πράγματα. Δεν ψωνίσαμε δέκα σακιά αλεύρι με άλλα λόγια», λέει γελάοντας. Να, και στην καραντίνα, βρισκεί κανείς τη ρουτίνα του... Ο κόσμος πάντως ανταποκρίνεται ακόμη και σε δυο αλτηνές κουβέντες μπροστά στην κάμερα. «Ο κόσμος μάλλον κουράστηκε να βλέπει αψεγάδιαστους, τέλειους ανθρώπους με τέλεια ζωή. Στο Ίντερνετ αναζητούν αλήθεια, ψάχνουν τον εαυτό τους».

ALFARALE

the genesis

SOLO art exhibition
Rafaella Christoforou

12/12/20
OPENING: 18:00 - 21:00

13/11/20 – 20/12/20
Opening hours: 12pm to 8pm

Opening by the Mayor of Limassol – Mr. Nikos Nikolaides

Platinum Sponsor: BEAUTIFUL PEOPLE

Gold Sponsors: Rodi & Partner, AD VISION, ΤΡΑΚΑΣΟΛ, Neapolis University Pafos, ΠΡΩΤΑ ΣΟΚΕΙΔΟΥΣ

Trakasol Limassol Marina - Part of the money will be donated to: PSET www.alfarale.com

ΟΙ ΓΑΜΠΡΟΙ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Μ.ΤΣΙΦΟΡΟΥ & Γ.ΒΑΒΑΛΕΙΑΔΗ

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΕΜΙΕΡΑ
11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2020

ΠΑΤΤΗΧΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ
6:30μ.μ.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ
Μαρκέλλο Θέατρο Πάφου (σε συνεργασία με τον Δήμο Πάφου): 14 & 15 Δεκεμβρίου | 6:30 μ.μ. • Δημοτικό Θέατρο Λεμεσού: 17 & 18 Δεκεμβρίου | 6:30 μ.μ.

Σκηνοθεσία: Αχιλλέας Γραμματικόπουλος | Σκηνοδ. υποστήριξη: Έλενα Κανουρά | Μουσική σύνθεση: Γιώργος Ανδρέου | Χορογραφίες: Ελένη Μελίδου
Σχεδιασμός φωτισμών: Αλέξανδρος Πιτσιotis | Video επί/αφ'ηρώνα: Γιώργος Αλεξάνδρου | Βοηθός σκηνοθέτης: Δανά Κασσιού
Επί σκηνής: Κώστας Θέας, Αχιλλέας Γραμματικόπουλος, Μαρίνα Βράντζα, Πάνος Φανίρης, Θανάς Σικαράκης, Γεωργία Γεωργίου, Κριστίνα Καρλόπουλου, Μαίρη Ζαρκά, Βασίλικα Καρλόπουλου και η Μικέλης Μουσικός

Πληροφορίες: 25 877827 • www.ethal.com.cy • Τεχνολογικός ΕΘΑΛ / Technohoros ETHAL

Μέγας Θυραφύλακας	Πάρος Καρφίης	Χρόνης Καρφίης	Υποστηρικτές	Χαμηλός Επισκευαστής	ΠΡΟΩΠΙΕΣ ΕΣΤΗΡΙΩΣ

Ποιες οι επιπτώσεις μιας δολοφονίας

Ο θάνατος του πυρηνικού επιστήμονα Μοχσέν Φαχριζαντέχ στις 27 Νοεμβρίου, το Ιράν, οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ισραήλ

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Συμβολικό, κυρίως, πλήγμα στο γόπτρο της Τεχεράνης κατάφερε η δολοφονία του Μοχσέν Φαχριζαντέχ, πατέρα του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν, σε μια επιχείρηση που έφερε «υπογραφή» του Ισραήλ. Η επίθεση όμως περιπλέκει τα πράγματα για το μέλλον της συμφωνίας του 2015, θέτει νέες προκλήσεις στον νικητή των αμερικανικών εκλογών, Τζο Μπάιντεν, ο οποίος έχει δηλώσει ότι επιθυμεί τον διάλογο με την Τεχεράνη, ενισχύει τον πρωθυπουργό του Ισραήλ, Μπέντζαμιν Νετανιάχου, ο οποίος είναι πιθανό να αντιμετωπίσει γρήγορα μια νέα αναμέτρηση, και ταυτόχρονα δυσχεραίνει τη θέση των μετριοπαθών στο εσωτερικό του Ιράν ενόψει της κρίσιμης αναμέτρησης του προσεχούς καλοκαιριού.

Όσον αφορά τον ίδιο τον Φαχριζαντέχ, οι ειδικοί θεωρούν ότι η απώλειά του δεν ισοδυναμεί με κατάρρευση του ιρανικού προγράμματος εμπλουτισμού ουρανίου, αφού μια ολόκληρη γενιά Ιρανών επιστημόνων έχει ειδικευθεί στην πυρηνική ενέργεια, διαθέτει σοβαρούς τίτλους σπουδών, συμμετέχει σε έρευνες και έχει απασχοληθεί στους πυρηνικούς σταθμούς της χώρας.

Η δολοφονία ήταν η τέταρτη κατά σειράν επίλεκτου μέλους της ιρανικής κοινωνίας, που τελούσε υπό προστασία από τις μυστικές υπηρεσίες της χώρας, με πρώτη την επίθεση με αμερικανικό drone που δολοφόνησε τον στρατηγό Κασέμ Σουλεϊμάνι στο Ιράν τον περασμένο Ιανουάριο. Διαφορετικές εκδοχές για τον τρόπο εκτέλεσης του Φαχριζαντέχ διέρρευσαν στα τοπικά ΜΜΕ, καθώς αρχικά είχε αναφερθεί η ύπαρξη πρακτόρων και ανταλλαγής πυροβολισμών που στη συνέχεια αναρρέθηκε.

Η αποτυχία σύλληψης των δράστων προκάλεσε ειρωνικά σχόλια στα ιρανικά μέσα, όπως και η νεότερη εκδοχή περί καθ' όλα αυτοματοποιημένων δολοφονιών μέσω τηλεχειριστηρίου, προκειμένου να δικαιολογηθεί γιατί οι πράκτορες (αν τελικά υπήρξαν) ξέφυγαν από τους ωμοταφύλακες του Φαχριζαντέχ. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οι αναφορές για τη χρήση ρομποτικού αυτόματου όπλου προήλθαν από τους Φρουρούς της Επανάστασης και δημοσιοποιήθηκαν από δύο ειδησεογραφικά πρακτορεία, το Fars

Η δολοφονία του Μοχσέν Φαχριζαντέχ, «πατέρα» του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν, έγινε με μια επιχείρηση που έφερε την «υπογραφή» του Ισραήλ.

Περιπλέκει τη συμφωνία του 2015, δυσκολεύει τον Μπάιντεν και ενισχύει τους σκληροπυρηνικούς στην Τεχεράνη και τον Νετανιάχου στο Τελ Αβίβ.

News και το Tasnim, που ελέγχονται από το σάμα.

Το Ισραήλ είχε πιέσει επανειλημμένως τον απερχόμενο πρόεδρο των ΗΠΑ, Ντόναλντ Τραμπ, να προβεί σε κάποιο χτύπημα κατά των πυρηνικών εγκαταστάσεων του Ιράν. Σύμφωνα με ρεπορτάζ των New York Times, ο Τραμπ είχε βολιδοσκοπήσει πρόσφατα ανώτατους συμβούλους του στο Οβάλ Γραφείο κατά πόσον θα μπορούσε να προβεί σε κάποιο πλήγμα κατά του βασικού πυρηνικού σταθμού της χώρας στη Νατάντζ. Η συνάντηση ήρθε μια μέρα μετά τη διαπίστωση των διεθνών επιθεωρητών ότι το Ιράν αύξησε σημαντικά τον βαθμό εμπλουτισμού ουρανίου, για την ακρίβεια 12 φο-

ρές πάνω από το όριο που έθετε η συμφωνία του 2015. Οι στενοί συνεργάτες του προέδρου, ανάμεσά τους ο αντιπρόεδρος Μάικ Πενς και ο υπουργός Εξωτερικών Μάικ Πομπέο, αποθάρρυναν τον Τραμπ να προχωρήσει σε μια επίθεση κατά της Νατάντζ, γιατί εύκολα θα μπορούσε να κλιμακωθεί η κατάσταση και να εξελιχθεί σε μια επικίνδυνη σύρραξη λίγες εβδομάδες πριν από την εκπνοή της θητείας του.

Άγνωστο παραμένει αν η αμερικανική κυβέρνηση είχε ενημερωθεί εκ των προτέρων για την επιχείρηση, η οποία –σύμφωνα με τα περισσότερα αμερικανικά ΜΜΕ, που επικαλούνται ανώνυμες, πλην ανώτατες, πηγές στην Ουάσινγκτον– είναι σίγουρα έργο του Ισραήλ.

Περιμένουν εκδίκηση

Πολιτικοί αναλυτές εκτιμούν ότι κάποια συμβολική πράξη εκδίκησης θα προέλθει από την πλευρά της Τεχεράνης τον Ιανουάριο, πριν από την ορκωμοσία Μπάιντεν, οπότε είναι και η πρώτη επέτειος από τη δολοφονία του Σουλεϊμάνι. Η κυβέρνηση Τραμπ

κληροδοτεί, λοιπόν, μια μεγάλη πρόκληση για τον Μπάιντεν, ο οποίος θα δυσκολευτεί να άρει τις κυρώσεις και να εγκαταστήσει νέα διπλωματική οδό με την Τεχεράνη, αν έχουν προηγηθεί ιρανικά αντίποινα για την εκτέλεση του πυρηνικού επιστήμονα.

Αν, από την άλλη, το Ιράν αποφασίσει να μην κάνει τίποτα, η αδράνεια θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στην προεδρία του μετριοπαθούς Χασάν Ροχανί, ο οποίος θα κατηγορηθεί από τους σκληροπυρηνικούς της χώρας για τη δειλία. Στη διάρκεια περσινισών ομιλίας για την εξωτερική του πολιτική ο Μπάιντεν είχε δεσμευτεί ότι θα επανενταχθεί στη συμφωνία του 2015, αν η Τεχεράνη αρχίσει να συμμορφώνεται με το γράμμα της.

Η μεταστροφή του Ιράν θα είναι εξαιρετικά δύσκολη μετά την επιθετική πολιτική Τραμπ και τη σειρά εκτελέσεων σημαντικών προσωπικοτήτων της χώρας τον τελευταίο χρόνο.

Για τον Ισραηλινό πρωθυπουργό η εκτέλεση αποτελεί προσωπική επιτυχία, αφού σε ανύποπτο χρόνο είχε κατονομάσει τον Φαχριζαντέχ («θυμηθείτε αυτό το όνομα», είχε

πει χαρακτηριστικά) ως έναν από τους βασικούς εχθρούς της χώρας. Ο Νετανιάχου πιστώνεται την εξουδετέρωσή του σε μια εξαιρετικά δύσκολη στιγμή για τον ίδιο και την κυβέρνησή του, που έχει να επιδείξει ιδιαίτερα κακές επιδόσεις στη διαχείριση της πανδημίας (όπως και το Ιράν, παρεμπιπτότως), της οικονομικής κρίσης και ενώ ο κυβερνητικός του εταίρος, Μπένι Γκαντς, συμπαρατάσσεται με την αντιπολίτευση και εξωθεί τη χώρα σε πρόωρες εκλογές για να αποφύγει την περίοδο αναμονής ως τον Νοέμβριο του 2021, οπότε αναμένεται να αναλάβει ο ίδιος την πρωθυπουργία.

Ο Ισραηλινός πρωθυπουργός παραμένει γαντζωμένος στην εξουσία με διάφορα τεχνάσματα, προκειμένου η έλευση του εμβολίου να βελτιώσει την εικόνα του στο εσωτερικό της χώρας του. Στον αντίποδο ο Γκαντς, ο οποίος βλέπει τη δημοτικότητά του να πέφτει και απαξιώνεται από τον πρωθυπουργό ως «η αντιπολίτευση μέσα στην κυβέρνηση», θεωρεί ότι όσο ταχύτερα γίνουν οι εκλογές, τόσο μεγαλύτερες πιθανότητες έχει να τις κερδίσει.

Σε δύσκολη θέση ο Ροχανί

Στο ίδιο το Ιράν η δολοφονία του «πατέρα» του πυρηνικού του προγράμματος όξυνε τη μάχη εξουσίας σκληροπυρηνικών και μετριοπαθών στοιχείων, αλλά και την πίεση στον Ιρανό πρόεδρο για αντίποινα. Ο Ροχανί, ο οποίος έχει επενδύσει στην προεδρία Μπάιντεν και σε μια επανένταξη των ΗΠΑ, αν όχι στη συμφωνία του 2015, τουλάχιστον σε μια νέα συμφωνία, εξέφρασε την αντίθεσή του στην πρόταση για αναστολή των επιθεωρήσεων του ΟΗΕ και την αύξηση του εμπλουτισμού ουρανίου στο 20%. Πρόκειται για ένα ποσοστό που δεν επιτρέπει την κατασκευή πυρηνικού όπλου, αλλά υπερβαίνει κατά πολύ την ειρηνική χρήση, την οποία επικαλείται η Τεχεράνη. Μια ενέργεια τέτοιου είδους θα ήταν «ζημιογόνος» για τις διπλωματικές προσπάθειες αποκατάστασης της συμφωνίας του 2015, ανέφερε χαρακτηριστικά και κατηγορήθηκε του νομοθέτη ότι κάνουν ψηφοθηρία ενόψει των εκλογών του προσεχούς Ιουνίου. Οστόσο οι βουλευτές που τάσσονται υπέρ μιας μετωπικής σύγκρουσης με τη Δύση πλειοψηφούν στην ιρανική Βουλή, η οποία ενέκρινε την πρόταση. Μάλιστα πολιτικοί αναλυτές θεωρούν βέβαιο ότι θα νικήσουν στις εκλογές, αν δεν υπάρξει κάποια σοβαρή εξέλιξη και μια χαλάρωση των ασφυκτικών κυρώσεων εις βάρος του Ιράν. Υπενθυμίζεται ότι ο Ροχανί υπήρξε πρωτεργάτης της συμφωνίας του 2015 και υποστηρίζει μια επιστροφή της Τεχεράνης στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Πάντως ο πρόεδρος δεν μπορεί να μπλοκάρει την εφαρμογή της απόφασης, καθώς τον τελικό λόγο έχει ο θρησκευτικός ηγέτης αγιατολάχ Αλί Χαμενεϊ.

Ο Τζο Μπάιντεν απέναντι σε μια νέα Μέση Ανατολή

Του **THOMAS L. FRIEDMAN**
THE NEW YORK TIMES

Η αποδεδειγμένη στο Ισραήλ δολοφονία του επικεφαλής σχεδιασμού των ιρανικών κεφαλών πυραύλων δείχνει ότι η Μέση Ανατολή θα δημιουργήσει προβλήματα στον αναμονή πρόεδρο Τζο Μπάιντεν από την πρώτη κιόλας ημέρα της θητείας του. Παρότι ο ίδιος γνωρίζει καλά την περιοχή, θα του έλεγα το εξής: Αυτή δεν είναι η Μέση Ανατολή την οποία άφησε πριν από τέσσερα χρόνια.

Ο καλύτερος τρόπος για να συνειδητοποιήσει ο Μπάιντεν τη φύση της νέας Μέσης Ανατολής είναι να μελετήσει την επίθεση των 14ης Σεπτεμβρίου 2019 εναντίον των πετρελαιοπηγών του Αμπκάικ στη Σαουδική Αραβία από την ιρανική αεροπορία με 20 drones και τηλεκατευθυνόμενους πυραύλους, που έβγαλε εκτός λειτουργίας τις εγκαταστάσεις. Τα ιρανικά μη επανδρωμένα αεροσκάφη και οι πυραυλοι πέταξαν τόσο χαμηλά, που ο έγκαιρος εντοπισμός τους ήταν αδύνατος για τη σαουδαραβική αεροπορία και για τα αμερικανικά ραντάρ. Ισραηλινό αμυντικό αναλυτές εξέφρασαν την έκπληξή τους για τις επιχειρησιακές ικανότητες των Ιρανών, χαρακτηρίζοντας την επίθεση «Περλ Χάρμπορ» της Μέσης Ανατολής. Είχαν απόλυτο δίκιο. Η επίθεση αυτή, τα αντίποινα

του προέδρου Τραμπ και οι πρωτοβουλίες του Ισραήλ, της Σαουδικής Αραβίας και των Εμιράτων που ακολούθησαν, οδήγησαν σε ριζική αναδιαμόρφωση των ισορροπιών στην περιοχή.

Από την πλευρά του, ο Τραμπ δεν έκανε τίποτα. Δεν διέταξε αεροπορικό πλήγμα αντιπαιών για

Οι προκλήσεις ξεπερνούν το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, καθώς η περιοχή αλλάζει θεαματικά κατά την τετραετία Τραμπ.

λογαριασμό του Ριάντ, παρότι το Ιράν είχε επιτεθεί απρόκλητα εναντίον ζωτικών πετρελαϊκών εγκαταστάσεων της Σαουδικής Αραβίας. Λίγες εβδομάδες αργότερα, ο Τραμπ απέστειλε 3.000 στρατιώτες και λίγες συστοιχίες αντιπυραυλικών συστημάτων στη χώρα για να ενισχύσει την άμυνά της, με το παρακάτω μήνυμα: «Στέλνουμε στρατό στη Μέση Ανατολή για να βοηθήσουμε τη Σαουδική Αραβία, αλλά –είστε έτοιμοι γι' αυτό;– το Ριάντ, κατόπιν απαίτησής μου, συμφώνησε να πληρώσει για όλα. Αυτό δεν έχει ξαναγίνει». Αυτό ήταν όντως πρωτοφανές. Ο

Ο Τζο Μπάιντεν, αντιπρόεδρος των ΗΠΑ τότε, με τη σύζυγό του Τζιλ κατά την επίσημή τους στο Ντουμπάι, τον Μάρτιο του 2016.

Τραμπ εξέφρασε απλά την τεκτονική μετατόπιση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Το μήνυμά του ήταν: Αγαπητοί Σαουδάραβες, η Αμερική είναι τώρα ο μεγαλύτερος παραγωγός πετρελαίου στον κόσμο, εγκαταλείψουμε τη Μέση Ανατολή, θα σας πωλάμε ευχαρίστως όσα όπλα μπορείτε να αγοράσετε με μετρητά, αλλά μην υπολογίζετε σε εμάς για να πολεμήσουμε τις μάχες σας. Θέλετε αμερικανικά στρατεύματα; Δείτε μου το χρήμα.

Η αλλαγή αυτή γέννησε το πρώτο εμπόδιο που θα συναντήσει ο Μπάιντεν στη Μέση Ανατολή: τις ειρηνευτικές συμφωνίες μεταξύ

Ισραήλ και Εμιράτων και μεταξύ Ισραήλ και Μπακρέιν, καθώς και την ενίσχυση των μυστικών επαφών για θέματα ασφαλείας μεταξύ Ισραήλ και Σαουδικής Αραβίας, οι οποίες θα οδηγήσουν σύντομα σε ημι-επίσημες σχέσεις. Στην πραγματικότητα, ο Τραμπ υποχρέωσε το Ισραήλ και ορισμένα κρίσιμα σουνιτικά κράτη να ελαττώσουν την εξάρτησή τους από τις ΗΠΑ και να σκεφθούν νέους τρόπους συνεργασίας για την αντιμετώπιση νέων απειλών, όπως αυτή του Ιράν. Την ίδια ώρα, τα κράτη αυτά μοιάζουν αποφασισμένα να εγκαταλείψουν τις ιστορικές δεσμεύσεις

τους, όπως στο Παλαιστινιακό. Αυτό μπορεί να επιτρέψει στις ΗΠΑ να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους στην περιοχή με λιγότερες αμερικανικές απώλειες και μικρότερα κεφάλαια, που θα αποδειχθεί το σημαντικότερο επίτευγμα του Τραμπ στην εξωτερική πολιτική. Καθώς, όμως, ο Μπάιντεν σχεδιάζει να εγκαταστήσει νέο γύρο δι-αλόγου με το Ιράν για το πυρηνικό πρόγραμμα της χώρας, θα βρει απέναντί του το Ισραήλ, τη Σαουδική Αραβία, το Μπακρέιν και τα Εμιράτα, που λειτουργούν σαν άτυπη αντι-ιρανική συμμαχία. Αυτό θα περιπλέξει τα πράγματα για τον νέο πρόεδρο. Αφότου υπαναχώρησε ο Τραμπ από τη συμφωνία για τα πυρηνικά του Ιράν, η Τεχεράνη εγκατέλειψε τη δεσμευσή της για περιορισμό του εμπλουτισμού ουρανίου. Μετά την εκλογή του Μπάιντεν, όμως, το Ιράν ανακοίνωσε ότι θα επανέλθει «αυτόματα» στην τήρηση των συμβατικών του δεσμεύσεων, εφόσον ο νέος ένοικος του Λευκού Οίκου άρει τις σκληρές κυρώσεις κατά της χώρας. Μόνο μετά την άρση των κυρώσεων, λέει η ιρανική ηγεσία, θα είναι δυνατή η συζήτηση περιφερειακών προβλημάτων, όπως ο περιορισμός του οπλοστασίου προηγμένων πυραύλων.

Εδώ ξεκινούν τα προβλήματα για τον Μπάιντεν. Είναι αλήθεια ότι το Ισραήλ και τα σουνιτικά κράτη

θέλουν να βεβαιωθούν ότι το Ιράν δεν θα αποκτήσει ποτέ πυρηνικά όπλα. Ισραηλινόι αναλυτές εκτιμούν ότι αν και το καθεστώς της Τεχεράνης δεν έχει τάσεις αυτοκτονίας και δεν θα χρησιμοποιήσει πυρηνικά όπλα ακόμη και αν διαθέσει τέτοια, το Ιράν έχει αποδείξει ότι είναι ένα φονικό καθεστώς, έτοιμο να αξιοποιήσει τις νέες επίφοβες πυραυλικές του ικανότητες και να τις προσφέρει στους συμμάχους του σε Λίβανο, Υεμένη, Συρία και Ιράκ. Ο Μπάιντεν πρέπει να αποφύγει τον πειρασμό εξομάλυνσης των σχέσεων με το Ιράν, εφόσον δεν έχει εξασφαλίσει πρώτη συμφωνία για τα ιρανικά πυραυλικά συστήματα και την εξαγωγή τους σε άλλες χώρες. Αν, για παράδειγμα, η Χεζμπολάχ στον Λίβανο διέθετε τέτοιους πυραύλους, θα μπορούσε να πλήξει στόχους σε όλο το Ισραήλ, έχοντας μεγάλες πιθανότητες να τους καταστρέψει. Αυτός είναι ο λόγος που το Ισραήλ και τα κράτη του Κόλπου δεν πρόκειται να αποδεχθούν την άρση των κυρώσεων κατά του Ιράν, πριν εξασφαλίσουν σαφείς δεσμεύσεις για τους πυραύλους ακρίβειας. Μία τέτοια συμφωνία αναμένεται να είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Αν λοιπόν σχεδιάζετε να γιορτάσετε την αναβίωση της συμφωνίας Ουάσινγκτον - Τεχεράνης για τα πυρηνικά του Ιράν, μη βιάζεστε και βράζει τη σαμπάνια πίσω στο ψυγείο.

Ικανή για όλα η φετινή ΑΕΛ

Δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από κανέναν και δείχνει ικανή να πάει μακριά τη βαλίτσα

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΒΡΟΥΛΙΔΗ

Εξάδα, τετράδα, κύπελλο, η πρωτάθλημα; Μέχρι πρόσφατα, ακόμα κι αυτοί που τους είχε κερδίσει το ανοικτό, γοητευτικό κι αλέγκρο ποδόσφαιρο που παίζει περίμεναν να δουν κάτι περισσότερο για να πειστούν. Μετά τα όσα την είδαν να κάνει την τελευταία εβδομάδα, ωστόσο, υποστηρικτές κι επικριτές, ουδέτεροι ή αντιπαθούντες, καλοπροαίρετοι και καλοθελητές καταλαβαίνουν και αισθάνονται πως η φετινή ΑΕΛ μπορεί να την πάει μακριά τη βαλίτσα, έστω κι αν τους δικούς της πρωταγωνιστές, λέξεις σαν την τελευταία της πρώτης πρότασης δεν θα τους ακούσεις να την εκστομίζουν.

Οι «γαλαζοκίτρινοι» ξεκίνησαν τη φετινή τους εκστρατεία χωρίς έπαυση και μεγάλα λόγια, όμως με αύρα διαφορετική σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Η μίρλα, η μιζέρια κι η αβεβαιότητα για το τι της ξημερώνει είχε περάσει στο παρελθόν. Ο πρόεδρος της έγινε ξανά ζεστός, ενθουσιώδης και πρόθυμος να τσοντάρει όχι για ανοίγματα κι υπερβολές, αλλά για να μπορεί αν μη τι άλλο να κινηθεί με άνεση στο παζάρι, να πάρει παίκτες αξιόλογους

Ο πρόεδρος έγινε ξανά ζεστός, ενθουσιώδης και πρόθυμος να τσοντάρει όχι για ανοίγματα κι υπερβολές, αλλά για να μπορεί να κινηθεί με άνεση στο παζάρι.

και συν τοις άλλοις να συμπληρώσει το ρόστερ της χωρίς να περιμένει να δει ποιοι ξέμειναν χωρίς ομάδα Σεπτέμβρη μήνα για να κλείσει τρύπες.

Ο προπονητής της, εκμεταλλευόμενος τη μεγαλύτερη ποιότητα που είχε στη διάθεσή του και την ευχέρεια να δουλέψει με όλο του το υλικό για μεγάλο διάστημα πριν ξεκινήσει το πρωτάθλημα, απέδειξε στους πάντες πόσο ικανός, αλλά και πως κάθε άλλο παρά δογματικός είναι. Από τα αποκαλυπτήριά της κιόλας παρουσίασε μια ομάδα που καμία σχέση δεν είχε με αυτήν που βλέπαμε τα δύο προηγούμενα χρόνια ούτε σε τακτική, ούτε σε τρόπο προσέγγισης των αγώνων, ούτε σε μενταλιτέ.

Καθώς φτάνουμε σιγά-σιγά στον δρόμο τα μισά τουλάχιστον ως προς την πρώτη φάση του πρωταθλήματος, η ΑΕΛ πρωταγωνιστεί και δικαιούται να πιστεύει, μιας και ως προς την αγωνιστική της εικόνα δεν έχει να ζηλέψει τίποτα κι από κανέναν, πως ακόμα δεν έχει αγγίξει το ταβάνι της.

Το δύσκολο ξεκίνημα

Κάθε αρχή και δύσκολη λέει η παροιμία, αν και στην περίπτωση της

Οι «γαλαζοκίτρινοι» ξεκίνησαν χωρίς έπαυση και μεγάλα λόγια, όμως με αύρα διαφορετική σε σχέση με προηγούμενα χρόνια.

Ο Ντούσαν Κέρκεζ απέδειξε φέτος στους πάντες πόσο ικανός, αλλά και πως κάθε άλλο παρά δογματικός είναι.

ΑΕΛ, βάζοντας κάτω όλα τα δεδομένα, η αφετηρία δεν ήταν τόσο ζορική στην πραγματικότητα. Προσπαθώντας να αφομοιώσει έναν νέο, εντελώς διαφορετικό τρόπο παιχνιδιού σε σχέση με αυτά που ήξερε να εφαρμόζει για δύο και πλέον χρόνια, πήρε το απόλυτο στα τρία παιχνίδια στα οποία κατέβηκε να παίξει ως φαβορί (με Ολυμπιακό, Νέα Σαλαμίνα και Καρμιώτισσα), προκρίθηκε, ως όφειλε, με άνεση στον δευ-

τερο γύρο του κυπέλλου επί της Ομόνοιας Ψευδά κι είχε μία ήττα, απ' αυτές που τις λες κι εντός προγράμματος πάντως, από τον ΑΠΟΕΛ στο ΓΣΠ, εξατίας ενός αυτογκόλ στο 85'.

Και μετά ήρθαν τα ντέρμπι

Η εμπιστοσύνη ως προς το πόσο μακριά θα μπορούσε να φτάσει η φετινή ΑΕΛ άρχισε να κλονίζεται μετά τους διαδοχικούς αγώνες που ακολούθησαν με ΑΕΚ και Ομόνοια. Όχι γιατί χάλασε η αγωνιστική της εικόνα, η οποία, αν όχι καλύτερη, σίγουρα δεν ήταν σε καμία περίπτωση χειρότερη σε σχέση με αυτήν των αντιπάλων της, αλλά γιατί έδειξε να της λείπει αυτό το κάτι, μια έξτρα «ζούρα» ποιότητας που έδειξε να την έχει ανάγκη για να εξαγυρώσει την παρουσία της με βαθμούς. Στο μάτι, πάντως, συνέχισε να είναι πέρα για πέρα ελκυστική και με τα στοιχεία που είχε βγάλει, είχε κάθε δικαίωμα να πιστεύει ότι αργά ή γρήγορα θα τον έβρισκε τον δρόμο της.

Τα «πρέπει» και η Πάφος

Τους επόμενους αγώνες η ΑΕΛ πήγαινε να τους παίξει κουβαλώντας την ταμπέλα του φαβορί και το «πρέπει» που αυτό συνεπάγεται ως προς το αποτέλεσμα που οφείλει να πάρει. Την ΕΝΠ την καθάρισε με συνοπτικές διαδικασίες στο καλύτερό της φετινό παιχνίδι και, έστω και με τα θεματάκια της, πέρασε αλώβητη από Δόξα και Ερμύ. Στο παιχνίδι με την Πάφο, κι ειδικά το πρώτο του μίμητρο, ωστόσο, τα θεματάκια έγιναν θεματάρη, ήρθε μια ακόμα ήττα και μαζί της ξεκίνησε και πάλι το τροπάριο «καλή μεν, αλλά»...

Η διαβολοβδομάδα που έγινε βόλτα στον κήπο της Εδέμ

Και φτάσαμε, μ' αυτά και μ' αυτά, στην εβδομάδα που μας πέρασε, με τους μαζεμένους σκληρούς, υπερ-απαιτητικούς και, ενδεχομένως ακόμα και τροχοδεικτικούς αγώνες, στους οποίους κατέβαινε να παίξει χωρίς τη ραχοκοκαλιά Μεντόγιεβιτς στα κοφ και τον άνθρωπο που είχε φέρει για να ηγηθεί της άμυνας της, τον Μπουόζα, εκ νέου από τα τρία, με αμυντική τετράδα... φιλικού στο παιχνίδι με την πρωτοπόρο, χάνοντας ξανά τον αριστερό της μπακ (που περίμενε να επανέλθει για δύο και πλέον μήνες) πριν καν ξεκινήσει και τον βασικό της φορ στα πρώτα στάδια της αναμέτρησης της Αρένας και με όλα τούτα τα προβλήματα «κληρονομιά» στο ντέρμπι της Λεμεσού, ακούγοντας κι από πάνω πως δεν κρατάει το μπέν, δεν κερδίζει ντέρμπι, δεν σκοράρουν οι φορ της και τα συναφή. Το αποτέλεσμα; Η ΑΕΛ δεν βγήκε απλώς αλώβητη από τα ματς κόντρα σε Ανόρθωση, ΑΕΚ και Απόλλωνα, αλλά θριαμβεύτρια, αποδεικνύοντας σε φίλους, εχθρούς και κυρίως στον ίδιο της τον εαυτό πως είναι ικανή για όλα...

ΑΠΟΨΕΙΣ

Πέραν του «σκηνικού» τίποτα δεν έχει αλλάξει

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Μην λάβετε ως ακραία τη πιο κάτω τοποθέτηση... χρόνια τώρα στο «διαδραστικό» κομμάτι της δημοσιογραφίας, είτε δια ραδιοφώνου, είτε δια του γραπτού λόγου, επέτρεψε μου να έχω μια αρκετά καθαρή εικόνα για τον «οπαδικό αναλφαβητισμό», που ταλαιπωρεί μεγάλο μέρος του συνόλου των οπαδών. Επικερφώς χρησιμοποιώ τη λέξη «αναλφαβητισμό», γιατί μάλλον πιο εύστοχη είναι η λέξη «πρωτογονισμός» για να περιγράψει τον ψυχισμό, την κουλτούρα και τη νοστροπία σημαντικού αριθμού των οπαδών ανά την Κύπρο.

Μπορεί δηλαδή κατά καιρούς μέρος του κοινού, να σπίνει δικαίως στο απόσπασμα τον δημοσιογραφικό κόσμο, απαιτώντας να ψηλώσει το επίπεδο, αλλά και το κοινό δεν φαίνεται να πορεύεται προς αυτή την κατεύθυνση. Αντιθέτως, αυτό που κανείς μπορεί να παρατηρήσει είναι έως και μια μδαινή εξέλιξη στην αντίληψη των γεγονότων και των αντιδράσεων που προκαλούν. Όπως δηλαδή πριν από δεκαετίες, κάθε φορά που εκρόντουσαν κάποια ανεπιτυχή αποτελέσματα ο κόσμος αυθόρμητα έστηνε λαϊκά δικαστήρια, στοχοποιώντας κυρίως προπονητές, αλλά και παίκτες ή παράγοντες, ζητώντας με τρόπο μη πολιτισμένο τις πλείστες φορές, τον διωγμό ή ακόμη και την τιμωρία του «ενόχου»... έτσι ακριβώς και στη σύγχρονη εποχή.

Το σκηνικό έχει κυρίως αλλάξει, αφού τα λαϊκά δικαστήρια έχουν λάβει μια διαδικτυακή μορφή, αφήνοντας πίσω το ντεμοντέ πια σκηνικό, που συνήθως σπινόνταν έξω από τα αποδυτήρια. Διαφοροποίηση παρατηρείται και στις αντιδράσεις. Αντί για ρήξη των αντικειμένων, της λεκτικής ή και καμία φορά της σωματικής βίας, πλέον αρκεί ένα πλκτρολόγιο για να βγάλει κανείς την επιθετικότητα του.

Όπως δηλαδή τότε έτσι και τώρα μεγάλο κομμάτι της μερίδας των οπαδών, στριγγίζει πρόσωπα, καταστάσεις ή ακόμη και την ομάδα του ανάλογα με το πρόσχημο των γεγονότων. Αν είναι δηλαδή θετικά, παρουσιάζεται, υπερσπιστής, θαυμαστής, λάτρης της ομάδας, αν είναι αρνητικά μεταμορφώνεται σε υβριστή, πόλεμο και αναθεματίζει ό,τι έχει να κάνει με αυτήν. Πέραν όμως των πιο πάνω, ο ψυχισμός, η επικειρηματολογία και το κριτήριο παραμένουν σχεδόν τα ίδια όπως και παλιά. Πέραν του «σκηνικού»... τίποτα δεν έχει αλλάξει.

Ένα διαφορετικό ντέρμπι

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ

Ακόμη και όσοι προέβλεπαν η εκτιμώσαν πως ο πρώτος γύρος του φετινού πρωταθλήματος θα δημιουργούσε πολλά προβλήματα στις δύο μεγάλες ομάδες της Λευκωσίας, μάλλον δεν ανέμεναν τη βαθμολογική θέση ΑΠΟΕΛ και Ομόνοια αυτή τη στιγμή. Και ούτε ανέμεναν πως θα συζητούσαμε σήμερα για τις συνενέσεις του πτπημένου (αν υπάρξει) στο αυριανό ντέρμπι και σε σχέση με την προσπάθεια διεκδίκησης του φετινού τίτλου.

Ένα απρόσμενο λοιπόν ντέρμπι, το πρώτο φετινό αιώσιο, μας περιμένει αύριο. Απρόσμενο ως προς τις συνθήκες στις δύο ομάδες και τα βαθμολογικά δεδομένα. Για διαφορετικούς λόγους, ΑΠΟΕΛ και Ομόνοια έχουν μπροστά τους μια σημαντική βαθμολογική διαφορά να καλύψουν και όχι μόνο από την πρωτοπόρο ομάδα της βαθμολογίας. Ακατόρθωτο δεν είναι, με βάση και την αστάθεια που χαρακτηρίζει, μέχρι τώρα, όλες τις ομάδες των πρώτων θέσεων, εξαιρετικά δύσκολο όμως το λες. Στοιχείο το οποίο επίσης διαφοροποιεί το αυριανό ντέρμπι από πολλά προηγούμενα, γιατί κρίσιμα από βαθμολογικής άποψης ήταν και τα περσινα δύο «αιώσια» ντέρμπι, αλλά καμία από τις δύο ομάδες δεν κινδύνευε, αν έχανε, να μείνει ουσιαστικά εκτός του βασικού της στόχου.

Τι σου είναι το ποδόσφαιρο. Πριν από μερικές εβδομάδες, αν εκτιμούσε κάποιος το πιθανό αποτέλεσμα του αυριανού ντέρμπι, δύσκολα θα έδινε πιθανότητες στην πλευρά του ΑΠΟΕΛ, με βάση την αρνητική εικόνα των γαλαζοκίτρινων σε πολλά παιχνίδια. Όλα άλλαξαν σε λίγες μέρες, με δύο νίκες της ομάδας του Μικ Μακάρθι και δύο ακόμη αρνητικά αποτελέσματα στο πρωτάθλημα για την Ομόνοια και όλα άλλαξαν ξανά, μετά τη νίκη της Ομόνοιας επί του ΠΑΟΚ την περασμένη Πέμπτη. Είπαμε για την ομάδα του Μικ Μακάρθι και φυσιολογικά στην... εξίσωση μπαίνει και το όνομα του Χένιγκ Μπέργκ. Αφού ήπιαν μπόλικο νερό στο όνομα του από πέτσι μέχρι και το φετινό καλοκαίρι οι φίλοι της Ομόνοιας, πολλοί απ' αυτούς απαιτήσαν τις τελευταίες μέρες την απόλυση του. Αν μετά την επιτυχία της περασμένης Πέμπτης ο πεισματάρης Νορβηγός ξορκίσει άλλη μια... κατάρα αυτήν της αδυναμίας να κερδίσει, χρόνια τώρα, η Ομόνοια τον αιώσιο της αντιπαλο, τότε εύκολα μπορεί να αντιληφθεί κανείς το σκηνικό πως (ξανά) αλλάξει.

Έστω χωρίς κόσμο, χωρίς την αίγλη προηγούμενων εποχών, για το αυριανό ντέρμπι βρίσκεται κάποιος πολλούς λόγους να ασχοληθεί μαζί του. Μακάρι αύριο, κοντά στις εννέα το βράδυ, οι προσδοκίες να μην έχουν διαψευστεί...

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

Σπαζοκεφαλιά

Δικαιώθηκε ο Μπεργκ για τη διαχείριση και τις επιλογές του, στον αγώνα της Πέμπτης με τον ΠΑΟΚ η εκτεθειμένος περισσότερο έμεινε, όταν την προηγούμενη Κυριακή εκτιμούσε πως δεν είχε επιλογές στον πάγκο για να βελτιώσει την εικόνα της ομάδας του στον αγώνα με τον Ερμύ; Θα πάει στο αυριανό ντέρμπι με την ίδια «συνταγή»; και ανάλογη τακτική του αγώνα στο Γιουρόπα Λιγκ; Υποστηρίζοντας στις δηλώσεις του πριν τον αγώνα με τον ΠΑΟΚ, ότι οι αλλαγές που θα παρουσίαζε η εντεκάδα είχαν να κάνουν με την προτεραιότητα του στο ντέρμπι της Δευτέρας, όσοι από τους βασικούς των προηγούμενων αγώνων έμειναν εκτός, θα είναι ξανά στην αρχική εντεκάδα;

*****

Βάλτε ένα γκολ!

Πάει καιρός να δούμε γκολ σε ντέρμπι ΑΠΟΕΛ - Ομόνοιας. Στα δύο της περασμένης περιόδου δεν ευτυχίσαμε αν και υπήρξαν φάσεις (όχι πολλές) στις οποίες και οι δύο ομάδες μπορούσαν

να σκοράρουν. Η δημιουργία φάσεων αλλά και το εύκολο γκολ αποτέλεσαν σε αρκετές περιπτώσεις, στη μέχρι τώρα εξέλιξη του φετινού πρωταθλήματος, θέμα συζήτησης και για τις δύο ομάδες και όχι στη θετική πλευρά του θέματος. Όπως αρνητικός είναι και ο απολογισμός των επιθετικών και των δύο ομάδων στα προηγούμενα παιχνίδια. Θα δείξει λοιπόν, σε λίγες ώρες, αν μετά από πολύ καιρό θα ξαναδούμε γκολ σε ντέρμπι των δύο «αιωσίων»...

*****

Δεν αλλάζει απόφαση

Έντονο είναι το αίτημα των σωματείων της επίλεκτης κατηγορίας ΣΤΟΚ για επανέναρξη του πρωταθλήματος. Υποστηρίζουν ότι το πρωτάθλημα διεξάγεται κάτω από τις ίδιες συνθήκες (πρωτόκολλο υγείας, γήπεδα, κλπ) με τις οποίες διεξάγονται τα πρωταθλήματα Β' και Γ' Κατηγορίας που ξαναρχίζουν στις 11,12,13 Δεκεμβρίου. Και θεωρούν ότι με την αδρανοποίηση που έχει επιβληθεί γίνεται διάκριση σε βάρος τους. Υπάρχει βέβαια και πίεση από τους πο-

δοσφαιριστές για επανέναρξη. Τα σωματεία αποτάθηκαν προς τον Υπουργό Υγείας κι έπαιξαν απόφαση για επανέναρξη. Σαφώς και έχουν δικαίωμα όπως το θέτουν. Το Υπουργείο είναι σαφές ότι θέλει ένα μπελά λιγότερο μέσα στη δίνη του covid 19. Γιατί η αδρανοποίηση, αυτό σημαίνει. Οι ανεπίσημες πληροφορίες μιλούσαν για απόφαση για επανέναρξη. Η ανακοίνωση του Υπουργείου όμως που εκδόθηκε μετά άλλα έλεγε.

*****

Η ταλαιπωρη Αλκή

Στην Αλκή υπάρχει πάλι αναμμουπιούλα. Η συμφωνία του σωματείου με τον επενδυτή Γιώργο Κουτούκη δεν «φτούρησε» και όπως δείχνουν τα πράγματα θα ακολουθηθεί η νομική οδός για τη διευθέτηση της διαφοράς. Το έχει η μοίρα του αυτού του σωματείου να μη βρίσκεται ψυχία και να ταλαιπωρείται από τις πράξεις διαφόρων τύπων, που απλώς θέλουν να κάνουν το κομμάτι τους χωρίς να έχουν γνώση των πραγματικών συνθη-

κών, ούτε βέβαια και συναισθηση ευθύνης για τις πράξεις τους.

*****

Κακός σχεδιασμός

Στην Ομόνοια ό,τι και να λένε σχετικοί και άσχετοι, η βασική αιτία της παρατεταμένης πτώσης είναι ο κακίστος σχεδιασμός του καλοκαιριού. Ένας σχεδιασμός που αφαιρέσει ποιότητα. Όταν, ανεξήγητα, περιμένεις ένα παίκτη ολόκληρους μήνες ενώ βλέπεις ότι οι πιθανότητες να έλθει είναι ελάχιστες (Ακιντόλα) και όταν και πάλι για μήνες δεν καταφέρνεις να βρεις φορ στα κυβικά σου, αυτά παθαίνεις.

*****

Ο γνωστός... Μάλε

Ο Κώστας Μαλέκος πριν από το ματς Ομόνοια-ΠΑΟΚ με τις δηλώσεις του στο Metropolis 95.5 Θεσσαλονίκης και την ανάκληση τους στη συνέχεια κατάφερε για πολλοστή φορά - για λάθος λόγους - να στρέψει πάνω του τα φώτα της δημοσιότητας.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
1,85%

Χ.Α.
6,56%

Dow Jones
0,84%

Nasdaq
1,98%

Nikkei
0,40%

Dax
-0,25%

FTSE 100
2,00%

ΗΠΑ
Θα επιδιώξουν νέες εμπορικές συμφωνίες με ασιατικές χώρες Σελ. 10

Πετρέλαιο
1,84%

€//\$
1,59%

ΠΙΟ ΓΡΗΓΟΡΟ ΚΑΙ ΠΙΟ ΔΥΝΑΤΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΝΟ

NUROFEN EXPRESS

Από τις 15 Απριλίου

Συμβουλευτείτε τον γιατρό ή τον φαρμακοποιό σας
ΤΗΛ: 22 096 300. ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

MCSU | **life pharma**

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Αργεί η επιστροφή στην κανονικότητα

Τουλάχιστον δύο χρόνια θα απαιτηθούν για μία στις τρεις επιχειρήσεις μέχρι να επανέλθουν στα προ κρίσης επίπεδα κερδοφορίας. Ποσοστό 20% θεωρεί ότι θα χρειαστούν 3-4 χρόνια. Το αισιόδοξο είναι ότι το 63% των ελληνικών επιχειρήσεων θα αυξήσει τις επενδύσεις το 2021. Σελ. 7

ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΑΣΗ

Επενδύουν σε ακίνητα κοινωνικού χαρακτήρα

Το ενδιαφέρον των θεσμικών επενδυτών άρχισαν να συγκεντρώνουν τα ακίνητα κοινωνικού χαρακτήρα, όπως κέντρα περίθαλψης ή διαμονής ηλικιωμένων, διαγνωστικά κέντρα, νοσοκομεία, σχολεία και άλλα. Πρόκειται για διεθνή τάση, που οφείλεται στην αύξηση των ατόμων τρίτης ηλικίας. Σελ. 12

Νέος πονοκέφαλος η αναστολή δόσεων

Οι τράπεζες φοβούνται κατάχρηση του προγράμματος – Τι θα γίνει με το θέμα των εκποιήσεων

Εντονος προβληματισμός επικρατεί στις τράπεζες από το ενδεχόμενο να γίνει κατάχρηση του μέτρου της αναστολής δόσεων, μετά το πράσινο φως που άναψε η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών για τη δυνατότητα παράταξης του προ-

γράμματος έως τον Μάρτιο. Μεγάλος φόβος των τραπεζών είναι πως με αυτό τον τρόπο, ακόμα και αυτοί που δεν προχώρησαν στην αναστολή της δόσης τους, θα το πράξουν τώρα και θα δημιουργηθούν νέα δεδομένα για την

επόμενη ημέρα. Όπως πληροφορείται η «Κ», οι συσκέψεις του τελευταίου μήνα είχαν χαρακτήρα σχεδιασμού – διαχείρισης της επόμενης ημέρας. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι η κατάσταση όπως διαμορφώνεται θα

συζητηθεί σε ανώτατο επίπεδο των κυπριακών τραπεζών την επόμενη εβδομάδα. Στο μεταξύ σε αναστολή και των εκποιήσεων αναμένεται να οδηγηθεί η Κύπρος μέχρι και τις 31 Μαρτίου 2021. Θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο

πλέον βάσει των θέσεων των κομμάτων πως σε μία - δύο εβδομάδες θα ψηφιστεί η πρόταση. Ωστόσο, όπως πληροφορείται η «Κ», ο Πρόεδρος Αναστασιάδης αναμένεται να προχωρήσει στην αναπομπή του νόμου αυτού. Σελ. 3

Καφέ και σνακς πωλούν οι πετρελαιικές

Ο καφέ και η σοκολάτα θα είναι ο νέος «μαύρος χρυσός» για τις μεγάλες πετρελαιικές, που την εποχή της ηλεκτροκίνησης δεν έχουν πια τα λιγνιτώδη έσοδα του πετρελαίου. Σε αυτά καταφεύγουν οι κολοσσοί του πετρελαίου, Shell, BP και Total, καθώς προσφέρουν ροφήματα αλλά και πολλά άλλα στους σταθμούς ανεφοδιασμού μπαταρίας για ηλεκτροκίνητα οχήματα. Προκειμένου δε να αυξήσουν στον μέγιστο δυνατό βαθμό τα έσοδά τους, επεκτείνουν το δίκτυο των σταθμών τους ανοίγοντας όλο και περισσότερους. Σελ. 11

Το πανδημικό κύμα «έπνιξε» και τα σχέδια για επενδύσεις

Μειώθηκαν πέραν του 50%

Η πανδημία έπληξε αισθητά και τον τομέα των επενδύσεων. Σύμφωνα με έρευνα που διενήργησε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EIBIS), το 51% των εταιρειών που είχαν επενδυτικά σχέδια για το 2020 κάνουν λιγότερα από ό,τι είχαν προγραμματίσει, ενώ μία στις πέντε επιχειρήσεις (21%) αναμένει μόνιμη μείωση του προσωπικού τους. Σελ. 4

Λιγοστεύουν τα περιουσιακά της ExxonMobil

Λόγω πετρελαίου και ιού

Η καταβράθρωση των τιμών του πετρελαίου, σε συνδυασμό με τις επιπτώσεις της πανδημίας, υποχρεώνει την ExxonMobil να προχωρήσει στη μεγαλύτερη απομείωση περιουσιακών στοιχείων στη σύγχρονη ιστορία της. Θα μειώσει την αξία των κοιτασμάτων φυσικού αερίου που διαθέτει στη Βόρεια και στη Νότια Αμερική κατά 17 δισ. και 20 δισ. δολάρια αντίστοιχα. Σελ. 9

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του HOLGER SCHMIEDING*

Τι μπορεί να πάει στραβά το 2021

Οι εντάσεις στο πεδίο του διεθνούς εμπορίου αποκλιμακώνονται, η πανδημία τίθεται υπό έλεγχο και η έξοδος της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση θα διευθετηθεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Οι οικονομικές προοπτικές του 2021 δείχνουν ασυνήθιστα ευνοϊκές για τις προηγμένες οικονομίες και πολλές από τις αναδυόμενες αγορές. Τι, όμως, θα μπορούσε να πάει στραβά; Πρώτον, η εμπιστοσύνη παίζει μεγάλο ρόλο. Η οικονομική δραστηριότητα ανέκτησε γρήγορα τον βηματισμό της μετά το πρώτο κύμα της πανδημίας. Το τρίτο τρίμηνο, η Ευρώπη αντιστάθηκε σχεδόν ολοκληρωτικά την πτώση του ΑΕΠ του δεύτερου τριμήνου (-11,8%) με άνοδο 12,6% σε τριμηνιαία βάση. Βάσει αυτού, προ-

σβέλλουμε σε στέρεη ανάκαμψη την άνοιξη του 2021, ώστε να αποκατασταθεί η βλάβη του δεύτερου κύματος του τρέχον τέταρτο τρίμηνο και το πρώτο του 2021, αν και αυτή θα είναι σε μικρότερο βαθμό. Τι θα συμβεί, ωστόσο, εάν εταιρείες και καταναλωτές, μετά το διπλό πλήγμα που δέχθηκαν, φανούν πολύ πιο συγκρατημένοι μετά το δεύτερο κύμα και για περισσότερο καιρό συγκριτικά με το πρώτο; Δεύτερον, ο σκοτεινός χειμώνας ίσως αφήσει πίσω του θύματα. Το 2021 πιθανώς να αυξηθεί ο αριθμός των πτωχεύσεων. Παρά το γεγονός πως υποχωρούν η υποαπασχόληση και η ανεργία, ο αριθμός των ανθρώπων εκτός αγοράς εργασίας για ένα έτος ή περισσότερο ή όσων δεν κατόρ-

Οι οικονομικές προοπτικές του 2021 δείχνουν ασυνήθιστα ευνοϊκές για τις προηγμένες οικονομίες. θωσαν να εισέλθουν σε αυτήν με κανέναν τρόπο στην αγορά εργασίας θα αυξηθεί το 2021. Ως συνέπεια η δυνατότητα προσφοράς των οικονομιών ίσως περισταλεί. Εντούτοις, οι κυβερνήτες έχουν αντιληφθεί πλήρως τον κίνδυνο. Εξ ου και αναμένουμε πως θα συνεχιστούν τα μέτρα δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, ώστε να αμβλύνουν

την απειλή από τέτοιες μακροπρόθεσμες επιπτώσεις υστέρησης και να μην παρεμποδίσουν αυτές ιδιαίτερα τον ρυθμό της ανάκαμψης. Τρίτον, εάν υπάρξει πρόωρη απόσυρση των πακέτων τόνωσης της οικονομίας, η ανάκαμψη ενδεχομένως να εξασθενήσει. Μέχρι στιγμής, καμία ένδειξη δεν έχουμε ότι αναδιπλώνονται οι κεντρικές τράπεζες και οι κυβερνήσεις από την τοποθέτησή τους να κάνουν καθετί δυνατόν και με αποτελεσματικότητα. Μεγάλες κεντρικές τράπεζες, και ειδικότερα η ΕΚΤ και η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ, έχουν διασαφηνίσει ότι κλίνουν υπέρ της πιο ρωμαλέας στήριξης της ανάκαμψης και για πιο μακρό διάστημα από προηγούμενες παρόμοιες φάσεις. Τέταρτον και τελευταίο,

εάν εμφανιστεί αναθέρμανση του πληθωρισμού, οι προοπτικές θα κλονιστούν, τουλάχιστον για τις αγορές. Η εκτίμησή μας για ταχεία ανάπτυξη το 2021 στις προηγμένες καθώς και σε πολλές αναδυόμενες οικονομίες βασίζεται στην υπόθεση ενός πληθωρισμού, ο οποίος δεν θα εκτιναχθεί τόσο ώστε να υποχρεώσει σε πρόωρη σκλήρυνση πολιτικής τις κεντρικές τράπεζες. Η αποδυνάμωση της αγοράς εργασίας, άλλωστε, θα αποτρέψει μια μεγάλη μισθολογική αύξηση την επόμενη διετία, ενώ δεν πιθανολογείται και μια έκρηξη καταναλωτικών δαπανών, που θα προκαλέσει υψηλό πληθωρισμό.

* Ο κ. Holger Schmieding είναι οικονομολόγος της Berenberg Bank.

Απόδοση δεκαετιών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	0,19%	0,00%
Γερμανία	-0,56%	-0,03%
Γαλλία	-0,30%	-0,04%
Ιταλία	0,60%	0,00%
Ισπανία	0,07%	0,02%
Ιρλανδία	-0,26%	-0,02%
Ελλάδα	0,62%	-0,04%
Ην. Βασίλειο	0,32%	0,05%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Ba2	NP
S&P	BBB-	A-3

Κύπρος - Τομέας Ακινήτων και Ανάπτυξης Γης

Πρώτο εξάμηνο του 2020

Η έκδοση είναι διαθέσιμη στην αγγλική γλώσσα

www.pwc.com.cy/real-estate

ΑΝΑΛΥΣΗ Του ΠΕΤΡΟΥ ΚΟΚΚΑΛΗ*

Προς μια πράσινη οικονομία

Ζούμε σε μία κρίσιμη μεταβατική περίοδο προς έναν κόσμο που δεν θα βασίζεται στα ορυκτά καύσιμα, προς έναν κόσμο που θα ανταλλάσσεται πως το κράτος δικαίου, η κοινωνική κινητικότητα και η βιώσιμη ανάπτυξη είναι όροι για μία ανθούσα οικονομία, χωρίς πανδημίες, βαθείς κοινωνικές ανισότητες και πολιτική αποσταθεροποίηση.

Γνωρίζουμε επίσης πως ο πλανήτης θα τα καταφέρει και χωρίς εμάς. Είναι παρωχημένη η αντίληψη πως όσοι αγωνίζονται για μία πράσινη Ευρώπη, παλεύουν για το περιβάλλον, για τα δέντρα, τις θάλασσες, τον αέρα και τα δάση. Ο αγώνας είναι

για τη χρηματοδότηση των απαιτούμενων αλλαγών.

Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας εστιάζει στην ανάκαμψη από την κρίση του COVID-19, ενώ παράλληλα χρηματοδοτεί την πράσινη μετάβαση, δηλαδή τη ριζοσπαστική αλλαγή μας, προκειμένου να αποκτήσουμε μία λιγότερο αυτοκαταστροφική σχέση με τη φύση. Η κοινωνική, οικονομική και οικολογική ανθεκτικότητα που καλείται να οικοδομήσει το ΤΑΑ αντικατοπτρίζεται στις αρχές του «μη βλάπτει» (do no harm), του «μη εγκαταλείπει» (leave no one behind) και του σεβασμού στο κράτος δικαίου.

Πλέον, όλες οι επενδύσεις που σπνρίζονται από τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ε.Ε. οφείλουν να ανταποκρίνονται σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια, ώστε να ευθυγραμμίζονται με τους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους κλιματικούς στόχους που έχει θέσει η Ένωση, με δίκαιο τρόπο, σεβόμενοι τους εργαζομένους και τις ιδιαιτερότητες των περιφερειών της Ευρώπης.

Πρέπει παράλληλα να εξασφαλίσουμε ότι το δημόσιο χρήμα θα παράγει κοινωνικά αγαθά, που προάγουν και δεν υπονομεύουν τη δημόσια υγεία, την κοινωνική συνοχή και την κλιματική ασφάλεια. Αυτοί οι στόχοι πρέπει τώρα να ενταχθούν στον πυρήνα και του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η ταξινόμηση, η αρχή του «μη βλάπτει» και το πλαίσιο για τα πράσινα ομόλογα είναι εργαλεία που πρέπει να καθοδηγούν όχι μόνο τις ιδιωτικές, αλλά και τις δημόσιες επενδύσεις.

Πρέπει να μας γίνει συνείδηση πως κάθε ευρώ που θα επενδύουμε ως Ένωση θα πρέπει να είναι ένα «πράσινο ευρώ», ένα ευρώ υπέρ της επιβιώσής μας στον πλανήτη, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης και της ασφάλειας όλων.

* Ο κ. Πέτρος Κόκκαλης είναι ευρωβουλευτής.

Κάθε ευρώ που θα επενδύουμε ως Ένωση θα πρέπει να είναι ένα «πράσινο ευρώ».

για τη συνέχιση του πολιτισμού μας, παρά τις ανεπισημάντες αλλαγές που έχουμε ήδη επιφέρει στο κλίμα και στο φυσικό περιβάλλον.

Ο ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα αποτελεί τον πυρήνα και την ομπρέλα κάτω από την οποία συγκεντρώνονται όλα τα σύγχρονα κοινωνικά και οικονομικά αιτήματα για αλλαγή στον τρόπο που ζούμε και δουλεύουμε, στον τρόπο που παράγουμε και καταναλώνουμε. Η ευρωπαϊκή πράσινη συμφωνία και η δίκαιη μετάβαση έπονται ως εξειδικεύσεις για τον τρόπο υλοποίησης και χρηματοδότησης της αλλαγής.

Το συνολικό ύψος του νέου ΠΔΠ 2021-2027, μαζί με το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) πλησιάζει τα 2 τρις. ευρώ και αποτελεί τη μεγαλύτερη δημοσιονομική παρέμβαση στην οικονομία από την εποχή του Σχεδίου Μάρσαλ. Πρόκειται για μία δημοσιονομική επέκταση άνευ προηγουμένου, συνοδεία της από κοινού ανάληψης υποχρεώσεων τριακοσίων, καθώς και της δημιουργίας ιδίων πόρων

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Η λίστα που φέρει το όνομα της πρώην διοικήτριας, όσο παραμένει ανοικτό θέμα, φορτίζει δυσανάλογα το κλίμα την ίδια ώρα που η αξία της δημοσιοποίησης φθίνει

Δεύτερο κύμα

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EAT) αφού αξιολόγησε την κατάσταση που δημιουργείται λόγω του δεύτερου κύματος της πανδημίας, αποφάσισε να ενεργοποιήσει ξανά τους σχετικούς κανονισμούς και να επιτρέψει να ενταχθούν στα προγράμματα αναστολής δόσεων και όσα δάνεια δεν έτυχαν ανάλογης ρύθμισης κατά το πρώτο κύμα της πανδημίας. Για να μην υπάρξει κατάχρηση της νέας δυνατότητας που προσφέρεται, η EAT έχει θέσει δύο ασφαλιστικές δικλίδες. Πρώτον, στις νέες ρυθμίσεις να μην μπορούν να ενταχθούν δάνεια που έτυχαν κατά την διάρκειά τους αναστολής δόσεων για πάνω από 9 μήνες. Δεύτερον, οι τράπεζες να παρουσιάσουν στους επόμενους της μεθοδολογία που θα ακολουθήσουν για να αξιολογήσουν ότι τα δάνεια που θα επιλεγούν να ενταχθούν στη ρύθμιση, δεν θα μετατραπούν σε μη εξυπηρετούμενα. Το δεύτερο αυτό μέτρο αναμένεται πως θα προσφέρει τη δυνατότητα στους επόμενους να επιβάλουν κανονισμούς στις τράπεζες που θα διασφαλίζουν ότι, οι όποιες πιθανές ζημιές προκύψουν θα αναγνωριστούν.

Ανώμαλη ανάκαμψη

Την άποψη ότι η ανάκαμψη της οικονομίας στην ευρωζώνη θα είναι «ανώμαλη» εξέφρασε το εκτελεστικό στέλεχος της EKT, Isabel Schnabel σημειώνοντας ότι μπορεί η προοπτική του εμβόλιου να φωτίζει το βάθος του τούνελ αλλά θα πρέπει να το διαβούμε για να το δούμε. Όσον αφορά στην οικονομική κατάσταση προβλέπει πως το τέταρτο τρίμηνο θα είναι υφεσιακό, αλλά πολύ καλύτερο από το δεύτερο καταστροφικό τρίμηνο, ενώ στο μέτωπο του πληθωρισμού δεν

προκύπτει κάποια ανησυχία, αφού η πίεση θα συνεχιστεί και το 2021. Για τα lockdowns η εκτίμηση που έρχεται από τα επίσημα χείλη της EKT είναι ότι πολύ πιθανόν να ανανεωθούν πριν να είμαστε σε θέση να δούμε βελτίωση στα υγειονομικά δεδομένα συνέπεια των εμβολιασμών.

Προκλήσεις

Η απόφαση της Μεγάλης Βρετανίας να καταστεί η πρώτη χώρα που ενέκρινε το εμβόλιο των Pfizer και BioNTech για ευρεία χρήση ανοίγει τον δρόμο για μια σειρά από προκλήσεις που θα πρέπει να

διαχειριστεί το επόμενο διάστημα, ενώ μεγάλο βάρος πλέον πέφτει στο σύστημα υγείας (NHS). Οι προκλήσεις αφορούν στις συγκεκριμένες απαιτήσεις μεταφοράς και αποθήκευσης που έχει το συγκεκριμένο εμβόλιο ενώ το στείχημα που θα πρέπει να κερδηθεί γίνεται ακόμα πιο δύσκολο αν αναλογιστούμε ότι αφορά σε εκατομμύρια δόσεις. Οι πρώτοι εμβολιασμοί ξεκινούν την ερχόμενη εβδομάδα και, όπως δήλωσε η αρμόδια υπουργός, το εγχείρημα αποτελεί το μεγαλύτερο έργο διακίνησης που έχει αντιμετωπίσει ποτέ σε εθνικό επίπεδο. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που κάνουν το συγκεκριμένο εμβόλιο απαιτητικό είναι ότι το βασικό στέλεχος (ιός) θα πρέπει να αποθηκευτεί στους μείον 70 βαθμούς Κελσίου και ακολουθώς να διακινηθεί με ειδικά μέσα που θα μπορεί να διατηρήσουν «σε ζωή» για μέχρι 10 μέρες πριν τον τελικό προορισμό. Κατά την άφιξη του στα κέντρα εμβολιασμών θα μπορεί να παραμείνει για άλλες 30 μέρες εφόσον υφίσταται συγκεκριμένη συντήρηση κάθε 5 μέρες (ξηρός πάγος). Όταν ξεπαγωσει για χρήση, το εμβόλιο θα μπορεί να διατηρηθεί στους 2-8 βαθμούς Κελσίου για μέχρι 5 μέρες.

Ταυτόχρονη διάθεση

Σάλο στην βιομηχανία του κινηματογράφου στις ΗΠΑ έχει προκαλέσει η απόφαση του CEO της Warner Bros (WB) να διαθέσει στην HBOmax (τηλεοπτική πλατφόρμα) όλες τις ταινίες του 2021, δεκαεφτά στο σύνολο, ταυτόχρονα με τις κινηματογραφικές αίθουσες. Ο Jason Kilar στις πρώτες του δηλώσεις ανέφερε ότι θα πρέπει προτού ασκηθεί κριτική να δοθεί χρόνος. Η συγκεκριμένη απόφαση, όπως παραδέχθηκε, αποτελεί την απάντηση της WB στην πανδημία!

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Υποκατάστατα αγαθά

Υποκατάστατα καλούνται δύο (ή περισσότερα) αγαθά όταν η αύξηση στην τιμή του ενός αυξάνει τη ζήτηση του άλλου. Τα αγαθά αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν το ένα αντί του άλλου (ή άλλων) για να ικανοποιηθούν μια ανάγκη του καταναλωτή. Ικανοποιούν ουσιαστικά την ίδια ακριβώς ανάγκη και αποτελούν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της ζήτησης ενός αγαθού.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Με θερμοκρασίες-ρεκόρ το 2020

Η επόμενη δεκαετία θα είναι η θερμότερη από την αρχή των μετρήσεων

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ. Μία από τις τρεις θερμότερες χρονιές που έχουν καταγραφεί ποτέ αναμένεται να αποδειχθεί το 2020, με τις παγκόσμιες θερμοκρασίες από τον Ιανουάριο έως και τον Οκτώβριο να κυμαίνονται κατά 1,2 βαθμό Κελσίου πάνω από εκείνες της προβιομηχανικής εποχής. Η δεκαετία αυτή θα είναι η θερμότερη από την έναρξη των μετεωρολογικών καταγραφών, με τα έξι θερμότερα έτη να καταγράφονται από το 2015 μέχρι σήμερα, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Διεθνούς Μετεωρολογικής Οργάνωσης του ΟΗΕ (WMO), που δημοσιεύθηκε χθες. «Η φετινή χρονιά έχει ήδη εμφανίσει υψηλές θερμοκρασίες-ρεκόρ, που μπορούν να συγκριθούν μόνο με εκείνες του 2016. Καλωσορίζουμε όλες τις πρόσφατες δεσμεύσεις από μέρους κυβερνήσεων για περιορισμό των αερίων του θερμοκηπίου, καθώς απέχουμε ακόμα πολύ από την επίτευξη των στόχων», είπε ο γενικός γραμματέας της οργάνωσης, Πίετερ Τόλας.

Στο μεταξύ, οι πιθανότητες προσωρινής ανόδου της μέσης θερμοκρασίας της Γης, πέρα από τον 1,5 βαθμό Κελσίου μέχρι το 2024, βρίσκονται στο 20%. Η Συνθήκη του Παρισιού για το κλίμα, την οποία έχουν επικυρώσει οι περισσότερες δυτικές χώρες, ορίζει ότι τα βιομηχανικά κράτη πρέπει να ελαττώσουν τις εκπομπές καυσαερίων για να διατηρήσουν την

Οι θαλάσσιοι πάγοι της Αρκτικής βρίσκονταν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους στα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων δεκαετιών. Μόνο η Γροιλανδία έχασε εφέτος 152 δις. τόνους πάγου.

Μια άνοδος της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1,5 βαθμό Κελσίου χαρακτηρίζεται η καλύτερη δυνατή εξέλιξη.

άνοδο της θερμοκρασίας κάτω από 2 βαθμούς Κελσίου και ιδανικά πιο κοντά στον 1,5 βαθμό, μέχρι το τέλος του αιώνα.

Μια άνοδος της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1,5 βαθμό Κελσίου χαρακτηρίζεται η καλύτερη δυνατή εξέ-

λιξη, δεδομένης της υπάρχουσας τάσης προς την υπερθέρμανση. Οι επιστήμονες της Διεθνούς Κυβερνητικής Συνόδου για την Κλιματική Αλλαγή του ΟΗΕ εξακολουθούν να προβλέπουν ότι ακόμη και μια περιορισμένη άνοδος της παγκόσμιας θερμοκρασίας θα οδηγήσει σε πιο συχνούς και έντονους καύσωνες, βροχοπτώσεις και ξηρασία σε πολλές περιοχές της Γης.

Τέτοια φαινόμενα παρατηρήθηκαν και το 2020, σύμφωνα με την έκθεση της WMO. Η πιο αξιοσημείωτη περίπτωση καταγράφηκε στη Σιβηρία, βόρεια του Αρκτικού Κύκλου. Οι θερμοκρασίες στην περιοχή τους πρώτους δέκα μήνες του χρόνου

ήταν κατά πέντε βαθμούς Κελσίου υψηλότερες από τον μέσο όρο, προκαλώντας πρωτοφανή αριθμό πυρκαγιών. Την ίδια ώρα, οι θαλάσσιοι πάγοι της Αρκτικής βρίσκονταν όλο τον χρόνο στα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων δεκαετιών. Η Γροιλανδία, για παράδειγμα, έχασε φέτος 152 δις. τόνους πάγου.

Οι ωκεανοί, οι οποίοι έχουν απορροφήσει το 93% της θερμότητας των αερίων του θερμοκηπίου από τη δεκαετία του 1970, εμφάνισαν φέτος σημαντική άνοδο της μέσης θερμοκρασίας τους. Τα πρώτα στοιχεία έδειξαν ότι 80% των ωκεανών υπέστη υποθαλάσσιο καύσωνα κάποια στιγμή μέσα στο 2020, την ώρα κατά την οποία το θαλάσσιο οικοσύστημα πλήττεται από την αυξημένη οξύτητα των υδάτων – επίσης αποτέλεσμα της απορρόφησης διοξειδίου του άνθρακα.

Οι φυσικές καταστροφές και τα ακραία καιρικά φαινόμενα οδήγησαν 10 εκατ. ανθρώπους να αναζητήσουν καταφύγιο μακριά από τα σπίτια τους κατά το πρώτο ήμισυ του έτους, κυρίως στη Νότια και ΝΑ Ασία, αλλά και στο Κέρας της Αφρικής. Το ξέσπασμα της πανδημίας του κορωνοϊού προσέθεσε νέα προσκόμματα στην εκκένωση πληγείσων από φυσικές καταστροφές περιοχών και στις επιχειρήσεις ανθρωπιστικής βοήθειας.

A.P.

Δεν τεκνοποιούν λόγω κλιματικής αποκάλυψης

ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ. Οι φόβοι για μια επικείμενη κλιματική αποκάλυψη οδηγεί πολλούς ανθρώπους να μη θέλουν να κάνουν παιδιά, επειδή φοβούνται ότι οι απόγονοί τους θα βρεθούν αντιμέτωποι με μια κολασμένη ζωή. Αυτό είναι το συμπέρασμα της πρώτης ακαδημαϊκής μελέτης πάνω στο ζήτημα. Οι επιστήμονες ρώτησαν 600 ανθρώπους ηλικίας 27 ως 45 ετών, οι οποίοι ήδη συγκαταλόγουν την κλιματική αλλαγή σε έναν από τους παράγοντες που επηρεάζουν τις αναπαραγωγικές τους αποφάσεις. Από αυτούς, το 96% δήλωσε πολύ ως υπερβολικά ανήσυχο για το μέλλον των παιδιών σε έναν κόσμο που βιώνει την κλιματική αλλαγή. Μια γυναίκα 27 ετών είπε ότι αισθάνεται πως δεν μπορεί με ελαφρά συνείδηση να φέρει ένα παιδί στον κόσμο και να το υποχρεώσει να προσπαθήσει να επιβιώσει σε συνθήκες αποκάλυψης. Οι απόψεις αυτές βασίζονται σε πολύ απαισιόδοξες εκτιμήσεις για το μέλλον της υπερθέρμανσης του πλανήτη, επισήμαναν οι μελετητές. Ένας από τους ερωτηθέντες απάντησε για παράδειγμα ότι το μέλλον του πλανήτη θα είναι παρόμοιο με τις συνθήκες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Κάποιοι μάλιστα που είναι ήδη γονείς, εμφανίστηκαν μετανιωμένοι που έφεραν στον κόσμο παιδιά. Να φέρεις στον κόσμο ένα παιδί συνεπάγεται εξάλυψη του ανθρώπου αυτού θα παράγει ισόβιες εκπομπές ρύπων, ωστόσο μόνο το 60% όσων συμμετείχαν εμφανίστηκε ανήσυχο για το συγκεκριμένο αποτέλεσμα. «Ο φόβος για το ανθρωπικό αποτέλεσμα της τεκνοποίησης μοιάζει να είναι στεγνό και αφρημένο», σχολίασε ο Μάθιου Σνάντερ Μένιερσον των Κολεγίων Γέιλ και NUS στη Σιγκαπούρη, που ήταν επικεφαλής της έρευνας. «Αλλά η ανησυχία για τα παιδιά και το μέλλον

Σύμφωνα με τον Guardian, ο αριθμός των ανθρώπων που συνυπολογίζουν την κλιματική αλλαγή στους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την απόφασή τους να φέρουν στον κόσμο παιδιά αναμένεται να αυξηθεί.

τους ήταν βαθιά και φορτισμένη. Ήταν σπαρακτικό να παρακολουθείς τις απαντήσεις –ορισμένοι πραγματικά άνοιξαν την καρδιά τους». Μια 40χρονη μητέρα εξομολογήθηκε: «Μετανιώνω που έκανα παιδιά επειδή είμαι τρομοκρατημένη ότι θα αντιμετωπίσουν το τέλος του κόσμου εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής». Όπως σημειώνει στο σχετικό του ρεπορτάζ ο Guardian, ο αριθμός των ανθρώπων που συνυπολογίζουν την κλιματική αλλαγή στους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφασή τους να φέρουν στον κόσμο παιδιά αναμένεται να αυξηθεί, προέβλεψε, καθώς οι συνέπειες της υπερθέρμανσης του πλανήτη γίνονται πιο ορατές. Η μελέτη, που δημοσιεύθηκε στην επιθεώρηση «Κλιματική Αλλαγή», δεν εντόπισε διαφορές μεταξύ των δύο φύλων, παρόλο που οι γυναίκες αποτέλεσαν τα τρία τέταρτα των ερωτηθέντων.

Βλέμμα στραμμένο στην αναστολή δόσεων

Εξετάζουν την επέκταση μέχρι το Μάρτιο 2021 εάν ο δανειολήπτης δεν έχει χρησιμοποιήσει όλο το 9μηνο

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Από ό,τι φαίνεται η δεύτερη ευκαιρία που δίνει η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών για παράταση της δυνατότητας αναστολής δόσεων δανείων από τους δανειολήπτες φέρνει πονοκέφαλο στις κυπριακές τράπεζες. Είναι πλέον πασιφανές πως το πρώτο μορατόριουμ, η δυνατότητα δηλαδή αναστολής δόσεων από τους δανειολήπτες, χρησιμοποιήθηκε αρκετά. Τα δεδομένα το αποδεικνύουν εξάλλου. Είχε ανασταλεί η καταβολή δόσεων για δάνεια ύψους 11,7 δισ. ευρώ μέχρι τις αρχές καλοκαιριού, δηλαδή κατά τους πρώτους τρεις μήνες εφαρμογής του μέτρου. Από τότε η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου δεν έχει προχωρήσει σε πα-

Θα πρέπει να θεωρείται σχεδόν δεδομένο πως οι εκποιήσεις θα ανασταλούν μέχρι το Μάρτιο του 2021, αφού οι προτάσεις των κομμάτων έχουν κερδίσει αρκετό έδαφος.

ρόμοια έρευνα ώστε να δείξει πιο πρόσφατη εικόνα. Ενδεικτική και η εικόνα που παρουσίασαν οι δύο μεγαλύτερες τράπεζες του νησιού με τα οικονομικά αποτελέσματα του 9μήνου τους. Η Τράπεζα Κύπρου έχει αναστείλει δάνεια σε 25 χιλιάδες δανειολήπτες της και αφορούν δανεισμό 5,9 δισ. ευρώ, με τους ιδιώτες να καλύπτουν το 2,1 δισ. αυτού του ποσού και τα 3,8 δισ. οι εταιρείες.

Οι κύπριοι τραπεζίτες προβληματίζονται για την κατάχρηση, που θα κάνουν οι δανειολήπτες του μέτρου της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών, το οποίο μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι δανειολήπτες που πραγματικά αντιμετωπίζουν πρόβλημα.

Στην Ελληνική, έχουν ανασταλεί δόσεις για δάνεια ύψους 2,8 δισ. ευρώ. Το μέτρο που δίνει όμως τώρα η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών για επέκταση της περιόδου που μπορεί ένας δανειολήπτης να αιτηθεί αναστολή δόσεων δημιουργεί νέα δεδομένα στην εξίσωση που δημιουργήσε το μορατόριουμ. Μεγάλος φόβος των τραπεζών είναι πως με αυτό τον τρόπο και όσοι δεν προ-

χώρησαν στην αναστολή της δόσης τους τώρα θα το πράξουν και θα δημιουργηθούν νέα δεδομένα για την επόμενη ημέρα που σχεδιάζουν οι Κύπριοι τραπεζίτες. Όπως πληροφορείται η «Κ», οι συσκέψεις του τελευταίου μήνα είχαν χαρακτηρισμό - διαχείρισης της επόμενης ημέρας, δίχως να υπάρχει στην εξίσωση μία επέκταση του μορατόριουμ. Σίγουρα αυτή η εξέ-

λιξη διαφοροποιεί προς στιγμήν αυτό το σχεδιασμό από πλευράς κυπριακών τραπεζών. Τα δεδομένα της κατάχρησης του Σχεδίου σε συνεργασία με μία κουλτούρα αθέτησης καταβολής δόσεων που ισχύει διαχρονικά στην Κύπρο, δυναμιτίζουν το κλίμα. Τι θα γίνει όμως από εδώ και πέρα; Σύμφωνα με πληροφορίες της εφημερίδας, την επόμενη εβδομάδα οι κυπριακές τράπεζες

σε ανώτατο επίπεδο θα συνεδριάσουν για να αποφασίσουν αν θα επιτρέψουν σε ένα δανειολήπτη που για παράδειγμα άρχισε την αναστολή δόσεων του τον Αύγουστο, να αιτηθεί αναστολή μέχρι και το Μάρτιο του 2021. Διότι ορθώς, ο συγκεκριμένος δανειολήπτης δεν θα έχει χρησιμοποιήσει τους 9 μήνες που είχε αρχικώς «δικαίωμα» για πάγωμα των δόσεων του. Αυτό, όπως εξήγησαν οι πηγές, γίνεται διότι ναι μεν η Ευρωπαϊκή Αρχή έδωσε την παράταση μέχρι το Μάρτιο του 2021 εφόσον ένας δανειολήπτης δεν είχε 9 μήνες συνεχόμενης αναστολής, αλλά όλα υπόκεινται στην κρίση του επιτόπι. Αντιλαμβάνονται δε, πως όποιος δεν είχε αιτηθεί αναστολή της δόσης του και θα αιτηθεί τώρα θα βρίσκεται - πιθανώς - σε δεινή οικονομική κατάσταση (εκτός άμα μπει στο γκρουπ αυτών που καταχράσθηκαν το μέτρο), άρα και θα πρέπει να του δοθεί η ευκαιρία να «ανασάνει». Συνηγορεί δε, σε μια απόφαση τέτοια η θέση του «case by case», δηλαδή της εξέτασης ανά περίπτωση που ήδη έχουν πει οι κυπριακές οι τράπεζες ότι θα πράξουν.

Ερωτηματικά προκύπτουν αν θα υπάρξει μία καθολική επέκταση της περιόδου από πλευράς κυπριακών αρχών, ενόψει της πανδημικής κρίσης και των βουλευτικών εκλογών με απόφαση της πολιτείας. Αν και το πλάνο της αναστολής δόσεων αφορά μόνο σε 9μηνη περίοδο, υπάρχει «στο παζάρι» ένα ανοικτό παραθυράκι μήπως οι κυπριακές αποφασίσουν την αναστολή 9 μηνών συν 3 μηνών. Τραπεζικές πηγές διαβεβαιώνουν στην εφημερίδα πως δεν υπάρχει περίπτωση κάποιος που έλαβε 9μηνη αναστολή να λάβει εντέλει 12μηνη.

Πάμε για αναστολή εκποιήσεων

Σε αναστολή και των εκποιήσεων αναμένεται να οδηγηθεί η Κύπρος μέχρι και τις 31 Μαρτίου 2021. Θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο πλέον βάσει των λεγομένων των κομμάτων πως σε μία - δύο εβδομάδες θα ψηφιστεί η εν λόγω πρόταση, με μία διαφορά. Όπως πληροφορείται η «Κ», ο Πρόεδρος Αναστασιάδης αναμένεται να προχωρήσει στην αναπομπή του νόμου για αναστολή των εκποιήσεων, αφουγκραζόμενος τη θέση Υπουργείου Οικονομικών, Κεντρικής Τράπεζας και κυπριακών τραπεζών ότι δεν πρέπει να σταματήσουν οι εκποιήσεις, ιδίως σε μία περίοδο που δεν αφορούν νέα δάνεια, αλλά υποθέσεις πολλών χρόνων. Οι τρεις θεσμοί επισήμαναν τις επιπτώσεις που μπορεί να φέρει η έγκριση των προτάσεων για αναστολή του μέτρου των εκποιήσεων, λέγοντας πως θα προκαλέσουν οικονομική αβεβαιότητα, ενδεχομένως χρεοστάτων κεφαλαιακές ανάγκες οι τράπεζες, αλλά μέχρι και κίνδυνο για την επενδυτική θέση της Κύπρου έθεσαν. Είχαν συνοψίσει πως η παύση των εκποιήσεων φέρει πρόσκρουση στην λειτουργία των τραπεζών, άρα και κατ'επέκταση της οικονομίας. Στον τσίρο άλλοι, οι τράπεζες είχαν τονίσει πως στο επόμενο διάστημα δεν θα πρέπει να αναμένεται καμία εκποίηση κατοικίας που η αξία της είναι κάτω των 350 χιλιάδων ευρώ ή είναι κύρια - πρώτη.

Επιλεκτική και όχι γενική θα είναι η ένταξη νέων δανείων στην Ελλάδα

Μετά τη λήξη των προγραμμάτων οι δανειολήπτες θα πληρώνουν κανονικά

Μετά την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών για παράταση του περιθωρίου της αναστολής των δόσεων έως τον Μάρτιο του 2021, η κάθε χώρα προχωρεί με τους δικούς της σχεδιασμούς αναφορικά με την εφαρμογή του μέτρου. Στην Ελλάδα, η οποία είχε πρώτη εφαρμογή το μέτρο της αναστολής των δόσεων, οι τράπεζες επισημαίνουν ότι η αναστολή θα έχει αυστηρή διάρκεια εννέα μηνών.

Όπως διευκρινίζει σε ανακοίνωσή της η Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ):

- Επιχειρήσεις και ιδιώτες με ενήμερες οφειλές την 30η Σεπτεμβρίου 2020 που δεν έχουν ενταχθεί έως τώρα σε πρόγραμμα αναστολής καταβολής δόσεων κεφαλαίου ή και τοκοχρεολυτικών δόσεων, θα μπορούν, εάν αποδεδειγμένα πλήττονται από την κρίση, να αιτηθούν την ένταξη τους σε σχετικό πρόγραμμα μέχρι τις 31 Μαρτίου 2021 και για μέγιστη διάρκεια έως 9 μήνες από την ημερομηνία ένταξης.
- Επιχειρήσεις και ιδιώτες που έχουν πληγεί από την παρούσα κρίση και έχουν ήδη ενταχθεί σε πρόγραμμα αναστολής καταβολής δόσεων κεφαλαίου ή και τοκοχρεολυτικών δόσεων, θα μπορούν να αιτηθούν μέχρι την 31η Μαρτίου 2021 την παράταση του προγράμματος αναστολής δόσεων, υπό την προϋπόθεση ότι η συνολική παραμονή τους στο πρόγραμμα δεν υπερβαίνει τους 9 μήνες.

• Επιχειρήσεις από συγκεκριμένους κλάδους, για τις οποίες έχει ήδη αποφασιστεί από τις τράπεζες η ένταξη τους σε πρόγραμμα αναστολής δόσεων κεφαλαίου, με ημερομηνία λήξης πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 2020, αυτό ισχύει κανονικά με βάση τους όρους που έχουν συμφωνηθεί.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις των τρα-

Αυστηρή διάρκεια εννέα μηνών θα έχει η νέα αναστολή των δόσεων, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών.

Το όριο αφορά τόσο τις μελλοντικές εγκρίσεις αιτήσεων όσο και αυτές που έχουν ήδη εγκριθεί από τις τράπεζες.

πεζών, τα μορατόριουμ που έχουν εφαρμοστεί μέχρι σήμερα, και τα οποία υπολογίζονται σε 25 δισ. ευρώ, καλύπτουν την πλειονότητα των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εξυπηρέτηση των δανειακών τους υποχρεώσεων. Έτσι, η ένταξη νέων δανείων εκτιμάται ότι θα είναι επιλεκτική και δεν θα έχει γενικευμένο χαρακτήρα. Όπως εξηγεί σε ανακοίνωσή της η ΕΕΤ, οι δανειολήπτες που οφείλονται να καταβάλλουν από 1ης Ιανουαρίου 2021 την κανονική, προ των αναστολών, δόση του δανείου τους και εφόσον αποδεδειγμένα παρου-

σιάζουν προσωρινές δυσκολίες ρευστότητας, θα μπορούν να αιτηθούν την ένταξη τους σε βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα σταδιακής επαναφοράς στην καταβολή της συμβατικής δόσης. Πρόκειται για προγράμματα τα οποία προβλέπουν την καταβολή του 30% ή του 50% της μηνιαίας δόσης που πλήρωναν πριν από την κρίση για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα 3, 6 ή 12 μηνών, έτσι ώστε να τους δοθεί ο αναγκαίος χρόνος να επανέλθουν στις προ COVID υποχρεώσεις τους με σταδιακό τρόπο. Προϋπόθεση είναι να εξυπηρετούσαν με συνέπεια τις δανειακές τους υποχρεώσεις, πριν από το ξέσπασμα της κρίσης. Η αίτηση αυτή θα εξετάζεται από τα αρμόδια εγκριτικά όργανα των τραπεζών και εφόσον διαπιστώνεται προσωρινό πρόβλημα ρευστότητας, θα εγκρίνεται η υπαγωγή στη συγκεκριμένη προσωρινή διευκόλυνση.

Η Ελληνική Ένωση Τραπεζών υπογραμμίζει ότι μετά τη λήξη των

προγραμμάτων αναστολής δόσεων, οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες αναμένεται να συνεχίσουν την ομαλή εξυπηρέτηση των δανειακών τους υποχρεώσεων.

Ειδικά για τους δανειολήπτες που έχουν υποβάλει αίτηση και είναι επιλέξιμοι για να ενταχθούν στο πρόγραμμα «Γέφυρα» επιδότησης δόσεων δανείων με εξασφάλιση πρώτης κατοικίας, αυτοί υποχρεούνται να καταβάλουν, από την ημερομηνία ενεργοποίησης του προγράμματος και για τους επόμενους εννέα μήνες, μόνο το ποσό της δόσης που τους αναλογεί. Προϋπόθεση είναι να διακόψουν το πρόγραμμα αναστολής της πληρωμής δόσης τους. Με δεδομένο ότι πολλές αναστολές δανείων λήγουν στα τέλη Δεκεμβρίου, η κρατική επιδότηση σε αυτές τις περιπτώσεις θα ξεκινήσει να καταβάλλεται από τον Ιανουάριο και εφόσον η τράπεζα βεβαιώσει ότι ο οφειλέτης πλήρωσε το τμήμα της δόσης που του αναλογεί.

Προειδοποιήσεις για επερχόμενο κύμα ΜΕΔ μέσα στο 2021

Ομοβροντία προειδοποιήσεων δέχονται οι τράπεζες για το επερχόμενο κύμα κόκκινων δανείων, συνεπακόλουθο της ύφεσης που προκάλεσε η πανδημία. Η τελευταία κρούση έρχεται τώρα από την επικεφαλής της Επιτροπής της Βασιλείας που προειδοποίησε τις ευρωπαϊκές τράπεζες να μην βιαστούν να χορηγήσουν μερίσματα, καθώς παραμένει ακόμη απροσδιόριστη η έκταση των επιπτώσεων της πανδημίας στους ισολογισμούς τους και συγκεκριμένα ο όγκος των κόκκινων δανείων.

Σε συνέντευξη της στους Financial Times, η κ. Καρολίν Ρόττσερς προειδοποίησε τις τράπεζες πως όταν εκπνεύσουν τα προγράμματα στήριξης, κάποιες επιχειρήσεις και κάποια νοικοκυριά δεν θα τα πάνε τόσο καλά και θα υπάρξουν ζημιές από μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Τόνισε, όμως, πως «η κλίμακα αυτών των ζημιών δεν είναι σαφής σε αυτή τη φάση». Ως εκ τούτου, κάλεσε τις τράπεζες να αντισταθούν στις πιέσεις των επενδυτών τους και να μην αρχίσουν να χορηγούν μερίσματα, καθώς «αν το πλήγμα δεν είναι τόσο μεγάλο όσο νομίζουμε, τότε οι επενδυτές μπορούν να πληρωθούν αργότερα». Σημειώσαν ότι ορισμένες χώρες όπως η Ελβετία και η Σουηδία έχουν ήδη επιτρέψει στις τράπεζες να αρχίσουν από το νέο έτος να χορηγούν μερίσματα. Αντιθέτως, η ΕΚΤ, η αμερικανική Federal Reserve και η Τράπεζα της Αγγλίας έχουν αναβάλει τις σχετικές αποφάσεις για το 2021.

Στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου, οι μεγαλύτερες τράπεζες στον δυτικό κόσμο προχώρησαν σε γενναίες προβλέψεις, συνολικού ύψους άνω των 139 δισεκατομμυρίων δολαρίων, για να καλύψουν ενδεχόμενες ζημιές από τα μη εξυπηρετούμενα δά-

νη. Πρόκειται για το υψηλότερο επίπεδο προβλέψεων που έχει καταγραφεί μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2009. Από τη στιγμή, όμως, κατά την οποία χαλάρωσαν τα περιοριστικά μέτρα το καλοκαίρι και οι εκτιμήσεις για την οικονομία άρχισαν να είναι πιο αισιόδοξες, οι τράπεζες μείωσαν δραστικά τις προβλέψεις τους το τρίτο τρίμηνο.

Έχουν προηγηθεί προσφάτως οι εκτιμήσεις στελέχους της ΕΚΤ και συγκεκριμένα του Αντρέα Ενρία, επικεφαλής της εποπτικής αρχής τραπεζών της ΕΚΤ, ότι νέο κύμα κόκκινων δανείων μπο-

Εκκλιση προς τις τράπεζες να διασφαλίσουν τα κεφάλαιά τους και να μη διανείμουν μερίσμα.

ρεί να φτάσει στο 1,4 τρισ. ευρώ σε περίπτωση μιας κακής εξέλιξης της πανδημίας. Ο κ. Ενρία πρότεινε μάλιστα τη δημιουργία ευρωπαϊκής «κακής τράπεζας» ή ενός δικτύου εκθνικών κακών τραπεζών που θα συντονίζονται από μια κεντρική αρχή στους κόλπους της ΕΚΤ.

Ακολούθησε λίγες ημέρες αργότερα παρέμβαση της Ελκε Κένινγκ, επικεφαλής του Εννιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης Τραπεζών (SRB), που κάλεσε τις ευρωπαϊκές τράπεζες να εργαστούν εντακτικά για να διαχωρίσουν τα υγιή και βιώσιμα δάνεια από τα μη βιώσιμα και τόνισε πως είναι πολύ νωρίς για να αποτιμηθεί το ύψος του νέου κύματος κόκκινων δανείων, καθώς θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια της ύφεσης και την ποιότητα της ανάκαμψης.

Έκοψε τις επενδύσεις στο μισό ο Covid

Το 51% των εταιρειών που είχαν επενδυτικά σχέδια για το 2020 κάνουν λιγότερα από ό,τι είχαν προγραμματίσει

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η πανδημική κρίση του 2020 που βιώνουμε έχει επηρεάσει την καθημερινότητα. Με τους πολλούς περιορισμούς που έχουν επιβληθεί κατά τους τελευταίους 8-9 μήνες, έχει επηρεαστεί η οικονομία σε μεγάλο βαθμό, άρα όπως είναι φυσικό, έχουν επηρεαστεί και οι επενδύσεις. Το επενδυτικό κλίμα δεν είναι στα καλύτερά του, όπως επίσης έχουν επηρεαστεί και οι επενδυτικές στρατηγικές των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με έρευνα που διενήργησε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EIBIS), ο ιός επη-

Σχεδόν το 1/4 των επιχειρήσεων (24%) πιστεύουν ότι η επιχειρηματική τους δραστηριότητα έχει επηρεαστεί σημαντικά από την κλιματική αλλαγή.

ράσισε τις επενδυτικές στρατηγικές των εταιρειών για το 2020. Τα στοιχεία παρουσιάζουν πως περισσότερες από τις μισές επιχειρήσεις (51%) οι οποίες είχαν επενδυτικά σχέδια για το τρέχον οικονομικό έτος κάνουν λιγότερες επενδύσεις από ό,τι είχαν προγραμματίσει, ποσοστό ελαφρώς πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (45%). Η πιο συχνή επίπτωση του COVID-19 αναμένεται να είναι η αυξημένη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών (55%), ιδίως μεταξύ των επιχειρήσεων στον κλάδο των υπηρεσιών (63%). Οι εταιρείες μεταποίνησης είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν αυτό ως μακροπρόθεσμη επίπτωση (29%). Μία στις πέντε επιχειρήσεις (21%)

αναμένει μόνιμη μείωση του προσωπικού τους. Αυτό αυξάνεται σχεδόν σε μία στις τρεις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των υπηρεσιών (35%). Βάσει της έρευνας, περίπου το 1/3 όλων των επιχειρήσεων (33%) υποστηρίζουν ότι ανέπτυξαν ή εισήγαγαν νέα προϊόντα, διαδικασίες ή υπηρεσίες ως μέρος των επενδυτικών τους δραστηριοτήτων. Αυτό περιλαμβάνει ένα 15% των εταιρειών οι οποίες εισήγαγαν καινοτομίες στη χώρα ή στην παγκόσμια αγορά. Αυτό το ποσοστό είναι αντίστοιχο με εκείνο που καταγράφηκε στην έκθεση EIBIS 2019 (39%), αλλά κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (42%). Πάνω από τις μισές εταιρείες στην Κύπρο (54%) έχουν αναπτύξει, πλήρως ή μερικώς, τουλάχιστον μία ψηφιακή τεχνολογία, ποσοστό που βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (63%).

Πρόσθετα, σχεδόν το 1/4 των επιχειρήσεων (24%) πιστεύουν ότι η επιχειρηματική τους δραστηριότητα έχει επηρεαστεί σημαντικά από την κλιματική αλλαγή και από τις αλλαγές στις καιρικές συνθήκες που σχετίζονται με αυτή, ενώ δύο στις πέντε (41%) αναφέρουν μικρό αντίκτυπο. Αυτά τα επίπεδα είναι σε αντιστοιχία με τον μέσο όρο της ΕΕ (23% και 35%, αντίστοιχα).

Πάνω από τις μισές εταιρείες στην Κύπρο (53%) έχουν ήδη επενδύσει ή σχεδιάζουν να επενδύσουν τα επόμενα τρία χρόνια σε μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων των καιρικών φαινομένων και μείωσης των εκπομπών άνθρακα. Αυτό το ποσοστό είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (67%).

Η αβεβαιότητα σχετικά με το ρυθμιστικό περιβάλλον και τη φορολογία είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο στις επενδύσεις σε αυτόν τον τομέα (77%), ακολουθούμενες από το κόστος αυτών των δραστηριοτήτων (74%).

Μία στις πέντε επιχειρήσεις (21%) αναμένει μόνιμη μείωση του προσωπικού τους.

Διευρυνόμενο επενδυτικό κενό στην Ευρώπη

Η ΕΤΕπ στην πέμπτη έκδοση της EIB Investment Survey, αναφέρει πως τα πρώτα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν ένα διευρυνόμενο επενδυτικό κενό στην Ευρώπη, το οποίο μπορεί να συνδεθεί με την πίεση που δέχονται οι κρατικοί προϋπολογισμοί λόγω της πανδημίας και της οικονομικής κρίσης. Αυτό το επενδυτικό κενό απειλεί να υπονομεύσει τα φιλόδοξα σχέδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για έναν πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό. Η έρευνα που συλλέγει δεδομένα από περίπου 13.300 επιχειρήσεις συνολικά, σε ολόκληρη την ΕΕ των 27, στο Ηνωμένο Βασίλειο

και από το 2019 στις Ηνωμένες Πολιτείες κατέδειξε όπως στην Κύπρο, πως τα επενδυτικά σχέδια μειώθηκαν σχεδόν στις μισές επιχειρήσεις της ΕΕ. Για πρώτη φορά από τότε που άρχισε να διεξάγεται η έρευνα, οι επενδυτικές προσδοκίες εμφανίζονται ως υπερβολικά αρνητικές, με περισσότερες εταιρείες να έχουν αρνητική παρά θετική επενδυτική προοπτική.

Επιπλέον, σχεδόν οι μισές επιχειρήσεις της ΕΕ (45%) δηλώνουν ότι ο κορωνοϊός είχε αρνητικό αντίκτυπο στα επενδυτικά τους σχέδια. Η έρευνα της ΕΤΕπ δείχνει ότι οι επενδύσεις στην καινοτομία αυ-

ξήθηκαν το 2019 και αποτελούν προτεραιότητα, κυρίως για επιχειρήσεις που επηρεάζονται από τον κορωνοϊό. Ταυτόχρονα, περίπου τέσσερις στις 10 επιχειρήσεις (42%) ανέπτυξαν ή εισήγαγαν νέα προϊόντα, διαδικασίες ή υπηρεσίες ως μέρος των επενδυτικών τους δραστηριοτήτων, ποσοστό υψηλότερο σε σύγκριση με το προηγούμενο κύμα της έρευνας (33%). Πρόσθετα, η υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών παραμένει υψηλή προτεραιότητα μεταξύ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, περίπου τα 2/3 των επιχειρήσεων της ΕΕ έχουν ήδη

υιοθετήσει τουλάχιστον μία ψηφιακή τεχνολογία, είτε πλήρως είτε μερικώς. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το 51% των εταιρειών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν υιοθετήσει μερικώς τουλάχιστον μία ψηφιακή τεχνολογία, ενώ το 12% έχουν βασίσει εξ ολοκλήρου την επιχειρηματική τους δραστηριότητα σε τουλάχιστον μία τέτοια τεχνολογία. Τέλος, σχεδόν το 58% των εταιρειών της ΕΕ αναφέρουν ότι ο φυσικός κίνδυνος που σχετίζεται με την κλιματική αλλαγή έχει αντίκτυπο στις επιχειρήσεις τους, ενώ το 23% δηλώνουν ότι έχει σημαντικό αντίκτυπο.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις αλλάζουν σχέδια και μειώνουν προσωπικό λόγω πανδημίας

Πλήγμα στη δραστηριότητα αλλά και στα επενδυτικά πλάνα των ελληνικών επιχειρήσεων έχει επιφέρει η επέλαση της πανδημίας, σύμφωνα με την έρευνα επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (EIBIS), που δημοσιεύθηκε χθες. Το 39% εκτιμά ότι φέτος θα κάνει λιγότερες επενδύσεις καθώς ο κορωνοϊός έχει πλήξει ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητάς του.

Το 1/3 των ελληνικών εταιρειών αναμένει πως η COVID-19 θα έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στις δραστηριότητές τους.

Η πανδημία επιτάχυνε την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών που προσφέρουν οι ελληνικές εταιρείες, καθώς 36% αυτών ανέπτυξαν ή εισήγαγαν νέα προϊόντα, διαδικασίες ή υπηρεσίες στις επενδυτικές δραστηριότητές τους.

Συνολικά, το 1/3 των ελληνικών επιχειρήσεων αναμένει πως η COVID-19 θα έχει μακροπρόθεσμη επίπτωση στο χαρτοφυλάκιο υπηρεσιών ή προϊόντων του (37%), καθώς και στην αλυσίδα εφοδιασμού του (35%). Αλλαγές προμηνύονται επίσης και στο μέτωπο του ψηφιακού μετασχηματισμού, με το 32% να εκτιμά πως ο κορωνοϊός έχει οδηγήσει σε αυξημένη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών. Οι προσδοκίες των ελληνικών επιχειρήσεων συγκλίνουν σχετικά με τις αντίστοιχες των ευρωπαϊκών. Σύμφωνα με την έρευνα, υπερβολικά αρνητικές είναι οι επενδυτικές προσδοκίες των επιχειρήσεων της Ε.Ε., με τις μισές, ήτοι το 45%, να δηλώνουν ότι ο κορωνοϊός είχε αρνητικό αν-

τίκτυπο στα επενδυτικά σχέδιά τους.

Η δραματική συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας των εταιρειών θα οδηγήσει και σε μείωση του εργατικού δυναμικού. Φέτος, το 15% των ελληνικών επιχειρήσεων αναμένει μείωση του προσωπικού του, με τις εταιρείες μεταποίνησης να εμφανίζονται ωστόσο πιο αισιόδοξες σε σύγκριση με άλλους κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις θεωρούν ότι μακροπρόθεσμα είναι λιγότερο πιθανό να υποστούν μείωση του προσωπικού (8%), εν αντιθέσει με τις κατασκευαστικές εταιρείες (18%) αλλά και τον τομέα των υπηρεσιών (21%). Η πανδημία ωστόσο επιτάχυνε την ψηφιοποίηση των

υπηρεσιών που προσφέρουν οι ελληνικές εταιρείες, καθώς το 36% ανέπτυξε ή εισήγαγε νέα προϊόντα, διαδικασίες ή υπηρεσίες στις επενδυτικές τους δραστηριότητες. Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΤΕπ, σε αυτό το ποσοστό περιλαμβάνεται ένα 11% των εταιρειών που εισήγαγαν είτε στη χώρα είτε στην παγκόσμια αγορά καινοτομίες. Αν και υπάρχει βελτίωση σε σύγκριση με την περυσινή χρονιά, το ποσοστό των επιχειρήσεων που εισήγαγαν καινοτομίες παραμένει χαμηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ο οποίος κινείται γύρω στο 42%. Επίσης, οι ελληνικές εταιρείες αναφέρουν ότι η υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών κινείται σε χαμηλότερα επίπεδα (54%) σε σύγκριση τόσο με την

έκθεση EIBIS 2019 (66%) όσο και με τον μέσο όρο της Ε.Ε. (63%). Αυτό παρατηρείται σε όλους τους τομείς, με εξαίρεση εκείνους των υποδομών, όπου οι επιχειρήσεις είναι πιο πιθανό να έχουν υιοθετήσει τουλάχιστον μία ψηφιακή τεχνολογία (63%).

Σημαντικές επιπτώσεις στις επενδυτικές τους δραστηριότητες έχει για το 50% των ελληνικών επιχειρήσεων η κλιματική αλλαγή, ποσοστό χαμηλότερο σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (58%). Ωστόσο, μόνο 33% των επιχειρήσεων αναφέρουν ότι επενδύουν ήδη ή σχεδιάζουν να επενδύσουν για να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ποσοστό πολύ χαμηλότερο σε σχέση με τον μέσο όρο της Ε.Ε. (67%).

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΤΑΓΚΟΥ

ΔΝΤ περί υγείας, εν μέσω πανδημίας

Σύμφωνα με έκθεση του ΔΝΤ, η ελληνική κυβέρνηση τα πήγε αρκετά καλά στην οικονομική στήριξη των πολιτών που χτυπήθηκαν περισσότερο ή λιγότερο βάνουσα από την πανδημία, αλλά μέτρια έως άσχημα στην ενίσχυση του υγειονομικού τομέα και στην ανίκνευση κρουσμάτων. Τα στοιχεία αναφέρονται σε δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ, συγκριτικά με τις άλλες χώρες είχε προηγηθεί και μια δεκαετία λιτότητας λόγω της οικονομικής κρίσης. Λιτότητα που ήταν προϊόν και μέτρων τα οποία είχαν επιβάλει οι δανειστές. Στους οποίους δανειστές περιλαμβάνεται και το ΔΝΤ, με πολύ υψηλότερα επιτόκια μάλιστα από τους Ευρωπαίους, όπως είναι γνωστό. Στη διάρκεια της πανδημίας, οι δαπάνες της ελληνικής πολιτείας σε σχέση με το ΑΕΠ ξεπέρασαν τον μέσο όρο της Ευρώζωνης, προκειμένου να στηριχθεί οικονομικά η κοινωνία, όπως προκύπτει από επίσημες ελληνικές πηγές και εκτιμήσεις των ειδικών του ΔΝΤ, αλλά δεν έγινε το ίδιο στον τομέα της υγείας.

Πάντα σύμφωνα με την έκθεση του ΔΝΤ, οι επιπλέον δαπάνες του ελληνικού κράτους, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο κορωνοϊός,

κινήθηκαν σε πολύ χαμηλά επίπεδα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης, η Ελλάδα βρίσκεται με το ζόρι στην τρίτη χαμηλότερη θέση, στο ίδιο επίπεδο με τη Σλοβακία και τη Σλοβενία. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι στις κρατικές δαπάνες που αναφέρονται σε δαπάνες που έγιναν από τον ιδιωτικό τομέα, ή άλλες προέλευσης, όπως η Βουλιά, προκειμένου να ενισχυθεί το Εθνικό Σύστημα Υγείας με κλίβες ΜΕΘ, φάρμακα, στολές προφύλαξης και άλλο υγειονομικό υλικό. Κατά την κυβέρνηση πάντως, οι δαπάνες για την υγεία τριπλασιάστηκαν το 2020 σε σύγκριση με το 2019, λόγω κορωνοϊού.

Το πιο σημαντικό, όμως, είναι ότι μέχρι τις 4 Αυγούστου η Ελλάδα βρισκόταν πολύ χαμηλά σε αριθμό τεστ ανά χίλιους κατοίκους για τη διακρίβωση κρουσμάτων COVID-19, σύμφωνα με σχετικό πίνακα που περιλαμβάνεται στην έκθεση του ΔΝΤ. Είναι πάλι τρίτη από το τέλος, πριν από τη Σλοβακία και την Ουγγαρία, σε μια εποχή που ο ιός αλώνιζε στα νησιά του Αιγαίου και σε άλλες τουριστικές περιοχές. Από αυτές τις περιοχές μεταφερόταν στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, και πιθανώς εξηγήσει ως ένα βαθμό την εξέλιξη που ακολούθησε και βιώνει σήμερα η χώρα.

Αυτά τα στοιχεία του ΔΝΤ προσφέρουν τροφή για δημόσιο διάλογο και όχι οι ανυπόστατες φήμες και καταγγελίες, ή οι ύποπτες δοξασίες και τα περιστατικά χωρίς ουσία, που χρησιμοποιεί ο αντιπολιτευση.

Κάλλος Καμβάς Καλοζωία Κουλτούρα
Καινοτομία Κοινωνία Κόσμος Καλλι-
έχνης Καθημερινή Καφές Κρασί Κινη-
ματογράφος Κοκτέιλ Κύπρος Κουζίνα
Κέντρο Κατάκτηση Κέρματα Κορυφή
Καιρός Καλόγουστο Κάποτε Κυριακή
Καλλιέργεια Καλωσόρισμα Κάληνη Κι-
νημα Κέρδος Κατάρτιση Κλωστή Καλ-
λωπισμός Κάππα Κίνηση Καραντίνα
Καλημέρα Καλλινοραωία Κανόνας Καλ-
οπέοραση Κα

Κ

Το περιοδικό της Καθημερινής
της Κυριακής

Από την Κυριακή 13 Δεκεμβρίου και κάθε Κυριακή μαζί με την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Από πάροχο σε πάροχο κάθε χρόνο χιλιάδες συνδρομητές

Χαμηλότερα τιμολόγια σε κινητή και σταθερή τηλεφωνία αναζητούν οι Έλληνες

Το διαρκές κινήρι των καταναλωτών για χαμηλότερες τιμές φανερώνουν τα στοιχεία της Ελληνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) για τη φορητότητα των τηλεφωνικών αριθμών που περιλαμβάνονται στην έκθεση του οργανισμού για τον απολογισμό πεπραγμένων του 2019. Τι προκύπτει; Ότι την περασμένη χρονιά, συγκριτικά με το 2018, η φορητότητα αριθμών, δηλαδή το γεγονός ότι ένας συνδρομητής διατηρεί τον τηλεφωνικό αριθμό του όταν αλλάζει πάροχο, αυξήθηκε σε ποσοστό 10,61%. Η μεταβολή αυτή, σύμφωνα με στελέχη της αγοράς τηλεπικοινωνιών, δεν σηματοδοτεί παρά την ύπαρξη ισχυρού ανταγωνισμού μεταξύ των παρόχων κινητής και σταθερής τηλεφωνίας και Ιντερνέτ, δηλαδή της Cosmote, της Vodafone, της Wind και της Forthnet. Το 2019, σε σχέση με το 2018, στον τομέα κινητής τηλεφωνίας, μεταφέρθηκαν πάνω από 302.800 αριθμοί (+18,4%) από έναν πάροχο σε έναν άλλο. Στη σταθερή, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, έναντι του 2018, η αύξηση της φορητότητας αντιστοιχεί σε περισσότερους από 400.500 αριθμούς (+5,4%). Συνολικά από το 2004 –οπότε ξεκίνησε η παροχή της φορητότητας– έως το τέλος του 2019 είχαν μεταφερθεί 12.617.108 αριθμοί σταθερής και κινητής τηλεφωνίας.

Η ευελιξία που διαθέτουν οι συνδρομητές έχει αυξηθεί από τον Ιούνιο του 2018, οπότε προβλέφθηκε ότι είναι δυνατή η

Στην κινητή τηλεφωνία μεταφέρθηκαν πάνω από 302.800 αριθμοί (+18,4%) από έναν πάροχο σε έναν άλλο.

Το 2019 συγκριτικά με το 2018 η φορητότητα αριθμών αυξήθηκε κατά 10,61%.

ακώρωση της αίτησης φορητότητας μέσα σε 14 ημέρες εάν η σύμβαση με την εταιρεία τηλεπικοινωνιών έχει συναφθεί από απόσταση ή εκτός εμπορικού καταστήματος (π.χ. τηλεφωνικά).

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της Ένωσης Εταιριών Κινητής Τηλεφωνίας (ΕΕΚΤ), το 2019 οι τιμές προ φόρων μειώθηκαν κατά 31,8% για τα δεδομένα και κατά 11,2% για τις υπηρεσίες φωνής, γεγονός το οποίο αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό και στις προσφορές που έκαναν όλο το προηγούμενο διάστημα οι εταιρείες τηλεπικοινωνιών.

Ωστόσο, τα ανταγωνιστικότερα τιμολόγια στις τηλεπικοινωνίες δεν έχουν οδηγήσει και στη μείωση των καταγγελιών των

συνδρομητών. Το 2019 ο Τομέας Εξυπηρέτησης Καταναλωτών της ΕΕΤΤ διαχειρίστηκε συνολικά περίπου 15.000 γραπτά αιτήματα - καταγγελίες καθώς και περίπου 70 τηλεφωνικά ερωτήματα - αιτήματα σε ημερήσια βάση. Σε σχέση με το 2018, τα παράπονα αυξήθηκαν σε ποσοστό 26,4%, καθώς τότε ο αντίστοιχος αριθμός είχε διαμορφωθεί σε 11.617. Οι καταγγελίες αφορούν κατά 98% θέματα τηλεφωνίας και Διαδικτύου και περιορίζονται σε 2% για ταχυδρομικές υπηρεσίες. Αφορούν ως επί το πλείστον ζητήματα συνδυαστικής τηλεφωνίας, Διαδικτύου - συνδρομητικής τηλεόρασης (43%). Επονται οι καταγγελίες για τις υπηρεσίες αυξημένης κρέωσης (24%) και την κινητή τηλεφωνία (15%), με βασικότερο θέμα όλων των καταγγελιών να αποτελεί η αμφισβήτηση χρεώσεων σε λογαριασμούς.

Ενα πολύ μικρό κλάσμα –δηλαδή περίπου 479– από τις 15.000 καταγγελίες σχετίζεται με την κατασκευή κεραιών και η συντριπτική πλειονότητα αυτών αφορά νομίμως λειτουργούσες εγκαταστάσεις, σύμφωνα με την ΕΕΤΤ.

Όσον αφορά τα παράπονα για τα ΕΛΤΑ, αφορούσαν κυρίως σε πλημμελή εξυπηρέτηση και απώλεια αντικειμένων (71%), ενώ αυτά για τις ταχυμεταφορές επικεντρώθηκαν κυρίως σε εκπρόθεσμη επίδοση ή απώλεια και ζητήματα πλημμελούς εξυπηρέτησης (93%).

ΔΗΜ. ΔΕΛΕΒΕΦΚΟΣ

Με την Ericsson θα αναπτύξει η Wind το δίκτυο πέμπτης γενιάς

Την Ericsson επέλεξε η Wind Hellas για την ανάπτυξη του δικτύου κορμού κινητής πέμπτης γενιάς (5G) αυτόνομης και μη αυτόνομης αρχιτεκτονικής (οι δύο τύποι ανάπτυξης του δικτύου), με τη συνδυαστική εταιρεία να συνεργάζεται με την πάροχο και στον τομέα της επιχειρησιακής υποστήριξης. Όπως αναφέρει η Wind, το νέο ψηφιακό σύστημα επιχειρησιακής υποστήριξης (Business Support System - BSS) θα επιτρέψει στην εταιρεία να λανσάρει προσφορές 5G τόσο προς καταναλωτές (B2C) όσο και προς επιχειρήσεις (B2B).

Σε συνέχεια της συμφωνίας, η Ericsson θα υλοποιήσει έναν πανίσχυρο μετασχηματισμό του υπάρχοντος δικτύου κορμού 2G/3G/4G της Wind Hellas, καθώς και της υποδομής σηματοδότησης της, καθιστώντας δυνατή την ανάπτυξη του πρώτου της δικτύου 5G αυτόνομης αρχιτεκτονικής.

Μέσω του δικτύου κορμού 5G της Ericsson, που είναι, μεταξύ άλλων, βασισμένο σε τεχνολογία containers, η Wind Hellas θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στη διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση των πελατών για δεδομένα και να αναζητήσει νέες ευκαιρίες σε αναδυόμενα τμήματα της αγοράς των επιχειρήσεων.

«Είμαστε ενθουσιασμένοι για τη συνεργασία αυτή με την Ericsson, που σκοπό της έχει τον εκσυγχρονισμό του δικτύου 5G της χώρας. Η φιλόδοξη δέσμευσή μας είναι να οικοδομήσουμε ένα υπερσύγχρονο, ασφαλές δίκτυο κορμού 5G, το οποίο θα προσδώσει νέες δυνατότητες στην ΕΛ-

λάδα και θα δημιουργήσει νέα αξία για την ευρύτερη κοινωνία, τις επιχειρήσεις και τους πελάτες μας, παρέχοντας βελτιωμένες υπηρεσίες υψηλής ταχύτητας και συναρπαστικές εμπειρίες», δήλωσε ο Νάσος Ζαρκαλής, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της WIND Hellas.

«Οι cloud-native (σ.σ.: νεογενείς) λύσεις της Ericsson, που αποτελούν το αντικείμενο αυτής της νέας συμφωνίας, μεταφράζονται για τη Wind σε μια εξαιρετικά αποτελεσματική με-

Η Ericsson θα υλοποιήσει και τον μετασχηματισμό του υπάρχοντος δικτύου κορμού 2G/3G/4G της Wind Hellas.

τάβαση σε ένα ασφαλές, βιώσιμο και μελλοντικά εξασφαλισμένο δίκτυο (future proof network). Το 5G αποτελεί κρίσιμη εθνική υποδομή ζωτικής σημασίας, που πρόκειται να συνεισφέρει τα μέγιστα στην υλοποίηση του ψηφιακού μέλλοντος της Ελλάδας, στην ενίσχυση των επενδύσεων στη χώρα και στην υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού της οικονομίας μας», δήλωσε ο Γιώργος Παππάς, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Ericsson Ελλάδος.

Δ. Α.

Διακρίσεις απέσπασε ο ελληνικός τουρισμός στα World Travel Awards

Ιδιαίτερη βαρύτητα είχε η εκπροσώπηση της Ελλάδας στη φετινή διοργάνωση των Παγκόσμιων Ταξιδιωτικών Βραβείων (World Travel Awards, WTA). Συνολικά η χώρα μας απέσπασε έξι βραβεία, με τα πέντε εξ αυτών να απονέμονται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις φιλοξενίας, οι οποίες κρίθηκαν ως ανώτερες του διεθνούς ανταγωνισμού, η καθεμία σε διαφορετική κατηγορία (Santo Maris Oia Luxury Suites & Spa Santorini, Aristi Mountain Resort & Villas Ioannina, Sani Resort Halkidiki, Royal Blue Mansion @ Mykonos Blu Grecotel Exclusive Resort και δεύτερη φορά το Sani ws Green Resort). Ωστόσο, το έκτο βραβείο, για τον Παγκοσμίως Κορυφαίο Τουριστικό Φορέα, απονεμήθηκε στο ελληνικό υπουργείο Τουρισμού και στον ΕΟΤ. Η διάκριση αφορά το 2020, δηλαδή το έτος που ταυτίστηκε σχεδόν εξ ολοκλήρου με την παγκόσμια υγειονομική δοκιμασία εξαιτίας της COVID-19, καθώς και τη συνακόλουθη κρίση στον κλάδο του τουρισμού – και πάλι σε παγκόσμια κλίμακα.

Η βράβευση του υπουργείου και του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού αντικειμενικά συσχετίζεται με τις πρόσφατες επιδόσεις της χώρας κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Και, κυρίως, η εν λόγω διάκριση υπέχει θέση συμβολικής «ψήφου εμπιστοσύνης» για τις μελλοντικές προοπτικές του ελληνικού τουρισμού.

Αναφερόμενος στη βράβευση του υπουργείου Τουρισμού και του ΕΟΤ στα WTA 2020, ο υπουργός Τουρισμού Χάρης Θεοχάρης δήλωσε ότι «η Ελλάδα δικαιούται απόλυτα τον τίτλο του Κορυφαίου Φορέα Τουρισμού Παγκοσμίως. Η διεθνής κοινότητα αναγνωρίζει τη σκληρή και μεθοδική προσπάθειά μας, τη φροντίδα για την υγεία και την ασφάλεια που καταφέραμε να προσφέρουμε σε εκατομμύρια τουρίστες οι οποίοι φιλοξενήθηκαν το φετινό καλοκαίρι στην Ελλάδα, αλλά και σε όλους

Η εν λόγω διάκριση υπέχει θέση συμβολικής «ψήφου εμπιστοσύνης» για τις μελλοντικές προοπτικές του ελληνικού τουρισμού.

Για τη φετινή σεζόν βραβεία απέσπασαν πέντε ξενοδοχεία και το υπουργείο Τουρισμού.

όσοι εμπλέκονται στην τουριστική διαδικασία.

Το βραβείο WTA είναι μια σπουδαία διάκριση, η οποία καταδεικνύει ότι η χώρα μας, με σύνεση, σοβαρότητα και πνεύμα αλληλεγγύης, αντιμετώπισε κατά τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο την περιπέτεια του κορωνοϊού, ένα φαινόμενο που θεωρείται ως η μεγαλύτερη πρόκληση για τον παγκόσμιο τουρισμό, τουλάχιστον κατά την τελευταία 20ετία.

Τα βραβεία WTA από το 1993, όταν και απονεμήθηκαν για πρώτη φορά, αποτελούν πλέον έναν καθιερωμένο θεσμό και έναν ακούσιως αξιόπιστο δείκτη των τρεχουσών και μελλοντικών τάσεων στον τουριστικό κλάδο παγκοσμίως. Η ανάδειξη των αρίστων σε

270 διαφορετικές ειδικές κατηγορίες τουριστικής δραστηριότητας προκύπτει κατόπιν ευρείας ψηφοφορίας. Στη διαδικασία εκλογής, δικαίωμα συμμετοχής έχουν επαγγελματίες οι οποίοι δραστηριοποιούνται στη λεγόμενη «τουριστική βιομηχανία», καθώς και απλοί πολίτες.

Ο Χ. Θεοχάρης τόνισε επίσης ότι «το βραβείο απονεμήθηκε στο υπουργείο Τουρισμού και στον ΕΟΤ μέσω ψηφοφορίας. Γι' αυτό ακριβώς η διάκριση έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία, καθώς υπογραμμίζει την υψηλή αξία και την ισχύ της Ελλάδας ως brand. Επιπλέον, η βράβευση και πέντε επιχειρήσεων δείχνει ότι αναγνωρίζεται η εθνική προσπάθεια να ανοίξουμε τον τουρισμό με σεβασμό στους πολίτες μας και στους τουρίστες, με καινοτόμες ιδέες, εφαρμόζοντας τεχνολογικά πρωτοποριακές μεθόδους, οι οποίες αναγνωρίστηκαν από όλο τον κόσμο. Το γεγονός ότι η Ελλάδα βραβεύεται για πρώτη φορά –και δη φέτος, εν μέσω πανδημίας– είναι κάτι ιδιαίτερας ευχάριστο».

ΗΛΙΑΣ Γ. ΜΠΕΛΛΟΣ

Τα lockdown έφεραν αύξηση τζίρου των σούπερ μάρκετ κατά 8,4%

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Καταλυτική για την αύξηση του τζίρου των σούπερ μάρκετ είναι η πανδημία, καθώς από τις αρχές του έτους έως τα μέσα Νοεμβρίου ο ρυθμός ανάπτυξης, σύμφωνα με τα στοιχεία της Nielsen, διαμορφώνεται σε 8,4%, με το 70% της ανάπτυξης αυτής να οφείλεται στις εννέα εβδομάδες του πρώτου lockdown και στις δύο πρώτες εβδομάδες του δεύτερου lockdown. Τα παραπάνω στοιχεία παρουσίασε ο Βάιος Δημοράγκας, γενικός διευθυντής της Nielsen για την Ελλάδα και τη Βουλγαρία, στη διάρκεια του 11ου συνεδρίου του Ινστιτούτου Ερευνας Λιανμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών (IEΛΚΑ).

Τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι οι καταναλωτές επέλεγον να ψωνίζουν πιο αραιά, εγκαταλείποντας την τάση που είχε αναπτυχθεί στα χρόνια της χρηματοοικονομικής κρίσης για συχνές επισκέψεις και αγορές μικρής αξίας, προγραμματίζοντας πλέον τις επισκέψεις τους στα σούπερ μάρκετ και αγοράζοντας περισσότερα πράγματα, τάση που παρατηρήθηκε κατά το πρώτο lockdown και διατηρήθηκε και το διάστημα που δεν υπήρχαν περιορισμοί στις μετακινήσεις. Στην πραγματικότητα θέλουν να μειώσουν τις επισκέψεις τους στο σούπερ μάρκετ προκειμένου να περιορίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο την έκθεσή τους στον κορωνοϊό. Η αύξηση του «καλαθιού», ή για την ακρίβεια η επιστροφή στα γεμάτα καρότσια, σε συνδυασμό με την ανάγκη κάποιου να βρεθεί σε μεγαλύτερο χώρο και με χώρο στάθμευσης αύξησε σημαντικά τις επισκέψεις των καταναλωτών στα πολύ μεγάλα καταστήματα, τα υπερμάρκετ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Nielsen, η αύξηση του τζίρου του υπερμάρκετ (καταστήματα άνω των 2.500 τ.μ.) είναι 17,8% από τις αρχές του έτους, ενώ στα πολύ μικρά καταστήματα (100 έως 400 τ.μ.) η

Η επιστροφή στα γεμάτα καρότσια αποδίδεται στην επιθυμία των καταναλωτών να μειώσουν τις επισκέψεις στο σούπερ μάρκετ προκειμένου να περιορίσουν την έκθεσή τους στον κορωνοϊό.

Ανοιγμα των καταστημάτων εποχικών ειδών στις 7 Δεκεμβρίου προανήγγειλε ο υπουργός Ανάπτυξης Αδ. Γεωργιάδης.

αύξηση του τζίρου είναι 5,9%.

Η επιθυμία μείωσης του συγχρωτισμού με άλλους οδήγησε ως γνωστόν και στη σημαντική αύξηση των πωλήσεων των ηλεκτρονικών σούπερ μάρκετ. Το ποσοστό τους από τις αρχές του έτους στο σύνολο του τζίρου των σούπερ μάρκετ διαμορφώνεται σε 1%, φτάνοντας όμως στη διακόνη του έτους, ειδικά από το φθινόπωρο κι έπειτα, ακόμη και σε μερίδιο 1,7%. Σημαντικό ρόλο έχει διαδραματίσει, σύμφωνα με όσα ανέφερε ο επικεφαλής της Nielsen στην Ελλάδα, η βελτίωση της εμπειρίας του καταναλωτή, καθώς ο χρόνος παράδοσης των παραγγελιών από τα ηλεκτρονικά

σούπερ μάρκετ μειώθηκε σε 1,2 ημέρα από 2 ημέρες την άνοιξη.

Η άλλη τάση που επιστρέφει, επίσης, παρά την προσπάθεια λιανεμπόρων και προμηθευτών να απεμπλακούν από αυτή, είναι το «κυνήγι» των προσφορών. Το 50% των καταναλωτών δηλώνει πλέον ότι αναζητεί προσφορές, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό τον Μάιο ήταν 38%.

Εποχικά καταστήματα

Χαιρετισμό στο συνέδριο απύθνη ο υπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων Αδωνīs Γεωργιάδης ο οποίος προανήγγειλε το άνοιγμα των καταστημάτων εποχικών ειδών στις 7 Δεκεμβρίου. Η απόφαση θα αφορά τα καταστήματα που πωλούν αποκλειστικά εποχικά είδη –εν προκειμένω χριστουγεννιάτικα στολίδια– και όχι τα καταστήματα πώλησης παιχνιδιών. Μετά το άνοιγμα των καταστημάτων εποχικών ειδών θα επιτραπεί η πώληση χριστουγεννιάτικων στολιδιών από τα σούπερ μάρκετ, που σήμερα απαγορεύεται.

Αργεί για τις εγχώριες επιχειρήσεις η επιστροφή στην κανονικότητα

Μία στις τρεις θα επανέλθει στα προ πανδημίας επίπεδα κερδών σε δύο χρόνια

Τουλάχιστον δύο χρόνια θα απαιτηθούν για σχεδόν μία στις τρεις επιχειρήσεις μέχρι να επανέλθουν στα επίπεδα κερδοφορίας που είχαν προ κορωνοϊού, ενώ ένα ποσοστό 20% θεωρεί ότι θα χρειαστούν 3-4 χρόνια ακόμη. Το αισιόδοξο στοιχείο, πάντως, είναι ότι το 63% των ελληνικών επιχειρήσεων δηλώνει ότι θα αυξήσει τις επενδύσεις την επόμενη χρονιά, επενδύσεις όμως που μένουν να δούμε εάν θα είναι παραγωγικές, καθώς οι περισσότερες θα εστιάσουν στο μάρκετινγκ, στις ταμειακές ροές, στη διαχείριση των κεφαλαίων τους καθώς και στη βελτίωση της εμπειρίας για τους πελάτες τους.

Τα παραπάνω προκύπτουν από την ετήσια έρευνα Navigator που πραγματοποίησε η HSBC σε 39 χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Στην Ελλάδα το δείγμα ήταν 101 επιχειρήσεις και η έρευνα πραγματοποιήθηκε το διάστημα Σεπτεμβρίου - Οκτωβρίου, πριν από το δεύτερο κύμα της πανδημίας ή τουλάχιστον πριν γίνει αυτό αισθητό. Ειδικότερα, μόνο το 9% των ελληνικών επιχειρήσεων είναι πλέον πιο κερδοφόρο σε σύγκριση με τα προ COVID-19 επίπεδα και το 34% αναμένει να επιστρέψει στην προ πανδημίας κερδοφορία έως το τέλος του 2021. Πάντως, 32% και 11% των επιχειρήσεων θεωρούν ότι θα χρειαστεί ένα διάστημα, μέχρι το τέλος του 2022 και του 2023 αντιστοίχως, προκειμένου να κερδίσουν το χαμένο έδαφος από την κρίση της πανδημίας, ενώ υπάρχει κι ένα 8% που προβλέπει να πραγματοποιείται κάτι τέτοιο από το 2024 κι έπειτα.

Η πανδημία προκάλεσε όχι μόνο μείωση των κερδών, αλλά και ραγδαία πτώση της αισιοδοξίας στις ελληνικές επιχειρήσεις. Ετσι, ενώ το 2019 οι ελληνικές επιχειρήσεις ήταν μεταξύ των πιο αισιόδοξων στην Ευρώπη σχετικά με τη μελλοντική ανάπτυξη τους, το 2020 οι εκτιμήσεις τους είναι αρκετά πιο αισιόδοξες και δυ-

Η πανδημία προκάλεσε όχι μόνο μείωση των κερδών, αλλά και ραγδαία πτώση της αισιοδοξίας στις ελληνικές επιχειρήσεις. Το ποσοστό όσων είναι περισσότερο αισιόδοξες για τις προοπτικές ανάπτυξής τους σε σχέση με το προηγούμενο έτος έπεσε από 65% το 2019 στο 28% το 2020.

Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βρέθηκε τον Νοέμβριο στο χαμηλότερο επίπεδο από τον Ιούλιο του 2018.

σμενέστερες από αυτές των εταιρειών στην υπόλοιπη Ευρώπη και παγκοσμίως. Το ποσοστό των ελληνικών επιχειρήσεων που είναι περισσότερο αισιόδοξες για τις προοπτικές ανάπτυξής τους σε σχέση με το προηγούμενο έτος έπεσε από 65% το 2019 στο 28% το 2020, μια πτώση εντονότερη από αυτή που σημειώθηκε στην

υπόλοιπη Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η απαισιοδοξία, αν και όχι στον βαθμό που ίσως θα ανέμενε κάποιος, αποτυπώνεται και στον έρευνα οικονομικής συγκυρίας για τον μήνα Νοέμβριο που πραγματοποιήσε το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE). Ο δείκτης οικονομικού κλίματος υποχώρησε ελαφρώς τον Νοέμβριο σε σύγκριση με τον Οκτώβριο, στις 91 μονάδες από τις 93,2 μονάδες. «Η συγκράτηση του δείκτη είναι αποτέλεσμα κυρίως της βελτίωσης προσδοκίων στις κατασκευές, το μέγιστο οποίο δεν επηρεάζεται από τα νέα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας στον ίδιο βαθμό με άλλους», σημειώνει το IOBE. Τα νοικοκυριά, από την πλευρά τους, «απαντούν» στην επιδείνωση της ύφεσης που φέρνει το

δεύτερο κύμα της πανδημίας με αυξημένη πρόθεση για αποταμίευση και μειωμένες αγορές. Πάντως, ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βρέθηκε τον Νοέμβριο στο χαμηλότερο επίπεδο από τον Ιούλιο του 2018, στις -48,3 μονάδες από -45,5 μονάδες τον Οκτώβριο.

Ειδικότερα, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία υποχώρησε στις 89,2 μονάδες από τις 95,4 τον Οκτώβριο, στις κατασκευές σημείωσε σημαντική ενίσχυση, στις 80,3 μονάδες από τις 64,6 μονάδες τον Οκτώβριο, στο λιανεμπόριο ενισχύθηκε στις 86,9 μονάδες από τις 83,7 μονάδες τον Οκτώβριο, ενώ στις υπηρεσίες καταγράφηκε σημαντική πτώση του δείκτη, στις 69,3 μονάδες τον Νοέμβριο από 75,8 τον Οκτώβριο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑΣ

«Βουτιά» του δείκτη της μεταποίησης τον Νοέμβριο

«Η **συνολική** οικονομική παραγωγή δεν αναμένεται να φτάσει στα προ πανδημίας επίπεδα πριν από το 2023». Στην πρόβλεψη αυτή προέβη χθες για την Ελλάδα η IHS Markit, η οποία καταρτίζει τον δείκτη υπευθύνων προμηθειών στη μεταποίηση, γνωστό ως δείκτη PMI, και στηρίζει την εκτίμησή της στις τρέχουσες προβλέψεις και στις ασθενείς προοπτικές του τουριστικού κλάδου.

Όσον αφορά ειδικά τη μεταποίηση, τα στοιχεία του δείκτη PMI δεν προκαλούν αισιοδοξία.

Ο ρυθμός συρρίκνωσης του PMI είναι ο ταχύτερος από τον Μάιο του 1999, όταν ξεκίνησε η καταγραφή των δεδομένων.

Ο εν λόγω δείκτης υποχώρησε τον Νοέμβριο του 2020 στις 42,3 μονάδες, από τις 48,7 μονάδες

του Οκτωβρίου, με τον ρυθμό συρρίκνωσης του μεταποιητικού τομέα να είναι ο ταχύτερος που έχει καταγραφεί από τον Μάιο του 1999, όταν ξεκίνησε δηλαδή η καταγραφή των δεδομένων για την κατάρτιση του εν λόγω δείκτη.

Η συνολική υποχώρηση του τομέα οφείλεται στη σημαντική μείωση των νέων παραγγελιών, ενώ αξιοσημείωτη ήταν η μείωση και των παραγγελιών από το εξωτερικό, γεγονός που αναμένεται να πλήξει τις εξαγωγές.

Η μείωση των νέων παραγγε-

λιών είχε ως συνέπεια λιγότερες απαιτήσεις σε εργατικό δυναμικό και οδήγησε σε απολύσεις. Ο ρυθμός περικοπής των θέσεων εργασίας ήταν ισχυρός και ο ταχύτερος που είχε καταγραφεί από τον Μάιο.

Οι επιχειρήσεις του κλάδου έχουν να αντιμετωπίσουν ένα ακόμη πρόβλημα: την αύξηση του κόστους εισροών, καθώς παρατηρούνται ελλείψεις σε κάποιες προμήθειες, ενώ το κόστος μεταφοράς έχει αυξηθεί λόγω των αυστηρών περιορισμών στις μετακινήσεις και στις μεταφορές.

Η Aegean αυξάνει τις πτήσεις εξωτερικού από την περιφέρεια

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Στις νέες ταξιδιωτικές συνθήκες που έχει δημιουργήσει η πανδημική κρίση είναι προσαρμοσμένο το πτητικό πρόγραμμα της Aegean για τη νέα τουριστική περίοδο του 2021. Η εισηγμένη αεροπορική εταιρεία ανακοίνωσε ότι ενισχύει και αναπτύσσει το δίκτυό της με πολύ περισσότερες απευθείας πτήσεις εξωτερικού στην περιφέρεια και στα νησιά.

Η αιτία; Το γεγονός ότι οι ταξιδιώτες αποφεύγουν λόγω COVID-19 τις συχνές μετεπιβιβάσεις, παραμένουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στον τουριστικό προορισμό που επιλέγουν στην Ελλάδα και δεν προχωρούν στον συνδυασμό 2 ή 3 προορισμών. Η τάση αυτή, που εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί ωστόσο η πανδημία τεθεί υπό έλεγχο, έχει οδηγήσει την αεροπορική στην ενίσχυση του αριθμού αεροσκαφών για ναυλωμένες πτήσεις, στρατηγική που επιτρέπει την προσέλκυση τουριστών από μη παραδοσιακές αγορές, όπως για παράδειγμα η Σκανδιναβία ή η Ρουμανία.

Σε κάθε περίπτωση, λόγω του ιού η ελκυστικότητα του προορισμού της Αθήνας, όπως εξηγούν στελέχη της αεροπορικής αγοράς, έχει περιοριστεί, παραπέμποντας ενδεχομένως σε παλαιότερες περιόδους, κατά τις οποίες η δημοφιλία της ελληνικής πρωτεύουσας ως τουριστικού προορισμού είχε υποχωρήσει λόγω εκτεταμένων επεισοδίων. Σε κάθε περίπτωση, όταν η πανδημία δεν βρισκόταν στον ελληνικό ορίζοντα, η Aegean είχε ανακοινώσει την προσθήκη οκτώ νέων προορισμών από τη Θεσσαλονίκη από τον Απρίλιο του 2020.

Με τα δεδομένα αυτά, κατά την τουριστική περίοδο του 2021, 17 έως 20 αεροσκάφη της Aegean θα πραγματοποιούν απευθείας και αποκλειστικά από τις επτά περιφερειακές βάσεις της συνολικά 65 δρομολόγια εξωτερικού με τακτικές πτήσεις.

Η εταιρεία ενισχύει ακόμη τον αριθμό των αεροσκαφών και προσθέτει 50 επιπλέον δρομολόγια, αυξάνοντας τον αριθμό αυτών που θα εξυπηρετούνται απευθείας από

την περιφέρεια σε περισσότερα από 100.

Ως εκ τούτου, όπως ανακοίνωσε η εταιρεία, τα 17 έως 20 αεροσκάφη που θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά στην περιφέρεια θα επιτρέψουν την ενίσχυση με 33 νέα απευθείας δρομολόγια των βάσεων της εταιρείας στη Θεσσαλονίκη, στο Ηράκλειο, στη Ρόδο, στα Χανιά, αλλά και των τριών νέων βάσεων σε Κέρκυρα, Σαντορίνη και Μύκονο. «Με την επιλογή αυτή η Aegean συμβάλλει στις προϋποθέσεις για ανάκαμψη του τουρισμού προς την περιφέρεια. Παράλληλα, διατηρεί φυσικά τη βάση της Αθήνας με 37-40 αεροσκάφη, ως τον βασικό κόμβο δρο-

Περισσότερα από 100 τα δρομολόγια που θα εξυπηρετούνται απευθείας από νησιά και τη Θεσσαλονίκη.

στηριότητας του δικτύου της για την προσαρμοστικότητα και διασυνδεσιμότητα τόσο στην πειρωτική Ελλάδα όσο και στα μικρότερα νησιά», όπως σημειώνει η αεροπορική.

Η δραστηριοποίηση από την περιφέρεια προς το εξωτερικό προγραμματίζεται να ξεκινήσει με αφετηρία τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2021. Ωστόσο, είναι ήδη προς διάθεση στα συστήματα κρατήσεων προκειμένου να υποστηριχθεί η πρόσβαση στους προορισμούς, αλλά και να δοθεί η ευκαιρία στους επιβάτες να εκμεταλλευτούν τις «early booking» προσφορές από τα κατά τόπους καταλύματα.

«Βρισκόμαστε σήμερα στην πιο δύσκολη καμπή της πανδημίας. Οφείλουμε, ωστόσο, να προγραμματίσουμε, να προσαρμόσουμε στις νέες ανάγκες των επιβατών μας και να δημιουργήσουμε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάκαμψη, μόλις οι υγειονομικές εξελίξεις το επιτρέψουν», ανέφερε ο Δημήτρης Γεωργιάδης, διευθύνων σύμβουλος της Aegean.

Κατά την τουριστική περίοδο του 2021, 17 έως 20 αεροσκάφη της Aegean θα πραγματοποιούν απευθείας και αποκλειστικά από τις επτά περιφερειακές βάσεις της συνολικά 65 δρομολόγια εξωτερικού με τακτικές πτήσεις.

Κεφάλαια 1 δισ. δολ. τοποθετήθηκαν σε ελληνικές startups το εννεάμηνο

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Σημαντική εισροή κεφαλαίων δέχονται τα τελευταία χρόνια οι ελληνικές νεοφυείς επιχειρήσεις, καθώς από το 2018 και μετά τα κεφάλαια που επενδύονται στην ευρύτερη αγορά αγγίζουν πλέον το 1 δισ. δολ. ετησίως. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του εγχώριου επενδυτικού κεφαλαίου Marathon Venture Capital, από τις αρχές του 2020 έως και το τρίτο τρίμηνο είχε διοχετευθεί σε startups περίπου 1 δισ. δολ. προσεγγίζοντας σταδιακά τα περυσινά επίπεδα (1,131 δισ. δολ.). Η πλειονότητα των κεφαλαίων, ήτοι περίπου 800 εκατ., κατευθύνθηκε σε εταιρείες Ελλήνων ιδρυτών οι οποίες διατηρούν την έδρα τους στο εξωτερικό, ενώ 210 εκατ. έχουν αντλήσει εταιρείες Ελλήνων ιδρυτών οι οποίες διατηρούν την έδρα τους στο εξωτερικό, ενώ 210 εκατ. έχουν αντλήσει εταιρείες που είτε έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα είτε διατηρούν έντονη παρουσία στη χώρα μας. Η αγορά των ελληνικών startups έχει εισέλ-

Η πλειονότητα των κεφαλαίων κατευθύνθηκε σε εταιρείες Ελλήνων ιδρυτών οι οποίες διατηρούν την έδρα τους στο εξωτερικό.

θε σε μια φάση ωρίμανσης, αφού έχει καταφέρει να προσελκύσει το ενδιαφέρον μεγαλύτερου αριθμού επενδυτών, πολλοί εκ των οποίων έχουν διεθνή απήχηση. Η δε επίδραση του ιού δεν έδρασε για αυτούς αποτρεπτικά, αφού συνέχισαν την επενδυτική δραστηριότητά τους, δίνοντας περισσότερο έμφαση και σε κλάδους που ευνοήθηκαν από την πανδημία (π.χ. λογισμικά που σχετίζονται με την τηλεπαιδείση).

Η επένδυση του ιού δεν επηρέασε αρνητικά τις νεοφυείς εταιρείες, αφού συνέχισαν την επενδυτική δραστηριότητά τους, δίνοντας έμφαση σε κλάδους που ευνοήθηκαν από την πανδημία (π.χ. λογισμικά για την τηλεπαιδείση).

Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, τα κεφάλαια που αντλούσαν ελληνικές εταιρείες με παρουσία στη χώρα μας την περίοδο 2014-2017 κινούνταν μεταξύ 50-100 εκατ. δολ., ενώ

το 2010 κινούνταν σε σχεδόν μηδενικά επίπεδα. Παρότι οι Έλληνες ιδρυτές τεχνολογικών εταιρειών στο εξωτερικό έχουν δημιουργήσει μια αγορά που αρκετοί υπολογίζουν

ότι είναι 15-20 φορές μεγαλύτερη σε μέγεθος σε σύγκριση με αυτές του κλάδου τεχνολογίας της Ελλάδας, εκπρόσωποι των επενδυτικών κεφαλαίων εκτιμούν ότι υπάρχουν αρκετές εταιρείες που επιθυμούν είτε να επενδύσουν περισσότερο στις ομάδες έρευνας και ανάπτυξης που διατηρούν στη χώρα είτε να μεταφέρουν ομάδες τους στην Ελλάδα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση της Orfium, η οποία, αν και ξεκίνησε στο Λος Άντζελες, έχει φθάσει να αριθμεί στη χώρα μας πάνω από το 50% του εργατικού δυναμικού της. Σήμερα μετράει περίπου 110 εργαζομένους, ενώ στόχος της είναι να φθάσει τουλάχιστον τους 150 έως το τέλος του 2021.

Στο μέτωπο των εξαγορών, από τις αρχές του τρέχοντος έτους έως και το τρίτο τρίμηνο καταγράφηκαν, σύμφωνα με στοιχεία της Marathon, 7 εξαγορές έναντι 16 το

2019 και 6 το 2018. Αν και ο αριθμός είναι σημαντικά μειωμένος σε σχέση με τα περυσινά επίπεδα, παράγοντες της αγοράς σχολιάζουν ότι η σημασία αλλά και τα τιμήματα εξαγορών έχουν αναβαθμιστεί. Φέτος έκλεισαν ορισμένα από τα μεγαλύτερα deals στον κλάδο των τεχνολογικών εταιρειών. Τέτοια είναι η περίπτωση της InstaShop που εξαγοράστηκε έναντι 360 εκατ. δολ. από την Delivery Hero, αλλά και της Softomotive που πλέον πέρασε στον έλεγχο της Microsoft. Το τελευταίο διάστημα έχει αυξηθεί και ο αριθμός των εργαζομένων που απασχολούνται σε νεοφυείς εταιρείες στην Ελλάδα. Από τις αρχές του 2020 έως τον Σεπτέμβριο, ο αριθμός των εργαζομένων είχε ανέλθει στις 7.746 έναντι 7.321 το 2019 και 5.552 το 2018. Το 2012, αντιθέτως, στην καρδιά της ελληνικής οικονομικής κρίσης, υπολογίζονταν γύρω στους 569.

Αβεβαιότητα για την ανάκαμψη, προειδοποίηση για τις τράπεζες

Συνέχιση στοχευμένων μέτρων στήριξης ζητούν Ε.Ε., ΔΝΤ και ΟΟΣΑ

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Από τις βαρύτερα πληττόμενες χώρες, λόγω κορωνοϊού, θα είναι τελικά η Ελλάδα, όπως προκύπτει από τις εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών, που δημοσίευσαν το τελευταίο διάστημα τις εκθέσεις τους. Ε.Ε., ΔΝΤ και ΟΟΣΑ συμφωνούν ότι η δομή της ελληνικής οικονομίας, με τη μεγάλη εξάρτηση από τον τουρισμό και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οδηγεί αναπόφευκτα σε βαθιά ύφεση φέτος. Ο ΟΟΣΑ προβλέπει μείωση του ΑΕΠ κατά 10,1%, έναντι 7,5% για την Ευρωζώνη κατά μέσον όρο. Επίσης, εκφράζουν ανησυχία για αναζωπύρωση των χρόνιων προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις τράπεζες.

Όσο για την ανάκαμψη, η αβεβαιότητα και πλήθος ερωτημάτων σκιάζουν τον ορίζοντα του 2021, με τον ΟΟΣΑ, ο οποίος δημοσίευσε το Economic Outlook, να προβλέπει σχεδόν στασιμότητα (+0,9%) τον επόμενο χρόνο και ανάκαμψη μόνο το 2022 (6,6%), χωρίς ούτε τότε να καλύπτονται οι απώλειες της φετινής χρονιάς.

Κομισιόν και ΔΝΤ είναι πιο αισιόδοχοι για ταχύτερη ανάκαμψη το 2021, αλλά και οι δύο μιλούν για «άνευ προηγούμενο αβεβαιότητα και καθοδικούς κινδύνους» (ΔΝΤ, 2η έκθεση μεταπραγματικών παρακολούθησης) και πιθανότητα επιδείνωσης της οικονομικής δραστηριότητας σε περίπτωση παράτασης της πανδημίας και του lockdown. «Η ελληνική οικονομία αναμένεται να υποστεί μία από τις μεγαλύτερες πτώσεις οικονομικής δραστηριότητας στην Ε.Ε.», τονίζει η Κομισιόν, στην 8η έκθεση ενισχυμένων επιστοφών που δημοσιεύθηκε τον περασμένο μήνα. Και ενώ το εμβόλιο επισμαίνεται απ' όλους

Οι προβλέψεις διεθνών οργανισμών και κυβέρνησης

	2020	2021	2022	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (-Έλλειμμα/πλεονάσμα, %ΑΕΠ)
Ε.Ε.	-9,0%	5,0%	3,5%	207,1%
				199,6%
				193,1%
ΔΝΤ	-9,5%	5,7%		208,1%
				199,1%
ΟΟΣΑ	-10,1%	0,9%	6,6%	213,7%
				207,6%
				194,6%
Κυβέρνηση	-10,5%	4,8%		208,9%
				199,6%

ΠΗΓΕΣ: Ε.Ε.: 8th Enhanced Surveillance Report, φθινοπωρινές προβλέψεις (Νοέμβριος 2020), ΔΝΤ: 2nd Post Program Monitoring (Νοέμβριος 2020), ΟΟΣΑ: Economic Outlook (Δεκέμβριος 2020), Κυβέρνηση: Προϋπολογισμός 2021 (Νοέμβριος 2020).

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ότι θα κρίνει τη συνέχεια, για την Ελλάδα φοβούνται ότι θα πάρει ίσως περισσότερο χρόνο να επωφεληθεί, καθώς ο ενθουσιασμός για ταξίδια δεν αναμένεται να ανακάμψει άμεσα.

Πώς πρέπει να λειτουργήσει η Ελλάδα για να ξεπεράσει την κρίση το ταχύτερο δυνατόν; Εδώ το ΔΝΤ κυρίως, αλλά και ο ΟΟΣΑ, τονίζουν ότι τα μέτρα στήριξης δεν πρέπει να διακοπούν πριν την ώρα τους. «Η ανάπτυξη απαιτείται καθιστά επιτακτική την ενίσχυση στοχευμένων εισοδηματικών στήριξης», τονίζει ο ΟΟΣΑ. Μια μέρα πριν το ΔΝΤ σημειώνει ότι η κυβέρνηση πρέπει να διατηρήσει τη στοχευμένη δημοσιονομική στήριξη, διασφαλίζοντας τη μεσοπρόθεσμα δημοσιονομική βιωσιμότητα. Το ΔΝΤ εδώ και καιρό έχει γυρίσει

σελίδα, απαρνούμενο τα υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα και προτείνοντας επεκτατικά μέτρα για τη στήριξη των πλέον αδύναμων, προκειμένου να στηριχθεί και η οικονομική δραστηριότητα στο σύνολό της. Πιο συγκρατημένη στο θέμα αυτό η Ε.Ε., επισημαίνει ότι τα μέτρα στήριξης του 2021 πρέπει να είναι προσωρινά, ακόμη και αυτά που αφορούν μεταρρυθμίσεις, όπως η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών.

Καμπανάκι χτυπούν και οι τρεις διεθνείς οργανισμοί για τις τράπεζες, καθώς η πανδημία αναμένεται να επιδεινώσει το ήδη σοβαρό πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων τους. «Πρέπει να ληφθούν περαιτέρω δράσεις για την ενίσχυση του κεφαλαίου των τραπεζών και την ικανότητά τους

να χρηματοδοτήσουν επενδύσεις για την ανάπτυξη», σημείωσε χθες ο ΟΟΣΑ.

Το χρέος

Αντιθέτως, για το χρέος, οι μεγάλες ανησυχίες φαίνεται να έχουν απομακρυνθεί προς το παρόν, αν και το ΔΝΤ κρατά επιφυλάξεις για τον μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Όλοι συμφωνούν, βεβαίως, ότι το παιχνίδι και στο μέτωπο αυτό θα κριθεί από τους ρυθμούς ανάπτυξης, που καθορίζουν και τον «παρονομαστή», αφού το χρέος υπολογίζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ. Στο πλαίσιο αυτό, με μια φωνή οι διεθνείς οργανισμοί καλούν την Ελλάδα να αξιοποιήσει δένοντας τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης. Σίγουρα, πάντως, κανένας δεν είναι τόσο αισιόδοχος για την απορρόφησή τους, όσο η κυβέρνηση.

Η Ελλάδα μπορεί να έχει ανάπτυξη 3,5% ετησίως την επόμενη δεκαετία

Το νέο lockdown λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού αναμένεται να οδηγήσει σε επιδείνωση της οικονομικής δραστηριότητας το τέταρτο τρίμηνο, τόνισε ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, Γιάννης Στουρνάρας, σε ομιλία του στην εκδήλωση του Ελληνοαμερικανικού Επιμελητηρίου «Ελληνική οικονομία: Εξελίξεις, προκλήσεις και ευκαιρίες από την κρίση της πανδημίας» στο Greek Economic Summit: Forging Ahead in Challenging Times. Ο κεντρικός τραπεζίτης τόνισε ότι δεδομένης της αυξημένης αβεβαιότητας, η διεξαγωγή προβλέψεων είναι εξαιρετικά δυσχερές και εξαρτάται αποκλειστικά από την πορεία της πανδημίας. Για παράδειγμα, σημείωσε, τα γενικευμένα περιοριστικά μέτρα που ενεργοποιήθηκαν στις 7 Νοεμβρίου για μια περίοδο τριών εβδομάδων εξακολουθούν να παραμένουν εν ισχύ, επηρεάζοντας περισσότερο του αναμενόμενου την οικονομία. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να οδηγήσει σε νέα υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας το 3ο τρίμηνο του έτους και κατ'επίκταση σε ακόμα μεγαλύτερη ύφεση για όλο το 2020, σε σχέση με αυτή που καταγράφηκε το α' εξάμηνο του έτους (-7,9%). Αντίθετα, η ταχύτερη διάθεση του εμβολίου κατά του κορωνοϊού στο ευρύ κοινό θα περιορίσει σημαντικά την αβεβαιότητα και θα επιταχύνει την ανάκαμψη το 2021.

Επίσης, η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης θα ενισχύσει τις αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, επιχορηγώντας κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά, επενδύσεις στους τομείς της λεγόμενης «πράσινης» ανάπτυξης και της ψηφιακής τεχνολογίας.

Όπως είπε ο κ. Στουρνάρας, παρά την αυξημένη αβεβαιότητα και τους κινδύνους σχετικά με τη μελλοντική πορεία της οικονομίας, η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους δεν απειλείται, τουλάχιστον μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2030, λόγω κυρίως της μακράς διάρκειας των αποπληρωμών των δόσεων του χρέους, της σύνθεσής του που αποτελείται κατά 81% από δάνεια του επίσημου τομέα, κυρίως όμως λόγω των ευνοϊκών όρων αποπληρωμών, στο πλαίσιο των μεσοπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους που έχουν ήδη αποφασιστεί.

Ο κεντρικός τραπεζίτης σημείωσε ότι η πανδημία του κορωνοϊού αναμένεται να επιδεινώσει σημαντικά κάποια από τα προβλήματα που κληροδότησε στην Ελλάδα η κρίση χρέους της δεκαετίας του 2010, όπως το υψηλό δημόσιο χρέος, το υψηλό ποσοστό ανεργίας, το

Η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης θα ενισχύσει τις αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, ανέφερε ο κ. Στουρνάρας μιλώντας σε εκδήλωση του Ελληνοαμερικανικού Επιμελητηρίου.

μεγάλο απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων και το επενδυτικό κενό.

Τα προβλήματα αυτά προστίθενται στις διαρθρωτικού τύπου προκλήσεις που αντιμετώπιζε ήδη η ελληνική οικονομία πριν από την πανδημία του κορωνοϊού και οι οποίες περιορίζουν τις μακροπρόθεσμες προοπτικές της: τη χαμηλή διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, το υψηλό επίπεδο φοροδιαφυγής, τον αργό ψηφιακό μετασχηματισμό, τη φυγή ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης στο εξωτερικό, την κλιματική αλλαγή και το κόστος μετάβασης σε πιο καθαρές μορφές ενέργειας, τη μεταναστευτική -προσφυγική κρίση και την προβλεπόμενη δημογραφική επιδείνωση λόγω της γήρανσης του πληθυσμού.

Η Ελλάδα αναμένεται να εισπράξει 32 δισ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης την περίοδο 2021-2026, εκ των οποίων 19,3 δισ. ευρώ σε επιχορηγήσεις και 12,7 δισ. ευρώ σε εξαιρετικά χαμηλότοκα δάνεια (σε σταθερές τιμές του 2018). Οι διαθέσιμοι πόροι του Ταμείου αποτελούν μια πολύ μεγάλη ευκαιρία καθώς μπορούν να χρηματοδοτήσουν τη μετάβαση σε ένα βιώσιμο εξωστρεφές πρότυπο οικονομικής ανάπτυξης.

Μέσος ετήσιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης την επόμενη δεκαετία στις τάξεις του 3,5% για την Ελλάδα δεν είναι ουτοπικός, ιδιαίτερος αν ληφθεί υπόψη ότι το σύνολο των πόρων που θα εσφραγίσουν στην ελληνική οικονομία την επόμενη πενταετία από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε. και το νέο μέσο ανάπτυξης και ανθεκτικότητας, NGEU, ανέρχονται σε περίπου 72 δισ. ευρώ, σημείωσε ο κ. Στουρνάρας.

Τόνωσε τον τζίρο των εμπόρων η Black Friday

Υπερδηλάνσια ήταν η αξία των ηλεκτρονικών αγορών που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια της φετινής Black Friday σε σχέση με τις προηγούμενες εβδομάδες, ενώ σε σύγκριση με πέρυσι ο τζίρος σημείωσε αύξηση 43,6%. Το αποτέλεσμα αυτό ήταν εν πολλοίς αναμενόμενο δεδομένου ότι οι αγορές έγιναν αποκλειστικά εξ αποστάσεως, στη συντριπτική πλειονότητα τους ηλεκτρονικά, καθώς τα φυσικά σημεία πώλησης παραμένουν κλειστά. Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε ο Ελληνικός Σύν-

δεσμος Ηλεκτρονικού Εμπορίου (GRECA), η αξία των αγορών που έγιναν μέσω Διαδικτύου από τις 21 έως τις 27 Νοεμβρίου αυξήθηκε κατά 154,9% σε σύγκριση με τον μέσο όρο των προηγούμενων οκτώ εβδομάδων (μέσα Σεπτεμβρίου έως μέσα Νοεμβρίου). Υπενθυμίζεται ότι το γενικό lockdown -διότι είχαν προηγηθεί κάποια τοπικά lockdown- ξεκίνησε στις 7 Νοεμβρίου. Ειδικά στις 27 Νοεμβρίου, που ήταν η Black Friday, ο τζίρος ήταν αυξημένος κατά 43,6% σε σύγκριση με την

αντίστοιχη περυσινή ημέρα και κατά 73,5% αυξημένος σε επίπεδο εβδομάδας.

Κατά 78,1% αυξήθηκε η επισκεψιμότητα την εβδομάδα της Black Friday σε σύγκριση με την αντίστοιχη εβδομάδα του 2019 σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων που «φιλοξενούν» οι μηχανές σύγκρισης τιμών.

Σε κάποιες κατηγορίες, όπως αυτές των προϊόντων τεχνολογίας, ειδών σπιτιού, μόδας, ψυχαγωγίας και αθλητισμού, υγείας και ομορφιάς, παιδικών και βρε-

φικών ειδών, η επισκεψιμότητα αυξήθηκε κατά 79%.

Η έρευνα διενεργήθηκε σε συνεργασία με την BestPrice, τη Skoutz και την Convent Group.

Πολύ μεγάλη αύξηση, όμως, καταγράφηκε τη φετινή Black Friday και στις πωλήσεις των ηλεκτρονικών φαρμακείων και ηλεκτρονικών σουπερ μάρκετ. Κατά 304% αυξήθηκαν οι πωλήσεις στις ηλεκτρονικές οδοντοβουρτσές, κατά 275% στις μάσκες περιποίησης προσώπου, κατά 242% στα προϊόντα περιποίησης χειλιών.

Μεγαλύτερες επενδύσεις από φαρμακοβιομηχανίες λόγω συμψηφισμού clawback

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Επενδύσεις που μπορούν να ξεπεράσουν τα 220 εκατ. ευρώ «ξεκλειδώνει» η νομοθετική ρύθμιση που αφορά τον συμψηφισμό του clawback με τις δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης και με δαπάνες που αφορούν παραγωγικές επενδύσεις. Όπως ανέφερε ο Θεόδωρος Τρύφων, co-CEO της φαρμακοβιομηχανίας Elpen και πρόεδρος της Πανελληνίας Ένωσης Φαρμακοβιομηχανίας, στο 31ο ετήσιο συνέδριο Greek Economic Summit του Ελληνοαμερικανικού Επιμελητηρίου, το συγκεκριμένο κίνητρο λειτουργήσει θετικά για τις φαρμακευτικές εταιρείες, παρότι πέρυσι το ποσό του συμψηφισμού περιορίστηκε στα 50 εκατ. Ο ίδιος επισήμανε ότι φέτος, που ο συμψηφισμός του clawback με τις δαπάνες θα ανέλθει στα 100 εκατ. ευρώ, θα φέρει επενδύσεις άνω των 220 εκατ. ευρώ. Παράλληλα, σε εξέλιξη είναι 10-12 νέες παραγωγικές μονάδες, πολλές από τις οποίες έχουν εξαγωγικό χαρακτήρα, ενώ μέσα στα επόμενα χρόνια αναμένεται να δημιουργηθούν 18 νέα ερευνητικά

κέντρα/τμήματα από τις φαρμακευτικές εταιρείες. «Υπάρχουν μεγάλα επενδυτικά σχέδια σε εξέλιξη, που έχουν ως στόχο να είμαστε πιο ανταγωνιστικοί διεθνώς την επόμενη δεκαετία», ανέφερε ο κ. Τρύφων. Σημειώνεται ότι το clawback αποτελεί για τις φαρμακευτικές εταιρείες ένα μέτρο έμμεσας φορολόγησης, το οποίο καλούνται να επιστρέψουν οι εταιρείες στο Δημόσιο όταν παρατηρείται υπέρβαση του ορίου του προϋπολογισμού της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης. Όπως έχουν επισημάνει, οι συνολικές επιβαρύνσεις μπορούν να φτάσουν το 70% του τζίρου τους.

Στο πάνελ της συζήτησης, με θέμα τον κλάδο της υγείας ως μο-

Η νομοθετική ρύθμιση για τον συμψηφισμό του clawback με τις δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης εκτιμάται ότι μπορεί να «ξεκλειδώσει» επενδύσεις άνω των 220 εκατ. ευρώ.

χλό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, συμμετείχαν επίσης ο Ζαχαρίας Ραγκούσης, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Pfizer Hellas, ο Θεόδωρος Λιακόπουλος, διευθύνων σύμβουλος της Johnson

& Johnson Ελλάδος και ο Ορέστης Καβαλάκης, γενικός γραμματέας ιδιωτικών επενδύσεων και ΣΔΙΤ. Ο κ. Ραγκούσης αναφέρθηκε στις δύο επενδύσεις που πραγματοποιεί η αμερικανική φαρμακευτική

εταιρεία στη Θεσσαλονίκη, επισημαινόντας ότι τον Μάρτιο θα ξεκινήσει η λειτουργία του νέου hub που ανακοίνωσε ο κ. Μπουράλα. Πρόκειται για κέντρο υπηρεσιών που θα αφορά τις εσωτερικές λει-

τουργίες της φαρμακευτικής εταιρείας. Υπενθυμίζεται ότι, κατά τη διάρκεια του ίδιου συνεδρίου, ο Αλμπερτ Μπουράλα, πρόεδρος και CEO της Pfizer, ανακοίνωσε την ίδρυση και δεύτερου hub στη συμπρωτεύουσα, το οποίο σε πρώτη φάση προβλέπεται να δημιουργήσει 350 νέες θέσεις εργασίας.

Παράλληλα ο κ. Ραγκούσης τόνισε ότι οι κλινικές μελέτες αποτελούν έναν κλάδο στον οποίο η χώρα πρέπει να επενδύσει, επισημαινόντας ότι στην Ευρώπη επενδύονται γύρω στα 35 δισ. στη διενέργεια κλινικών μελετών, από τα οποία η χώρα μας απορροφά μόνο τα 40 εκατ. ευρώ. Κατά τον ίδιο, για να φθάσει αυτό το ποσό στα 250 εκατ. θα πρέπει να επιταχυνθούν οι διαδικασίες έγκρισης των συμβάσεων αλλά και να εφαρμοστούν οι ηλεκτρονικές υπογραφές. Τέλος, ο κ. Λιακόπουλος επισήμανε ότι για να έρθουν περισσότερες επενδύσεις στη χώρα μας θα πρέπει να επιταχυνθεί η ψηφιοποίηση των υπηρεσιών υγείας, τονίζοντας και την αναγκαιότητα της σύμπτυξης του ιδιωτικού με τον δημόσιο τομέα.

Οι αλλεπάλληλες κρίσεις «μικραίνουν» την ExxonMobil

Απομείωση περιουσιακών στοιχείων, περιορισμός επενδύσεων και απολύσεις

Η καταβάρθρωση των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, σε συνδυασμό με τη μειωμένη ζήτηση και τις επιπτώσεις της πανδημίας, υποχρεώνει τον κολοσσό της ExxonMobil να προχωρήσει στη μεγαλύτερη απομείωση περιουσιακών στοιχείων του στη σύγχρονη ιστορία. Σύμφωνα με το Bloomberg, παραδοσιακά ήταν ο περισσότερο διατακτικός στο να ελαττώσει τη λογιστική αξία της δραστηριότητάς του σε σύγκριση με τους άλλους του κλάδου. Η ExxonMobil αποκάλυψε ότι θα μειώσει την αξία των κοιτασμάτων φυσικού αερίου που διαθέτει στη Βόρεια και στη Νότια Αμερική κατά 17 δισ. δολάρια και 20 δισ. δολάρια αντίστοιχα. Αυτή η κίνηση είναι και η μεγαλύτερη ζημία στον κλάδο από το δυστύχημα στον Κόλπο του Μεξικού προ δεκαετίας με την πετρελαιοκλιδα της BP, το οποίο προκάλεσε τον θάνατο έντεκα ανθρώπων και μόλυσε επί μήνες το θαλάσσιο περιβάλλον. Εν τω μεταξύ, ο όμιλος της Exxon θα κάνει δραστηριές μειώσεις και στις κεφαλαιακές δαπάνες έως και το 2025.

Η ανακοίνωση αυτή γίνεται στην εκπνοή ενός επαχθούς έτους για τον διευθύνοντα σύμβουλο της ενεργειακής εταιρείας, Ντάρντ Γουντς, ο οποίος κατέφυγε σε μαζικές απολύσεις χιλιάδων υπαλλήλων, σε περικοπές στις συνταξιοδοτικές εισφορές και σε ακύρωση υλοποίησης μεγάλων σχεδίων για την επέκταση δραστηριοτήτων. Ο κ. Γουντς, πρώην διευθυντής διυλιστηρίων στον όμιλο, ανέλαβε τα νήια του το 2017, αλλά λόγω πανδημίας και μείωσης των

Η ExxonMobil περιορίζει κατά 10 δισ. δολάρια τις κεφαλαιακές επενδύσεις, στα 25 δισ. δολ. έως και το 2025, ενώ σχεδιάζει στα τέλη του 2021 να έχει μειώσει το προσωπικό της κατά 15%.

Προχωρεί σε μείωση της αξίας κοιτασμάτων αερίου σε Βόρεια και Νότια Αμερική κατά 37 δισ. δολάρια.

τιμών αναθεώρησε εκ βάθρων το φιλόδοξο πρόγραμμα των επτά ετών, στο πλαίσιο του οποίου με επενδύσεις 210 δισ. δολ. θα ανανέωνε το γηρασμένο χαρτοφυλάκιο της Exxon με περιουσιακά στοιχεία σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Ο όμιλος, ωστόσο, επί τρία διαδοχικά τρίμηνα δέχθηκε σοβαρό πλήγμα, η τιμή της μετοχής τους έφθασε σε ναδίρ 18ετίας και εξήλ-

θε από τον περίφημο δείκτη Dow Jones της Γουόλ Στρίτ. Ο Ντάρντ Γουντς περιορίζει επίσης κατά 10 δισ. δολάρια τις κεφαλαιακές επενδύσεις στα 25 δισ. δολάρια έως και το 2025, ενώ σχεδιάζει στα τέλη του 2021 να έχει μειώσει το προσωπικό της Exxon κατά 15%. Μέχρι το 2012 ο ενεργειακός γίγαντας εθεωρείτο η μεγαλύτερη εταιρεία του κόσμου. Σήμερα εντάσσεται απλώς ως μία από τις 50 ισχυρότερες εταιρείες, διότι απώλεσε μέρος της λάμψης του εξαιτίας της ανόδου των ομίλων τεχνολογίας. Η δε ανταγωνίστρια της Chevron διατηρεί υψηλότερη χρηματιστηριακή αξία από εκείνην.

Αξίζει στο σημείο αυτό να τονιστεί ότι η ExxonMobil, αντιθέτως προς τους ομόλογους ενεργειακούς ομίλους στην Ευρώπη, εξακολουθεί να δεσμεύεται για μερίσματα αξίας συνολικά 15 δισ. δολαρίων τον χρόνο. Για να το υλοποιήσει αυτό, αύξησε τον δανεισμό της κατά τους τελευταίους μήνες, ενώ κατά τα τελευταία σχεδόν 40 χρόνια το μέρισμά της σε ετήσια βάση βγαίνει αυξανόμενο, αλλά διατυπώνονται αμφιβολίες για το πόσο ακόμα θα διαρκέσει η στόχευση αυτή. Πάντως, όπως παρατηρούν αναλυτές, ενώ οι ευρωπαϊκές εταιρείες ενέργειας σπεύδουν να ενισχύσουν την παρουσία τους στις ανανεώσιμες πηγές και η Exxon εγκλωβίζεται σε περικοπές κόστους, οι επενδύσεις σε μεγάλους παραδοσιακούς ομίλους του κλάδου προβλέπεται τα επόμενα χρόνια να περιοριστούν.

Προειδοποίηση ΟΟΣΑ για μεγάλη ύφεση αν αποσυρθούν τα μέτρα στήριξης

Το δεύτερο κύμα της πανδημίας έχει αποδυναμώσει δραματικά την ανάκαμψη που σημείωνε η παγκόσμια οικονομία. Η κατάσταση, όμως, μπορεί να επιδεινωθεί ραγδαία αν οι κυβερνήσεις αποσύρουν εσπευσμένα τα μέτρα στήριξης των οικονομιών ή δεν διασφαλίσουν επάρκεια των κατάλληλων εμβολίων.

Στην προειδοποίηση αυτή προέβη ο ΟΟΣΑ, ενώ παράλληλα αναθεώρησε επί τα χείρω τις προβλέψεις του για την παγκόσμια οικονομία.

Ο διεθνής Οργανισμός εκτιμά πως η ανάπτυξη το επόμενο έτος δεν θα υπερβεί το 4,2%, ενώ τον Σεπτέμβριο προέβλεπε ανάπτυξη 5%. Παράλληλα, προεξόφλη πως θα συνεχιστούν για αρκετό χρονικό διάστημα τόσο τα αυξημένα κρούσματα όσο και τα περιοριστικά μέτρα και πιθανολογεί ότι θα υπάρχουν μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία.

Σε ό,τι αφορά τις επιμέρους προβλέψεις του, είναι εξαιρετικά δυσσιώπες για ορισμένες χώρες. Για την οικονομία της Βρετανίας, για παράδειγμα, προβλέπει τώρα πως η ανάπτυξη της δεν θα υπερβεί το 4,2%, όταν η προηγούμενη πρόβλεψη μιλούσε για θεαματική ανάκαμψη 7,6%. Για την αμερικανική οικονομία προβλέπει τώρα ανάπτυξη 3,2%, ενώ η προηγούμενη πρόβλεψη μιλούσε για 4%.

Μιλώντας στο Bloomberg, ο κορυφαίος οικονομολόγος του διεθνούς Οργανισμού, Λόρενς Μπουν, τονίζει πως «η πολιτική πρέπει να κάνει πολλά ακόμη», ενώ προειδοποιεί πως «αν επιδεινωθεί η κατάσταση της δημόσιας υγείας ή ανακληθούν τα μέτρα δημοσιονομικής στήριξης, τότε θα

δούμε μεγάλη πτώση της εμπιστοσύνης και ένα σκηνικό μεγαλύτερης ύφεσης».

Όπως τονίζουν διεθνείς αναλυτές, η νέα έκκληση του διεθνούς Οργανισμού για παράταση των μέτρων στήριξης από πλευράς των κυβερνήσεων σκιαγραφεί το πόσο εύθραυστη είναι αυτή η στιγμιαία παγκόσμια οικονομία. Το πρόβλημα είναι πως το μεγάλο σοκ που υπέστη τους πρώτους μήνες της πανδημίας όταν όλες οι οικονομίες συρρικνώθηκαν δραματικά, τώρα ακολουθείται από μια παρατεταμένη περίοδο επιβράδυνσης ή μικρότερης ύφεσης σε πολλές γεωγραφικές ζώνες.

Την ανησυχία του ΟΟΣΑ φαίνεται να συμμερίζονται, άλλωστε, πολλές κεντρικές τράπεζες παρά την αισιοδοξία που έχουν ενσπείρει οι πρόσφατες ειδήσεις περί των εμβολίων. Ενδεικτική περίπτωση ο Πάουελ, επικεφαλής της αμερικανικής ομοσπονδιακής τράπεζας, που προειδοποίησε τη Δευτέρα ότι επέρχονται «σημαντικές προκλήσεις ενώ παραμένουν οι αβεβαιότητες».

Από τους καθοριστικούς παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν στην ανάκαμψη θα είναι η ανάπτυξη και διάθεση αποτελεσματικών θεραπειών κατά του κορωνοϊού. Θα έδινε στις κυβερνήσεις τη δυνατότητα να δώσουν τέλος στα περιοριστικά μέτρα οριστικά και αμετάκλητα, στις επικειρήσεις να επαναλειτούργησουν και τους εργαζομένους να επιστρέψουν στον χώρο εργασίας τους. Όπως, όμως, επισημαίνει ο ΟΟΣΑ, τυχόν καθυστέρηση μπορεί να έχει δυσανάλογα αρνητικό αντίκτυπο, ακριβώς επειδή έχουν καλλιεργηθεί πάρα πολλές ελπίδες εν αναμονή των εμβολίων.

RIKO | RIKO

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Κάθε Πέμπτη 22:00 - 23:00, η εκπομπή Προκλήσεις θα δίνει έμφαση στα σημαντικότερα ζητήματα της πολιτικής επικαιρότητας. Στο επίκεντρο θα τίθενται οι πολιτικές εξελίξεις τόσο στην Κύπρο, όσο και διεθνώς. Με ρεπορτάζ, ανταποκρίσεις και δημοσιογραφική έρευνα θα αναδεικνύονται όλες οι πτυχές των ειδήσεων. Στόχος είναι η ανάλυση των θεμάτων από τους πρωταγωνιστές της επικαιρότητας και μια δεύτερη ανάγνωση των γεγονότων από πολιτικούς, ακαδημαϊκούς και τεχνοκράτες. Αξιοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τηλεθεάτριες και τηλεθεατές θα μπορούν να υποβάλουν τα ερωτήματά τους.

Παρουσίαση:
Αντρέας Κημήτρης

Σκηνοθεσία - Επιμέλεια Παραγωγής:
Στέφανος Φαρμακάς

Πέμπτη
10.00 μ.μ.
RIK 1 - RIK HD

RIKO | RIKO

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Ταξιδεύουμε και πάλι μαζί. Ξεκουρδίζουμε το αδίστακτο ρολόι του χρόνου κι επιστρέφουμε στις στιγμές που σημάδεψαν το παρόν και καθόρισαν το μέλλον. Γνωρίζουμε προσωπικότητες που γηθήκαν, έλαβαν και λαμβάνουν αποφάσεις και τα πρώτα τους βήματα. Με σύμμαχο τη "χρονομηχανή" του αρχείου του RIK.

Δημοσιογραφική Έρευνα - Κείμενα:
Αίμιλη Μιχαήλ

Σκηνοθεσία:
Μαρία Χαρή

Παρασκευή
10.00 μ.μ.
RIK 1 - RIK HD

Οι ΗΠΑ θα επιδιώξουν νέες εμπορικές συμφωνίες

Με τις χώρες Ασίας-Ειρηνικού ώστε να ανακτήσουν την ηγεμονική τους θέση

Η επαναδιαπραγμάτευση των εμπορικών συμφωνιών με τις χώρες Ασίας-Ειρηνικού θα είναι η απάντηση του Τζο Μπάιντεν στην επέλαση της Κίνας και στις συμφωνίες που έχει συνάψει το Πεκίνο με τις χώρες της περιοχής. Έτσι ερμηνεύουν αναλυτές της S&P Global αλλά και του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Πέτερσον (ΠΙΕ) τη δήλωση του νεοεκλεγέντος προέδρου ότι επιθυμεί να διαβουλευθεί με τους συμμάχους των ΗΠΑ στην Ασία και την Ευρώπη «προκειμένου να αναπτύξουμε από κοινού μια συνεκτική στρατηγική ως προς την Κίνα».

Προσπάθειες

Όπως τονίζει ο Τζέφρι Σκοτ, ειδικός επί θεμάτων πολιτικής διεθνούς εμπορίου και στέλεχος του ΠΙΕ, η διαπραγμάτευση και σύνταξη νέας και καλύτερης εμπορικής συμφωνίας με τις χώρες Ασίας-Ειρηνικού θα βοηθήσει τις ΗΠΑ να ανακτήσουν την ηγεμονική τους θέση στην περιοχή και να αντικρούσουν την αυξανόμενη κυριαρχία της Κίνας. Ο ίδιος τονίζει πως ο νεοεκλεγείς πρόεδρος πρέπει να καταβάλει προσπάθειες για να αποκαταστήσει «όσο το δυνατόν νωρίτερα» τις ρωγμές στους δεσμούς της υπερδύναμης με τις

συμμάχους χώρες από την Ασία. Χαρακτηρίζει μάλιστα επιτακτική την ανάγκη μιας τέτοιας κίνησης στην περίπτωση που κλιμακωθούν περαιτέρω οι εντάσεις με την Κίνα, καθώς οι ΗΠΑ χρειάζονται μια «σαφή» απάντηση από κοινού με τους συμμάχους τους.

Μεγάλη μερίδα αναλυτών προεξοφλεί πως το πρώτο χρονικό διάστημα της προεδρίας Μπάιντεν, ο νέος πρόεδρος θα αναγκασθεί να ασχοληθεί με τα του οίκου του και με τα προβλήματα της αμερικανικής οικονομίας. Θεωρώντας, όμως, επείγουσα υπόθεση την κινεζική επέλαση, ο συνεργάτης του ΠΙΕ τονίζει πως «τα εγχώρια ζητήματα και οι πολιτικές για την τόνωση της αμερικανικής οικονομίας, της απασχόλησης αλλά και τη στήριξη των πλέον ευάλωτων δεν πρέπει να αποσπάσουν την προσοχή της νέας κυβέρνησης από τις δραματικές αλλαγές που βρίσκονται σε εξέλιξη στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού».

Ζητούμενο για τη νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ θα είναι να αποκαταστήσει τις εμπορικές σχέσεις της υπερδύναμης με τους εταίρους της τις οποίες κλόνισε ο απερχόμενος πρόεδρος, αφήνοντας ένα τεράστιο κενό που έσπευσε να καλύ-

Ο Τζο Μπάιντεν θα επιχειρήσει να βάλει τέλος στην επέλαση της Κίνας στο διεθνές εμπόριο και θα διαβουλευθεί με τους συμμάχους των ΗΠΑ σε Ασία και Ε.Ε.

Με αποφάσεις Τραμπ η υπερδύναμη βρίσκεται εκτός των δύο μεγαλύτερων εμπορικών συμφωνιών στον κόσμο.

ψει η Κίνα. Μόλις προ 20 ημερών το Πεκίνο υπέγραψε μαζί με άλλες 14 χώρες, τις 12 από την Ασία αλλά και την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία την Περιφερειακή Σχέση Οικονομικής Συνεργασίας (RCEP) με την οποία δημιουργήσε τη μεγαλύτερη ζώνη ελεύθερου εμπορίου στον κόσμο.

Έτσι οι ΗΠΑ βρίσκονται εκτός των δύο μεγαλύτερων και σημαντικότερων εμπορικών συμφωνιών

στον κόσμο, καθώς ο Ντόναλντ Τραμπ έσπευσε να αποσύρει την υπερδύναμη από την Εταιρική Σχέση του Ειρηνικού (TPP) σχεδόν αμέσως μετά την εκλογή του στις αρχές του 2017.

Το αποτέλεσμα ήταν να προκληθούν ερήμυν των ΗΠΑ οι υπόλοιπες χώρες και να συνάψουν τη Προοδευτική Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης του Ειρηνικού (CPTPP), επίσης μια γιγάντια ζώνη ελεύθερου εμπορίου από την οποία βρίσκεται απέξω η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου.

Ως εκ τούτου, η S&P Global ερμηνεύει τη δήλωση Μπάιντεν για διαβούλευση «με τους εταίρους από την Ασία και την Ευρώπη» και προβλέπει πως η κυβέρνηση Μπάιντεν θα επαναδιαπραγματευθεί τη συμφωνία ελεύθερου εμπορίου TPP με τις υπόλοιπες χώρες.

Σύμφωνα, όμως, με τον Τζέφρι Σκοτ, «η επαναδιαπραγμάτευση της TPP δεν θα είναι αρκετή, καθώς μοιάζει πάρα πολύ με την CPTPP». Όπως επισημαίνει ο εν λόγω ειδικός, η TPP είχε γίνει αντικείμενο σκληρότατης κριτικής τόσο εκτός όσο και εντός των ΗΠΑ. Αυτό σημαίνει ότι και μόνον ο τίτλος της Ξηπνάει δυσάρεστες αναμνήσεις στους επικριτές της «και η CPTPP δεν είναι και πολύ καλύτερη».

Πρωτοβουλία

Αυτό σημαίνει πως μια διαφορετική πρωτοβουλία προσέγγισης των χωρών Ασίας-Ειρηνικού με μια συμφωνία με διαφορετική δομή και διαφορετική επωνυμία θα δώσει στις ΗΠΑ τη δυνατότητα να οικοδομήσουν μια νέα σχέση με βάση την CPTPP. Σύμφωνα με τον συνεργάτη του ΠΙΕ, η σημα-

ντικότερη βελτίωση που μπορεί να κάνει η Ουάσινγκτον θα είναι να εντάξει σε μια νέα εμπορική συμφωνία άρθρα και προβλέψεις για την προστασία του περιβάλλοντος και την κλιματική αλλαγή.

Όπως τονίζει, «αν η Ουάσινγκτον προσθέσει ένα νέο κεφάλαιο για την κλιματική αλλαγή με άρθρα που θα απαγορεύουν την ανάπτυξη και διανομή ανανεώσιμων ενεργειών, που θα απαγορεύουν τις επιδοτήσεις στα ορυκτά καύσιμα και θα προωθούν κοινοπρακτικές πρωτοβουλίες πράσινης ανάπτυξης ώστε να μειωθούν οι εκπομπές καυσαερίων». Ένα τέτοιο κεφάλαιο ενδέχεται πράγματι να αποτελέσει την αφετηρία μιας νέας εποχής εμπορικών συμφωνιών που θα συνεφέρουν στην περιφερειακή συνεργασία με πολιτικές για το περιβάλλον και το κλίμα.

Κινεζικοί κολοσσοί αντιμετωπίζουν κίνδυνο διαγραφής από τη Wall Street

Τον κίνδυνο της διαγραφής τους από το αμερικανικό χρηματιστήριο αντιμετωπίζουν κινεζικοί κολοσσοί όπως η εταιρεία τηλεπικοινωνιών China Telecom και η πλατφόρμα ηλεκτρονικού εμπορίου Alibaba. Μετά νόμο που ψήφισε η Βουλή των Αντιπροσώπων, για την εισαγωγή τους στο αμερικανικό χρηματιστήριο οι κινεζικές επιχειρήσεις οφείλουν να υπόκεινται σε ενδελεχή έλεγχο των αμερικανικών αρχών.

Σύμφωνα με την επιχειρηματολογία του Κογκρέσου, ζητούμενο είναι να εξακριβωθεί η συμμόρφωσή τους με τα αμερικανικά λογιστικά πρότυπα. Ο νέος νόμος, όμως, καλεί όλες τις ξένες επιχειρήσεις να ενημερώσουν διεξοδικά σχετικά με οποιουσδήποτε δεσμούς διατηρούν με ξένες κυβερνήσεις και ειδικότερα με τις κινεζικές αρχές. Αν δεν παράσχουν τη σχετική ενημέρωση, προβλέπει τη διαγραφή τους από τα αμερικανικά χρηματιστήρια μετά τρία χρόνια.

Η Γερουσία έχει ψηφίσει τον σχετικό νόμο από τον Μάιο, ενώ τον Αύγουστο η αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς συνέστησε τον

Θα πρέπει να ενημερώσουν τις Αρχές για τις σχέσεις τους με την κυβέρνηση του Πεκίνου.

αποκλεισμό όσων κινεζικών επιχειρήσεων δεν συμμορφώνονται με τις αμερικανικές προδιαγραφές.

Πρόκειται για μία ακόμη προσπάθεια των ΗΠΑ και μάλιστα με διακομματική συναίνεση για την επιβολή αυστηρότερης και σκληρότερης γραμμής προς την Κίνα. Η κίνηση θα κλιμακώσει αναμφίβολα την ένταση ανάμεσα στην Ουάσινγκτον και το Πεκίνο, καθώς πάγια τακτική των κινεζικών επιχειρήσεων είναι να ανθίστανται σθεναρά σε οποιονδήποτε έλεγχο από τις Αρχές άλλης χώρας, επικαλούμενες ζήτημα εθνικής ασφάλειας.

Υφίσταται, άλλωστε, σχετική απαγόρευση από πλευράς του Πεκίνου. Εν ολίγοις το Πεκίνο και μαζί του οι επιχειρήσεις της Κίνας χρ-

SMIC, Baidu, China Mobile και PetroChina δεν πληρούν τις προδιαγραφές που ορίζει ο νέος νόμος τον οποίο ψήφισε η Βουλή των Αντιπροσώπων.

σιμοποιούν το ίδιο ακριβώς επιχειρημα που έχει επικαλεστεί η κυβέρνηση Τραμπ σε πολλά από τα επεισόδια του εμπορικού πολέμου με την Κίνα, με χαρακτηριστικότερο όλων το εμπόργκο στον κινεζικό κολοσσο εφοπλισμού τηλεπικοινωνιών Huawei.

Όπως επισημαίνει σχετικό ρεπορτάζ των New York Times, πολιτικού και τα δύο κόμματα του αμερικανικού Κογκρέσου έχουν επανειλημμένως επικρίνει την έλλειψη διαφάνειας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κίνας και έχουν προειδοποιήσει πως ενδέχεται να

εγκυμονεί κινδύνους για τους Αμερικανούς επενδυτές. Μεγάλες κινεζικές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων οι κολοσσοί Baidu, China Mobile, PetroChina και SMIC δεν πληρούν τις προδιαγραφές που ορίζει το αμερικανικό ρυθμιστικό πλαίσιο. Όπως σχολίασε ο Ρεπουμπλικανός γερουσιαστής Τζον Κένεντι που προώθησε το σχετικό νομοσχέδιο στη Γερουσία, η αμερικανική πολιτική επέτρεψε στην Κίνα «να παραβιάσει τους κανόνες τους οποίους τηρούν οι αμερικανικές επιχειρήσεις».

Μιλώντας, άλλωστε, στους Financial Times, ο Τζέι Κλέιτον, πρόεδρος της αμερικανικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, δήλωσε «ικανοποιημένος που το Κογκρέσο έδρασε με διακομματική συναίνεση, καθαρίζοντας το πεδίο για οποιονδήποτε θέλει να μπει στις αγορές μας». Προέβλεψε μάλιστα πως η απόφαση του Κογκρέσου σε συνδυασμό με τις κινήσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς «θα ανοίξουν τον δρόμο ώστε να διευθετηθούν μακροχρόνια θέματα προς όφελος των Αμερικανών επενδυτών». Μιλώντας στην ίδια εφημερίδα ο Κρις Ιακοβέλα,

διευθύνων σύμβουλος της Ενωσης Αμερικανικών Χρηματιστηριακών, τόνισε πως «εδώ και υπερβολικά μεγάλο χρονικό διάστημα, η ηγεσία της Κίνας έχει εκμεταλλευθεί τους Αμερικανούς επενδυτές και έχει χρηματοδοτήσει τον κυβερνοστράτο της, την καταπίεση των πολιτικών ελευθεριών μέσω της τεχνολογίας, τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την καταστροφή του περιβάλλοντος».

Από κινεζικής πλευράς, λίγο πριν από τη σχετική ψηφοφορία, η εκπρόσωπος του κινεζικού υπουργείου Εξωτερικών, Χούα Τσάνινγκ, δήλωσε πως με τη νέα νομοθεσία οι ΗΠΑ «υιοθέτησαν μια πολιτική διακρίσεων κατά των κινεζικών επιχειρήσεων». Προκειμένου μάλιστα για τη λύση του προβλήματος, πρότεινε ως «σωστό δρόμο να ενισχύσουν όλες οι ενδιαφερόμενες πλευρές τη συνεργασία τους σε θέμα ρυθμίσεων με έναν έντιμο και ανοικτό τρόπο». Πηγές προσκείμενες στο οικονομικό επιτελείο του Πεκίνου, τόνισαν στους NYT πως η κινεζική ηγεσία δυσφορεί πάρα πολύ με αυτή τη στάση της υπερδύναμης στο θέμα.

Στο 14% εκτινάχθηκε ο πληθωρισμός στην Τουρκία

Μετά τη θεαματική ανάπτυξη 15,6% που σημείωσε η τουρκική οικονομία το τρίτο τρίμηνο, ακολουθεί η δυσόλιπη εξέλιξη μιας ανάλογα σημαντικής επιτάχυνσης του πληθωρισμού. Ο δείκτης που στη διάρκεια του 2020 είχε περιορισθεί γύρω στο 12% και παρέμεινε σε αυτά τα επίπεδα, εκτινάχθηκε τον Νοέμβριο στο 14%. Κατέγραψε, έτσι, τα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων 15 μηνών. Σύμφωνα με έρευνα της κεντρικής τράπεζας, το 39% των τουρκικών επιχειρήσεων του μεταποιητικού τομέα προβλέπει περαιτέρω αύξηση των τιμών καταναλωτή το πρώτο τρίμηνο του 2021. Οι εξελίξεις εντείνουν την πίεση προς την Τράπεζα της Τουρκίας να προχωρήσει σε νέα αύξηση των επιτοκίων για δεύτερη φορά υπό τη νέα της ηγεσία και τρίτη τους τελευταίους τέσσερις μήνες. Όπως επισημαίνουν οικονομικοί αναλυτές, η

Το 39% των επιχειρήσεων του μεταποιητικού τομέα προβλέπει περαιτέρω αύξηση το α' τρίμηνο του 2021.

εξέλιξη είναι ανησυχητική, καθώς προ ολίγων ημερών και μόλις ανέλαβε καθήκοντα ο νέος κεντρικός τραπεζίτης, Νατζί Αγκμπάλ, προχώρησε σε αύξηση των επιτοκίων από το 10,25% στο 15%. Η είδηση της νέας επιτάχυνσης του πληθωρισμού επανέφερε σε πτωτική πορεία την τουρκική λίρα γύρω στις 7,877 τουρκικές λίρες έναντι ενός δολαρίου, μολονότι το τουρκικό νόμισμα είχε αρχίσει να ανακάμπτει μετά την αλλαγή ηγεσίας στην κε-

ντρική τράπεζα και στο υπουργείο Οικονομικών. Σημειώτέον ότι το αρνητικό ρεκόρ που έχει ως τώρα σημειώσει η τουρκική λίρα ήταν η υποχώρησή της στις αρχές Νοεμβρίου στις 8,6 λίρες προς ένα δολάριο.

Την αλλαγή ηγεσίας στην κεντρική τράπεζα αλλά και στο υπουργείο Οικονομικών υπαγόρευσε η συνεχής διολίσθηση του νομίσματος για μεγάλο χρονικό διάστημα. Σε μια προσπάθεια να ανακόψει αυτήν την πτωτική πορεία χωρίς, όμως, να καταφύγει σε αύξηση του κόστους δανεισμού, η κεντρική τράπεζα κατέφυγε στο πρόσφατο παρελθόν σε αλληπάλλωλες παρεμβάσεις στην αγορά συναλλάγματος. Υπολογίζεται έτσι ότι δαπάνησε τουλάχιστον 100 δισ. δολάρια σε αγορές τουρκικών λίρας.

Οι προσπάθειες αποδείχθηκαν ατελέσφορες, το νόμισμα κατακυ-

λούσε και οι Τούρκοι το εγκατέλειπαν μετατρέποντας τις οικονομίες τους σε δολάρια. Το αποτέλεσμα ήταν να εγκαταλείπει την Τουρκία το ξένο κεφάλαιο που της είναι αναγκαίο για την κάλυψη των ελλειμμάτων της. Στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους οι εκροές ξένου κεφαλαίου από το χρηματιστήριο της Κωνσταντινούπολης έφτασαν στα 8 δισ. δολάρια. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών της Τουρκίας είναι μία από τις εγγενείς παθογένειες της τουρκικής οικονομίας το οποίο και κινείται ανοδικά ακολουθώντας τους ρυθμούς ανάπτυξης της. Τώρα έχει, όμως, προστεθεί στα δεινά της τουρκικής οικονομίας και η δραματική μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας, αναπόφευκτο συνεπακόλουθο των αλληπάλλωλων παρεμβάσεων στην αγορά συναλλάγματος.

Οι εξελίξεις εντείνουν την πίεση προς την Τράπεζα της Τουρκίας να προχωρήσει σε νέα αύξηση των επιτοκίων για δεύτερη φορά υπό τη νέα της ηγεσία.

ΑΝΑΛΥΣΗ

«Οχι» στην τηλεργασία λένε οι γαλλικές επιχειρήσεις

Της CAROLINE PAILLIEZ / REUTERS

Το βράδυ της 28ης Οκτωβρίου, οπότε ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν έλαβε την απόφαση για μία ακόμη νέα καραντίνα στη χώρα και την ανακοίνωσε, ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας Thales ενημέρωσε το προσωπικό ότι τα ήδη ισχύοντα μέτρα εναρμονίζονται με τους καινούργιους περιορισμούς. Συγκεκριμένα, οι εργαζόμενοι όφειλαν να φορούν μάσκα, να προσέρχονται τμηματικά στη δουλειά και ομοίως να αποχωρούν και να εργάζονται έως και δύο φορές εβδομαδιαίως από το σπίτι τους. Στο μίνιμά του, όμως, ο Εμανουέλ Μακρόν απύθνησε έκκληση σε άπαντες να τηλεργάζονται με πλήρες ωράριο, εάν αυτό ήταν δυνατόν, αν και δεν επρόκειτο για κάτι δεσμευτικό. Η τελική απόφαση εναπόκειται στην εργοδοσία. Κατά τον Γκρέγκορι Λεβαντόφσκι, εκπρόσωπο της Thales στο αριστερό συνδικάτο CGT, «το μήνυμα από τη διοίκηση της εταιρείας ήταν ότι εφαρμόζουμε την εξ αποστάσεως εργασία, αλλά πρέπει

Βάσει στοιχείων της Google, οι άνθρωποι κάνουν περισσότερες μετακινήσεις από και προς την εργασία τους στο δεύτερο lockdown.

και να προστατεύσουμε τα έσοδά μας – μειώσαμε με την εντύπωση πως αυτά ήταν σημαντικότερα από την υγεία μας». Η ίδια η εταιρεία απέρριψε τους ισχυρισμούς πως δεν ήταν πρόθυμη να επιτρέψει την τηλεργασία, τονίζοντας πως οι υπάλληλοί της, που δύνανται να εκπληρώνουν τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις εκτός γραφείου, έχουν το ελεύθερο να το κάνουν έως και πέντε ημέρες την εβδομάδα. Σε όλη τη Γαλλία υπάρχουν εταιρείες, από εκείνες της υψηλής κεφαλαιοποίησης έως τις μικρότερες, οι οποίες αντιδρούν στις εκκλήσεις για πλήρη απασχόληση εξ αποστάσεως, όπως προκύπτει από συνεντεύξεις με υψηλόβαθμο κρατικό αξιωματούχο αρμόδιο για θέματα εργασίας, υπαλλήλους και συνδικαλιστικούς εκπροσώπους. Από την πλευρά τους, οι εργαζόμενοι και οι συνδικαλιστές αναφέρθηκαν στις ανησυχίες των διοικήσεων για την παραγωγικό-

τητα και τα έσοδα, καθώς και για τη βαθιά ριζωμένη κουλτούρα δυσπιστίας ανάμεσα σε διευθυντές και εργαζομένους. Οι γαλλικές επιχειρήσεις πάντως αποδείχθηκαν πιο γρήγορες από ομόλογές τους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και προσκάλεσαν πίσω στο γραφείο τους υπαλλήλους μετά την άρση των πρώτων περιοριστικών μέτρων. Έρευνα της AlphaWise για λογαριασμό της Morgan Stanley κατέδειξε ότι έως τα τέλη Ιουλίου το 83% των υπαλλήλων γραφείου στη χώρα είχε επανακάμψει εν συγκρίσει με το 34% στη Βρετανία. Επιδιώκοντας να μεγιστοποιήσουν την παραγωγικότητά τους, αρκετοί εργοδότες στη Γαλλία δεν ήθελαν να αφήσουν και πάλι τους υπαλλήλους να αποχωρήσουν, ενώ αρκετά συχνά οι τελευταίοι, οι οποίοι είχαν προβληματιστεί με την απομόνωση του πρώτου εγκλεισμού, προτιμούσαν να μοιράσουν τον χρόνο τους μεταξύ γραφείου και οικίας. «Επρεπε να χτυπήσουμε το χέρι στο τραπέζι και να πούμε πως πρέπει να γίνουν τα πράγματα», αποκάλυψε ανώτατο στέλεχος του υπουργείου Εργασίας, αναφερόμενο στις ημέρες μετά την ανακοίνωση του Εμανουέλ Μακρόν στις 28 Οκτωβρίου. Τα στοιχεία εκείνη την περίοδο έδειχναν πως ένας στους πέντε θυλάκους κορωνοϊού, που τελούσαν υπό διερεύνηση, είχαν να κάνουν με τους χώρους εργασίας. Αυτοί βρισκόταν στη δεύτερη θέση και στην πρώτη οι οικίες ευτυχώς.

Βάσει των στοιχείων κινητικότητας της Google, στη Γαλλία οι άνθρωποι κάνουν περισσότερες μετακινήσεις από και προς την εργασία κατά τη διάρκεια του δεύτερου εγκλεισμού εν συγκρίσει με τον πρώτο της άνοιξης. Ο Εμανουέλ Μακρόν, άλλωστε, επέτρεψε σε περισσότερες κατηγορίες εργαζομένων, όπως όσοι απασχολούνται στις οικοδομές, να συνεχίσουν να εργάζονται στη δεύτερη καραντίνα. Παρά ταύτα, κι ενώ είχε απευθύνει έκκληση για τηλεργασία, όπου είναι δυνατόν, σε πρόσφατη έρευνα της εταιρείας διαχείρισης ευέλικτων επαγγελματικών χώρων Deskoo, φάνηκε το εξής: 77% των συμμετεχόντων απάντησαν ότι οι εργοδότες τους υποχρέωναν να παρίστανται καθημερινά ή αρκετές ημέρες την εβδομάδα στο γραφείο. «Ο ιός δεν μπορεί να δείχνει τόσο δυναμική επανεμφάνιση χωρίς να υπάρχουν μολύνσεις στους χώρους εργασίας», επισημαίνει, τέλος, ο επιδημιολόγος Μαρτέν Μπλασιέ.

Στην πώληση καφέ και σνακ στρέφονται μεγάλες πετρελαικές

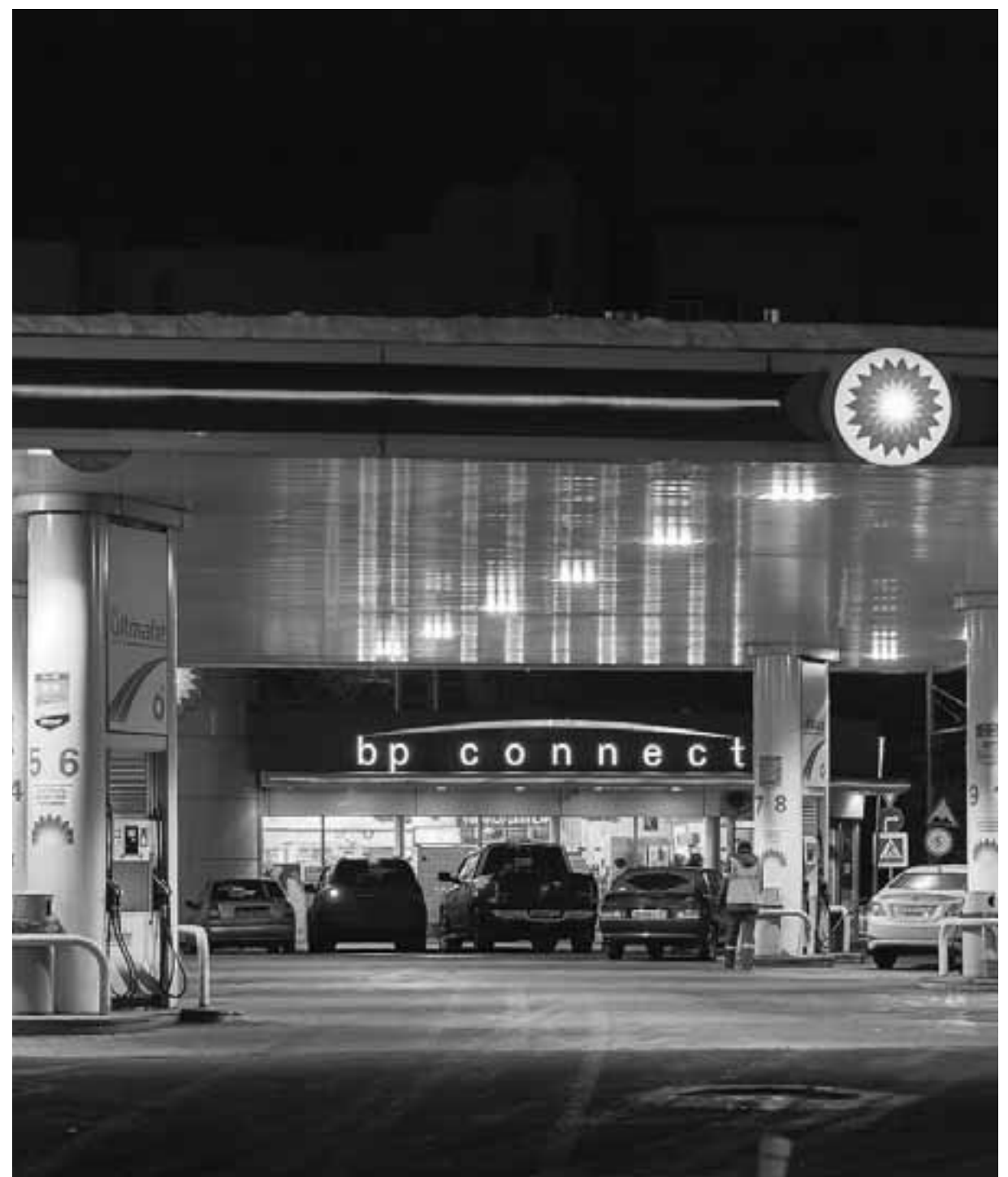
Αυξάνουν τον αριθμό των πρατηρίων τους και αναζητούν νέες πηγές εσόδων

Ο καφές και η σοκολάτα θα είναι ο νέος «μαύρος χρυσός» για τις μεγάλες πετρελαικές, που την εποχή της ηλεκτροκίνησης δεν έχουν πια τα ιλιγγιώδη έσοδα του πετρελαίου. Σε αυτά καταφεύγουν οι κολοσσοί του πετρελαίου, Shell, BP και Total, καθώς προσφέρουν ροφήματα αλλά και πολλά άλλα στους σταθμούς ανεφοδιασμού μπαταρίας για ηλεκτροκίνητα οχήματα. Προκειμένου δε να αυξήσουν στον μέγιστο δυνατό βαθμό τα έσοδά τους, επεκτείνουν το δίκτυο των σταθμών τους ανοίγοντας όλο και περισσότερους.

Όπως τονίζει σχετικό ρεπορτάζ του Reuters, υπό την εντεινόμενη πίεση των επενδυτών, αλλά και των κυβερνήσεων, για μείωση των εκπομπών καυσαερίων, οι μεγάλες πετρελαικές της Ευρώπης στρέφονται όλο και περισσότερο στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τα κέρδη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όμως, είναι συνήθως πολύ μικρότερα, γι' αυτό και οι μεγάλες ενεργειακές αναζητούν τρόπους ώστε να ισοσκελίσουν τα κέρδη που έχουν χάσει με τη στροφή στην καθαρή ενέργεια.

Είναι εξαιρετικά δύσκολο, εν ολίγοις, να επινοήσουν ένα επιχειρηματικό μοντέλο που να υπόσχεται στους μετόχους κέρδη ανάλογα εκείνων που έχουν συνθίσει. Στρέφονται, έτσι, στις πωλήσεις τροφίμων, σνακ, καφέ και σοκολάτας στο δίκτυο λιανικής που έχουν δημιουργήσει και στο οποίο αναγκαστικά περνούν κάποιο χρόνο οι οδηγοί των ηλεκτροκίνητων οχημάτων. Σε αντίθεση με τον εφοδιασμό ενός πετρελαιοκίνητου οχήματος που διαρκεί μόνο λίγα λεπτά, ακόμη και οι ταχύτεροι μηχανισμοί φόρτισης μπαταριών για ηλεκτροκίνητα οχήματα χρειάζονται τουλάχιστον 10 έως 15 λεπτά. Ο χρόνος αυτός αρκεί και περισσεύει για να πει κάποιος έναν καφέ και να ψωνίσει μερικά πράγματα.

Ετσι οι πετρελαικές εταιρείες αντλούν πολύ μεγαλύτερα κέρδη από την πώληση τροφίμων, ποτών και έτοιμων ατομικών γευμάτων σε σύγκριση με τα κέρδη από τις παραδοσιακές εμπορικές δραστηριότητές τους, τις πωλήσεις καυσίμων και λιπαντικών. Η διέξοδος που βρήκαν ώστε να αυξήσουν τα κέρδη τους είναι η επέκταση του δικτύου των σταθμών φόρτισης. Γι' αυτό η Shell αυξάνει τους σταθμούς του δικτύου της κατά 20% και σχε-

Η BP σχεδιάζει να αυξήσει το δίκτυό της κατά σχεδόν 50%, φτάνοντας τους 29.000 σταθμούς έως το 2030.

Στα δίκτυά τους πωλούν τρόφιμα, έτοιμα ατομικά γεύματα και σερβίρουν ροφήματα.

διάζει πως θα έχει 55.000 ανά τον κόσμο μέχρι το 2025. Την ίδια στιγμή, η BP σχεδιάζει να αυξήσει το δικό της δίκτυο κατά σχεδόν 50% φτάνοντας τους 29.000 σταθμούς έως το 2030. Και η Total σχεδιάζει να αυξήσει το δικό της δίκτυο στην Ευρώπη, από 18.000 σταθμούς που έχει τώρα σε 150.000.

Και βέβαια, ένας τόσο μεγάλος αριθμός σταθμών φόρτισης

εντυπωσιάζει καθώς οι πετρελαικές έχουν καταλήξει να έχουν πολύ περισσότερους σταθμούς φόρτισης από όσα υποκαταστήματα έχουν εταιρείες λιανικού εμπορίου ή γρήγορου φαγητού όπως οι Subway ή McDonald's. Για παράδειγμα, η αμερικανική αλυσίδα καταστημάτων λιανικού εμπορίου Walmart έχει 11.510 καταστήματα σε παγκόσμιο επίπεδο. Η BP και η Shell, όμως, στοιχηματίζουν πως η καθημερινή επαφή με δεκάδες εκατομμύρια πελάτες θα τους προσφέρουν έναν πακτώλο πληροφοριών, που θα μπορούν να αξιοποιηθούν για να προσαρμόσουν τις πωλήσεις τους στις συνθήκες και τις επιθυμίες των μικρών πόλεων ή των διαφόρων περιοχών ανά τον κόσμο. Μιλώντας στο Reuters ο Ου-

μπέρ Βιγκεβένο, επικεφαλής της μονάδας διύλισης, χημικών και μάρκετινγκ της Shell, αναφέρει ότι η εταιρεία του επικοινωνεί καθημερινά με τους σταθμούς για να εντοπίσει τις προτιμήσεις των πελατών σε ένα τεράστιο φάσμα πραγμάτων, από τα λάδια της μηχανής του αυτοκινήτου μέχρι τα κρουασάν. Όπως τόνισε ο ίδιος στο Reuters, «το γεγονός ότι είχαμε ένα δίκτυο καταστημάτων με πελάτες λιανικής από 80 διαφορετικές χώρες μάς έδωσε τη δυνατότητα να μάθουμε πολύ γρήγορα. Ήταν μόλις τον Ιανουάριο που αντιληφθήκαμε τι συνέβαινε στην Κίνα και πώς αντιδρούσαν οι καταναλωτές», λέει ο Βιγκεβένο και προσθέτει ότι «το μοιραστήκαμε αμέσως με όσες χώρες συνεργαζόμαστε».

Σε 32.000 απολύσεις προχωρεί η Walt Disney μέχρι τα τέλη Μαρτίου

Η Walt Disney σκοπεύει να απολύσει 32.000 υπαλλήλους της έως τα τέλη Μαρτίου, δηλαδή 4.000 περισσότερους από ό, τι είχε ανακοινώσει προηγουμένως. Ο βασικός λόγος είναι η πανδημία του κορωνοϊού, η οποία συνεχίζει να σφυροκοπάει τη ζήτηση για τα θεματικά της πάρκα και τα θέρετρα της, όπως επισημαίνει σε δημοσίευσμά του ο ενημερωτικός ιστότοπος του CNN. Κι ενώ συμβαίνει αυτό, υπάρχει ένα θετικό στοιχείο, το ότι η υπηρεσία ροής της Disney, η Disney+, έχει πλέον τώρα περίπου 74 εκατ. συνδρομητές, θέτοντάς την έτσι στο κέντρο της επιχείρησης, αφού η πανδημία μετατόπισε εντός του σπιτιού την ψυχαγωγία των ανθρώπων.

Πέραν τούτου, οι πρόσθετες απολύσεις αποκαλύφθηκαν σε κατάθεση που έδωσαν εκπρόσωποι της εταιρείας στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ. Αξίζει να αναφερθεί πως ο κολοσσός ΜΜΕ και ψυχαγωγίας της Disney απασχολεί συνολικά σε όλο τον κόσμο περίπου 223.000 άτομα, ενώ είχε ήδη ανακοινώσει σχέδια για περικοπές περίπου 28.000 θέσεων εργασίας τον Σεπτέμβριο. Ο όμιλος, επιπλέον, προειδοποίησε ότι μπορεί να αναγκαστεί να μη κορηγήσει μείρισμα στο μέλλον, αλλά και να μειώσει ή να μηδενίσει την εισφορά του στα συ-

νταξιοδοτικά προγράμματα των εργαζομένων του. Συν τοις άλλοις, δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο να μειώσει τις επενδύσεις σε τηλεοπτικές και κινηματογραφικές παραγωγές, αλλά και να προβεί σε έτι περαιτέρω απολύσεις. «Μερικά από αυτά τα μέτρα ενδέχεται να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στις δραστηριότητές μας», δήλωσε η Disney στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Η πανδημία έχει χτυπήσει τον βραχίονα θεματικών πάρκων της Disney, που απασχολεί περισσότερους από 100.000 υπαλλήλους στις Ηνωμένες Πολιτείες. Συν τοις άλλοις, η εταιρεία αναγκάστηκε, επίσης, να καθυστερήσει σημαντικές κυκλοφορίες ταινιών, όπως η «Μαύρη χήρα», που αναμενόταν να κάνει φέτος πολλά εισιτήρια. Ηδη από τον Σεπτέμβριο, όταν είχε αναφερθεί στις χιλιάδες απολύσεις η Disney, η γερουσιαστής Ελιζαμπεθ Γουόρντ και η Αμπγκέιλ Ντίσονεϊ, εγγονή του συνιδρυτή της εταιρείας, είχαν καταδικάσει τις κινήσεις αυτές, όπως αναφέρει το CNN. Η πρώτη είχε κατηγορήσει τον όμιλο για κοντόφθαλμες αποφάσεις και ότι επιβραβεύει στελέχη και μετόχους μέσω υψηλών πακέτων αποζημίωσης, μεριμμάτων και επαναγοράς μετοχών, στη διάρκεια των ετών που κατέληξαν στην κρίση.

ΚΕΝΕΣ
ΘΕΣΕΙΣ

Ο όμιλος SPPMEDIA αναζητά άτομα για στελέχωση του Εμπορικού Τμήματος.

Απαραίτητα προσόντα:

- Πτυχίο διοίκησης επιχειρήσεων, μάρκετινγκ, επικοινωνίας ή συναφούς κλάδου.
- Ευχάριστη και δυναμική προσωπικότητα και ομαδικό πνεύμα.
- Οργανωτικές, επικοινωνιακές και διαπραγματευτικές ικανότητες.
- Προσανατολισμός στην επίτευξη στόχων.
- Γνώση χρήσης Η/Υ.
- Εμπειρία στις πωλήσεις θα θεωρηθεί επιπρόσθετο προσόν.

Παρακαλώ όπως αποστέλλονται τα βιογραφικά σημειώματα στην ηλεκτρονική διεύθυνση drousiotou@sppmedia.com (κα Ελένη Δρουσιώτου, τηλ. 22472401)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Το Υφυπουργείο Ναυτιλίας ανακοινώνει πως η Ελληνική Κυβέρνηση θα παραχωρήσει μέχρι σαράντα (40) θέσεις για φοίτηση Κυπρίων (άρρενες και θήλυς) στις Ακαδημίες Εμπορικού Ναυτικού (Πλοιάρχων και Μηχανικών) Ελλάδας.

Οι ενδιαφερόμενοι/ες πρέπει να είναι Κύπριοι και ο ένας τουλάχιστον από τους γονείς τους να είναι Κύπριος στην καταγωγή και να έχουν γεννηθεί από το 1994 και μετά.

Όσοι ενδιαφέρονται να πάρουν μέρος στο διαγωνισμό πρέπει να υποβάλουν αίτηση στο Υφυπουργείο Ναυτιλίας στη Λεμεσό, οδός Σπύρου Κυπριανού 1, Μέσα Γειτονιά, Τ.Κ. 56193, Λεμεσό.

Οι αιτήσεις πρέπει να υποβληθούν σε δύο αντίγραφα μαζί με €20 ως δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις, μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2020 και ώρα 14:00 στο Υφυπουργείο Ναυτιλίας στη Λεμεσό.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να εξασφαλίσουν τα σχετικά έντυπα αιτήσεων και τους όρους συμμετοχής από την ιστοσελίδα του Υφυπουργείου Ναυτιλίας στην διεύθυνση: www.shipping.gov.cy στη ενότητα «Ακαδημίες Εμπορικού Ναυτικού».

Αιτήσεις θα παραδίδονται / αποστέλλονται στο Υφυπουργείο Ναυτιλίας από την 07/12/2020 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2020.

Με ολοένα και μικρότερο ρυθμό η αύξηση των τιμών κατοικιών

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

Συνεχίστηκε και κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους η ανοδική πορεία των τιμών των κατοικιών, καθώς, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε χθες η Τράπεζα της Ελλάδος, σημειώθηκε αύξηση κατά 3,2% σε ετήσια βάση. Ωστόσο, για τρίτο διαδοχικό τρίμηνο, ο ρυθμός αύξησης των τιμών πώλησης κατοικιών βαίνει μειούμενος. Στο σύνολο του 2019, οι τιμές ενισχύθηκαν κατά 7,2%, ενώ κατά το φετινό πρώτο τρίμηνο αυξήθηκαν κατά 6,5% και κατά το δεύτερο τρίμηνο κατά 4,1%. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως έχει αναφερθεί κατά καιρούς και η ίδια η Τράπεζα της Ελλάδος, υπάρχει μια χρονική υστέρηση της τάξεως των έξι μηνών προκειμένου να αποτυπωθούν στα στοιχεία της ΤτΕ τα πραγματικά δεδομένα στην αγορά ακινήτων. Αυτό επισημαίνουν και στελέχη του κλάδου, που τονίζουν τις προηγούμενες ημέρες ότι απαιτείται κάποιος χρόνος για να «προσαρμοστεί» η κτηματαγορά στα όσα συμβαίνουν στην οικονομία.

Πρώτη η Αθήνα

Με βάση την εικόνα του τρίτου τριμήνου, η μεγαλύτερη άνοδος των τιμών σημειώθηκε στην περιοχή της Αθήνας (Αττική) με 5,6%, συγκριτικά με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. Αντίστοιχα, στη Θεσσαλονίκη, η αύξηση άγγιξε το 4,3% και στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας το 1,5%. Στον αντίποδα, στις άλλες μεγάλες πόλεις σημειώθηκε οριακή μείωση κατά 0,3%. Με βάση τα αναθεωρημένα στοιχεία, για το 2019, η αύξηση των τιμών των διαμερισμάτων διαμορφώθηκε σε 10,5% στην Αθήνα, σε 6,9% στη Θεσσαλονίκη, 4,5% στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας και 3,7% στις άλλες μεγάλες πόλεις της χώρας.

Οι τιμές στα νεόδμητα ακίνητα αυξήθηκαν με ετήσιο ρυθμό της τάξεως του 4,2% κατά το τρίτο τρίμηνο, ενώ στα παλαιότερα διαμερίσματα, η αύξηση δεν ξεπέρασε το 2,6%. Με βάση τα αναθεωρημένα στοιχεία, για το 2019

Η μεγαλύτερη άνοδος των τιμών το τρίτο τρίμηνο του έτους σημειώθηκε στην περιοχή της Αθήνας (Αττική) με 5,6%.

Το πρώτο τρίμηνο ενισχύθηκαν κατά 6,5%, το δεύτερο κατά 4,1% και το τρίτο κατά 3,2%.

ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών για τα νεόδομητα και τα παλαιά διαμερίσματα ήταν 7,7% και 6,9%, αντίστοιχα.

Πιέσεις

Ανεξάρτητα πάντως από την πορεία των τιμών μέχρι στιγμής, οι περισσότεροι ειδικοί κάνουν λόγο για πιέσεις στις αξίες των κατοικιών κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών, καθώς η ανάκαμψη της οικονομίας και των εισοδημάτων των νοικοκυριών από την παρούσα ύφεση δεν θα είναι τόσο άμεση, όσο οι αρχικές προσδοκίες, ιδίως μετά και τη δεύτερη περίοδο εφαρμογής μέτρων περιορισμού της κυκλοφορίας. Ηδη, σύμφωνα με φορείς της αγοράς, μπορεί μέχρι σήμερα να μην έχει αποτυπωθεί η επίδραση της νέας ύφεσης στις ζητούμενες τιμές πώλησης κατοικιών, ωστόσο αυτό θα συμβεί αργά ή γρήγορα. Όσο μάλιστα απουσιάζουν οι ξένοι αγοραστές, οι οποίοι τροφοδότησαν την ελληνική κτηματαγορά με ρευστότητα τα προηγούμενα χρόνια, οι πιέσεις για μειώσεις των τιμών θα αυξάνονται.

Σε γηροκομεία, νοσοκομεία και σχολεία στρέφονται επενδυτές

Μαγνήτης οι υψηλές αποδόσεις των κτιρίων «κοινωνικού χαρακτήρα»

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

Το ενδιαφέρον των θεσμικών επενδυτών έχουν αρχίσει να συγκεντρώνουν τα ακίνητα «κοινωνικού χαρακτήρα», μια εναλλακτική επενδυτική κατηγορία, η οποία ενδέχεται στο μέλλον να απασχολήσει εντονότερα και την ελληνική αγορά ακινήτων. Πρόκειται για μια διεθνή τάση, η οποία οφείλεται στη διαρκή διεύρυνση του μεριδίου του πληθυσμού τρίτης ηλικίας, τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα, απόρροια των δημογραφικών τάσεων των τελευταίων δεκαετιών. Ετσι, έχουν δημιουργηθεί ανάγκες για νέα κτίρια και μια σειρά από χρήσεις, όπως κέντρα περιθαλψής ή διαμονής ηλικιωμένων (ή και τα δύο), διαγνωστικά κέντρα, νοσοκομεία, σχολεία, έχουν αρχίσει να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των επενδυτών, σε μια προσπάθεια διασποράς του ρίσκου και τόνωσης των αποδόσεων, οι οποίες έχουν αρχίσει να συμπέζονται στα δημοφιλέστερα τμήματα της αγοράς, όπως π.χ. τα σύγχρονα κτίρια γραφείων και τα logistics.

Σύμφωνα με στοιχεία της εταιρείας συμβούλων ακινήτων Savills, η αγορά των επενδύσεων σε κέντρα περιθαλψής ηλικιωμένων προσέλυσε 3,6 δισ. ευρώ στην Ευρώπη κατά το φετινό εννεάμηνο, παρά την επίδραση της πανδημίας. Η Σουηδία και η Γερμανία αποτελούν δύο από τις μεγαλύτερες αγορές, καταγράφοντας μάλιστα αύξηση κατά 80% και 21% του όγκου των συναλλαγών σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. Στη Γερμανία κατευθύνθηκε το 42% των επενδυτικών κεφαλαίων έναντι 23% στη Σουηδία.

Με σουηδική τεχνολογία

Στο πλαίσιο αυτό, το τελευταίο διάστημα έχουν αρχίσει να καταγράφονται και στην Ελλάδα οι πρώτες κινήσεις για την απόκτηση και εκμετάλλευση ακινήτων κοινωνικού χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Sterner Stenhuis, ο νέος μεγαλομέτοχος της Pasal Development, η οποία διαθέτει σημαντικό αριθμό κέντρων περιθαλψής ηλικιωμένων στη Σουηδία και επιθυμεί να μεταφέρει αυτή την τε-

Σύμφωνα με στοιχεία της εταιρείας συμβούλων ακινήτων Savills, η αγορά των επενδύσεων σε κέντρα περιθαλψής ηλικιωμένων προσέλυσε 3,6 δισ. ευρώ στην Ευρώπη κατά το φετινό εννεάμηνο, παρά την πανδημία.

Η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί ανάγκες για κέντρα περιθαλψής ή διαμονής ηλικιωμένων.

χνολογία της και στην ελληνική αγορά. Σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του επικεφαλής της εταιρείας και προέδρου της Pasal Development Ηλία Γεωργιάδη, τα ακίνητα κοινωνικού χαρακτήρα –σχολεία, γηροκομεία και νοσοκομεία– θα αποτελέσουν βασικό πυλώνα δραστηριοποίησης και μελλοντικής ανάπτυξης της εισηγμένης. Ηδη, στο πλαίσιο της εν εξελίξει αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας, έγινε γνωστό ότι η Pasal Development θα απορροφήσει την εταιρεία JPA, συμφερόντων της Sterner Stenhuis. Η εταιρεία αυτή εκμισθώνει συγκρότημα 10 σχολικών μονάδων στην Αττική. Πρόκειται για τη σύμβαση ΣΔΙΤ που απέκτησε πέρυσι η Sterner Stenhuis

από την «Αβαξ» αντί ποσού 8,8 εκατ. ευρώ. Για την ένταξη της JPA στην Pasal Development θα εκδοθούν νέες μετοχές αξίας 12,5 εκατ. ευρώ.

Την πρώτη της κίνηση στην εναλλακτική αυτή κατηγορία επενδυτικών ακινήτων έχει όμως πραγματοποιήσει ήδη από τα μέσα του 2018 και η Brij Properties ΑΕΕΑΠ. Η εισηγμένη έχει αποκτήσει ένα κτίριο επιφάνειας 1.788 τ.μ. στην οδό Φιλελλήνων 18 στο Χαλάνδρι, το οποίο λειτουργεί ως μονάδα φιλοξενίας ηλικιωμένων.

Το τίμημα ανήλθε σε 1 εκατ. ευρώ και η προσφερόμενη απόδοση, βάσει του μισθωτηρίου συμβολαίου που έχει υπογραφεί, ανέρχεται σε 8%. Πρόκειται για απόδοση που προσφέρουν σήμερα οι σύγχρονοι χώροι logistics, τους οποίους προσθέτουν στο καρτοφυλάκιο τους τον τελευταίο χρόνο σχεδόν όλες οι εισηγμένες ΑΕΕΑΠ.

Το συγκεκριμένο ακίνητο ήταν ιδιοκτησίας του ομίλου Ελλάκτωρ, που ήδη το είχε μετατρέψει από κτίριο γραφείων σε κέντρο φιλοξενίας ηλικιωμένων, ενώ είχε συνάψει

και συμβόλαιο ενοικίασης με ιδιωτική εταιρεία, διάρκειας 10 ετών. Μάλιστα, όπως είχε αναφέρει τότε η διοίκηση της Brij Properties, η απόδοση του 8% δεν θα ήταν εφικτό να επιτευχθεί αν είχε διατηρηθεί η χρήση του ακινήτου ως κτιρίου γραφείων.

Διαγνωστικά κέντρα

Ταυτόχρονα, σημαντικό είναι το αγοραστικό ή μισθωτικό ενδιαφέρον ιατρικών ομίλων, κλινικών και διαγνωστικών κέντρων για την επέκταση της φυσικής παρουσίας τους μέσω νέων ακινήτων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η επικείμενη αγορά της πρώην ιστορικής έδρας του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη (ΔΟΛ) στην οδό Χρήστου Λαδά, στο κέντρο της Αθήνας. Το ακίνητο αποτελεί αντικείμενο αγοραπωλησίας αντί ποσού 7,5 εκατ. ευρώ από διεθνή όμιλο διαγνωστικών κέντρων, με πωλητή την εταιρεία Sodja Properties, η οποία διαχειρίζεται τα ακίνητα που περιλαμβάνονταν στο Project Jupiter, το οποίο πώλησε η Alpha Bank στον επενδυτικό όμιλο Apollo το 2018.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Η έκπληξη του Νοεμβρίου

Ο Νοέμβριος υπό κανονικές περιστάσεις είναι ένας υπέροχος μήνας. Εκτός του ότι γιορτάζω, βάζει τον κόσμο σε ψυχολογία Χριστουγέννων, ενώ και ο ίδιος ο καιρός αρχίζει να συμπεριφέρεται περισσότερο χειμερινά παρά φθινοπωρινά. Ιστορικά είναι και ένας μήνας που ενθαρρύνει τις συναλλαγές στα ακίνητα.

Πάμε να δούμε τι επιδόσεις είχε ο Νοέμβριος αυτής της δισεκπτης χρονιάς που τίποτα δεν φέρνει από «κανονικές περιστάσεις».

Σε παγκύπρια κλίμακα σημειώθηκαν 1.426 συναλλαγές. Αυτές συνιστούν αύξηση 13% σε σχέση με τον περασμένο Οκτώβριο και με δεδομένο ότι ο περυσινός Νοέμβριος κατέγραψε 1.362 συναλλαγές, ο φετινός είναι κατά 4,7% αυξημένος. Αυτό μπορεί να φέρνει λίγα χαμόγελα αν το δούμε στα πλαίσια της φετινής χρονιάς, αλλά αν δούμε και τις αξίες των συναλλαγών για να έχουμε καλύτερη εικόνα.

Τον Νοέμβριο λοιπόν αντάλλαξαν χέρια ακίνητα συνολικής μέσης αξίας €245 εκ. Αυτό σε σχέση με τον Οκτώβριο κατατάσσει τον Νοέμβριο οριακά σε ψηλότερη θέση και πιο συγκεκριμένα, κατά 2%. Σε σχέση με τον περυσινό Νοέμβριο που κατέγραψε συνολική μέση αξία συναλλαγών σχεδόν €275 εκ. ο φετινός είναι μειωμένος κατά 11%. Άρα το πολύ γενικό χαρακτηριστικό της αγοράς ήταν πως

Η Λευκωσία, που στηρίζεται κατά κόρον στη ντόπια αγορά, είχε μέχρι τώρα μια σταθερή έως ανοδική πορεία, όπως και η Αμμόχωστος που φαίνεται να αποτελεί ένα μόνιμο στόχο των Λευκωσιτών ραντάρ.

κατά τον φετινό Νοέμβριο σημειώθηκαν περισσότερες αλλά μικρότερες συναλλαγές σε σχέση με τον περυσινό Νοέμβριο. Επιπλέον, μπορεί να λεχθεί πως η ανά μήνα γενική τάση του έτους μετά το lockdown είναι ανοδική μεν αλλά εξελικτικά πιο αναμικτή.

Αν αναλύσουμε τα στοιχεία Νοεμβρίου ανά επαρχία, τα δεδομένα έχουν ως ακολούθως:

Η Λευκωσία οδήγησε με διαφορά την κούρσα του αριθμού πωλήσεων/

μεταβιβάσεων με 513 πωλήσεις (πάνω 39% σε σχέση με τον Οκτώβριο και πάνω 24% σε σχέση με τον περυσινό Νοέμβριο).

Η Λεμεσός πήρε το αργυρό μετάλλιο με 344 πωλήσεις (πάνω 3% σε σχέση με τον Οκτώβριο και κάτω 6,5% σε σχέση με τον περυσινό Νοέμβριο).

Η Πάφος πήρε το χάλκινο με 239 πωλήσεις (πάνω 10% σε σχέση με τον Οκτώβριο, αλλά κάτω 5,5% σε σχέση με τον περυσινό Νοέμβριο).

Από κοντά ακολούθησε η Λάρνακα με 233 πωλήσεις (κάτω 4,5% σε σχέση με τον Οκτώβριο και κάτω 6,4% σε σχέση με τον περυσινό Νοέμβριο).

Η Αμμόχωστος σημείωσε 97 πωλήσεις (κάτω 0,2% σε σχέση με τον περασμένο Οκτώβριο, αλλά σε σχέση με τον περυσινό Νοέμβριο σημείωσε αύξηση 24,3%).

Σε επίπεδο μέσου όγκου αξιών, η Λευκωσία οδήγησε την κούρσα με μέση αξία της τάξης των €75εκ., ακολουθούμενη από τη Λεμεσό με

Φαίνεται πως σε επίπεδο αριθμού συναλλαγών η αγορά ανέκαμψε πλήρως μετά το lockdown του πρώτου κύματος της πανδημίας.

€74,4εκ., την Πάφο με €39,4εκ., τη Λάρνακα με €38,5εκ. και την Αμμόχωστο με €17εκ.

Τι συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν από τα πιο πάνω αποτελέσματα.

Ανεξαρτήτως του τι θα συμβεί τον Δεκέμβριο, φαίνεται πως σε επίπεδο αριθμού συναλλαγών η αγορά ανέκαμψε πλήρως μετά το lockdown του πρώτου κύματος της πανδημίας, αφού από τον Ιούνιο μέχρι τον Νοέμβριο καταγράφεται μια γενική ανοδική πορεία του αριθμού συναλλαγών και μάλιστα μια πορεία που συγκρίνεται πολύ θετικά, σε κάποιες περιπτώσεις και καλύτερα, με την αντίστοιχη περυσινή.

Το ίδιο δεν μπορεί να λεχθεί για την μέση αξία του μηνιαίου όγκου συναλλαγών. Φέτος, το κυριότερο χαρακτηριστικό είναι οι αυξημένες συναλλαγές μικρότερης αξίας. Αυτό ήταν αναμενόμενο δεδομένου ότι

αφενός το πρόγραμμα πολιτογράφησης μέσω επενδύσεων μπήκε σε φθίνουσα πορεία από πέρυσι τον Μάη και περνώντας μέσα από μύρια κύματα φέτος καταργήθηκε και αφεντέρου, την φετινή χρονιά το οποίο ενδιαφέρον από ξένους αγοραστές ήταν πενικρό λόγω της πανδημίας και της φυσικής απουσίας ξένων επισκεπτών.

Την ίδια στιγμή αποδεικνύεται για άλλη μια φορά αυτό που λέω κατά καιρούς και κάποιος το παρεξηγού, πως δηλαδή έχει μεγάλη σημασία να επενδύουμε πρώτα έχοντας τον Κύπριο επενδυτή κατά νουν και μετά τους άλλους. Η Λευκωσία που στηρίζεται κατά κόρον στη ντόπια αγορά είχε μέχρι τώρα μια σταθερή έως ανοδική πορεία, όπως και η Αμμόχωστος που φαίνεται να αποτελεί ένα μόνιμο στόχο των Λευκωσιτών ραντάρ. Και φυσικά, η κανονοποιητική υπό τις περιστάσεις πορεία των άλλων επαρχιών οφείλεται στη δύναμη της εγχώριας ζήτησης. Απλά η μείωση που υπέστησαν οφείλεται στην καθίζηση της ξένης ζήτησης. Αυτό δείχνει τα περιθώρια που υπάρχουν και υπάρχουν για κατεύθυνση της ανάπτυξης των τοπικών αγορών στις παραλιακές πόλεις.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ακμή των βικτωριανών Ελλήνων

Το κοιμητήριο της ελληνικής παροικίας του Λονδίνου, στο West Norwood, αντικείμενο αγώνα διάσωσης μοναδικών μνημείων

Στην Ελληνική Νεκρόπολη, το ελληνορθόδοξο τμήμα του κοιμητηρίου του West Norwood, «κοιμούνται» τα επιφανή μέλη της ελληνικής παροικίας του 19ου αιώνα.

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Τη δεκαετία του 1860, η ελληνική παροικία του Λονδίνου γνωρίζει την άνθησή της. Οι οικογένειες Ράλλη, Καβάφη, Ιωνίδη, Σκυλίτση, Ροδοκανάκη, Μπαλλή και πολλές ακόμη έχουν γεννήσει εκείνη την υβριδική ελληνοβρετανική ώσμωση και πρωτοστατούν ως ενεργό κομμάτι της βικτωριανής κοινωνίας. Σήμερα, μπορεί κανείς να δει τη δόξα και τον πλούτο της ελληνικής παροικίας στο ιστορικό κοιμητήριο του West Norwood, όπου η Greek Necropolis αποτελεί την κορυφαία πτέρυγα με τα νεοκλασικά μαιωσώλια και τα γλυπτά μνημεία. Η διάσωση και ανάδειξη αυτού του «θησαυροφυλακίου» μνήμης είναι πλέον ένας υψηλός και ευγενής στόχος με επικεφαλής τον σύνδεσμο των Φίλων του West Norwood. Οι εργασίες έχουν ήδη αρχίσει στο παρεκκλήσιο του Αγίου Στεφάνου, που είναι το κορυφαίο νεοκλασικό μνημείο, αλλά ο δρόμος είναι μακρύς και απαιτείται συστράτευση δυνάμεων.

«Το ελληνικό κοιμητήριο στο West Norwood είναι το “καταπίστευμα” μιας εξαιρετικής κοινότητας Ελλήνων, οι οποίοι από τις αντιζήσεις συνθήκες των αρχών του 19ου αιώνα στην πατρίδα μας μετανάστευσαν στην Αγγλία, έχτισαν καινούργια ζωή, μόχθησαν, δημιούργησαν και πέτυχαν στόχους που σήμερα μοιάζουν άπαστοι», λέει η ιστορικός δρ Βικτωρία Σολομωνίδου, εταιρικός στο King’s College London και μέλος του συνδέσμου Friends of

Ο τάφος των Καβάφη και των συζύγων τους, το παρεκκλήσιο του Αγίου Στεφάνου,

West Norwood. «Τα μέλη της αρίστευσαν στις επιχειρήσεις, στη ναυτιλία, στις επιστήμες και στις τέχνες, ενσωματώθηκαν στη “δύσκολη” βικτωριανή κοινωνία, συμμετέχοντας ενεργά και διακριτόμενοι γι’ αυτή τους τη συμμετοχή. Τιμώντας τους Έλληνες αυτούς, που οι περισσότεροι βρέθηκαν εδώ πρόσφυγες μετά την καταστροφή της Χίου και ποτέ δεν ξέχασαν την πατρίδα, σίγουρα τιμάμε και την επέτειο του 1821».

Πράγματι, η δράση των Ελλήνων του βικτωριανού Λονδίνου σε όλους τους τομείς δείχνει το σφρίγος και την πίστη στην εργασία και την καινοτομία, αλλά και την προσαρμοστικότητα τους, προερχόμενοι από ελληνικούς πυρήνες υψηλής αστικότητας από τη Χίο ή την Κωνσταντινούπολη. «Θεωρούμε πως η ελληνική πτέρυγα στο Νόργουτ

«Είναι η πιο σημαντική συλλογή ταφικών μνημείων στο Ηνωμένο Βασίλειο, γι’ αυτό παλεύουμε υπέρ της διάσωσής της».

είναι η πιο σημαντική συλλογή ταφικών μνημείων στο Ηνωμένο Βασίλειο, γι’ αυτό παλεύουμε υπέρ της διάσωσής της ώστε να την παραδώσουμε στις επόμενες γενιές», λέει ο καθηγητής Ρόμπερτ Φλάναγκαν, πρόεδρος των Φίλων του West Norwood. Ηδη, έχει συγκεντρωθεί ποσό ενός εκατομμυρίου στερλινών από το National Lottery Fund, τον δήμο του Lambeth και τον σύνδεσμο Friends of West Norwood για την αποκατάσταση των ελληνικών

μνημείων στο West Norwood. Αλλά όσο μεγάλο και αν είναι αυτό το ποσό δεν επαρκεί για όλα τα μνημεία, αν και τα απαιτούμενα ποσά δεν είναι απαγορευτικά για μεμονωμένες περιπτώσεις, μετά και τις αυτοψίες που διενεργήθηκαν. Ενδεικτικά, για τον τάφο του Γεωργίου Καβάφη υπολογίζεται ότι απαιτούνται περί τις 6.000 στερλίνες, της Αγλαΐας Τρικούπη περί τις 3.000, όπως και για της Αικατερίνης Λασκαρίδη, του Δημήτρη Καπετανάκη μόνο 1.000... Πολλοί τάφοι βρίσκονται σε κακή κατάσταση, όπως αυτοί των αδελφών Βαλλιάνου.

«Χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια για να φθάσουμε στη χρηματοδότηση κάποιων έργων αποκατάστασης», εξηγεί ο Ρόμπερτ Φλάναγκαν. Από όσα μνημεία είναι διατηρητέα (Grade II Listed) έχουν χρηματοδοτηθεί εργασίες

στο ιωνικό μαιωσώλιο του Ξενοφώντα Μπαλλή, στον τάφο από ροζ γρανίτη του Πέτρου Παντιά Ροδοκανάκη και στο περίτεχνο ταφικό μνημείο του Ιωάννη Στεπάνοβιτς Σκυλίτση, πατέρα της Ελενας Βενιζέλου. Σκαλωσιές έχουν ήδη τοποθετηθεί στο παρεκκλήσιο του Αγίου Στεφάνου, «που θεωρείται “το διαμάντι” του West Norwood», σύμφωνα με τη Βικτωρία Σολομωνίδου. «Θα χρησιμοποιηθεί ως το πολιτιστικό κέντρο ολόκληρου του νεκροταφείου, ενός από τα σημαντικότερα βικτωριανά νεκροταφεία στο Ηνωμένο Βασίλειο που “φιλοξενεί” πολλούς σημαντικούς πολιτικούς, εφευρέτες, αρχιτέκτονες, καλλιτέχνες και διανοούμενους του 19ου αιώνα. Η πρώτη εκδήλωση θα είναι αφιερωμένη στους Έλληνες που έφτιαξαν αυτό το νεκροταφείο στο νότιο Λονδί-

νο και θα περιλαμβάνει έκθεση για τα έργα και τις ημέρες τους».

Αναζήτηση χρηματοδότησης

Το νεκροταφείο του West Norwood στο νότιο Λονδίνο είναι ένα από τα ονομαστά ιστορικά κοιμητήρια του 19ου αιώνα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδρύθηκε το 1837 και ήδη το 1842 η εύρωστη ελληνική παροικία είχε δεσμεύσει μεγάλη έκταση για την ελληνορθόδοξη πτέρυγα. Μνημείο της ελληνικής διασποράς στη Βρετανία, η Greek Necropolis είναι το απόγειο της ταφικής τέχνης κατά τον νεοκλασικό κανόνα και η κορωνίδα για όλο το νεκροταφείο, που στο σύνολό του περιλαμβάνει εξαιρετικά μνημεία νεογοτθικής και κλασικής τέχνης. Πολλά μνημεία στην ελληνική πτέρυγα είναι διατηρητέα, αλλά όχι όλα ακόμη.

Αρκετά από αυτά έχουν ερειπωθεί και διαβρωθεί και χρίζουν άμεσες σωστικές παρεμβάσεις. Οι αυτοψίες των Φίλων του West Norwood έχουν αναδείξει όλα αυτά τα προβλήματα, που έφερε η εγκατάλειψη. Είναι αναγκαίο να βρεθούν πηγές χρηματοδότησης από την Ελλάδα ή το εξωτερικό. Οπως επισμαίνει η Βικτωρία Σολομωνίδου, «κατόπιν πολύπλοκων διαδικασιών, το National Lottery Fund και ο δήμος του Lambeth έχουν πιστοποιήσει συγκεκριμένες εξειδικευμένες εταιρείες αποκατάστασης μνημείων που μπορούν να αναλάβουν τις απαιτούμενες εργασίες σε συνεργασία με τυχόν ενδιαφερόμενους δωρητές».

Ατζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

6.12 - 12.12.2020

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
art@kathimerini.com.cy
kouroupakisa@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

5 χρόνια Art Seen

Η γκαλερί Art Seen γιορτάζει τα πέντε χρόνια λειτουργίας της με την ομαδική έκθεση με «Χθες, Σήμερα και Πάντα». Στην έκθεση θα συμμετάσχουν δεκαέξι συνεργαζόμενοι με την γκαλερί καλλιτέχνες από την Κύπρο και το εξωτερικό. Οι καλλιτέχνες αυτοί, όπως λέει η κα Στάθη διαμορφώνουν και στηρίζουν το όραμα της γκαλερί αυτά τα πέντε χρόνια. Στη νέα έκθεση λαμβάνουν μέρος και τέσσερις καλλιτέχνες, οι οποίοι θα δείξουν για πρώτη φορά δουλειά τους στο χώρο της Art Seen. Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, Λευκωσία. Δευτέρα, Τέταρτη και Παρασκευή 4:00 μ.μ. - 7:30 μ.μ. ή με ραντεβού. Η έκθεση συνεχίζεται μέχρι τις 23 Δεκεμβρίου 2020.
Πληροφορίες τηλέφωνο 22006624.

ΘΕΑΤΡΟ

«Το Κτήνος στο Φεγγάρι»

Με βάση τα καινούρια μέτρα όπως δημοσιοποιήθηκαν την Παρασκευή 27 Νοεμβρίου, η Θεατρική Ομάδα Persona ανακοινώνει ότι οι ημερομηνίες καθώς και η ώρα έναρξης των παραστάσεων αναθεωρούνται. Η Θεατρική Ομάδα Persona παρουσιάζει το πολυβραβευμένο έργο του Ρίτσαρντ Καλινόσκι «Το Κτήνος στο Φεγγάρι» σε σκηνοθεσία Λέας Μαλένη. Το έργο, το οποίο βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα, πραγματεύεται τη ζωή ενός νεαρού ζευγαριού από την ιστορική Αρμενία που μετανάστευσε στην Αμερική

έπειτα από τη γενοκτονία των Αρμενίων το 1915. Το θέμα των μεταναστών ή ακριβέστερα των προσφύγων, των ανθρώπων που βίαια παρά τη θέλησή τους εξαναγκάστηκαν να αφήσουν πίσω τους καταστραμμένες πατρίδες χωρίς ελπίδα επιστροφής, δεν αφορά μόνο τους Αρμένιους του 1915. Wherehaus 612, από το Σάββατο 5 Δεκεμβρίου 2020 στις 6:00 μ.μ. και κάθε Σάββατο και Κυριακή μέχρι τις 17 Ιανουαρίου 2021. Μικαήλ Κουσουλίδη 5, Παλλουριώτισσα, Λευκωσία.
Πληροφορίες τηλέφωνο 70000138.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Η Πλημμύρα»

Τέσσερις Κύπριοι συγγραφείς εμπνέονται από έναν αρχαίο μύθο για να μιλήσουν για το σήμερα. Μια πολυφωνική παράσταση, μια υβριδική φόρμα παρουσίασης, μια ιδέα της Μαγδαλένας Ζήρα, που εξερευνά καινούργιους δρόμους στην πρωτόγνωρη συνθήκη που βιώνουμε τώρα. Την άνοιξη του 2020 αναθέσαμε σε τέσσερις Κύπριους/ες συγγραφείς (Αντώνης Γεωργίου, Χαράλαμπος Γιάννου, Νάσια Διονυσίου, Αυγή Λίλλη) να εμπνεύσουν από μια από τις πιο βαθιά ανθρώπινες ιστορίες από τις Μεταμορφώσεις του Οβιδίου. Αυτό τον Δεκέμβριο θα παρασταθεί αυτή η πολυφωνική σύνθεση, ενώ ακόμα τα πράγματα είναι δύσκολα και αβέβαια για τις ζωντανές παραστατικές τέχνες. Στην Πλημμύρα τέσσερα σύντομα έργα συνυφαίνονται σε μια υβριδική φόρμα παρουσίασης. Drive Drive, πέρμερα την Πέμπτη 10 Δεκεμβρίου 2020 μέχρι την Κυριακή 20 Δεκεμβρίου 2020 στις 6:30 μ.μ. και Δευτέρα στις 7:00 μ.μ. Σαπφούς 6, Παλιά Λευκωσία.
Πληροφορίες 99602428, 97626798

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Χειροκροτώντας
από τον καναπέ

Στο μικρό δωμάτιο το χειροκρότημα αντήχασε παράταιρα. Περισσότερο σαν κάλεσμα παρά σαν επιβράβευση. Η σοπράνο Ερμονέλα Γιάχο είχε μόλις υποκλιθεί βαθιά, γονατίζοντας συγκινημένη, στη σκηνή της Αίθουσας Σταύρος Νιάρχος της Λυρικής Σκηνής, και το κοινό, εξαιρετικά περιορισμένο λόγω των μέτρων της πανδημίας, την επευφημούσε με όλη τη δύναμή του. Στην οθόνη κυριαρχούσε ένας υπερμεγέθης κόκκινος κύκλος, του αίματος, καθώς η νεαρή γκέισα Τσο-Τσο-Σαν είχε μόλις αφαιρέσει τη ζωή της κάνοντας χαράκι, αφού αποχαίρτησε τον μικρό γιο της, καρπό του έρωτά της με τον Αμερικανό υποπόλοιαρχο Πίνκερτον, ο οποίος την έχει εγκαταλείψει. Το τραγικό φινάλε της Μαντάμα Μπατερόφλι δεν είναι λιγότερο σπαρτακτικό όταν το παρακολουθεί κανείς στη μαγνητοσκοπημένη παράσταση, στη νέα διαδικτυακή τηλεόραση της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (GNO TV). Η αποθέωση της αγάπης και της συντριβής δεν μειώνει τους παλμούς όταν ο καναπές του σπιτιού παίρνει τη θέση του αριθμημένου εισιτηρίου. Η όπερα του Πουτσίνι, κινηματογραφημένη με οκτακάμερο σύστημα τελευταίας τεχνολογίας, ενισχύει την «εσωτερική» ζωή της. Οι εκφράσεις των καλλιτεχνών, λεπτομέρειες στις κινήσεις τους, η φαντασμαγορία των προβολών, που φέρνει στην επιφάνεια όνειρα και εφιάλτες, μεγεθυμένες φιγούρες, χρώματα και σχήματα εξωπραγματικά, πολλαπλασιάζουν τον «ήχο» των συναισθημάτων, τον αντίκτυπο των πράξεων, τη θεατρικότητα των κινήσεων.

Ο θεατής της αίθουσας και ο θεατής της μαγνητοσκοπημένης παράστασης βλέπουν την ίδια και διαφορετικά όπερα. Θα είχε ενδιαφέρον, ενδεχομένως, ένας μεταξύ τους διάλογος. Όχι μόνο για τη Λυρική Σκηνή αλλά και για τις θεατρικές παραστάσεις που προβάλλονται διαδικτυακά επί πληρωμή. Πόσο το ίδιο το θέαμα, η δυναμική του, υπαγορεύει την απρόσκοπτη παρακολούθηση από το σπίτι, σε μια εποχή που η πολυδιάσπαση είναι ο κανόνας; Πόσο μας λείπει η αίθουσα, η μέθεξη, η συμμετοχή ή η απόσυρση του καθενός στις σκέψεις του όταν όσα διαδραματίζονται επί σκηνής τον αφήνουν παγερά αδιάφορο; Η πλήξη, εξάλλου, είναι κι αυτή μέρος της διαδικασίας. Δεν είναι πάντα αρνητική· μπορεί να είναι και δημιουργική. Μια «υποχρεωτική» παύση, ανάπαυλα από τη συνεχή κίνηση, στο σκοτάδι μιας αίθουσας, το οποίο σου επιτρέπει να γλιστράς και να επιστρέφεις στη συνχρόνιτη του, όποιο, θεάματος. Η πανδημία -έχει επανειλημμένως επιστημανθεί τους τελευταίους μήνες- επιταχύνει τον ψηφιακό μετασχηματισμό στον χώρο του πολιτισμού. Μουσεία, όπερες, θεατρικοί οργανισμοί, κινηματογραφικά φεστιβάλ αναζητούν και βρίσκουν τρόπους επιβίωσης στη νέα αυτή πραγματικότητα.

«Η τέχνη δεν μπορεί να είναι απρόσιτη», λέει στην «Κ» (Κυριακή 29/11, σε ρεπορτάζ του Σάκη Ιωαννίδη) η διευθύντρια ψηφιακού και οπτικοακουστικού τμήματος του Λούβρου, Μέτι Λαμπάτ. «Το Λούβρο πρέπει να προσφέρει διαδικτυακά περιεχόμενο και ακόμη περισσότερο όταν παραμένει κλειστό». Στην πρώτη каранτίνα, η ιστοσελίδα του μίσησε 10 εκατομμύρια επισκέψεις. «Ο γενικός στόχος», τονίζει η κ. Λαμπάτ, «είναι να συνεχίσουμε την αναβάθμιση του ψηφιακού οικοσυστήματος του μουσείου». Η Κάθριν Ντεβίν, επικεφαλής επιχειρηματικής στρατηγικής της Microsoft για βιβλιοθήκες και μουσεία, προσθέτει ότι τα μουσεία μπορούν να δημιουργήσουν νέα έσοδα από τις διαδικτυακές δράσεις τους, καθώς οι παραδοσιακές πηγές (συνδρομές, χορηγίες, κρατικές επιχορηγήσεις, εισιτήρια) αποσταθεροποιούνται λόγω της πανδημίας. Όλα ακόμη είναι άβυσσος και αμύχανα. Η ίδια η έννοια της εμπειρίας αποσταθεροποιείται. Ο αγώνας και η αγωνία οργανισμών και δημιουργών έχουν ανάγκη τη συμπεριφορά με τους θεατές. Τιποτα δεν μετασχηματίζεται χωρίς αλληλεπίδραση. Η δυστοπία της πανδημίας θα αφήσει πίσω της και μια προίκα, εκτός από την οικονομική καταστροφή. Την ευελιξία, προσαρμοστικότητα, έμπνευση, μέσα από την αξιοποίηση και ενίσχυση της τεχνολογίας. Κοινό από όλον τον κόσμο θα έχει τη δυνατότητα να «συνδεθεί» με τη Λυρική Σκηνή ή το Εθνικό Θέατρο ή κάποιο άλλο ελληνικό θεατρικό οργανισμό ή μουσείο. Η μεγαλύτερη έκθεση αυξάνει την ευθύνη και την ευρυστήριότητα, επιβάλλει την αρτιότητα των τεχνικών προδιαγραφών, ανοίγει προοπτικές. Η αργή του κράτους είναι απαραίτητη. Όσο και του κοινού. Και πού ξέρει κανείς... Μπορεί το χειροκρότημα από τον καναπέ να μην είναι στο άμεσο μέλλον μια αυστηρά προσωπική υπόθεση.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Πράγματα δικά μου, αληθινά» του Άντριου Μπόβελ

Ολοκληρώνονται οι παραστάσεις της παραγωγής «Πράγματα δικά μου, αληθινά» με τρεις τελευταίες στη Λευκωσία και στη συνέχεια με περιοδεία σε Λεμεσό, Πάφο και Λάρνακα. Το έργο του Άντριου Μπόβελ μίλησε στην καρδιά των θεατών με τον τρόπο που ξέρει να μιλά ένα πραγματικά σημαντικό έργο, με αμεσότητα, ένταση και ευαισθησία, αλλά και με τον απαραίτητο ποιητικό, λυρικό τόνο. Η οικογένεια Πράις, μια οικογένεια της μακρινής Αυστραλίας, έγινε μια οικογενειακή οικογένεια. Κάθε θεατής βρήκε στους χαρακτήρες και τις καταστάσεις στοιχεία οικεία και σημεία ταύτισης. Ίσως

γι' αυτό πολλοί είδαν την παράσταση περισσότερες από μία φορές - κάποια ερωτήματα έχουμε την ανάγκη να τα ξανακούσουμε για να κατανοήσουμε το βάθος και τη σημασία τους. Η Μαρία Κυριάκου και η εξαιρετική ομάδα των συνεργατών της θα μας διηγηθούν ό,τι έχουμε τόση ανάγκη να ακούσουμε, ώστε να αναλογιστούμε ό,τι έχει σημασία και στη δική μας ζωή, πράγματα εντελώς δικά μας και εντελώς αληθινά. Θέατρο Ριάλο, το Σάββατο 12 Δεκεμβρίου και Κυριακή 13 Δεκεμβρίου στις 5:30 μ.μ. Ανδρέα Δρουσιώτη 19, Πλατεία Ηρώων, Λεμεσός. Πληροφορίες τηλέφωνο 7777745

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ο Αϊ Βασίλης είναι σκέτη λέρα!»

Για πρώτη φορά μια φάρσα των Ρέπνα και Παπαθανασίου από την Alpha Square. Είναι παραμονή Χριστουγέννων και στο Γραφείο «Η Ζωή είναι Γλυκιά» τέτοια μέρα μεσάνυχτα πέφτει πολλή δουλειά. Πρόκειται για υπηρεσία τηλεφωνικής στήριξης σε άτομα που σκέφτονται να αυτοκτονήσουν. Ο Ανδρέας Αραούζος σκηνοθετεί τους Φώτη Αποστολίδη, Μαρίνα Βρόντη, Θανάση Δρακόπουλο, Χριστίνα Κωνσταντίνου, Ηρόδοτο Μιλτιάδου και Μαρίλια Χαριδήμου, ενώ ο ίδιος συμμετέχει με ένα «κρυφό» ρόλο. Θέατρο Δέντρο, Ενότητας 44, Παλλουριώτισσα. Παραστάσεις κάθε Σάββατο και Κυριακή, ώρα 6:30 μ.μ. Πληροφορίες τηλέφωνο 7777 7040.

ΕΚΘΕΣΗ

«Θαλασσοφιλήτη» στην Isnotgallery

Συνεχίζεται στην Isnotgallery contemporary η έκθεση «Θαλασσοφιλήτη» του Άντρου Ευστάθιου σε επιμέλεια της Έλενα Παρούτη. Ο Ευστάθιος «ταξιδεύει» την Κύπρο ως σύγχρονος περιηγητής με γλάκκα και θαυμάσια - με υπομονή ακολουθώντας την φυσική βουλή των πραγμάτων. Από την Πάφο στις Πλάτρες, από τον Πύργο Τυλληρίας στο Τρόδος, από την Λεμεσό στην Αγία Νάπα, από τη Λευκωσία στον Απόστολο Ανδρέα, από τοπία τραχιά και ασήμαντα, σε χρυσούς κάμπους, από χαμηλά βουνά σε ήσυχες θάλασσες, από ήσυχες θάλασσες σε περβόλια γιομάτα, ο Ευστάθιος αποτυπώνει με μαεστρία την γενέθλια γη του, με μια μικρή υποψία θαυμασμού και γαλήνης απέναντι στο θαύμα που τον περιβάλλει. Ο Ευστάθιος «ζει» την Κύ-

προ, την αναπνέει σε κάθε του βήμα, την καταγράφει στο συλλογικό υποσυνείδητο του περιήσανου λαού της Κύπρου. Isnotgallery, Οδυσσέως 11, Λευκωσία. Πληροφορίες τηλέφωνο 99569498.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Κολοκύθια με τη ρίγανη

Το τελευταίο διάστημα απ' ό,τι μαθαίνω το έχουν πάρει πολύ σοβαρά στο Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας να αποχωριστούν το Πολιτισμού από την ταμπέλα τους. Και ναι, αυτό είναι καλό, το θέλουμε και το επικροτούμε. Θέλουμε ένα Υφυπουργείο Πολιτισμού αντίξιο της ιστορίας αυτού του τόπου το συντομότερο. Έτσι, ο κ. υπουργός συναντάται με φορείς, όλων των ειδών, μέχρι και εκείνους της Παράλληλης Βουλής για τον πολιτισμό και ναι, υπάρχουν και αυτοί οι άνθρωποι, που για να είμαι ειλικρινής δεν έχω καταλάβει τι ακριβώς κάνουν... μάλλον ακολουθούν τα της κανονικής βουλής για τον πολιτισμό, οπότε καταλαβαίνετε τι κάνουν... έρχονται και καλές μέρες, ας μη γίνονται κακές. Βέβαια και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ασχολήθηκε με τον πολιτισμό, κατά μια έννοια, αφού συνάντησε τα μέλη της Ακαδημίας Γραμμάτων, Επιστημών και Τεχνών στο Προεδρικό. Και αυτή η Ακαδημία δεν έχω καταλάβει τι κάνει και πώς λειτουργεί, αλλά μάλλον είναι ακόμα πολύ νωρίς, έπεσε και η πανδημία, άρα ας περιμένουμε λίγο ακόμα, νομίζω ότι θα έρθει η ώρα που θα καταλάβουμε. Αλλά και στη Βουλή, νομοσχέδια για

την κατοχύρωση του επαγγέλματος πάνε κι έρχονται, στις Επιτροπές συζητούνται διάφορα ζητήματα που αφορούν τον πολιτισμό και τους φορείς του και αυτό είναι καλό. Λέτε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να δούμε επιτέλους άνοιξη στα του πολιτισμού και όλα αυτά λόγω πανδημίας και λόγω κυβερνητικού σπριντ να προλάβουμε; Μακάρι, να είναι έτσι και ας είναι επειδή η παρουσία διακυβέρνηση θέλει να δείξει έργο. Πάντως, το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο δεν το προλαβαίνουν στο κανονικό του, μια κορδέλα πάντως να κόψουν μπορούν... Επίσης, δεν έχουμε καμία εξέλιξη με την Κυπριακή Βιβλιοθήκη, τώρα που πέρασε και η μόδα Ζαν Νουβέλ, την ξεχάσαμε τελείως την έρμη τη Βιβλιοθήκη, είναι και η πανδημία, ποιος να πάει τώρα στις βιβλιοθήκες... Πάντως, ευτυχώς η πανδημία άφησε προς ώρας ανέπαφο το Κονάκι του Κορνέσιου, πάντως η περιοχή απέναντι από το κονάκι άρχισε να αναπνέει αέρα

νεοβυζαντινό... σιγά-σιγά ο καθεδρικός ναός ολοκληρώνεται και μαζί με την ανεκδιήγητη -κατά την ταπεινή μου άποψη- πλατεία Ελευθερίας αποτελούν το απαύγασμα της μεγαλειώδους μας αποτυχίας να αντιληφθούμε έννοιες όπως πολιτιστική αξία, προστασία και ανάδειξη ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, και ενώ έχουμε την τιμιμεντένια πλατεία με τους νεοβυζαντινούς τρούλους, αναδεικνύονται στον προαύλιο χώρο του νέου Δημαρχείου οι αρχαιότητες... Μα, συγγνώμη, πήγατε να δείτε; Είναι αυτή ανάδειξη; Ε, λοιπόν, δεν είναι... είναι στάχτη στα μάτια μας, να πούμε ότι κάτι κάναμε. Αλλά τέτοιο είμαστε, να κάνουμε, να δηλώσουμε, να δείχουμε, χωρίς όραμα, χωρίς σχεδιασμό, χωρίς να ξέρουμε τι ακριβώς θέλουμε να κάνουμε.

Δεν υπάρχει κεντρική πολιτική στα πολιτιστικά πράγματα και ως εκ τούτου οι αρμόδιοι συναντιούνται με όλους και όλες, εντάξει τελείωσε και το θέμα της συμβουλευτικής επιτροπής, μπήκανε και γυναίκες μέσα,

το ξεχάσαμε... Γι' αυτό είπα παραπάνω ότι είναι καλό που συζητείται θερμά το θέμα του Υφυπουργείου Πολιτισμού, για να αρχίσουμε να καταγράφουμε συστηματικά τις διαχρονικές παθογένειες των πολιτιστικών πραγμάτων, μπας και καταφέρουμε να χαρτογραφήσουμε τα προβλήματα και να μπούμε σε διαδικασία να τα λύσουμε ένα προς ένα. Η δημιουργία του Υφυπουργείου δεν είναι φυσικά πανάκεια, ούτε μπορεί να λύσει όλα τα συσσωρευμένα προβλήματα με μαγικό τρόπο, είναι απλώς μια καλή αρχή. Όσο για το ποιος θα το αναλάβει είναι ίσως το πιο κρίσιμο από όλα, η αρχή του παντός. Χρειάζεται ένα καθαρό πρόσωπο, μια γυναίκα ή ένας άντρας με όραμα, με όρεξη, που να πυροφύγει να κάνει πράγματα, προς Θεού να μην προέρχεται από κανένα κόμμα, από καμία κάστα, γύρω ή τριγύρω από τον πρόεδρο, από τον κομματάρχη, από τον επιχειρηματία, δεν χρειάζεται το νέο Υφυπουργείο Γερούλάνους, ούτε διάττοντες αστέρες με λαμπρά πτυχία και χρέμα με ουρά. Όραμα μόνο και όρεξη χρειάζεται και τόλμη να σπάσει αβγά μπας και βγει καμιά ομελέτα της προκοπής, αλλιώς, ας αργήσει να γίνει, αν αντί για ομελέτα μας βγει κολοκύθια με τη ρίγανη.

Ας μη καθεί άλλος χρόνος, γιατί θα καθεί το τσίμινγκ

Ο εικαστικός Θεόδουλος Γρηγορίου μιλάει για το καθεστώς του καλλιτέχνη

Της ΛΟΥΙΖΑΣ ΛΟΥΗ

Ο εικαστικός Θεόδουλος Γρηγορίου ένας από τους οποίους ξεκίνησαν την προσπάθεια για την κατοχύρωση του επαγγέλματος του καλλιτέχνη, μιλά στην «Κ» για την ιστορία πίσω από αυτή την προσπάθεια. Μοιράζεται τις σκέψεις του αλλά και τους προβληματισμούς του κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας αλλά και για το πώς θα είναι το μέλλον μετά από την κατοχύρωση.

—Εξηγήστε μας την ιστορία πίσω από την κατοχύρωση του επαγγέλματος;

—Το 2006 ιδρύθηκε το ΕΙ.ΚΑ σαν ανάγκη να ασχοληθεί με θέματα που απασχολούσαν κατά καιρούς τους καλλιτέχνες, όπως το επαγγελματικό καθεστώς του αυτοεργοδοτούμενου καλλιτέχνη, η εφαρμογή της νομοθεσίας του 1%, τα κενά στο θέμα των πνευματικών δικαιωμάτων και φυσικά η ανάπτυξη και διάλογος γύρω από την εικαστική έρευνα και προβολή της τέχνης. Το 2010-11 δημιουργήσαμε το «Φυτώριο Εικαστικής Καλλιέργειας» σαν έδρα των πνευματικών δραστηριοτήτων μας και αντίδοτο στο άκαρο συνδικαλιστικό μέρος. Η πρώτη απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου ήταν η οργάνωση ενός διεθνούς συνεδρίου για το καθεστώς του καλλιτέχνη. Υλοποιήθηκε με επιτυχία στην Καστελλιώτισσα το 2007 με στήριξη των Πολιτιστικών Υπηρεσιών. Δουλέψαμε όλο το Συμβούλιο με περισσότερο φόρτο εργασίας στα οργανωτικά στη Μελίνα Σουκιούργου και Ν. Κουρούση. Το 2011 σε συνέδριο της ECA (European Council of Artists) στη Μαδρίτη θέσαμε το ερώτημα αν θα μπορούσε να επιδιωχθεί ένα

εναίο καθεστώς για τις χώρες της Ε.Ε. Ερώτημα ίσως πολύ πρώιμο για αλλαγές, γιατί οι χώρες είχαν ήδη καθιερωμένες τις δικές τους και με διαφορετικό πνεύμα νομοθεσίες. Εκεί μου ανέθεσαν την αντιπροεδρία με στόχο να οργανώσουμε το συνέδριο της ECA στην Κύπρο κατά την προεδρία της Ε.Ε. το 2012 με κύριο θέμα μια κοινή ευρωπαϊκή νομοθεσία. Το κράτος δεν χορήγησε το συνέδριο και ναυάγησε. Ζήτησα, όμως, τη βοήθεια της ECA ώστε να συγκεντρώσουμε νομοθεσίες από τις χώρες της Ε.Ε. όπως και έγινε. Έχουμε στη διάθεσή μας τις νομοθεσίες από 23 χώρες, όπως και του Καναδά και της Αυστραλίας και πορίσματα διεθνούς συνεδρίου της IAA. Τις μελετήσαμε, μερικές αρκετά πολύπλοκες, με παραπομπές σε παράπλευρες νομοθεσίες. Καταλήξαμε σε συγκεκριμένο κείμενο πιο απλοποιημένων για να δώσουμε κατευθυντήριες γραμμές για το αίτημά μας. Τους δε τρόπους απόκτησης του δικαιώματος υιοθέτησαμε τις κατευθυντήριες γραμμές της IAA (International Artists Association). Έγιναν μια σειρά διαβουλεύσεις με το κράτος (Υπουργείο Εργασίας, Παιδείας, βουλευτές και υποβλήθηκε τον Γενάρη του 2013 προς τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες ένα προσχέδιο για μελέτη, διαβούλευση και εναρμόνιση με την κυπριακή νομοθεσία. Η τελική συγκρότηση του φακέλου με όλα τα υποστηρικτικά στοιχεία έγινε από μένα και τη Μελίνα Νικολαΐδου. Οι Πολιτιστικές ανέλαβαν με αρμόδιο λειτουργό τον κ. Π. Λυμώτη το θέμα της εναρμόνισης και το έφεραν για διαβούλευση προς όλα τα καλλιτεχνικά επαγγέλματα το 2015 και το 2019 ολοκληρώθηκε ακόμη μία φάση διαβουλεύσεων και

το εκάστοτε συμβούλιο του ΕΙ.ΚΑ παρακολουθεί στενά το θέμα. Αλλάξαν αρκετά θέματα που συνδέονται με νομοθεσίες των κοινωνικών ασφαλίσεων και άλλα πρέπει ακόμη να βελτιωθούν. Οι νομοθεσίες είναι άγαρμες και χρειάζεται από μέρους της νέας επιτροπής που αποτελείται από εκπροσώπους καλλιτεχνικών ομάδων, ιδιαίτερη προσοχή στις ιδιαιτερότητες των καλλιτεχνικών επαγγελμάτων όπως ρυθμίσουν εργασία, ρυθμίσουν εισοδήμα-

«Η αδιαφορία και η αμφισβήτηση βολεύει κάθε εξουσία που δεν έχει βαθιά συνείδηση της ανάγκης του πολιτισμού», τονίζει ο Θεόδουλος Γρηγορίου.

τος κ.ά., αλλά και του πνεύματος μιας νομοθεσίας που αφορά τον πολιτισμό. Είναι θέματα που δεν τα γνωρίζουν οι τεχνοκράτες και η δέουσα προσοχή επιβαρύνει τους δημιουργούς.

—Για πιο λόγο δέκα χρονιά αργότερα δεν έχει κατοχυρωθεί ακόμη το καθεστώς του καλλιτέχνη; Τι είναι αυτό που φταίει;

—Είναι αρμοδιότητα του κράτους αλλά σε μεγάλο βαθμό φταίμε εμείς οι ίδιοι που διαφωνούμε πριν μελετήσουμε και χωρίς καίριες αντιπροτάσεις. Στην αρχή ήταν πολύ δύσκολο να συγκεντρώσουμε τους πολιτιστικούς φορείς για διαβούλευση. Ο κορωνοϊός ανέδειξε την αποουσία του νόμου και ευαισθητοποίησε τους πάντες, και το κράτος δέχτηκε πιέσεις από τους πολιτι-

στικούς φορείς, για πρώτη φορά συγκροτημένους. Η αδιαφορία και η αμφισβήτηση βολεύει κάθε εξουσία που δεν έχει βαθιά συνείδηση της ανάγκης του πολιτισμού. Στήριξη σημειώνω ότι είχαμε από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες έστω και με τον δικό τους πολύ αργό ρυθμό. Τι γίνεται όμως με τη υποχρέωση Εργασίας και Οικονομικών, την Προεδρία; Ερώτημα ακόμη αδιευκρίνιστο.

—Γνωρίζοντας ότι σε άλλες χώρες υπάρχουν νομοσχέδια για το καθεστώς για πιο λόγο στην Κύπρο δεν μπορούμε να τα βάσουμε σε κάποια βάση;

—Η έλλειψη επαγγελματικού ήθους και αλληλεγγύης, αδιαφορία των άμεσα ενδιαφερομένων και βλακώδεις συγκρούσεις. Οι δημόσιοι υπάλληλοι σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και στη μεγάλη μερίδα των εργοδοτούμενων από το κράτος καλλιτεχνών είναι πολύ καλά κατοχυρωμένοι και αδιαφορούν για τις ανάγκες των υπολοίπων. Άλλο σοβαρό μειονέκτημα, δεν ξέρουμε να παραλαμβάνουμε τη σκυτάλη. Τα πρόσωπα αλλάζουν και ξεκινούν από την αρχή, αγνοώντας ως μη γινόμενες προγενέστερες κατακτήσεις. Έγινε πολύ προσεκτική μελέτη του υλικού που συγκεντρώσαμε κυρίως από τις χώρες Ε.Ε. ώστε να μη συγκρούονται με ευρωπαϊκές νομοθεσίες. Καταλήξαμε σε συνδυασμό των πιο απλοποιημένων ώστε να μη χρειάζονται παράπλευρες συμπληρωματικές νομοθεσίες. Δεν είμαστε, όμως, νομικοί και παραδώσαμε τα στοιχεία που προσαρμόζονται στις ανάγκες μας ώστε η Νομική Υπηρεσία να τις καθορίσει με τη γλώσσα του νόμου και να τις εναρμονίσει με τις κυπριακές νομοθεσίες που επηρεάζουν.

«Αν ολοκληρωθεί και ψηφιστεί κάποτε ο νόμος της επαγγελματικής κατοχύρωσης, ελπίζω να μην είναι τέτοιος που να νοσταλγώ τις μέρες αναρχίας, λέει ο εικαστικός.

—Ποιος είναι ο δικός σας ορισμός για την έννοια καλλιτέχνης;

—Το παράξενο στις νομοθεσίες που μελέτησα, με δυσκολία καθορίζεται η έννοια ακόμη και από την ΟΥΝΕΣΚΟ και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι ορισμοί τους σαν να βγήκαν από κρησμό της Πυθίας, μάλλον για να μη συγκρουστούν με το ελεύθερο δικαίωμα κάθε ατόμου να είναι δημιουργός. Οι δε Γάλλοι που έχουν πολύ διαφορετικό σύστημα από τους υπόλοιπους, για να αποφύγουν αποδεικτικά στοιχεία για την απόκτηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που μιλάμε σήμερα, σου λένε απλά φέρε μας έστω και μια απόδειξη ότι πούλησες! (αποκτά δε ο εικαστικός καλλιτέχνης ασφαλιστικά δικαιώματα με ελάχιστο ετήσιο εισόδημα 7.500 ευρώ). Όμως σε αυτή τη χώρα ένα σωρό άλλες νομοθεσίες στηρίζουν τη δημιουργία.

—Πιστεύετε ότι με τη δημιουργία του Υπουργείου για τον πολιτισμό και με την συμβουλευτική επιτροπή θα υπάρξει λύση για την κατοχύρωση του επαγγέλματος;

—Αν' ό,τι κατάλαβα η πρόθεση είναι να λυθεί το θέμα του καθεστώτος πριν ή παράλληλα με τη δημιουργία Υπουργείου. Δεν έχω την τιμή να είμαι μέλος της επίμαχης επιτροπής του καθεστώτος έστω και αν το ξέρω απ' έξω... (μπορώ όμως να δώσω το υλικό που διαθέτω για μελέτη). Πρέπει τα μέλη της επιτροπής να μελετήσουν επί χάρτου λέξη με λέξη, άρθρο με άρθρο και να θέτουν καίριες παρατηρήσεις για τις βελτιώσεις που επιθυμούν. Η δομή του νόμου είναι εκεί. Ας μη καθεί άλλος χρόνος για να προσδιοριστεί το φύλο των αγέλων! Ας μη καθεί άλλος χρόνος με άσκοπες παρατηρήσεις, γιατί θα καθεί το τσίμινγκ.

—Πώς βλέπετε το μέλλον του επαγγέλματος καλλιτέχνη στην Κύπρο;

—Αν ολοκληρωθεί και ψηφιστεί κάποτε ο νόμος της επαγγελματικής κατοχύρωσης, ελπίζω να μην είναι τέτοιος που να νοσταλγώ τις μέρες αναρχίας. Με τίτλο ή χωρίς τίτλο, με κατοχύρωση ή χωρίς, η δημιουργία θα συνεχίσει να ανατέλλει. Με θετικές συνθήκες ακόμη καλύτερα.

DEEJAY 93.5 RADIO

Breakfast

ΜΕ ΤΟΝ ANTHONY 642 ΚΑΙ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 06:00-10:00

epic

Great network. Great value.

LISTEN LIVE
www.mydeejay.com.cy

LOVE 100.7 FM
98.1 & 105.7

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

#XMAS with LOVE

Φέτος τα Χριστούγεννα **ΚΕΡΔΙΣΕ** ένα αληθινό, γεμάτο στολίδια, Χριστουγεννιάτικο δέντρο.

Τέσσερις εβδομάδες, τέσσερις μοναδικοί νικητές!

...με αγάπη από το **Love FM 100.7**

BEALOGIO creative

Μείνετε συντονισμένοι με τις αγαπημένες σας εκπομπές και ράβετε πως θα διασκεδάσετε ένα από τέσσερα μοναδικά στολισμένα χριστουγεννιάτικα δέντρα!

ΑΞΙΟΛΟΓΗ ΟΡΘΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ

Το χρέος προς «τη θεϊκιά κι όλη αίματα Πατρίδα»

1821, το διαρκέστερο νεοελληνικό έπος

Της ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Ενα από αυτά που θα κερδίσουμε χάρη στην επέτειο των 200 χρόνων από την κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 είναι η έκδοση πρωτότυπων μελετών γύρω από το θέμα. «Η Ποίηση της Ελληνικής Επανάστασης - 1821» (εκδ. Πατάκη), που κυκλοφορεί σε λίγες ημέρες, είναι ένα τέτοιο έργο: μια πολυσέλιδη, ενδελεχής ανθολόγηση της ελληνικής ποιητικής δημιουργίας που εμπνέεται από το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός και καλύπτει τόσους αιώνες όσους φέτος γιορτάζουμε. Από το δημοτικό τραγούδι έως το παρόν «η ποίησή μας δεν έπαψε ποτέ σε διάστημα δύο αιώνων να προσδιορίζει τον χαρακτήρα και τη μορφή που έλαβε το Εικοσιένα ως γνήσια επαναστατική πράξη, ως αλησμόνητη ουσία και διαρκής αναθύμηση Τέχνης και Ιστορίας, για να υπενθυμίσει συνεχώς στις ψυχές το συνειδησιακό χρέος προς τη "...θεϊκιά κι όλη αίματα Πατρίδα", έτσι όπως ορίζει αυτή την πολυσημαντή και ιδιαίτερη σημασία της ο στίχος του Σολωμού», σημειώνει στον πρόλογο του ο συγγραφέας Κώστας Σταμάτης. Στο πρώτο μέρος της ανθολογίας περιλαμβάνονται 46 επαναστατικά δημοτικά τραγούδια από όλες τις περιοχές της Ελλάδας, που αντλήθηκαν από έγκυρες πλατιότερες συλλογές σπουδαιών λαογράφων όπως ο Νικόλαος Γ. Πολίτης, και έργα σαν τα «Ρωμαίικα τραγούδια» του Γερμανού λόγιου Arnold Passow. Στο συνοδευτικό «Επίμετρο» εμπεριέχονται 11 τραγούδια που είπαν ή φέρθηκαν να σιχουρήσουν ο Κολοκοτρώνης, ο Μακρυγιάννης, ο Θεόδωρος Γρίβας και άλλοι πρωταγωνιστές της Επανάστασης. Στο δεύτερο μέρος ανθολογούνται 205 ποιητικά έργα γραμμένα από 140 δημιουργούς. Περιλαμβάνονται όλες οι γενιές, οι σχολές, οι μορφές και τα ρεύματα της ποιητικής γραφής από τον Σολωμό και τον Κάλβο μέχρι τους ποιητές που δημοσίευσαν μέσα στις δύο πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα. Στο τελευταίο και εξαιρετικά σημαντικό μέρος της έκδοσης βρίσκουμε τα εργοβιογραφικά σημειώματα των ποιητών με αλφαβητική σειρά, μια πολύτιμη ερευνητική εργασία για τα ελληνικά γράμματα.

Το βιβλίο, που κυκλοφορεί σε λίγες ημέρες, είναι μια πολυσέλιδη, ενδελεχής ανθολόγηση της ελληνικής ποιητικής δημιουργίας που εμπνέεται από την Ελληνική Επανάσταση.

«Το χάραμα επήρα
Του Ηλιου το δρόμο,
Κρεμώντας τη λύρα
Τη δίκαιη στον ώμο»

(Διονύσιος Σολωμός,
«Οι ελεύθεροι πολιορκημένοι».
Απόσπασμα από το Σχεδιάσμα Α')

να χτίσει την πολύπτυχη και διαρκώς επαμφοτερίζουσα νεοελληνική μας πραγματικότητα, της οποίας οι πρώτοι ώριμοι καρποί γεννήθηκαν κιόλας μέσα στα χρόνια της Επανάστασης. Οσο φούντωναν τα πάθη σε συνεχείς εσωτερικές συγκρούσεις, που κορυφώθηκαν στον εμφύλιο πόλεμο 1824-1825, εγκαταστάθηκαν οι συχνές αμφιθυμίες και τα απορημένα συνειδησιακά διλήμματα: με τη φουστάνελα και το καρσιφίλι ακόμα –κι ως τότε;– ή με τους φραγκοφορεμένους καλαμαράδες και πολιτικούς, που με τις ακατάληπτες ελληνικούρες τους υπόσχονταν τα αμελητέα και ξεθεμελιώσαν τα ανεκτίμητα; Τα χρόνια που ακολούθησαν δίδαξαν ότι τη συγκινημένη διάθεση και προσδοκία ελευθερίας μπορούσε να τις διαδεχτεί μία καινούρια νεοελληνική βεβαιότητα.

Α, ρε Τουρκιά φαρμακερή
σου τσίμπισα τον κόλλο
νά 'ρθει να κάτσει ο Βαβαρός
στον ζβέρκο μου απάνω.

Αυτά τα γκισούρικα στιχάκια του ποιητή Γιώργου Χουλιάρα αποτυπώνουν εύστοχα εκείνη τη νέα πραγματικότητα, που δεν άφηνε πλέον αμφιβολίες για το που βάραινε η ζυγαριά στην εξέλιξη της Επανάστασης.

Στο ιστορημένο με σφραγίδες εγκυρότητας Εικοσιένα, δεν μπορεί κανείς να μην κάνει τη σκέψη ότι ίσως το λεγόμενο έθνος/εθνότητα/πρώην γένος-φυλή ή κοινή συνείδηση, μοίρα και τόπος, είτε πατρίδα της καρδιάς είτε σημαία και μακρές περιόδους σκληρότητας διαπάλης με ισχυρότερους πάντοτε αντιπάλους, εσωτερικούς και εξωτερικούς. Στο σύνολο αυτών των απελευθερωτικών συμβάντων, όπου συσφραζόμενοι και όλα διελαμψαν και όλα σκιάστηκαν, αναφέρονται επίσης κι εκείνα που δέσμευσαν, λες, τον χρόνο. Με συνεχείς απιχίες, πλήθος συνδηλώσεις και αναστοχασμένους σε χρόνο ενεστώτα ποιητικούς προσανατολισμούς, το Εικοσιένα αποτέλεσε χρηστική κληρονομιά, απαντοχή και έμπνευση, κάθε φορά που σε δύσπνοους χρόνους η χρεία το καλούσε: υπήρξε ο ακρογωνιαίος λίθος, που έμελλε

Από την εικονογράφιση του λευκώματος «Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη», έκδοση Α. Τάσσου, 1953.

Του πολέμου του '21

Κρυφά τὸ λένε τὰ πουλιά, κρυφά τὸ λέν τ' ἀηδόνια,
κρυφά τὸ λέει ὁ γούμενος ἀπὸ τὴν Ἁγία Λαύρα:
«Παιδιά, γιὰ μεταλάβετε, γιὰ ξεμολογήθηκε»
δὲν εἶν' ὁ περσινὸς καιρὸς κι' ὁ φρεϊνὸς χειμῶνας.
Μᾶς ἦρθε ἡ ἀνοιξή πικρή, τὸ καλοκαίρι μαύρο,
γιὰτὶ σηκώθηκε πόλεμος καὶ πολεμᾶν τοὺς Τούρκους.
Νὰ διώξουν' ὅλη τὴν Τουρκιά ἢ νὰ χαθοῦμε οὐλοῦ.

Του Γεωργίου Καραϊσκάκη

(Παραλλαγή β')

Τρίτη, Τετάρτη θλιβερή, Πέφθη φαρμακομένη,
Παρασκευὴ ξημέρωνε, νὰ μὴ 'χε ξημερώσει,
π' ἄνοιζαν τὸν πόλεμο στὸν κάμπο τῆς Ἀθήνας,
π' ὁ Καραϊσκάκος κίνησε νὰ πάη νὰ πολεμήσῃ.
Πρῶτο γιουρούσι! πόκανε στὸν πόλεμο ποὺ πήγε,
μιά κανονιά τοῦ δόσανε οἱ Τούρκοι μὲς στὰ στήθη.
Τὸ στόμα του αἶμα γιόμισε κ' ἡ μύτη του φαρμάκι
κ' ἡ γλώσσα ἀηδονολάλεε σὰν τὸ χελιδονάκι:
«Παιδιά μου, νὰ μ' ἀκούσετε, παιδιά μου, νὰ μ' ἀκούσ' τε.
Νὰ πολεμήσ' τε τὴν Τουρκιά, ὅσο κι ἂν δυναστήτε,
κ' ἐγὼ θὰ πά' στὴν Κούλουρη, μὲς στὸ νοσοκομεῖο.
Ἐγὼ θὰ πά' νὰ γιαιτρευτῶ, ἐγὼ θὰ πά' νὰ γιάνω,
σὲ πέντε μέρες θέλ' ἂ 'ρθῶ, σὲ πέντε θὰ γυρίσω».
Μάιδε σὲ πέντε γύρισε, μάιδε σὲ δεκαπέντε,
καὶ τ' ἄλογό του, Γιώργου μου, ἀκόμα χλιμιντράει.

Ἀρκαδία (Μάνη). - Λαογραφία, τόμ. 10 (1929/32), σ. 103-104,
ἀρ. 131 (Ἀνη. Τσίριμπας)

1. Ἐφοδὸν (λ. τουρκ. γιγίγιγίς)

Τῆς ναυμαχίας τῆς Σάμου (:)

(Σεπτέμβριος τοῦ 1823)

Ἄσπρα μου πουλιά, μαύρα μου χελιδόνια,
μὴν τὴν εἶδατε τὴ δωδεκαφρεγάδα;
– Ψὲς τὴν εἶδαμε στὴς Πόλης τὰ μπουνιάζια,
τὴν κινήγαγαν τρία τούρκα καράβια,
τὴν πυροβολοῦν, τῆς σπάζουν τὸ τιμόνι
τότε φώναξε ὁ Κώστας ὁ Κανάρης:
«Ντούρ, Ἀλή-πασά, νὰ φτιάσω τὸ τιμόνι,
κι ἂν μὲ πιάσουνε μάιδε καὶ στὰ μισά μου,
σκλάβος γίνομαι ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου,
κι ὅλοι οἱ ναῦτες μου κι ὅλοι οἱ καπετῆναί!»

Στίχος 7. ντούρ: στάσου (σημ. τῆς Γ. Ταρσούλη).

Ευλογαφία (1951)
ἀπὸ τὴν μονογραφία
τοῦ Α. Τάσσου,
ἐκδόσεις Μέλισσα.

«Μας χρειάζεται και λίγη απλότητα»

Ο Αχιλλέας Γραμματικόπουλος λέει για «Γαμπρούς της Ευτυχίας» της ΕΘΑΑ ότι και αυτά τα έργα συμβάλλουν στη θεατρική ανάπτυξη

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Εταιρεία Θεατρικής Ανάπτυξης Λεμεσού παρουσιάζει την κωμωδία των Ν. Τσιφόρου και Π. Βασιλειάδη «Οι Γαμπροί της Ευτυχίας», σε σκηνοθεσία Αχιλλέα Γραμματικόπουλου, ο οποίος μου μίλησε για την παράσταση. Ο Αχιλλέας απαντώντας στην ερώτησή μου αν τέτοια έργα έχουν ημερομηνία λήξης λέει πως αυτά τα έργα, τα «απλοϊκά» για κάποιους, είναι που μας ενώνουν, μας συμπληρώνουν με το παρελθόν μας... είναι η μνήμη μας. Λέει επίσης ότι συμβάλλουν και αυτά τα έργα στη θεατρική ανάπτυξη του τόπου και όταν αντιμετωπίζονται με σεβασμό και με αισθητική, τότε φέρνουν τον κόσμο στο θέατρο, δεν τον διώχνουν.

—Είστε πιο κοντά στη θεατρική παράσταση την πρωτότυπη, στην κινηματογραφική ταινία του 1962, ή θα δούμε κάτι διαφορετικό;

—Όταν αποφάσισα να προτείνω και κατόπιν να σκηνοθετήσω τους «Γαμπρούς της Ευτυχίας» ο στόχος μου ήταν να δημιουργήσω στον θεατή την αίσθηση ότι πιάει στα χέρια του μια παλιά ασπρόμαυρη φωτογραφία... Ξεχωρισμένη, αλλά γεμάτη μνήμη... μια φωτογραφία που θα του φέρει «χαμόγελο», καθισμένος στη σκοτεινή αίθουσα (δεν είχα υπολογίσει τη μάσκα!) να παρακολουθεί μια παλιά ασπρόμαυρη ελληνική κωμωδία, που ξαφνικά οι «ήρωες» της ξεπηδάνε από την οθόνη και ζωντανεύουν σκηνικά, με μια μουσική με έντονο ελληνικό χρώμα και ταξιδιάρικη και έναν υποκριτικό κώδικα που θα παραπέμψει στη μεταπολεμική φαρσοκω-

Το τελικό ζητούμενο της παράστασής μας είναι να «επικοινωνήσουμε» με τον θεατή μας και να «κοινωνήσουμε» το πλατύ γέλιο, όχι να το εκμαιεύσουμε με τερτίπια....

μωδία, θεατρική και κινηματογραφική... υιοθετημένο μέχρι εκεί που δεν θα ξενίσει τον σημερινό θεατή, ούτε θα προδώσει την αλήθεια του ηθοποιού. Όλα αυτά βέβαια στη διαδικασία να χτίσω μια θεατρική παράσταση στο μυαλό μου και για να απαντήσω στην ερώτησή σου, θα δείτε σίγουρα μια θεατρική παράσταση, ως αποφασίσετε εσείς (δηλαδή ο κάθε θεατής ξεχωριστά!) αν είναι διαφορετικό ή πιο κοντά σε κάτι!

—Τέτοια έργα είναι ακόμα ελκυστικά, έχουν άραγε ημερομηνία λήξης;

—Ημερομηνία λήξης σε έργα που «κουβαλούν» το ταπεραμένο και το DNA μας ως λαού; Αυτά τα έργα, τα «απλοϊκά» για κάποιους, είναι που μας ενώνουν, μας συμπληρώνουν, αν μου επιτρέψετε, με το

Ο Αχιλλέας Γραμματικόπουλος σκηνοθετεί και παίζει στην παράσταση «Οι γαμπροί της Ευτυχίας» και λέει ότι αυτά τα έργα, τα «απλοϊκά» για κάποιους, είναι που μας ενώνουν, μας συμπληρώνουν με το παρελθόν μας... είναι η μνήμη μας.

παρελθόν μας... είναι η μνήμη μας. Χαίρουν σημαντικές προσοχής από τον νεανικό κοινό, που δεν τα απόλαυσε στον καιρό τους, αλλά τα συνάντησε κατά κόρον στους δεκτές της τηλεόρασης.

—Δεν ακούγονται ξεπερασμένα σήμερα το προξενιό, ο γάμος της αδελφής; Μπορούν να γίνουν σύγχρονα τέτοια έργα;

—Μα πες μου, είναι αυτοσκοπός να αρχίζουμε να εκσυγχρονίζουμε τα πάντα; Σίγουρα αυτές οι κωμωδίες με τα προξενιά, τις παρεξηγήσεις, τους γάμους δεν κουβαλούν «δεύτερα» και «τρίτα» επίπεδα, δεν πειράζει, μας χρειάζεται πιστεύω και λίγη απλότητα! Δεν μπορώ ναβάλω τους ηθοποιούς να κάνουν κωλοτούμπες ή να πετάνε μακρόνια για να μπολιάσω μοντερνιά και άποψη...συχώρεσέ με αν ακού-

γομαι απόλυτος, δεν είμαι. Συμβάλλουν κι αυτά τα έργα στη θεατρική ανάπτυξη του τόπου και όταν τα αντιμετωπίζεις με σεβασμό (και αυτό ισχύει για όλα τα θεατρικά έργα) και με αισθητική, τότε φέρνουν τον κόσμο στο θέατρο, δεν τον διώχνουν.

Το κυνήγι της Ευτυχίας

—Ποια στοιχεία του έργου πιστεύετε ότι «επιβιώνουν» μέχρι τις μέρες μας; Καλώς ή κακώς...

—Ο θεσμός της οικογένειας είναι ακόμη αρκετά ισχυρός στον λαό μας. Γαλουχηθήκαμε με αυτόν, στηριχόμαστε ο ένας στον άλλον, τα αδέρφια, η ευθύνη απέναντι στους δικούς μας ανθρώπους, οι απατεώνες! Η ανάγκη για μια καλύτερη ζωή, όπως πολύ σωστά είπες καλώς ή κακώς! Το χαμόγελο και ευρύτε-

ρα το κούμπω, τα όνειρα, ειδικά τα ανεκπλήρωτα και για να κάνω λογοπαίγνιο, το κυνήγι της Ευτυχίας! Αν και δεν έπρεπε να το πω γιατί καλάει η έκπληξη... στο φινάλε υπάρχει ένα υπέροχο τραγούδι σε στίχους και μουσική του καλού μου φίλου και συνεργάτη Γιώργου Ανδρέου (τιμή για μένα αλλά και για την ΕΘΑΑ ένας τόσο σπουδαίος καλλιτέχνης να στέκεται δίπλα μας). Το έγραψε ειδικά για την παράσταση ως επιμύθιο θα έλεγα και εκεί ακούγεται η δική μας «θέση» ως ηθοποιών που έπαιξαν στο έργο. Τελικά ίσως αυτό να είναι το σύγχρονο στοιχείο που κουβαλά μαζί της η συγκεκριμένη παράσταση!

—Ωστόσο, μία κωμωδία είναι ό,τι πρέπει αυτή την περίοδο... φαντάζομαι συμφωνείτε...

—Πάντα μια καλή κωμωδία είναι ό,τι πρέπει! Αυτή την περίοδο; Επιβάλλεται!

—Είναι το γέλιο φάρμακο, κ. Γραμματικόπουλε;

—Χαχαχαχα. Ας ξεκινήσω με γέλιο, για το κύριο. Είναι γνωστό σε όλους ότι στερούμαι σοβαρότητας! Φίλε, Απόστολε, ζούμε σε μια εποχή φόβου και ο μοναδικός τρόπος, το μοναδικό όπλο, το φάρμακο, όπως είπες κι εσύ, για να εξορκίσουμε τους φόβους μας είναι αυτό, το γέλιο! Εξάλλου αυτό είναι και το τελικό ζητούμενο της παράστασής μας, να «επικοινωνήσουμε» με τον θεατή μας και να «κοινωνήσουμε» το πλατύ γέλιο, όχι να το εκμαιεύσουμε με τερτίπια...

—Πώς σχολιάζετε την κατάσταση με τα θέατρα, τα μέτρα, έχει τη θέση που πρέπει ο πολιτικός στην Πολιτεία μας;

—Θα είμαι λακωνικός, έχουν επιπλωθεί τόσα πολλά αυτόν τον καιρό σε σημείο που νιώθω ότι κουράσα-

με τον κόσμο. Θέλω να είμαι αισιόδοξος και θετικός. Ελπίζω, εύχομαι η ίδρυση Υφυπουργείου Πολιτισμού να βάλει τις βάσεις για μια πραγματική πολιτιστική πολιτική σε αυτόν τον τόπο για το καλό της τέχνης και του Πολιτισμού γενικότερα. Ο Πολιτισμός είναι μεγάλο όπλο στα χέρια κάθε λαού, αξίζει σεβασμού. Συνδέει το παρελθόν μας με το παρόν, θωρακίζει το μέλλον μας, τα λάθη πολλά, να δούμε μπροστά και να χαράξουμε όλοι μας έναν καινούργιο δρόμο...

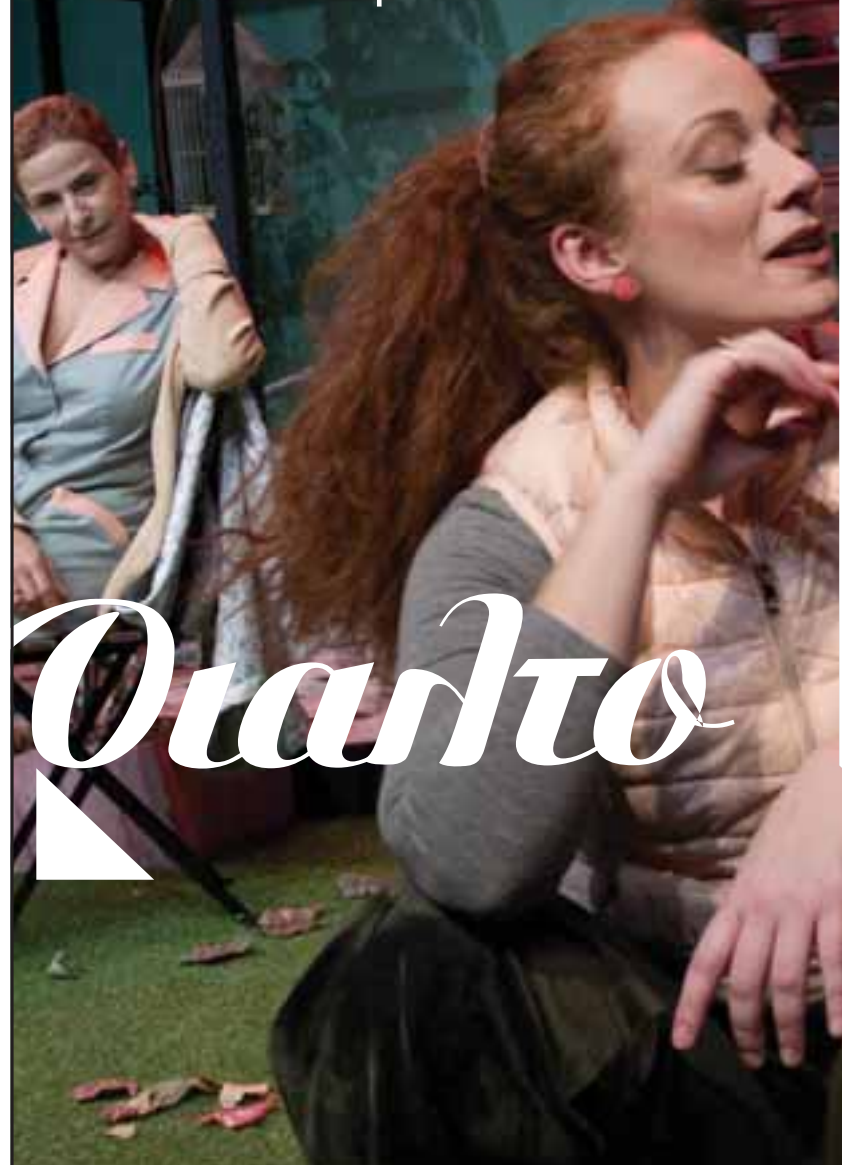
—Η ΕΘΑΑ έχει επιλέξει ένα ευρύ ρεπερτόριο για τη Θεατρική χρονιά 2020, κέρδισε το κοινό που ήθελε;

—Αναλαμβάνοντας την καλλιτεχνική διεύθυνση της ΕΘΑΑ τον Νοέμβριο του 2019 ήθελα η ΕΘΑΑ να κάνει ένα «άνοιγμα», να ισορροπήσει το ρεπερτόριό της και να στοχεύσει από τον πιο δύσκολο θεατή μέχρι τον θεατή εκείνο που θα αποφασίσει να πάει στο θέατρο για να διασκεδάσει. Εσύ το αποκαλείς ευρύ ρεπερτόριο... εγώ θα το έλεγα ισορροπία ποιοτικού και εμπορικού. Όταν διευθύνεις ένα θέατρο χρειάζεται να νοιάζεσαι και για τα δύο. Και ναι, πιστεύω ότι κερδίσαμε το κοινό που θέλαμε. Το αποδεικνύουν εξάλλου και οι αριθμοί. Αυτοί δεν λένε ψέματα! Παρά το ότι βρεθήκαμε σε μια απίστευτα πρωτόγνωρη κατάσταση λόγω πανδημίας, το γεγονός ότι είχαμε περάσει 4 έργα στο σκέδριο Θυμέλν από το Α' Εξάμηνο του 2020 (4 αιτήσεις δικαιούμαστε) και είχαμε σε βάθος προγραμματισμό... μας έδωσε καλά αντανάκλαστικά. Ας ελπίσουμε ο κόσμος να ξαναγυρίσει στις θεατρικές αίθουσες και να υποστηρίξει τη δουλειά όλων μας... και δεν μιλώ μόνο για την ΕΘΑΑ!

12

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

Διαδωτό

4/ Φάλαινες τον Αύγουστο ΣΑΤΙΡΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

παρ 18:30 (100')
Η Δέσποινα Μπεμπεδέλη, η Αννίτα Σαντορινιάου, ο Στέλιος Καυκαρίδης, η Λένια Σορόκου και ο Νεόφυτος Νεοφύτου ενώνουν μετά από πολλά χρόνια τις δυνάμεις τους στο συγκινητικό έργο του David Berry. Σκηνοθεσία: Νίκος Καραγιώργος.
€ 15 / 12

5/ Ο Τριγωνοφαρούλης ΘΕΑΤΡΟ ΤΣΕΠΗΣ σαβ 17:00 (45')

4-7 χρονών
Οι περιπέτειες του Τριγωνοφαρούλη, από την πένα του Βαγγέλη Ηλιόπουλου, έρχονται να μας δείξουν τον δρόμο προς την αγάπη, τον αυτοσεβασμό, τη συγχώρεση και την αποδοχή. Σκηνοθεσία: Μάριος Θεοχάρους.
€ 8

12-13/ Πράγματα δικά μου, αληθινά ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ σαβ - κυρ

17:30 (135') 16+
Το έργο του Andrew Bovell είναι ένα έργο με αμεσότητα, ένταση και ευαισθησία. Κάθε θεατής βρίσκει στους χαρακτήρες και τις καταστάσεις του, στοιχεία οικεία και σημεία ταύτισης. Σκηνοθεσία: Μαρία Κυριάκου.
€ 12 / 6

15/ Develop. Develop Again. Develop Better. DEVELOPING IN CYPRUS τρι

18:30 (80')
Θεατρικό αναλόγιο τεσσάρων νέων μονόπρακτων θεατρικών έργων από Κύπριους συγγραφείς, ως αποτέλεσμα ενός πεντάμηνου εργαστηρίου συγγραφής, σε συνεργασία με την Fresh Target Theatre Ensemble. Σκηνοθετική επιμέλεια: Πάρις Ερωτοκρίτου, Μαρία Κυριάκου.
€ 7

16/ The Women CLARE BOOTHE LUCE ΤΕΤ 19:00 (100')

Βασισμένο στο θεατρικό της C. B. Luce, το έργο που ανεβάζει το Russian Art Theatre of Cyprus επικεντρώνεται στον γάμο και τη γυναικεία φιλία. Τι αξία έχουν στη σύγχρονη κοινωνία; Είναι άραγε η φιλία ισχυρότερη από τον έρωτα; Σκηνοθεσία: Stasy Tikolenko.
€ 30 / 25

18-19/ 7th Cyprus Jazz and World Music Showcase παρ - σαβ 18:30

Οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, το Κέντρο Μουσικής Πληροφόρησης και το Θέατρο Ριάτο διοργανώνουν την Πλατφόρμα Jazz and World Music παρουσιάζοντας μια σφαιρική εικόνα της σύγχρονης κυπριακής μουσικής δημιουργίας.
€ 10 / 8

20/ Θαλάσσιο τείχος SIMON STEPHENS

FlashArt @Rialto κυρ 19:00 (40')
Μια ειλικρινής εξερεύνηση της απώλειας ενός πατέρα από την οπτική ενός άντρα, ο οποίος έχει να αντιπαλέψει και τις έμφυλες προκαταλήψεις, που του περιορίζουν το δικαίωμα στη θλίψη και την ανθρώπινη αδυναμία. Μετάφραση/ Σκηνοθεσία: Μαρία Ιόλη Καρολίδου. Ερμηνεύει ο Πάνος Μακρής.
€ 10 / 8

22/ Λάμπρος ΜΥΡΤΩ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ

FlashArt @Rialto πεμ 19:00 (60')
Ο Λάμπρος εργάζεται ως ψευδομάρτυρας σε ένα παραδικαστικό κύκλωμα. Όλα λειτουργούν θαυμάσια, ως τη στιγμή που παγιδεύεται. Τι έχει συμβεί; Τι είναι αλήθεια, και τι ψέμα; Δημοιουργία - Σκηνοθεσία: Μυρτώ Παπαχριστοφόρου, Καλλιτεχνική επιμέλεια: Κατερίνα Ατταλίδου.
€ 10 / 8

Follow us:

rialto.com.cy

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Η γενναιότητα της μετριοπάθειας

Ο αποτροπιαστικός αποκεφαλισμός του γυμνασιακού καθηγητή Σαμουέλ Πατι, σε πρόστιο του Παρισιού, στις 16 Οκτωβρίου 2020, συγκλόνισε τη Γαλλία. Ακολούθησε λίγες μέρες αργότερα (29 Οκτωβρίου 2020) η δολοφονία τριών ανθρώπων στη Νίκαια, μέσα στην εκκλησία της Παναγίας (του νεωκόρου και δύο γυναικών που είχαν μπει να προσευχηθούν). Το κακό τρίτωσε με την επίθεση στη Βιέννη (3 Νοεμβρίου 2020), που άφησε πίσω της τέσσερις νεκρούς και αρκετούς τραυματίες.

Η ισλαμιστική ιδεολογία σπάζει το χέρι των οπαδών της και απειλεί τη ζωή των ανθρώπων. Η Γαλλία είναι η ευρωπαϊκή χώρα που έχει χτυπηθεί περισσότερο από όλες. Η Νίκαια για δεύτερη φορά μέσα σε λίγα χρόνια: Το 2016, στις 14 Ιουλίου, ημέρα εορτασμού της εθνικής επέτειου, μέτρησε 86 νεκρούς και περίπου 500 τραυματίες. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι κοινωνίες πρέπει να προστατευθούν από την ισλαμιστική βία. Αυτονόητα πράγματα, τα οποία είμαστε υποχρεωμένοι να επαναλαμβάνουμε. Το ερώτημα είναι με ποιον τρόπο θα προστατευθούν. Αρκεί η ενίσχυση των στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων στους δρόμους που υποσχέθηκε ο πρόεδρος Μακρόν; Εδώ είναι που αρχίζουν οι διαφορές και οι διχογνωμίες. Στη Γαλλία, στην οποία θα περιοριστούμε, η συζήτηση είναι ζοφερή, αλλά τα επικριρήματα δεν είναι πάντα δίκαια και αληθινά, συχνά μάλιστα όχι μόνο δεν φωτίζουν το ζήτημα, αλλά ρίχνουν λάδι στη φωτιά.

Παράδειγμα ενός τέτοιου αστάθμητου, υπερβολικού ιδεολογικού λόγου ήταν οι δηλώσεις του υπουργού Παιδείας Ζαν-Μισέλ Μπλανκ στην τηλεόραση (Europe 1), στις 22 Οκτωβρίου 2020, ότι «αυτό που ονομάζουμε ισλαμοαριστερισμό (islamo-gauchisme) σαρώνει τα πανεπιστήμια», για να προσθέσει την ίδια μέρα στη Γερουσία ότι το ρεύμα αυτό νομιμοποιεί το έγκλημα. Οι δηλώσεις προκάλεσαν έντονη αντιπαράθεση. Ο όρος που χρησιμοποιήθηκε ο υπουργός είναι πολεμικός, όσο και ο παλαιότερος του «εβραϊομολοσβικισμός», και άρα δεν ενδιαφέρεται για αποκρίσεις. Δεν ενδιαφέρεται καν για τη θεμελιακή διάκριση ανάμεσα στη θρησκεία του Ισλάμ

Ζιλ Φερι (1832-1893). Ο πατέρας του σημερινού δημοσίου γαλλικού σχολείου, του δωρεάν, υποχρεωτικού και ουδετερόθρησκου.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι κοινωνίες πρέπει να προστατευθούν από την ισλαμιστική βία. Το ερώτημα είναι με ποιον τρόπο θα προστατευθούν.

και στο πολιτικό Ισλάμ, αλλά εννοχοποιεί μοιραία όλους τους πιστούς του Ισλάμ της Γαλλίας, οι οποίοι, σημειωτέον, δεν είναι Μαροκίνοι ή Τυνήσιοι ή ό,τι άλλο, κατά πως λένε τα ΜΜΕ, αλλά Γάλλοι. Έχουν γεννηθεί στη Γαλλία, εργάζονται και φορολογούνται στη Γαλλία, έχουν πάει σε γαλλικό σχολείο, η μόνη γλώσσα που μιλούν είναι τα γαλλικά. Στο κλίμα αυτό, όποιος τολμήσει να υπερασπιστεί μουσουλμάνο έναντι, επί παραδείγματι, μιας αστυνομικής αυθαιρεσίας κατηγορείται αμέσως για ισλαμοαριστερισμό. Ο υπουργός έκανε λόγο και για την αποφασιστικότητα της γαλλικής Δημοκρατίας να τον αντιμετωπίσει, κάτι που δεν θα χρειαζόταν μάλλον αν είχε δείξει

την ίδια αποφασιστικότητα να ενσωματώσει τους φτωχούς Γάλλους μουσουλμάνους.

Κάθε φορά που το θέμα του Ισλάμ έρχεται στη δημόσια συζήτηση θα συνοδεύεται πάντα με την περιβόητη ουδετερόθρησκια (laïcité). Έχουμε και άλλες φορές γράψει για αυτήν, και θα αρκεστούμε εδώ να θυμίσουμε ότι είναι μια ειρηνική ιδέα, που αποβλέπει στην κοινωνική ειρήνη και όχι στη διαίρεση, στον στιγματισμό και στον πόλεμο. Την ειρηνική αυτή ιδέα, στη σημερινή Γαλλία, πολλοί την έχουν κάνει όπλο εναντίον των μουσουλμάνων της χώρας και της θρησκείας του Ισλάμ εν γένει. Είναι αναμενόμενο επομένως να την ανεμίζει σήμερα ως σημαία της και η γαλλική αντιμταναστευτική Ακροδεξιά. Πολλοί ρητορεύουν στα ΜΜΕ και στα λεγόμενα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ψυφώνοντας το λάβαρο της laïcité και ιδεάζονται ότι είναι γενναίοι μαχητές στον αγώνα υπέρ της γαλλικής République. Προτιμώ τη γενναιότητα της μετριοπάθειας, κυρίως τις στιγμές της πλώρασης, γιατί πράγματι η μετριοπάθεια θέλει πνευματική τόλμη, μια

ειδικού τύπου γενναιότητα, εξαιρετικά δυσκατόρθωτη.

Επειδή η δολοφονία του Σαμουέλ Πατι συνδέεται με τις γειογραφίες του Μωάμεθ στο Charlie Hebdo, η συζήτηση περιστράφηκε και γύρω από το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης. Μια εκδήλωσή του είναι και το δικαίωμα στη γειογραφία. Όλοι καιρόμαστε τις γειογραφίες στις εφημερίδες, που μας βοηθούν να παίρνουμε απόσταση και από τις δικές μας πεποιθήσεις. Υπάρχει, ωστόσο, ένας θεμελιώδης περιορισμός του δικαιώματος αυτού, που δεν συγκεκριμενοποιείται πάντα νομικά, και αυτός είναι ο σεβασμός του άλλου. Ο Ζιλ Φερι (1832-1893), ο πατέρας του σημερινού δημοσίου γαλλικού σχολείου, του δωρεάν, υποχρεωτικού και ουδετερόθρησκου, θα απευθύνει ένα γράμμα στους Γάλλους δασκάλους (27 Νοεμβρίου 1883) τη δεύτερη χρονιά εφαρμογής του νόμου της 28ης Μαρτίου 1882, ο οποίος θέσπιζε την υποχρεωτικότητα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τη θρησκευτική ουδετερότητα, καταργώντας το μάθημα των θρησκευτικών και αντικαθιστώντας το με μάθημα ηθικής και πολιτικής αγωγής. Το γράμμα αυτό μας το θύμισαν οι Ολιβιέ Μονζέν και Ζαν-Λουί Σλεγκέλ στο καλύτερο κείμενο που γράφτηκε στον γαλλικό Τύπο (Le Monde, 3.11.2020) μετά τη δολοφονία του Σαμουέλ Πατι.

Επειδή το μάθημα της ηθικής αγωγής ήταν καινούργιο, ο Φερι είχε την αγωνία μήπως κατά τη διδασκαλία του κάποιος δάσκαλος πληγώσει με τα λεγόμενά του έναν μικρό μαθητή. Πρότεινε, λοιπόν, τον εξής πρακτικό κανόνα στον καλό δάσκαλο που βρισκόταν σε αμηχανία μέχρι ποιο σημείο να προχωρήσει: «αναρωτηθείτε [...] αν ένας και μόνο τίμιος άνθρωπος θα μπορούσε να πληγωθεί από αυτό που πρόκειται να πείτε. Αναρωτηθείτε αν ένας πατέρας, λέω ένας και μόνον, ακούγοντάς σας μέσα στην τάξη, θα μπορούσε με καλή πίστη να αρνηθεί τη συγκατάθεσή του σε αυτό που θα σας άκουγε να λέτε. Αν ναι, τότε αποφύγετε να το πείτε». Τόση ήταν η έγνοια του πατέρα του γαλλικού ρεπουμπλικανικού σχολείου για να μην νιώσει θιγμένος και πληγωμένος ούτε ένας μικρός μαθητής από τα λεγόμενα του δασκάλου του μέσα στην τάξη!

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟ ΜΥΡΟΓΙΑΝΝΗ

Ο Στράτος Μυρογιάννης (1978) σπούδασε Νεοελληνική Φιλολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (πτυχίο MPhil, 2005) και Μεσαιωνικές και Σύγχρονες Γλώσσες στο Πανεπιστήμιο του Κέμριτζ (PhD, 2010). Διδάσκει Νεοελληνική Λογοτεχνία και Θεωρία της Λογοτεχνίας στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Έχει εκδώσει τις μελέτες «Από τις ιστορίες μυστηρίου στην αστυνομική πλοκή» (Αλεξάνδρεια, 2012) και «The Emergence of a Greek Identity (1700-1821)» (Cambridge Scholars Publishing, 2012). Οι «Μυθομανίες» (Gutenberg, 2020) είναι το πρώτο του λογοτεχνικό έργο.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Τον τελευταίο καιρό ξαναδιαβάζω το «Καφενείο των τρελών» του Αλφρου (Αλεξάνδρεια, 2020), ενώ έχω πάντα στο κομοδίνο μου τα «Σονέτα» του Σαίξπηρ.

Ποιος ήρωας/ηρωίδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί;
Μου φαίνεται γοητευτικός ο Τρουφλάντινο του Γκολντόνι γιατί σε ένα σχετικά μονοδιάστατο θεατρικό σύμπαν αυτός υπηρέτει, σχεδόν «μπαρνακικά», πολλαπλές αλήθειες.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους συγγραφείς καλείτε, ζώντες και τεθνεώτες;
Θα ήθελα να πάω σε μια αγγλική παμπ παρὰ με τον Μπόργες, τη

Ζοζεφίν Τε, τον Καρβαδία και τη Λίνα Νικολακοπούλου.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα κάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Πρόσφατα διάβασα ότι τον Μεσαίωνα οι ιππότες κονταροχτυπιούνταν, εκτός των άλλων, και με σαλιγκάρια.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Ολοκλήρωσα, επιτέλους, το καλοκαίρι το «Finnegans Wake» του Τζοις. Το είχα ξεκινήσει άπειρες φορές.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές;
Τις «Ιστορίες» του Μπόρχες. Με διαφορά.

Τι είναι αυτό που στο βιβλίο σας συνδέει τα πιο ετερόκλητα πρόσωπα της ιστορίας, των επιστημών, της τέχνης;

Είναι ένα ασυνήθιστο μυστήριο, μια βαθιά πλοκή, που συνδέει τα πάντα, και θα μπορούσε, ίσως, να αποκαλυφθεί με μια πολύ προσεκτική ανάγνωση. Οι πιο τολμηροί μπορούν να δοκιμάσουν τη μέθοδο των hypnagogic images που αξιοποιούσε και ο Νταλί.

Στο βιβλίο σας συνδυάζονται δοκίμιο και μυθοπλασία, επιστολογραφία και σημειώσεις κ.λπ. Είναι αυτό που αποκαλείται συχνά «υβριδικό» κείμενο;

Οι «Μυθομανίες» είναι ένα υβριδικό έργο όχι μόνο γιατί συνδυάζει τα παραπάνω, αλλά και γιατί αντιστέκεται σε εύκολες ειδωλογικές κατηγοριοποιήσεις.

Υπήρξαν άλλα κείμενα, συγγραφείς που σας επηρέασαν ιδιαίτερα στη συγγραφή του βιβλίου αυτού;

Εκτός από αυτούς που έχω ήδη αναφέρει, έχω πάντα στο μυαλό μου τις ιστορίες του Κάφκα, του Καλβίνο, του Θερβάντες, του Βοκάκιου, αλλά και τα έργα του Βιζηνίου, του Σκαρίμπα, του Γονατά και του Κακίτσιου.

Πρώτα σε πωλήσεις

Αυτή την εβδομάδα
Μελέτες, δοκίμια, βιογραφίες

1 «Έντεκα συναντήσεις. Συζητώντας με τον Στρατή Μπουρνάζο»
του Σταύρου Ζουμπουλάκη (Πόλις)

2 «Μικρή ιστορία περί των πάντων (σχεδόν)»
του Μπιλ Μπράισον (Μεταίχιμο)

3 «Πολιτική ανυπακοή»
του Χένρι Ντέιβιντ Θορό (Οξύ)

4 «Το πικρό ποτήρι»
της Λένας Διβάνη (Πατάκη)

5 «Ολη νύχτα εδώ»
του Ιάσωνα Χανδρινού (Καστανιώτη)

Αυτή την εβδομάδα
Λογοτεχνία

1 «Ανδρας με κόκκινο μανδύα»
του Τζούλιαν Μπαρς (Μεταίχιμο)

2 «Το τραγούδι των δέντρων»
του Αντόνιο Μορέσκο (Καστανιώτη)

3 «Ο κύριος Γουάιντερ κι εγώ»
του Τζοναθαν Κόου (Πόλις)

4 «Η χρονιά θανάτου του Ρικάρντο Ρέις»
του Ζοζέ Σαραμάγκου (Καστανιώτη)

5 «Manhattan transfer»
του Τζον Ντος Πάσος (Μεταίχιμο)

• Αυτή την εβδομάδα τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο Booktalks (Αρτέμιδος 47, Παλαιό Φάληρο)

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

Πάθος για την προκοπή του Γένους

ΗΛΙΑΣ ΜΗΝΙΑΤΗΣ

Διδάχαι και λόγοι (1716)

επιμ. Τασούλα Μ. Μαρκομηλιάκη
εκδ. Άρτος Ζωής, σελ. 803

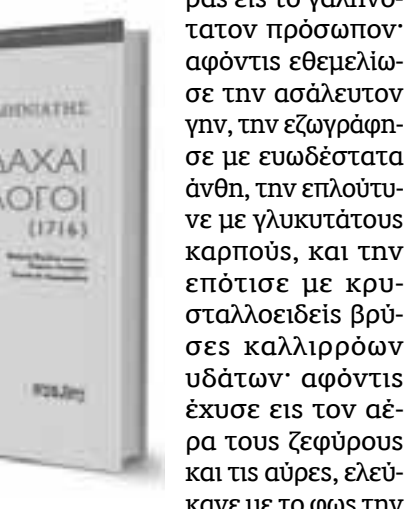
«**Ε**ως πότε πανακήρατε Κύρη, το τρισάθλιο γένος των Ελλήνων έχει να ευρίσκεται εις τα δεσμά μιας ανυπόφορης δουλείας; Εως τότε να του πατή τον ευγενικόν λαμόν ο βάρβαρος Θραξ; Εως πότε έχουσι να βασιλεύονται από ήμισο φεγγάρι οι χώρες εκείνες εις τας οποίας ανέτειλεν εις ανθρώπινην μορφήν από την ηγιασμένη σου γαστέρα ο μυστικός της Δικαιοσύνης Ηλιος; Αχ, Παρθένε, ενθυμήσου πως εις την Ελλάδα πρότερον παρά εις άλλον τόπον έλαμψεν το ζωπφόρον φως της αληθινής πίστεως».

Τα λόγια ανήκουν στον «χρυσόστομο» Ηλία Μηνιάτη (1669-1714), μορφή που μαζί με τον κατά έναν αιώνα νεότερο Νικηφόρο Θεοτόκη (1731-1800) αποτελούν τους δύο μεγάλους κήρυκες της ελληνικής Ορθοδοξίας. Επίσκοπος Κερκίνης και Καλαβρυτών, ο Μηνιάτης χάρισε κηρύγματα που ανεδείξαν ηθικά ζητήματα, πάθος για την προκοπή του Γένους και ταυτόχρονα καλλιέργησαν μια απλή, κατανοητή από τον λαό, κομψή δημοτική γλώσσα.

Η έκφρασή του διαθέτει πλούτο και πρωτόγνωρη πλαστικότητα, διακρίνεται από νεύρο και ωραίο ρυθμό. Απεκδύομενος τον στεροακαδημαϊσμό, έγραψε ο ιστορικός της λογοτεχνίας Μάριο Βιτί, «οι εκφράσεις πνευματικής έντασης και έκστασης αποκτούν στον Μηνιάτη μια ζωηρότητα άγνωστη μέχρι τότε στη νεοελληνική γλώσσα». «Αξιοπαρατήρητη είναι η προσοχή», παρατηρεί εξάλλου ο Αλέξης Ζήρας, «με την οποία ο Μηνιάτης επέλεγε τις φράσεις του, όπως και τα ρητορικά σχήματα, τις αποστρεφές, τις μεταφορές, τις έντεχνες σιωπές και τις εξίσου έντεχνες κορυφώσεις».

Πράγματι, βρισκόμαστε μπροστά στο φανέρωμα μιας λόγιας εμπνεύσεως έκφρασης με αφομοιωμένα τα διδάγματα των μεγάλων της κρηκτικής γραμματείας, με γλώσσα όμως που είναι δημόδης και λογοτεχνικά λειτουργική. Το μαρτυρεί απόσπασμα του πανηγυρικού για τον Ευαγγελισμό

της Θεοτόκου: «Ο σοφός εκείνος Δημιουργός των απάντων, Θεός, αφόντις έπλασε τα άυλα εκείνα τάγματα της ουρανού ιεραρχίας: αφόντις εκύκλωσε με διαφόρους σφαιρας τον ουρανό και του άναψε τους παμφασεστάτους αστέρας εις το γαλινώτατον πρόσωπον' αφόντις εθεμελίωσε την ασάλευτον γην, την εξωγράφισε με ευωδέστατα άνθη, την επλούτηνε με γλυκυτάτους καρπούς, και την επότισε με κρυστάλλοις βρύσας καλλιρρώνων υδάτων' αφόντις έχυσε εις τον αέρα τους ζεφύρους και τις αύρες, ελεύκανε με το φως την

ημέραν, και έβαψε με το σκότος την νύκταν... κουν λαβών από της γης, έπλασε και εμπόρφωσε τον πρώτον άνθρωπον».

Όπως μας πληροφορεί η εμπειριστατωμένη εισαγωγή της Τασούλας Μ. Μαρκομηλιάκη, όσο ζούσε, ο Κεφαλλονίτης Μηνιάτης δεν εξέδωσε κανένα από τα συναρπαστικά κηρύγματά του, απορροφημένος καθώς ήταν απ' την πράξη της

δράσης. Το έργο ανέλαβε ο πατέρας του, πρωτοπαπάς Φραγκίσκος, ύστερα από τον πρόωρο θάνατο του γιου του σε ηλικία 45 ετών. Η έκδοση έγινε στη Βενετία, εκεί όπου ο Μηνιάτης είχε σπουδάσει παρακολουθώντας από την ηλικία των δέκα ετών την ενετική Φλαγγίνιο Σκολή – για να ακολουθήσει αργότερα μια σταδιοδρομία γεμάτη ταξίδια και σημαντικές γνωριμιές αλλά και αγωνία για τον προσπορισμό των προς το ζην.

Ορφείουμε χάριτας στο Ίδρυμα Βιβλικών Σπουδών Άρτος Ζωής, καθώς το βιβλίο αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη σύγχρονη έκδοση, βασισμένη στο πρωτότυπο του 1716, και αποκατάσταση των αλλοιώσεων που πραγματοποίησαν οι μεταγενέστεροι επιμελητές. Με εντυπωσιακή δραστηριότητα ο Άρτος Ζωής έχει εκδώσει, υπό τη διεύθυνση του Σταύρου Ζουμπουλάκη, 85 τίτλους και περιοδικό δελτίο 35 τευχών μέσα σε δώδεκα χρόνια. Στα έργα συγκαταλέγονται μερικά από τα σημαντικότερα κείμενα της εβραϊκής και χριστιανικής γραμματείας («Ιεζεκιήλ», «Σοφία Σολομώντος», «Επιστολές Ιωάννου») καθώς και κείμενα πνευματικών μορφών της περιωπής του Karl Barth, του Ernst Bloch ή του Soren Kierkegaard.

ΜΑΤΙΕΣ
ΣΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ

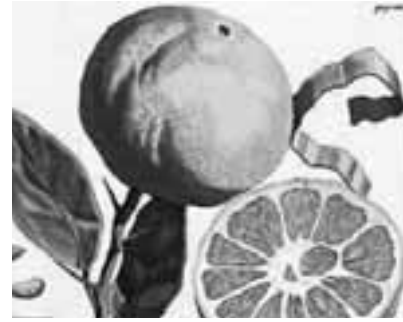
ΒΕΡΟΛΙΝΟ
Σίντι Σέρμαν

Παρά την πανδημία, και ίσως για να διασκεδαστεί κάπως η κατήφεια της εποχής, ορισμένες αίθουσες τέχνης δείχνουν νέα δουλειά. Όπως η γκαλερί Sprüth Magers, στο παράρτημά της, στο Βερολίνο. Εκεί, έχει εγκαταστήσει έκθεση με νέα έργα της Αμερικανίδας εικαστικού Σίντι Σέρμαν, η οποία προχωράει την ερευνητική δουλειά της πάνω στις προσωπογραφίες και στις πολλαπλές εκδοχές των σύγχρονων ταυτοτήτων. Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 13 Φεβρουαρίου και μπορείτε να τη δείτε ψηφιακά.

ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ
Υποδομές πολιτισμού

Η Εθνική Πινακοθήκη της Βικτόρια αναμένει κολοσσιαία επκορήγηση από την κυβέρνηση προκειμένου να εκσυγχρονιστεί πλήρως. Θα λάβει τμήμα από το ποσό του 1,4 δισ. δολαρίων που προορίζονται για έργα πολιτιστικής υποδομής στο Southbank της Μελβούρνης, όπου εκτός από την Εθνική Πινακοθήκη βρίσκονται το Κέντρο Τεχνών και ένας νέος δημόσιος κήπος 18.000 τ.μ. Θα είναι η πιο γενναία χρηματοδότηση που δόθηκε ποτέ για τον πολιτισμό στην Αυστραλία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Καρποί του 17ου αιώνα

Μια νέα έκδοση του οργανισμού Taschen παρουσιάζει τη σαγήνη των εξωτικών εσπεριδοειδών στους ευγενείς της βόρειας Ευρώπης τον 17ο αιώνα (Citrus Fruits). Το βιβλίο, γραμμένο από την ιστορική τέχνης Iris Λάουτερμπαχ, δοξάζει την τέχνη του Γιόχαν Κρίστοφ Φολκάρμ, ενός εμπόρου μετάξης στη Νυρεμβέργη, ο οποίος ήταν συνεπαρμένος από τον κόσμο των άγνωστων τότε φρούτων στον ευρωπαϊκό Βορρά. Οι εικόνες των καρπών μιλούν από μόνες τους.

ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ
Αμερικανοί στην Ισπανία

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ιστορία της τέχνης (αλλά και των ιδεών) αναμένεται η έκθεση «Αμερικανοί στην Ισπανία: Ζωγραφική και ταξίδια, 1820-1920». Θα αρχίσει τον Φεβρουάριο από το Νόρφολκ της Βιρτζίνια, στο Μουσείο Τέχνης Chrysler, και θα συνεχίσει στο Μουσείο Τέχνης του Μιλγουόκι από τον Ιούνιο του 2021. Σημαντική θέση κατέχει ένα έργο της Mary Cassatt (1844-1926), που ανακαλύφθηκε πρόσφατα (φωτ.), με τίτλο «Ισπανίδα σε περβάκι παραθύρου» (1872).

ΠΑΡΙΣΙ
Συλλογή Μπασουκάου

Η ελβετική συλλογή Neumann-Hug υπάρχει από το 2002 και ειδικεύεται στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, κυρίως από τη Σκανδιναβία και τη Γερμανία. Ξεχωριστή θέση έχει η ενότητα με φωτογραφίες και αντικείμενα που προέρχονται από τη σχολή του Μπασουκάου. Μια εντυπωσιακή συλλογή τέτοιου υλικού δημοπράτησε αυτές τις ημέρες ο οίκος Sotheby's στο Παρίσι, πιστοποιώντας το διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για την πολιτιστική αναγέννηση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης.

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

Ο απόηχος της παλιάς Ευρώπης

ΠΑΡΙΣΙ

Το ξενοδοχείο Lutetia, διάσημο σε όλη τη διάρκεια του εικοστού αιώνα ως ένα από τα εμβλήματα της κοινωνικής και αρχιτεκτονικής ιστορίας στο Παρίσι, συνεχίζει να διηγείται τη λαμπρή πορεία του. Σε αυτήν την τόσο αρνητική συγκυρία για τον τουρισμό και τον πολιτισμό, πολλά ιστορικά ξενοδοχεία, όπως και πολλά μουσεία, διαφημίζουν και προβάλλουν την υπεραξία τους, την ιδιαίτερη αύρα μιας μακράς διαδρομής στον χρόνο. Έτσι, και το ξενοδοχείο

Lutetia έστειλε με το τακτικό ενημερωτικό δελτίο την εντυπωσιακή ιστορία του, προκειμένου να διατηρήσει θερμή και ενεργή τη γραμμική επικοινωνία με το διεθνές κοινό του. Το Lutetia, που πήρε το όνομά του από τη ρωμαϊκή πόλη που είχε ιδρυθεί στη θέση όπου βρίσκεται το Παρίσι, είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά οικοδομήματα του έκτου διαμερίσματος, στο Σεν Ζερμέν ντε Πρε, στο μπουλβάρ Ρασπιάι (προς τιμήν του Γάλλου χημικού και πολιτικού, 1794-1878). Αντανακλά τη

χλιδή και την αγάπη στην εξωστρεφή πολυτέλεια της γαλλικής μπελ επόκ καθώς εγκαινιάστηκε το έτος 1910, λίγο πριν από την εκπνοή του λεγόμενου παλαιού κόσμου. Η πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός τέτοιου πολυτελούς ξενοδοχείου ανήκε στο παλαιότερο πολυκατάστημα των Παρισίων, στο «Le Bon Marché» στην αριστερή όχθη, που από το 1865 ήταν η ναυαρχίδα του λιανεμπορίου και προάγγελος του νέου υλικού πλούτου. Για το Lutetia, ο Γάλλος συγγραφέας Πιερ Ασουλίν

έχει γράψει το μυθιστόρημα «Ξενοδοχείο Lutetia» (μετ. Σπύρος Παντελάκης, επιμ. Ελένη Κεχαγιόγλου, εκδ. Πόλις, 2012) και ο Εμίλ Ζολά έχει εμπνεύσει ελεύθερα από το «Le Bon Marché» στο μυθιστόρημά του «Στον παράδεισο των κυριών» (μετ. Ιφιγένεια Μπουτουροπούλου, εκδ. Στερέωμα, 2016). Εγκαινιάστηκε το 1906 και η πρόσοψή του αλλά και η εσωτερική πολυτελής αισθητική προσείλκυσαν εξαρχής πολιτικούς, καλλιτέχνες και επιστήμονες που το επέλεξαν για διαμονή. Τα ιδιαίτερα

αρ νουβό στοιχεία είχαν σχεδιαστεί από τον Λεόν Μπινέ και τον Πολ Μπελμοντό (πατέρα του ηθοποιού Ζαν-Πολ Μπελμοντό). Το Lutetia έκλεισε δύο φορές στην Ιστορία, στη διάρκεια της παγκοσμίων πολέμων και στην πανδημία του 2020. Το 1944, με διαταγή του Σαρλ ντε Γκωλ, έγινε κέντρο ταυτοποίησης χιλιάρων εκτοπισμένων προσώπων. Ανήκει στον όμιλο The Set Hotels, με ξενοδοχεία επίσης στο Λονδίνο (Hotel Cafe Royal) και στο Αμστερνταμ (Conservatorium).

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Σεισμός μέσα στο αίμα

Ο κύριος Γκρι ανακάλυψε τον Τέρι Γουέιτ όταν τον μνημόνευσε σε μια συνέντευξή του ο Αμερικανός συγγραφέας Ρίτσαρντ Πάουερς. Ο Γουέιτ έκανε φιλανθρωπικό έργο στον Λίβανο το 1987 όταν αιχμαλωτίστηκε και κρατήθηκε όμηρος εκεί για πέντε χρόνια.

«Δεν ήθελα να μιλήσω για την τρομερή ιστορία του Γουέιτ», λέει ο κύριος Γκρι. «Ήθελα να σταθώ σε κάτι που δεν έχει την παραμικρή δράση: ο Πάουερς βρίσκεται σε μια διάλεξη του Γουέιτ σχετικά με την εμπειρία στη Βηρυτό. Τότε, κάποιος από το κοινό ρωτάει τον Γουέιτ: ποιο θα λέγατε πως ήταν το μεγαλύτερο μάθημα που πήρατε κατά τη διάρκεια αυτών των πέντε χρόνων ομηρίας;

Ο Πάουερς λέει πως το στομάχι του σφίχτηκε και έδωσε μίαν απάντηση μέσα του: να αγαπά τη ζωή όσο μπορείς και ποτέ ξανά να μην

«**Η ανθρωπότητα σήμερα έχει χάσει την ικανότητά της να αφήνεται σε μια παραγωγική μοναχικότητα.**»

εκλάβω κανέναν άνθρωπο ως δεδομένο στη ζωή μου. Η απάντηση του Γουέιτ όμως, λέει ο Πάουερς, ήταν σοκαριστική: η ανθρωπότητα σήμερα, είπε ο Γουέιτ, έχει χάσει την ικανότητά της να αφήνεται σε μια παραγωγική μοναχικότητα.

Το ερώτημα ήρθε αβίαστα στον δημοσιογράφο που έπαιρνε τη συνέντευξη από τον Πάουερς: «Τι νομίζετε πως εννοούσε λέγοντας "παραγωγική";»

Και ο Πάουερς: «Δεν χρησιμοποιούσε τη λέξη αυτή με τους όρους της όψιμης καπιταλιστικής κοινω-

«**Η ανάγνωση** είναι η τελευταία κοσμική προσευχή», έλεγε ο Αμερικανός συγγραφέας Ρίτσαρντ Πάουερς σε παλαιότερη συνέντευξή του.

νίας της αγοράς. Δεν μιλούσε για τον ορισμό που θα έδινε στην παραγωγικότητα η Τζένεραλ Μότορς. (...) Για μένα, το σχόλιό του νομιμοποίησε τη διεργασία της ανάγνωσης και της γραφής».

Στο σημείο αυτό, ο κύριος Γκρι πήρε μια βαθιά ανάσα προτού μου διαβάσει τη συνέχεια της σκέψης του Ρίτσαρντ Πάουερς: «Η ανάγνωση είναι η τελευταία κοσμική προσευχή. Ακόμα κι αν διαβάσεις σε ένα αεροδρόμιο, φτιάχνεις ένα κουκούλι γύρω σου – εμποδίζεις την εισβολή κάθε πληροφορίας και επικοινωνίας, σε τέτοιο βαθμό που είναι σαν να έχεις μεταμορφωθεί σε ον στατικό, παραδομένο στο διάλογο. Ένα βιβλίο είναι κάτι ολοκληρωμένο, τελειωμένο, και ό,τι και να κάνεις δεν πρόκειται να του αλλάξεις το περιεχόμενο. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την ιδέα που κυριαρχεί στην κοινωνία, ότι πρέ-

πει να αλλάξεις το μέλλον σου, να είσαι μέσα στη δράση, να παίρνεις το πεπρωμένο σου και να το αλλάξεις. Το πεπρωμένο μιας γραπτής αφήγησης βρίσκεται επίσης εκτός χρόνου. Οση ώρα διαβάζεις, βρίσκεται εκτός χρόνου. Αυτό που είπε ο Γουέιτ δικαιολογεί αυτή την αδικαιολόγητη διεργασία στην οποία έχω αφιερώσει τη ζωή μου».

Ο κύριος Γκρι μιλάει μέσα από τη μάσκα του. «Παραδόξως, αυτή είναι η πιο παρηγορητική κουβέντα που άκουσα εν καιρώ εγκλεισμού. Μετατρέπει αυτή την αίσθηση στατικότητας σε άδεια λεωφόρο, στην οποία μπορείς αίφνης να πατήσεις γκάζι».

Ναι... Και θα πρόσθετα, η ανάγνωση ενίοτε μετακινεί (και αυτή) πεπρωμένα και αλλάζει ζωές. Σπάνιο, μα όποτε συμβαίνει είναι όπως ένας σεισμός μέσα στο αίμα. Λίγοι οι τυχεροί που τον έχουν αισθανθεί.

Στη ΜΕΘ οι ναοί του πολιτισμού

Η πανδημία προκάλεσε τεράστια προβλήματα στα μουσεία όλου του κόσμου – Κάποια κινδυνεύουν ακόμη και με λουκέτο

Της ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ

Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM) χρόνια τώρα ασχολείται με τα προβλήματα των μουσείων, την ανάπτυξη του κλάδου μουσειολογίας, την παράνομη διακίνηση των πολιτιστικών αγαθών, την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στις περιπτώσεις ένοπλης σύρραξης, αλλά και τις φυσικές καταστροφές που πληθαίνουν χρόνο με τον χρόνο στον πλανήτη. Ο τελευταίος εχθρός ήταν η κλιματική αλλαγή. Κανείς δεν φανταζόταν ότι ο καινούργιος θα ήταν ένας ιός.

Το lockdown εξαιτίας της COVID-19 διέκοψε τις δραστηριότητες των μουσείων, προκάλεσε τεράστια απώλεια εσόδων από τα εισιτήρια, τα πωλητήρια και τα καφέ, σκορπίζοντας ανασφάλεια στην κοινότητά τους. Παράλληλα, έδειξε ότι πρέπει να επιταχύνουν τη μετάβασή τους στην ψηφιακή εποχή. Η αλήθεια είναι ότι και την περίοδο της καραντίνας στήριξαν το κοινό (και της Ελλάδας) που έμεινε σπίτι, αύξησαν τις υπηρεσίες τους και μας έκαναν να περιηγηθούμε εικονικά (VR) εκθέσεις κυρίως μεγάλων μουσείων του εξωτερικού, να ψάξουμε προσεκτικά τα φτωχικά στην πλειονότητά τους σάιτ των δικών μας μουσείων.

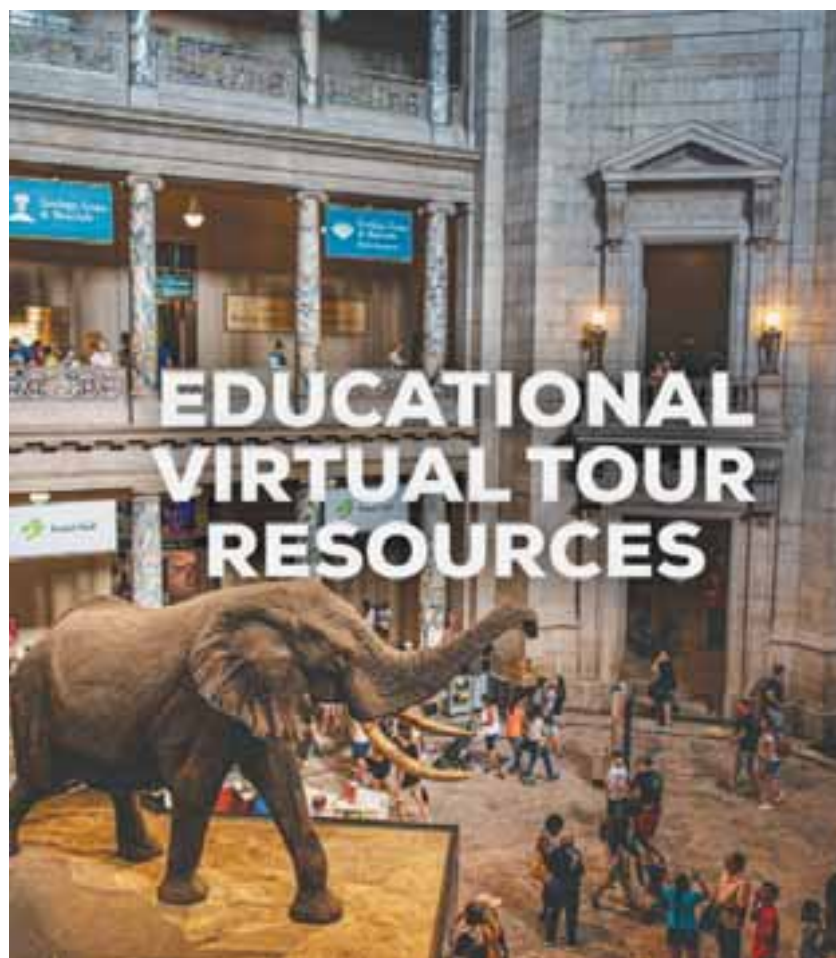
Στο δεύτερο παγκόσμιο κύμα της πανδημίας που διανύουμε, τα μουσεία είναι πάλι κλειστά και κάποια εκπέμπουν SOS γιατί διακυβεύεται το μέλλον τους. Αραγε μπορούν να επιστρέψουν στην κανονικότητα;

«Ζούμε μια νέα πραγματικότητα για την οποία θα συζητήσουμε όταν καταλαγιάσει η πανδημία. Τότε θα μετρήσουμε τις απώλειες», λέει στην «Κ» η επίτιμη διευθύντρια του υπουργείου Πολιτισμού και πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), Τέτη Χατζηνικολάου. Λέει ακόμη ότι οι σοβαρές συνέπειες της πανδημίας μας υποχρεώνουν να σκεφθούμε διαφορετικά τη λειτουργία των μουσείων στο άμεσο, αλλά και στο απώτερο μέλλον. «Είναι κοινή διαπίστωση ότι το μουσείο του αύριο δεν θα είναι το ίδιο με εκείνο του χθες. Η ψηφιακή στροφή είναι γεγονός, εντούτοις η ισορροπία μεταξύ πραγματικού και ψηφιακού είναι το ζητούμενο και εμείς τώρα πρέπει να αναζητήσουμε το κατάλληλο μείγμα μεταξύ αυλού και υλικού κόσμου».

Η κ. Χατζηνικολάου επισημαίνει ότι τα μουσεία έχασαν μεγάλο μέρος από το κοινό τους –όπως προκύπτει από την παγκόσμια έρευνα του ICOM–, και πρέπει να το ξανακερδίσουν, συζητώντας τα προβλήματα του σήμερα, με δράσεις που αφορούν την καθημερινότητα. Πιστεύει ότι η πανδημία δεν είναι η μοναδική πρόκληση, ότι η κλιματική αλλαγή και οι φυσικές καταστροφές, οι ένοπλες συρράξεις, η δημογραφική έκρηξη, οι μεταναστευτικές ροές, η διατροφική ανεπάρκεια, «είναι παγκόσμιες προκλήσεις που απαιτούν αποτελεσματικές λύσεις. Στο πλαίσιο

Μοιάζουν μακρινές οι μέρες που τα μουσεία ήταν γεμάτα επισκέπτες. Αραγε μπορούν να επιστρέψουν στην κανονικότητα;

Ψηφιακές ξεναγήσεις στο Σμιθσόνιαν Μουσείο Φυσικής Ιστορίας.

Η δραματική πτώση των επισκεπτών επιτάχυνε τον προβληματισμό για το πώς πρέπει να γίνει η μετάβασή τους στην ψηφιακή εποχή.

στο αυτό τα μουσεία καλούνται και πάλι να επαναπροσδιορίσουν τον κοινωνικό τους ρόλο».

Επιπλέον, «η ψηφιακή καταγραφή και διαχείριση των συλλογών, η ευαισθητοποίηση των πολιτών, η συνεχής επιμόρφωση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η ανταλλαγή απόψεων και η συνεργασία με τους διεθνείς οργανισμούς, η κατάρτιση

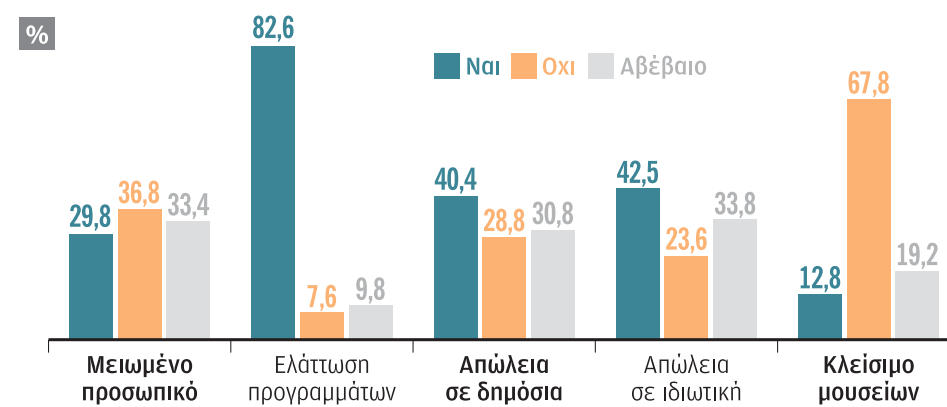
σχεδίων έκτακτης ανάγκης και η προσαρμογή τους σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, η ενεργειακή αναβάθμιση των μουσείων, η ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, σε συνδυασμό πάντοτε με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι ζητήματα που πρέπει να απασχολήσουν άμεσα τη μουσειακή κοινότητα. Είναι προφανές ότι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών είναι αναγκαία η διεπιστημονική συνεργασία σε όλους τους τομείς».

Δυστυχώς, τα στοιχεία της πρώτης έρευνας του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) –τόρα διεξάγεται νέα– που πραγματοποιήθηκε από τις 7/4 έως τις 7/5 σε 107 χώρες σε πέντε ηπείρους, με 1.600 απαντήσεις, για το πώς επηρέασε η

Τμήμα του Μουσείου Τέχνης του Κλίβελαντ (αριστερά) και μια μοναχική επισκέπτρια (δεξιά).

Προβλεπόμενος οικονομικός αντίκτυπος

ΠΗΓΗ: ICOM (Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

πανδημία τον πολιτιστικό τομέα, είναι απαισιόδοξα. Στο lockdown η πλειονότητα του προσωπικού στο 84% των μουσείων εργάστηκε εκ περιτροπής. Σχεδόν όλα τα μουσεία μείωσαν τις δράσεις, ενώ αυξήθηκε η ψηφιακή τους δραστηριότητα. Οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι σχεδόν το ένα τρίτο θα συρρικνωθεί και περισσότερα από ένα στα δέκα μουσεία μπορεί να υποχρεωθεί να κλείσει μόνιμα. Στις αφρικανικές, ασιατικές και αραβικές χώρες το 24%, το 27% και το 39% αντίστοιχα απάντησαν ότι φοβούνται το κλείσιμο των μουσείων, σε σύγκριση με μόνο το 12%, στη Λατινική Αμερική και Καραϊβική, το 10% στη Βόρεια Αμερική και το 8% στην Ευρώπη.

Σε άλλη έρευνα που πραγματοποιήσε το Δίκτυο των Ευρωπαϊκών

Οργανισμών Μουσείων (NEMO) στο πρώτο απαγορευτικό, τονίστηκε η ανάγκη «να διαθέσουν οι κυβερνήσεις επειγόντως κονδύλια» για το μέλλον των μουσείων. Ενώ αναμένονται τα αποτελέσματα της δεύτερης έρευνας του δικτύου, η πρώτη κατέγραψε μείωση εσόδων ύψους 75%-80% στα μουσεία της Ευρώπης και σε κάποια μεγάλα απώλειες 100.000 έως και 600.000 ευρώ την εβδομάδα.

Στην εποχή του εικονικού

Η νέα κρίση προκάλεσε πολλές διαδικτυακές συναντήσεις για τις συνέπειες του υποχρεωτικού κλεισίματος στην κοινότητα των μουσείων. Σε κάποιες περιπτώσεις υπήρξε προβληματισμός για την υπερπληθώρα των online επισκέψεων και

ότι αυτές δεν μπορεί να υποκαταστήσουν τη φυσική παρουσία του κοινού. Η πρόεδρος του ελληνικού τμήματος του ICOM, Τ. Χατζηνικολάου, θυμίζει ότι φέτος για πρώτη φορά η Διεθνής Ημέρα Μουσείων στις 18 Μαΐου γιορτάστηκε ψηφιακά, και ότι μόλις πέρυσι Διεθνής Επιστημονική Διημερίδα στο Μουσείο Ακρόπολης συζητούσε το θέμα «Στην εποχή του εικονικού: τα ευρωπαϊκά μουσεία ανταποκρίνονται στην ψηφιακή πρόκληση». Στις 14 Νοεμβρίου με πρωτοβουλία του ICOM Γερμανίας (σε συνεργασία των Εθνικών Επιτροπών Ελλάδας και Κύπρου), πραγματοποιήθηκε η συνάντησή που επρόκειτο να γίνει στην Αθήνα, με θέμα τα μουσεία σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Επίσης σοβαρό θέμα.

Η φτωχή διαδικτυακή παρουσία είναι ο κανόνας στην Ελλάδα

Ενδιαφέρουσα ήταν η έρευνα που παρουσίασε στη συνάντηση του ICOM η Νάσια Χουρμουζιάδη, αναπληρώτρια καθηγήτρια Μουσειολογίας στο τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, για τη διαδικτυακή εικόνα των ελληνικών μουσείων στο υποχρεωτικό κλείσιμο. Συγκεκριμένα, 272 μουσεία βρίσκουμε στο επίσημο σάιτ του υπουργείου Πολιτισμού, δημόσια και ιδιωτικά, αν και υπάρχουν και κάποια ιδιωτικά που δεν έχουν ενταχθεί στον κατάλογο. Όπως λέει στην «Κ», «εξετάσαμε τη διαδικτυακή εικόνα τους. Αν θεωρήσει κανείς ότι το σάιτ ενός μουσείου είναι η έδρα του στον χώρο του Διαδικτύου, καταγράψαμε τις αναρτήσεις και τις δραστηριότη-

Στα σάιτ των περισσότερων μουσείων της Ελλάδας κυρίως ανέβηκαν ανακοινώσεις όπως «Καλή αντάμωση όταν τελειώσει το lockdown».

τες που πρόβαλε στο lockdown, τι πρόσφερε ειδικότερα και τι γενικότερα στους επισκέπτες του. Δυστυχώς, τα αποτελέσματα είναι πολύ αρνητικά. Στα ελληνικά μουσεία η ύπαρξη ενός website δεν είναι κανόνας, αφορά ένα μικρό ποσοστό. Τα περισσότερα μουσεία στεγάζονται στο πόνταλ του υπουργείου

Πολιτισμού, τον «Οδυσσέα», με μία αντίληψη Διαδικτύου ξεπερασμένη. Επομένως, αν μιλάμε για οποιαδήποτε πολυμεσική μορφή ή για κάποια άμεση επικοινωνία και αλληλεπίδραση, πρέπει να εξετάσουμε website τα οποία έγιναν με πρωτοβουλία του κάθε μουσείου. Αυτό δεν αποτελεί πολιτική του υπουργείου. Ήταν κάτι γνωστό, αλλά τώρα καταμετρήθηκε.

»Η πρωτοβουλία κάθε μουσείου εξαρτάται από τον προϊστάμενο και την ομάδα που έχει. Συνήθως η δημιουργία ενός website εντάσσεται σε κάποιο χρηματοδοτικό πλαίσιο (ΕΣΠΑ) και δεν είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένης πολιτικής. Η διαφορά ανάμεσα στην ψηφιακή έδρα και τη φυσική έδρα, είναι ότι ενώ

έχουμε αποδεχθεί (κακώς βέβαια) την αντίληψη φτιάχνω ένα μουσείο και για 40 χρόνια δεν κουνιέται φύλλο, στο Διαδίκτυο αν ακολουθήσεις αυτή τη λογική το πρόβλημα γίνεται τερατώδες».

Η κ. Χουρμουζιάδη υποστηρίζει ότι η πλειονότητα των ελληνικών μουσείων προσφέρει πρακτικές οδηγίες και λίγα δίνουν επιπλέον πληροφορίες. «Σε πολλές περιπτώσεις κάνουν το site κράχτη, για παροχή πρακτικών πληροφοριών ή προώθησης μιας εκδήλωσης. Δεν υπάρχει η αντίληψη ότι η επίσκεψη στο ψηφιακό μουσείο μπορεί να έχει αυτόνομο και να είναι ξεχωριστή εμπειρία, τόσο για αυτούς που βρίσκονται μακριά όσο και για εκείνους που είναι κοντά. Πρέπει να υπάρχει το δικαίωμα της

επιλογής και να αντιμετωπίσουμε το ψηφιακό ως κάτι που μπορεί να προσφέρει ουσιαστική εμπειρία».

Στο εξωτερικό μουσεία όπως το πρωτοπόρο Λούβρο, έχουν πολιτική χρόνων στα ψηφιακά προγράμματα και υποδομή, ενώ στην Ελλάδα υπάρχει έλλειψη στρατηγικής. «Για αυτό στην κρίση φάνηκε αμέσως το κενό. Κυρίως ανέβηκαν ανακοινώσεις όπως «Καλή αντάμωση όταν τελειώσει το lockdown», και άλλα σχετικά. Από τα 272 μουσεία, αυτά που είχαν να ανακοινώσουν κάτι περισσότερο, ήταν μόλις 10! Τα μεγάλα μουσεία όπως της Ακρόπολης, το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Στο Πανεπιστήμιο του Αιγαίου διαπιστώσαμε με συναδέλφους της Πληροφορι-

κής ότι υπάρχει τεράστια πρόοδος όσον αφορά τα προσφερόμενα εργαλεία και ελάχιστη όσον αφορά τη μελέτη του τι να τα κάνουμε, ποια και γιατί τα θέλουμε. Πρέπει να δούμε τα ποιοτικά στοιχεία που θέλουμε να κυνηγήσουμε μέσα στο ψηφιακό περιβάλλον».

Την ίδια ώρα κατά την οποία η ψηφιακή δραστηριότητα των ελληνικών μουσείων μοιάζει φτωχή και αμύηνη, μεγάλοι μουσειακοί οργανισμοί όπως το Μπενάκη πραγματοποιούν ηλεκτρονική δημοπρασία έργων και αντικειμένων για την εξεύρεση πόρων. Το lockdown το τετράμηνο Μαρτίου - Ιουνίου και τώρα του Νοεμβρίου προκαλεί οικονομική ασφυξία στα μουσεία, ενώ παραμένει θολό ποτέ θα γίνει η επανεκκίνησή τους.

Τα 100 χρόνια που άλλαξαν τη γνώση μας για το σύμπαν

Ένα βιβλίο για κάθε αναγνώστη

ΚΑΝΑΡΗΣ ΤΣΙΓΚΑΝΟΣ
Το εκπληκτικό σύμπαν: 100 χρόνια συναρπαστικών ανακαλύψεων στην Αστροφυσική και Κοσμολογία
εκδ. ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη, 2020, σελ. 352

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Γ. ΝΙΑΡΧΟΥ

Η Διεθνής Αστρονομική Ένωση (IAU) γιόρτασε το 2019 την 100ή επέτειο από την ίδρυσή της (1919). Στο πλαίσιο παγκόσμιων εκδηλώσεων προσπάθησε να αναδείξει στο ευρύ κοινό την επιστήμη, τεχνολογία και έμπνευση που έφερε η Αστρονομία κατά τον περασμένο αιώνα. Η Αστρονομική και η Κοσμολογία πραγματοποιήσαν τα τελευταία 100 χρόνια αματώδη πρόοδο και άλλαξαν, πέρα από κάθε πρόβλεψη, την αντίληψή μας για το σύμπαν. Αυτό προέκυψε ως αποτέλεσμα πολλαπλών αλληλεπιδράσεων μεταξύ κλασικών επιστημονικών πεδίων, όπως η Φυσική, η Χημεία, η Τεχνολογία οργάνων και τηλεσκοπίων, η Πληροφορική, κ.ά.

Με την ευκαιρία αυτής της εκατονταετηρίδας, κατά την οποία η

IAU τον είχε ορίσει ως συντονιστή των σχετικών εκδηλώσεων της στην Ελλάδα, ο ομότιμος καθηγητής Αστροφυσικής του ΕΚΠΑ Κανάρης Τσίγκανος παρουσιάζει στο ελληνικό κοινό το νέο του πρωτότυπο βιβλίο με τίτλο «Το εκπληκτικό σύμπαν». Πρόκειται για ένα πόνημα όπου παρουσιάζονται για πρώτη φορά στο ελληνικό κοινό οι συναρπαστικότερες ανακαλύψεις της Αστροφυσικής και της Κοσμολογίας των τελευταίων 100 ετών. Τα περιεχόμενα του βιβλίου κατανέμονται σε δύο μεγάλα κεφάλαια, το πρώτο αφιερωμένο στην Αστροφυσική και το δεύτερο στην Κοσμολογία. Στην αρχή παρατίθεται ένας συνοπτικός χρονολογικός πίνακας με όλες τις σημαντικές ανακαλύψεις του τελευταίου αιώνα – κάποιες από αυτές τιμήθηκαν πρόσφατα (τα έτη 2019 και 2020) με βραβεία Νομπέλ.

Ακολουθεί λεπτομερής χρονολογική ανάπτυξη στα επιμέρους κεφάλαια των σημαντικότερων ανακαλύψεων, και κάθε κεφάλαιο κλείνει με 16 σελίδες αντιπροσωπευτικών έγχρωμων εικόνων. Αναφέρουμε, ενδεικτικά, μερικές από αυτές τις ανακαλύ-

πώς ανακαλύφθηκαν οι πάλσαρ, οι περιστρεφόμενοι αστέρες νετρονίων (1968); Πώς ο κόσμος άρχισε να υπάρχει σε 5 λεπτά; Ποιο είναι το «σκοτεινό» μέλλον του σύμπαντος; Γιατί είμαστε εδώ ως homo sapiens; Σε αυτά και δεκάδες άλλα ερωτήματα επιχειρεί να δώσει απαντήσεις με εκλαϊκευμένο τρόπο ο καθηγητής Κανάρης Τσίγκανος.

Διαβάζοντας τα επιτεύγματα της Αστροφυσικής του παρελθόντος, εννοάς και φανιάζεις αυτά του μέλλοντος...

ψεις που αναφέρονται στο βιβλίο και αποτέλεσαν σημαντικούς σταθμούς στην εξέλιξη της Αστροφυσικής και της Κοσμολογίας τον τελευταίο αιώνα: Πώς ανακαλύφθηκαν οι πάλσαρ, οι περιστρεφόμενοι αστέρες νετρονίων (1968); Πώς ανακαλύφθηκε η διαστολή του σύμπαντος από τους Hubble/Lemaître (1929); Πώς ανιχνεύθηκαν τα πρώτα βαρυτικά κύματα και ποιο είναι το απειροελάχιστο πλάτος τους (2015); Πώς φωτογραφήθηκε μία γιγάντια μελανή

λύψων, που ενδιαφέρουν κάθε αναγνώστη, όπως: Πώς οι εκλάμψεις ακτίνων-γ μπορεί να δημιουργήσουν τους μεγάλους κατακλυσμικούς αφανισμούς ζωντανών ειδών στη Γη; Πώς κατά τη σύγκρουση δύο αστέρων νετρονίων παρήχθη ο χρυσός των κοσμημάτων μας, βάρους όσο της Γης; Πώς ο κόσμος άρχισε να υπάρχει σε 5 λεπτά; Πώς προέκυψαν η σκοτεινή ύλη και η σκοτεινή ενέργεια; Πώς ανακαλύφθηκαν οι εξωηλιακές μελανές σπές; Ποιο είναι το «σκοτεινό» μέλλον του σύμπαντος; Γιατί είμαστε εδώ ως homo sapiens; κ.ά. Μέσα από τις 350 σελίδες του –32 έγχρωμες– το βιβλίο απευθύνεται σε όλους όσοι επιθυμούν να κατανοήσουν τη θέση του ανθρώπου στο σύμπαν. Η αφήγηση είναι γραμμένη εκλαϊκευτικά, χωρίς δύσκολες προχωρημένες έννοιες

ούπ στο κέντρο ενός μακρινού γαλαξία (2019) και πώς υπολογίσθηκε η μάζα της μεγάλης μελανής σπής στο κέντρο του Γαλαξία μας (1995); Πώς ο Αϊνστάιν εισήγαγε τη Γενική Θεωρία της Σχετικότητας (1915); Πώς κάποια ενοχλητικά «παράσιτα» έδωσαν τη σημαντικότερη παρατηρησιακή ανακάλυψη στην ιστορία της Κοσμολογίας, τη διάχυτη Κοσμική Μικροκυματική Ακτινοβολία Υποβάθρου (1965); Γιατί εισήχθη η έννοια του κοσμολογικού πληθωρισμού (1979); Πώς ανακαλύφθηκε η επτακνυμένη διαστολή του σύμπαντος (1998); Παράλληλα, σε ξεχωριστό πλαίσιο και γκρι φόντο, υπάρχουν πολλές σύντομες παρουσιάσεις, οι οποίες περιγράφουν με γλαφυρό τρόπο τα πλέον εντυπωσιακά χαρακτηριστικά αυτών των ανακα-

Ένα εξαιρετικό πόνημα όπου παρουσιάζονται για πρώτη φορά στο ελληνικό κοινό οι συναρπαστικότερες ανακαλύψεις της Αστροφυσικής και της Κοσμολογίας.

και κατά τρόπο που όλα εξηγούνται απλά και με κατανοητό τρόπο. Όπως σημειώνει και ο συγγραφέας, ο αναγνώστης δεν απαιτείται καν να έχει γνώσεις θετικών επιστημών, αλλά μόνο ένα υπόβαθρο ανθρωπιστικών επιστημών, ή τουλάχιστον λυκειού. Η παρουσίαση εστιάζει σε μια εκλαϊκευτική περιγραφή της γνώσης που έχουμε αποκτήσει για το σύμπαν κατά τη διάρκεια του τελευταίου αιώνα.

Ο καθηγητής Κανάρης Τσίγκανος, μετά μία σχεδόν 50ετή διδακτική και ερευνητική εμπειρία σε πανεπιστήμια του εξωτερικού (Σικάγο, Χάρβαρντ, Παρίσι, κ.α.) και της Ελλάδος (Κρήτης και ΕΚΠΑ) παραδίδει στο ελληνικό κοινό ένα βιβλίο χρήσιμο τόσο για τους λάτρεις του εναστρου ουρανού και τον μη ειδικό αναγνώστη, όσο και για τους φοιτητές και συναδέλφους των Φυσικών Επιστημών, ένα βιβλίο που αξίζει τη θέση του σε κάθε βιβλιοθήκη.

Ο κ. Παναγιώτης Γ. Νιάρχος είναι ομότιμος καθηγητής Παρατηρησιακής Αστροφυσικής στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΚΟΛΑΣΤΕΙΤΕ
ΚΑΝΤΕ ΤΟ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΑΖΙ ΤΟΥ

**ΝΟΜΙΚΟΣ
ΤΟΥ
ΔΙΑΒΟΛΟΥ**

Ακούστε τον
“για να μην σας
πάρει ο δαίμονας”
Νίκος Αναστασιάδης

Συντονιστείτε καθημερινά
στις 12 το μεσημέρι
με το **KANALI 6**
και τον **MARINO ΝΟΜΙΚΟ**
για μια ώρα .... σκέτη κόλαση
στη συχνότητα 106.00

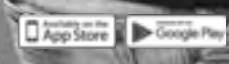
ΠΡΩΤΗ
Στέλλα Μάρκου | Γιώργος Λογίδης | Αντρέας Γιωργαλλιάς

ΠΙΑΣΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ-
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
7:00 - 10:00

Listen
Live
Radio Live

24sports.com.cy

ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Οδοιπορικό στη «λευκή» επαρχιακή Αμερική

Η νέα ταινία του Ρον Χάουαρντ

Το τραγούδι του Χιλμπιλν ★★★
ΔΡΑΜΑ (2020)

Σκηνοθεσία: Ρον Χάουαρντ
Ερμηνείες: Εϊμι Ανταμς, Γκλεν Κλόουζ, Γκάμπριελ Μπάσο

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Αλλο ένα φιλμ, αυτή τη φορά με την υπογραφή του Netflix, έρχεται να προστεθεί στη σειρά ταινιών που τα τελευταία χρόνια ανατέμνουν τη «λευκή» επαρχιακή Αμερική. Ο βραβευμένος με δύο Όσκαρ Ρον Χάουαρντ («Ένας υπέροχος άνθρωπος») αναλαμβάνει το τιμόνι ενός σεναρίου βασισμένου στην αληθινή ιστορία του Τζέι Ντι Βανς και της οικογένειάς του. Εκείνος, φοιτητής Νομικής στο Γέιλ, ειδοποιείται ξαφνικά πως πρέπει να επιστρέψει στο πατρικό του, στο Οχάιο, όπου η μητέρα του νοσηλεύεται ύστερα από υπερβολικά δόση ναρκωτικών. Σπεύδοντας εκεί, ο νεαρός φέρνει στο μυαλό του τα παιδικά χρόνια και την τραγική ιστορία τριών γενεών της οικογένειάς, η οποία κατάγεται από το επαρχιακό Κεντάκι.

Το φιλμ βάζει στον τίτλο του τον συνήθως υποτιμητικό χαρακτηρισμό «hillbilly», ο οποίος αναφέρεται στους επαρχιώτες Αμερικανούς. Εδώ ωστόσο αυτοί ακριβώς είναι οι ήρωες: ο έξιμηνος Τζέι Ντι που προσπαθεί να ξεφύγει από την κοινή μοίρα, αλλά ταυτόχρονα θυμάται με αγάπη τον τόπο του - η μητέρα (Εϊμι Ανταμς), η οποία μεγάλωσε δύο παιδιά, δίχως σύζυγο, με στερήσεις και προβλήματα εξαρτήσεων - η μεγαλύτερη

αδελφή που τον στηρίζει και φυσικά η αυστηρή γιαγιά (εκπληκτική η Γκλεν Κλόουζ), η οποία είχε αναλάβει το πραγματικό κουμάντο της φαμίλιας.

Το πιο θετικό στοιχείο του φιλμ είναι αναμφισβήτητο ο ρυθμός, τον οποίο ο Χάουαρντ φροντίζει να κρατήσει σε υψηλά επίπεδα, με τα συνεχόμενα φλας μπακ και τη γρήγορη κίνηση της κάμερας να κυριαρχούν. Στο επίκεντρό τους μπαίνει το προσωπικό-οικογενειακό με τον Τζέι Ντι και όλες αυτές τις ξεχωριστές γυναίκες που τον περιτριγυρίζουν, αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό, με φόντο μια σκληρή πλευρά της Αμερικής, που προσφέρει στους ανθρώπους ελάχιστες ευκαιρίες και τους βυθίζει στη μιζέρια. Παρ' όλα αυτά, ο νεαρός πρωταγωνιστής, μεγαλώνοντας ανάμεσα σε αναψυκτικά, γλυκά και σάντουιτς με τηγανητή... μορταδέλα, κληρονομεί επίσης την περηφάνια και την ακεραιότητα αυτών των ανθρώπων, που θα αποδειχθούν σημαντικά εφόδια για το μέλλον του.

Ο Ρον Χάουαρντ περιγράφει το ταξίδι του ήρωά του ως εξής: «Υπάρχουν εδώ οι πολιτισμικές αναφορές, όμως κυρίως πρόκειται για τη θεμελιώδη πίεση που νιώθει κάθε οικογένεια σε μετάβαση. Ο Τζέι Ντι προσπαθεί να βρει τον εαυτό του, αλλά δεν το κάνει μόνος. Όλες αυτές οι γυναίκες συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία που τελικά του επιτρέπει να αυτοπροσδιοριστεί, δίχως να απορρίψει την κουλτούρα και τους δικούς του ανθρώπους. Ενισχύεται από τις δυνάμεις και ξεπερνά κάποιες από τις αδυναμίες τους».

Η εκπληκτική Γκλεν Κλόουζ, που υποδύεται τη γιαγιά, και η Εϊμι Ανταμς στον ρόλο της μητέρας του Τζέι Ντι συνθέτουν ένα ενδιαφέρον γυναικείο δίδυμο.

HOME CINEMA

Οι παρίες της Ιαπωνίας και οι ώριμοι σταν του Χόλιγουντ

Επάνω, σκηνή από τη βραβευμένη ταινία «Κλέφτες καταστημάτων» (2018) που προβάλλεται στο Cίνοβο. Κάτω, η Νικόλ Κίντμαν στη σειρά «The Undoing», που είναι διαθέσιμη στη Vodafone TV.

Κλέφτες καταστημάτων ★★★
ΔΡΑΜΑ (2018)

Σκηνοθεσία: Χιροκάζου Κόρε-Εντα
Ερμηνείες: Λίλι Φράνκι, Σακούρα Αντο, Μάγιου Ματσουόκα

Στην πλατφόρμα του Cίνοβο προστέθηκε πρόσφατα μία από τις κορυφαίες ταινίες των τελευταίων ετών, βραβευμένη με τον Χρυσό Φοίνικα του Φεστιβάλ Κανών. Πρωταγωνιστές της είναι μια ιδιότυπη οικογένεια, δίχως κανονικούς συγγενικούς δεσμούς αλλά ενωμένη από την ανάγκη και την... απάτη. Μία γιαγιά που παίρνει επίδομα επειδή μένει μόνη (αλλά φιλοξενεί κόσμο), ένας πατέρας που μαθαίνει στα παιδιά (δεν είναι στην πραγματικότητα δική του) την τέχνη της μικροκλοπής στα σουπερ μάρκετ, γυναίκες που βάζουν σε στρώματα τα ρούχα στα δοκιμαστήρια κ.ο.κ. Όταν ένα μικρό -και κακοποιημένο- κοριτσάκι θα βρεθεί στον δρόμο τους, εκείνοι το «υιοθετούν» και το φροντίζουν σαν να ήταν δικό τους.

Η αλλόκοτη αυτή ιστορία γίνεται το όχημα του Ιάπωνα Κόρε-

Εντα ώστε να μας οδηγήσει στις παρυφές της ανεπτυγμένης κοινωνίας, όπου οι παρίες ζουν με τους δικούς τους κώδικες και κανόνες, χωρίς όμως να λησμονούν την ανθρωπιά τους. Το σενάριο του, που εγκιβωτίζει χιούμορ και δράμα συχνά στην ίδια πρόταση, είναι εξαιρετικό, χωρίς να φοβάται ακόμη και τις ανατροπές που θα ταίριαζαν σε θρίλερ μυστηρίου - και ας είναι αυτές λιγότερο πειστικές στην πρώτη ματιά. Άρτια και η κινηματογράφηση, η οποία μετακινείται από ασφυκτικούς εσωτερικούς χώρους στην απεραντοσύνη της παραλίας με άνεση και χάρη.

The Undoing
ΔΡΑΜΑ (2020)

Αντιπρόεδρος: Ντέιβιντ Κέλι
Ερμηνείες: Νικόλ Κίντμαν, Χίου Γκραντ, Ντόναλντ Σάδερλαντ

Δύο κολλογοντιανόι σταν που με τα χρόνια έχουν ωριμάσει σε πολύ καλούς ηθοποιούς συναντιούνται στην καινούργια σειρά του HBO (στην Ελλάδα διαθέσιμη στη Vodafone TV), η οποία παντρεύει

το δράμα με το θρίλερ μυστηρίου. Η ψυχολόγος Γκρέις (Νικόλ Κίντμαν) και ο ογκολόγος Τζόνθαν (Χίου Γκραντ) έχουν μια τυπική μεσοαστική οικογένεια στη Νέα Υόρκη. Όταν ωστόσο μια μητέρα παιδιού από το ιδιωτικό σχολείο του γιου τους θα βρεθεί άγρια δολοφονημένη, η ζωή τους θα έρθει τα πάνω κάτω και η Γκρέις θα κληθεί να λάβει μερικές πολύ κρίσιμες αποφάσεις.

Η μίνι σειρά έξι επεισοδίων του Ντέιβιντ Κέλι είναι συναρπαστική σχεδόν σε όλη της τη διάρκεια, θμιζόντας συνεχώς πως τα πράγματα δεν είναι πάντα όπως φαίνονται εξ αρχής. Ηθικά ερωτήματα, κοινωνικός σχολιασμός, αλλά και η διάσταση της απόλειας και του ψυχικού τραύματος, είναι επίσης παρόντα εδώ, σε ένα σύνολο πάντως που αναδεικνύεται ξεκάθαρα παραπάνω λόγω της παρουσίας των πρωταγωνιστών του. Στα 53 και 60 τους χρόνια, αντίστοιχα, Κίντμαν και Γκραντ είναι ωριμότεροι ηρωοί παρά ποτέ, με τον δεύτερο ειδικά να εκπλήσσει ευχάριστα, όντας εξαιρετικός σε έναν πραγματικά απαιτητικό, πολυδιάστατο ρόλο.

PIK1 ΤΗΛ.: 22862000

21.30 Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία λειτουργία
10.00 Καμύματα τζι αρώματα
Κωμική σειρά εποχής.
11.00 Η €ΨΨΨία
Χαρτοφυλάκιο οικονομικών ειδήσεων, με τον Ανδρέα Ιωσήφ.
11.30 Χρονογράφημα, III
Μίνι ντοκιμαντέρ.
12.00 Η ζωή μας ένα τραγούδι
Μουσική εκπομπή με τη Γαυώ Βασιλάκη.
13.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης
Θεματική εκπομπή.
14.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
14.15 Επιστήμη και Κοινωνία
Επεισόδιο 6ο.
15.30 Travel Diary
Ταξιδιωτικές ταινίες μικρού μήκους, «Σόφισα»
16.00 Σε προσκυνώ γλώσσα
Θεματική εκπομπή.
17.00 Αφρανές ήρωες
Ιστορίες ανθρώπων που ξεχώρισαν στην Κύπρο ή στο εξωτερικό.
18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)
18.20 Μυστικό της πεταλούδας
Λούνα Παρκ
Κωμική σειρά.
19.55 Σαν σήμερα με το PIK
20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
21.00 Αθλητική Κυριακή
21.30 Παραδοσιακή βραδιά
Ψυχαγωγική εκπομπή.
23.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
23.05 Σαν σήμερα με το PIK (Ε)
23.10 Αφρανές ήρωες (Ε)
00.00 EU4U, III (Ε)
01.00 Σε προσκυνώ γλώσσα (Ε)

PIK2 ΤΗΛ.: 22862000

21.30 Miss Sloane
07.30 Το βαρελάκι με το μέλι
Παιδική παράσταση.
08.50 Παιδική ζώνη
α. Μάγια η μέλισσα
β. Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον
γ. Ο μικρός Χνουδωτός δ. Γουίσερ
11.00 Στη Χώρα του Γιατί (Ε)
Παιδικό πρόγραμμα.
11.30 Παιδική ζώνη
15.30 Στη Χώρα του Γιατί (Ε)
Παιδικό πρόγραμμα.
16.00 Μανώλης και Κατίνα (Ε)
Κυπριακή κωμική σειρά.
16.25 Φώρδην Μήδων (Ε)
Κυπριακή κωμική σειρά.
16.45 Η Πλατεία (Ε)
Κυπριακή σειρά.
17.15 Γυναίκα
Με την Ελίτα Μικαηλίδου.
17.30 Προσωπογραφίες (Ε)
18.45 Μαζί/Birlikte (Ε)
Δικονομική εκπομπή.
19.35 EU4U, III
Ενημερωτική εκπομπή με τη Βίβιαν Κανάρη.
19.40 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Αγγλική)
19.50 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Τουρκική)
20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)
21.05 Travel Diary (Ε)
Ταξιδιωτικές ταινίες.
21.30 Miss Sloane
Θρίλερ με τους Τζέσικα Τσάστεϊν, Μαρκ Στρονγκ.
23.40 ArtCafe, IV (Ε)
Πολιτιστική εκπομπή με τη Μαρίνα Μαλένη.
00.10 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
00.30 Προσωπογραφίες (Ε)
01.15 Μαζί/Birlikte (Ε)

ALPHA ΤΗΛ.: 22212400

21.20 Εφιόλιπς στην κουζίνα
06.00 Η κουζίνα της μαμάς (Ε)
Εκπομπή μαγειρικής.
06.30 Deal (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.
07.15 24 ώρες (Ε)
Σειρά ντοκιμαντέρ.
08.15 Έλα στη θέση μου (Ε)
Κωμική σειρά.
09.30 Εύκολο και σπικατό
Εκπομπή μαγειρικής, με την Αθηνά Λοϊζίδου.
10.00 Σ/Κ με τον Μάνοση
Ενημερωτική εκπομπή.
13.00 Οικογενειακές ιστορίες
Μην αρχίζεις τη μουρμούρα (Ε)
Κωμική σειρά.
13.45 The Loup's Night Show
Σατιρική εκπομπή.
16.00 Κάμπινγκ (Ε)
Κωμική σειρά.
16.45 Έλα στη θέση μου, V
Κωμική σειρά.
17.50 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)
18.00 Συνέχεια της σειράς
18.40 Αστέρια στην άμμο
Δραματική σειρά.
19.30 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα, VIII
Κωμική σειρά.
20.20 ALPHA NEWS
21.20 Εφιόλιπς στην κουζίνα
Μαγειρικό ριάλιτι με τον Έκτορα Μποστρίν.
22.15 Κάρμα
Δραματοποιημένη σειρά.
23.15 Δώσε βάση (Ε)
Κωμικό show με την Ιωάννα Λαμπροπούλου.
01.00 The Bachelor (Ε)
03.45 Σ/Κ με τον Μάνοση (Ε)

ANTI1 ΤΗΛ.: 22200200

21.20 American made
05.40 Στριβεν διά
Το αρραβόνος (Ε)
Κωμική σειρά.
06.30 Ας πρόσδεξες (Ε)
Ελληνική σειρά.
08.00 Δείξε μου τον φίλο σου
Κωμική σειρά.
09.30 Taxi (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.
10.20 Πρώτη σταγόνα (Ε)
Κωμική σειρά.
12.00 Υγεία πάνω απ' όλα
Εκπομπή για την υγεία.
12.50 Ενώνιος Ενώνιος
Ενημερωτική εκπομπή.
14.15 Ήλιος (Ε)
Δραματική σειρά.
16.00 Casa De Mikel, II (Ε)
Σατιρική εκπομπή.
17.20 Το καφέ της Χαράς, IV
Κωμική σειρά.
18.00 Τα νέα του ANTI σε 10'
18.10 Συνέχεια της σειράς
18.30 La Pasta Pomilivri (Ε)
Κωμική σειρά.
19.30 Taxi
Τηλεπαιχνίδι, με τον Αλέξανδρο Τσουβέλα.
20.20 Τα νέα του ANTI
21.20 American made
Περιπέτεια, με τους Τζο Κρουζ, Ντόνα Γκλιζόν.
23.15 Χιούστον το λύσαμε
Σατιρική εκπομπή.
00.50 Suits (Ε)
Ξένη σειρά.
01.40 Ευτυχισμένες μέρες (Ε)
02.30 Πρόβα του νυφικού (Ε)
03.20 Τα νέα του ANTI
04.20 Αδελφές ψυχές (Ε)
Ελληνική σειρά.

OMEGA ΤΗΛ.: 22477777

22.15 Absolute power
05.30 Τώρα ό,τι συμβαίνει
Ενημερωτική εκπομπή, με τη Φαίη Μαυραγάνη.
09.45 Έλα χαμογέλα
Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ιωάννα Μαλέσκου.
13.00 Τροχός της τύχης (Ε)
Τηλεπαιχνίδι με τον Πέτρο Πολυχρονίδη και τη Βάλια Χατζηθεοδώρου.
15.00 Εικόνες (Ε)
Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Τάσο Δούση.
16.00 Just The 2 Of Us (Ε)
Φιλανθρωπικό σόου.
18.00 OMEGA NEWS
18.10 Just The 2 Of Us (Ε)
Συνέχεια.
19.10 Χαρομένο ταξιδιώτης
Ταξιδιωτική εκπομπή, με τον Αλέξανδρο Ταραμούντα.
20.10 OMEGA NEWS
21.15 Κόκκινο ποτάμι (Ε)
Δραματική σειρά με τους Ιωάννη Παπαζήση, Αναστασία Παντούση, κ.ά.
22.15 Absolute power
Θρίλερ, με τους Κλιντ Ίστον, Τζην Χάκμαν, κ.ά.
00.45 Έλα χαμογέλα (Ε)
Ψυχαγωγική εκπομπή, με τη Σίσσυ Χρηστίδου.
03.30 Η μαμά λείπει ταξίδι
για δουλειές (Ε)
Κωμική σειρά.
04.30 The Booth (Ε)
Ψυχαγωγική εκπομπή.
05.30 DanSing Junior (Ε)
Παιδικό talent show.

ΣΙΓΜΑ ΤΗΛ.: 22580100

21.15 The Voice of Greece
05.30 Οι Αδιάφοροι (Ε)
Κωμική σειρά.
06.30 Τα χρυσόψαρα (Ε)
07.00 Love it (Ε)
Ψυχαγωγική εκπομπή με την Ιωάννα Μαλέσκου.
08.30 Καλό μεσημέρι (Ε)
Ψυχαγωγική εκπομπή με τον Νίκο Μουσιάνο.
10.15 Dot.
Ψυχαγωγική εκπομπή.
11.15 Χωρίς περιστροφές (Ε)
Πολιτική εκπομπή.
13.00 Βουράτε γεπόνιο (Ε)
Κωμική σειρά.
13.30 Ζωή ποδήλατο (Ε)
Κωμική σειρά.
14.40 Όρα για φαγητό (Ε)
Εκπομπή μαγειρικής, με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου.
15.50 My Style Rocks Gala
Διαγωνισμός μόδας.
18.00 Γεγονότα σε συντομία
18.10 My Style Rocks Gala (Ε)
Διαγωνισμός μόδας. (Συνέχεια)
18.40 The Voice of Greece (Ε)
Μουσικός διαγωνισμός.
20.20 Τομές στα γεγονότα
21.15 The Voice of Greece
Μουσικός διαγωνισμός.
00.20 Γεγονότα σε τίτλους
00.30 My Style Rocks Gala (Ε)
Διαγωνισμός μόδας.
03.20 Velvet (Ε)
Συναισθηματική σειρά.
04.40 Καταγίδα (Ε)
Δραματική σειρά.
05.00 Σε φόντο κόκκινο (Ε)
Δραματική σειρά.

CAPITAL ΤΗΛ.: 25577577

06.45 Τηλεαγορά
08.25 Μικροί κατάσκοποι
10.00 Το ταξίδι του γυρισμού
11.50 Τηλεαγορά
12.20 Ελληνική ταινία
14.00 Τηλεαγορά
15.20 Ελληνική ταινία
17.00 Τηλεαγορά
19.10 Οικονομικάς γιορτές
21.00 Ξένη ταινία
23.00 Ξένη ταινία
01.30 Ξένη ταινία
03.00 Ξένη ταινία
TV PLUS ΤΗΛ.: 22259000
06.30 Παιδική ζώνη
07.25 Μουλάν
08.20 Παιδικές σειρές
09.35 Cook Eat (Ε)
11.00 Τηλεαγορά
13.00 ANNITA κοίτα
16.35 Τηλεαγορά
18.30 Αόρατος φάκος
19.00 Ταξίδι γεύσεων, III (Ε)
20.15 Ο καιρός
20.20 Για πάντα νέοι (Ε)
21.30 Το ταξίδι της ζωής, III
22.30 Ξένη ταινία
00.25 Ξένη ταινία
EXTRA ΤΗΛ.: 25715111
10.20 Κορίτσα ο Μάρκουλης
11.00 Έξυπνες αγορές
12.30 Ελιές Θρούμπος
13.00 Έξυπνες αγορές
14.00 Ασημένια φεγγάρια
15.35 Έξυπνες αγορές
16.05 Κνημ/φικές επιτυχίες
16.10 Έξυπνες αγορές
16.40 Δελτίο Ειδήσεων
16.45 Έξυπνες αγορές
17.20 Έξυπνες αγορές
18.05 Ελληνική ταινία
19.45 EXTRA News
20.20 Ελληνική ταινία
22.00 Η προδοσία
23.45 Ξένη ταινία

MOVIES BEST

21.00 The Day Shall Come
06.15 A Crooked Somebody
08.15 Enchanted Christmas
10.00 Modus 2 - Ep. 8
11.00 Mafia Only Kills
In Summer, II - Ep. 1 & 2
13.15 Greta
15.00 #Roxy
17.00 Warsaw '44
19.15 Little Men
21.00 The Day Shall Come
22.45 Holly Star
00.00 Greta
02.00 #Roxy
GREEK CINEMA
22.00 Η κόμισσα της Κέρκυρας
05.55 Και δειλός και τολημρός
07.20 Μαρίνα
08.35 Ο ψεύτης
10.10 Θάσος
10.40 Εταιρεία θαυμάτων
12.05 Ο φαντασμένος
13.45 Αδελφία μου, αλίτες, πουλί
15.35 Ο πρίγκιπας της αγοράς
17.15 Σήκω κόρεψε σουρτάκι
18.45 Όταν η Πόλις πεθαίνει
20.25 Ζητείται ψεύτης
22.00 Η κόμισσα της Κέρκυρας
23.35 Ο ασπериός της παρθένου
01.20 Εδώ και τώρα δύσκολα

Η «ελληνική επινόηση» της Ιατρικής

Ο Βρετανός ιστορικός Ρόμπιν Λέιν Φοξ και το θαυμαστό συγγραφικό ταξίδι του από τον Όμηρο μέχρι τον Ιπποκράτη

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Στις πρώτες σελίδες του νέου βιβλίου του «The Invention of Medicine. From Homer to Hippocrates» (Η επινόηση της Ιατρικής. Από τον Όμηρο στον Ιπποκράτη, εκδ. Allen Lane, 2020, σελ. 406), ο Βρετανός ιστορικός Ρόμπιν Λέιν Φοξ στέκεται σε έναν στίχο από την «Αντιγόνη», «την οποία πρέπει να έγραψε μέσα στη δεκαετία του 440 π.Χ. ο Σοφοκλής, δίνοντας στον Χορό εντυπωσιακά λόγια προκειμένου να εκφράσει την ανθρώπινη πρόοδο και ευφυΐα. Το κορυφαίο του παράδειγμα δεν ήταν η τέχνη ή η πολιτική: ήταν η ιατρική. «Άπορος επ' ουδέν έρχεται/ το μέλλον Αίδα μόνον φεύγει/ ουκ επάξεται' νόσων δ' αμψάνων φυγὰς/ εμπεφραστοί»». (Μόνο του θανάτου την αποφυγή δε θα βρει (σ.σ.: ο πολυμήχανος αμψάνος), όμως τρόπους γιατρειάς από αρρώστιες αθεράπευτες έχει επινοήσει, μίτρη. Θεόδωρος Γ. Μαυροπούλος, εκδ. Ζήτρος, 2007).

Ο Ρόμπιν Λέιν Φοξ ομολογεί στον πρόλογο του πως είχε ολοκληρώσει τη συγγραφή του βιβλίου όταν ξέσπασε η παγκόσμια υγειονομική κρίση. Η ειρωνεία εδώ είναι το γεγονός ότι ο συγγραφέας εστιάζει στα πρώτα αρχαία κείμενα περί επιδημιών που προέρχονται από τη Θάσο: η έρευνα λοιπόν επικεντρώνεται στις μολυσματικές ασθένειες που ταλάνισαν τον κόσμο από αρχαιοτάτων χρόνων – με κορύφωση, τον μεγάλο λοιμό της Αθήνας. Σε αντίθεση με τη φιλοσοφία, γράφει ο Λέιν Φοξ, η ιατρική δεν αποτελούσε ελληνικό μονοπώλιο. Όμως, τον 5ο αιώνα π.Χ. οι Έλληνες ήταν που απέκτησαν συνειδητά μια νέα μέθοδο: άρχισαν να προσεγγίζουν την ιατρική με μια τεχνική δικής τους επινόησης θεμελιωμένη στον ορθό λόγο και στην παρατήρηση. Είναι με αυτή την έννοια που ο συγγραφέας μιλάει για «ελληνική επινόηση».

Ωστόσο, ξέρουμε ότι η ιατρική ασκούνταν και εκτός του ελληνικού κόσμου και, σίγουρα, πολύ πριν το ιπποκράτειο corpus γίνει πραγματικότητα. Την ίδια στιγμή όμως, η όλη αντίληψη στην ομηρική εποχή ήταν τελείως αρχαϊκή, συγκριτικά με εκείνη που άνθισε τον 5ο αι. (κατά τον συγγραφέα, όχι στα τέλη του «χρυσού αιώνα» αλλά στις αρχές του). Και πάλι όμως, είναι συναρπαστικές και ιδιαίτερα γοητευτικές οι ενόψεις που αναφέρονται στον ομηρικό κόσμο και στην «ομηρική ανατομία» (είναι γνωστό πως οι περιγραφές των πολεμικών τραυμάτων στην «Ιλιάδα» θα μπορούσαν να έχουν γραφεί από γιατρό).

Στη συνέχεια, γινόμαστε μάρ-

τυρες του πώς πρώτος ο Ηρόδοτος παρακολουθεί την... καριέρα ενός περιπλανώμενου γιατρού, παρατηρώντας την ιατρική και εκτός του ελληνικού κόσμου. Για να φτάσουμε, τέλος, στο τι είναι αληθές και τι ψευδές σε ό,τι αφορά τον βίο του Ιπποκράτη και, πάνω απ' όλα, στη μελέτη της ιπποκράτειας γραμματολογίας. Η έμφαση εδώ πέφτει στο έργο «Περί επιδημιών». Ωστόσο, εκείνη την εποχή, η επιδημία δεν είχε την έννοια που έχει σήμερα: σήμαινε τη νόσο που έχει πλήξει έναν δῆμο, μια κοινότητα, χωρίς αυτό να σημαίνει πως επρόκειτο για μεταδιδόμενη νόσο. Γεωγραφικά μιλώντας, ο Λέιν Φοξ εστιάζει σε δεκάδες μαρτυρίες ασθενών που καταγράφηκαν τότε στο νησί της Θάσου (όπου, μεταξύ των άλλων, είχε ξεσπάσει και επιδημία μαγουλάδων!).

Όπως είναι αναμενόμενο, μερικές από τις πιο συναρπαστικές σελίδες του βιβλίου είναι εκείνες που αναφέρονται στον λοιμό των Αθηνών, όπως τον αφηγήθηκε ο Θουκυδίδης. «Ήταν ξεκάθαρο πως τίποτα τέτοιο δεν είχε συμβεί ξανά», σχολιάζει ο Λέιν Φοξ. Η «Επινόηση της Ιατρικής» είναι μια αφηγηματικά υποδειγματική, πολυεπίπεδη ερευνητική εργασία με πολλές εγκλιτωμένες ιστορίες μέσα της και με ένα ενδιαφέρον που υπερβαίνει κατά πολύ το αμιγώς ιατρικό. Τεράστιο το υλικό, θέσαμε ωστόσο ορισμένες ερωτήσεις στον συγγραφέα, ο οποίος είχε την καλοσύνη να μας απαντήσει. Ας θεωρηθεί αυτή η μικρή συνέντευξη ως μια μικρή εισαγωγή σε ένα μεγάλο έργο. Το «ψαχνό», με άλλα λόγια, βρίσκεται στο βιβλίο.

– Πώς θα συνοψίζατε τη μετάβαση από τον Όμηρο στον Ιπποκράτη, όσον αφορά την ιατρική;

– Από την προσέγγιση της εκάστοτε νόσου με βάση την παρέμβαση και την τιμωρία από τους θεούς, περάσαμε σε μια προσέγγιση που εστίαζε σε φυσικά αίτια και με βάση την ορθολογική παρατήρηση.

– Τι συνέβη λοιπόν στην Ελλάδα τον 5 π.Χ. αι.; Παρότι η ιατρι-

Ο Αχιλλέας φροντίζει το τραύμα του Πατρόκλου, ο οποίος έχει τραυματιστεί στο αριστερό μηρό. Η «Επινόηση της Ιατρικής» του Ρόμπιν Λέιν Φοξ εκκινεί από την άσκηση της ιατρικής στα ομηρικά έπη για να φτάσει στον Ιπποκράτη και στις αφηγήσεις του Θουκυδίδα.

κή δεν ήταν κάτι άγνωστο, τόσο εντός όσο και εκτός του ελληνικού κόσμου, η ιατρική όπως τη γνωρίζουμε σήμερα ήταν εντέλει ελληνική επινόηση;

– Από το 550 π.Χ., οι Έλληνες φιλόσοφοι πρότειναν την αφηρημένη ιδέα της φύσης και ενός φυσικού κόσμου που φέρει μέσα του τους δικούς του νόμους. Ο άνθρωπος είναι, μαζί με το σώμα του, τμήμα αυτού του φυσικού κόσμου, άρα θα μπορούσε κάποιος πλέον να δώσει απαντήσεις γύρω από ερωτήματα πάνω στο σώμα του ανθρώπου με βάση τους φυσικούς νόμους και όχι επειδή είχε προηγηθεί κάποια τυχαία παρέμβαση θεού ή δαίμονα. Στη συνέχεια, αυτή η αφηρημένη έννοια εξελίχθηκε σε μια τεχνική παρατήρησης ασθενειών, έτσι ώστε να προβλέπονται παρόμοιες στο μέλλον και να γνωρίζουν πώς κάθε ασθένεια εξελίσσεται.

νια στο νησί της Θάσου. Αποτελούν τις πρώτες καταγεγραμμένες μαρτυρίες συγκεκριμένων προσώπων, συμπεριλαμβανομένων δούλων, γυναικών και παιδιών, οι οποίες έχουν διάρκεια από μέρες έως εβδομάδες. Στο βιβλίο υποστηρίζω ότι ο Ιπποκράτης έζησε λίγο νωρίτερα απ' όσο νομίζαμε έως τώρα και ότι ίσως να έγραψε τα πρώτα βιβλία περί επιδημιών, τα πρώτα πλήρη ιατρικά κείμενα που έχουμε, περί το 470 π.Χ. Δεν μπορώ να αποδείξω ότι ο ίδιος ήταν που έγραψε αυτά τα κείμενα, υποψιάζομαι όμως πως συγγραφέας τους ήταν ο Ιπποκράτης.

– Ποια η σχέση της Ιατρικής με τους μεγάλους τραγικούς; Μιλάτε αρκετά γι' αυτήν στο βιβλίο σας.

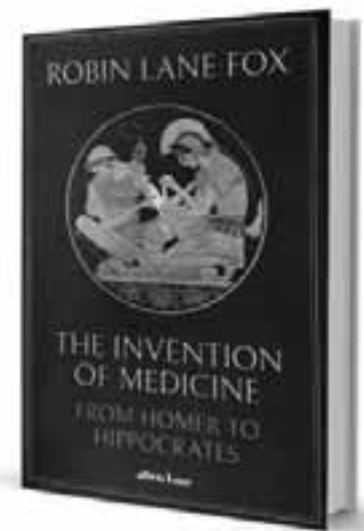
– Ναι, μιλά εκτενώς για όλα αυτά στα τελευταία πέντε κεφάλαια του βιβλίου μου. Εκεί ισχυρίζομαι πως οι μεγάλοι δραματικοί ποιητές δεν επηρεάστηκαν απ' αλήθεια από αυτή τη νέα ιατρική στο πώς απέδιδαν τις ασθένειες και την τρέλα. Ούτε ο Αισχύλος ούτε καν ο Ευριπίδης, οι οποίοι είναι μεταγενέστεροι των συγγραφέων των επιδημιολογικών κειμένων. Ούτε και ο Ηρόδοτος, ο λεγόμενος πατέρας της Ιστορίας. Ο Θουκυδίδης είναι άλλη κουβέντα. Είναι πολύ πιθανόν να ήξερε αυτά τα κείμενα περί επιδημιών. Τα οποία, υπόψη, ήταν υποδειγματικά ως προς την ακριβή παρατήρηση, αφήνοντας απέξω κάθε νύξη σε θεούς και προσευχές. Γράφτηκαν για να βοηθήσουν τον κόσμο τότε να μπορεί να προβλέπει και να προνοεί όταν προκύπτουν ανάλογες επιδημίες στο μέλλον. Ο Θουκυδίδης ήταν κάτι σαν κλινικός γιατρός της πολιτικής ζωής και των αλλαγών της, όπως ακριβώς ο επιδημιολόγος ήταν ήδη ο γιατρός που παρατηρούσε και κατέγραφε τις αλλαγές του σώματος, και αυτό μάλιστα σαράντα ολόκληρα χρόνια πριν από τον μέγα Θουκυδίδη, η οικογένεια του οποίου είχε στρέμματα γης απέναντι ακριβώς από τη Θάσο, συνεπώς θα πρέπει οπωσδήποτε να γνώριζε τις οικογένειες που αναφέρονται σε αυτά τα κείμενα.

«Ο Θουκυδίδης ήταν κάτι σαν κλινικός γιατρός της πολιτικής ζωής και των αλλαγών της», λέει ο Λέιν Φοξ.

Από την προσέγγιση της εκάστοτε νόσου με βάση την παρέμβαση και την τιμωρία από τους θεούς, περάσαμε σε μια προσέγγιση που εστίαζε σε φυσικά αίτια και με βάση την ορθολογική παρατήρηση.

Μια αφηγηματικά υποδειγματική, πολυεπίπεδη ερευνητική εργασία.

Η σημερινή πανδημία σε σχέση με όσα ξέρουμε για την αρχαιότητα

– Γράφετε πως, στην αρχαιότητα, η μεγάλη αλλαγή σε σχέση με την ιατρική ήταν «εννοιολογική: οι νέοι Έλληνες φιλόσοφοι μιλούσαν και για το ανθρώπινο σώμα». Επηρεάσε με κάποιο τρόπο τους καλλιτέχνες, τους γλύπτες της εποχής αυτό;

– Όχι. Οι θεωρίες των γιατρών εκείνης της εποχής δεν επηρέασαν τους γλύπτες στο παραμικρό.

– Ποιος είναι ο ρόλος και ποια η συμβολή της αρχαιολογίας ως προς την εποχότητα που έχουμε

Ο παράγων της μόλυνσης αναφέρεται για πρώτη φορά στην αφήγηση του Θουκυδίδη περί του λοιμού της Αθήνας.

σήμερα σχετικά με τις εξελίξεις της αρχαίας ελληνικής ιατρικής; – Οι αρχαιολόγοι φέρνουν στο φως ιατρικά εργαλεία μέσα από τη γη, καθώς επίσης εντοπίζουν σκελε-

Δύο τμήματα του ναού του Ασκληπιού στην Κω. Το σπουδαιότερο αρχαιολογικό μνημείο του νησιού και ένα από τα πιο φημισμένα ασκληπεία της αρχαιότητας. Αποτελούσε χώρο λατρείας του θεού Ασκληπιού, αλλά και χώρο θεραπείας και διδασκαλίας της Ιατρικής. Εκεί δίδαξε ο Ιπποκράτης.

τούς με αναγνωρίσιμα ίχνη κάποιας ασθένειας επάνω τους. Επιπροσθέτως, οι αρχαιολόγοι ανακαλύπτουν επιγραφές όπου γίνονται αναφορές σε γιατρούς και ιατρικές πρά-

ξεις. Στα ευρήματα της Θάσου, οι επιγραφές αυτές αφορούν τις οικογένειες που παρακολουθούσαν επιγραφές όπου γίνονται αναφορές σε γιατρούς και ιατρικές πρά-

ρια αυτά υπάρχουν ξεχωριστά από τα αντίστοιχα ιπποκράτεια κείμενα.

– Με αφορμή τη σημερινή παγκόσμια πανδημία, πολλοί ανα-

φέρθηκαν όχι μόνον στον Μαύρο Θάνατο στον Μεσαίωνα αλλά και στον λοιμό της αρχαίας Αθήνας, και κυρίως έτσι όπως τον αφηγήθηκε ο Θουκυδίδης. Αφιερώνετε

κάμποσες σελίδες σε αυτό το θέμα. Ο Ιπποκράτης έπαιξε κάποιο ρόλο στην υπόθεση αυτή;

– Όσον αφορά τη σημερινή πανδημία σε σχέση με όσα ξέρουμε για την αρχαιότητα, το εκπληκτικό είναι το εξής: οι ιπποκράτειοι γιατροί και οι επιδημιολόγοι της Θάσου ουδέποτε σκέφτηκαν πως η νόσος μπορεί να μεταδίδεται με την ανθρώπινη επαφή, με τη μόλυνση. Ουδέποτε διανοήθηκαν ότι υπήρχε ανάγκη για εγκλεισμό ή κοινωνική απόσταση. Ενδεχομένως, στο δικό τους το μυαλό, το αόρατο μικρόβιο να σχετιζόταν με την αρχαϊκή ιδέα του «κακού ματιού». Ο παράγων της μόλυνσης αναφέρεται για πρώτη φορά στην αφήγηση του Θουκυδίδη περί του λοιμού της Αθήνας. Εκεί γράφει πως οι άνθρωποι μολύνονταν επειδή φρόντιζαν τους άλλους, όπως συμβαίνει και σήμερα. Οι νοσηλευτές το κολλούσαν από τους ασθενείς που φρόντιζαν. Μέσα σε αυτή την τερατώδη κρίση, οι άνθρωποι παρατήρησαν πως οι γιατροί δεν είχαν κολλήσει. Δεν ξέρουμε αν ο Ιπποκράτης ήταν παρών στον λοιμό της Αθήνας. Εάν ήταν, δεν θα ήξερε τι να κάνει.

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Διαχρονικές εταιρείες '20

Αρωγός της κυπριακής οικονομίας
σε περίοδο ύφεσης

Την Κυριακή 13 Δεκεμβρίου
μαζί με την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ